6
2-b
60

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
19 C
30

Bibliotheca
Coll. Rom.
Societ. Jesu

269

6. 22. b. 60

D. EMMANVELIS
THESAVRI
INSCRIPTIONES,
Elogia, & Carmina.

D. EMMANVELIS THESAVRI

Comitis, & Maiorum Inſignium Equitis.

INSCRIPTIONES

Quotquot reperiri potuerunt;

OPERA, ET DILIGENTIA

EMMANVELIS PHILIBERTI PANEALBI,

In Auguſtotaurinenſi Alma Vniuerſitate, Sacrorum Canonum Interpretis Primarij.

Cum eiuſdem Notis, & Illuſtrationibus.

EDITIO QVARTA.

Innumeris mendis Authoris manu expurgata.

Multiſque Inſcriptionibus, & Indice perutili Rerum notabiliorum aucta.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

BONONIÆ, M.DC.LXXIV.

Sumptibus Io: Franciſci Dauici.

SVPERIORVM PERMISSV.

EMINENTISS.MO AC REVERENDISS.MO

P R I N C I P I

HIERONYMO FARNESIO

FARNESIORVM PRINCIPVM FAMILIÆ

Primæua è Stirpe, generoſiſſimo Palmiti.
Qui cùm Gentilitiæ claritatis commendatione
Ab ipſo Iuuentæ limine,
Purpureum ad Faſtigium tranſilire meruiſſet:
Ducente tamen Virtute,
Gradatim ſcandere decreuit;
Vt ſingulis Miniſterijs,
Singula Nobilibus Exempla panderet.
Itaque
Maximorum Quinq; Pōtificum emenſus Regnū;
Primùm in Camerali Athenæo
Tanta Iudicem integritate geſſit,
Vt Libram ad æſtimandas,
Gladium ad reſecandas lites,
Fugiente ab Aſtrea vindicaſſe, ſit viſus.
Tùm Rhæticam ad Rempublicam,
Ceu Lydios ad Lapides,
Miſſus;
Inalpinis illis Populis,
Virtutum exactiſſimis exploratoribus,
Non ſolùm approbationi, ſed miraculo fuit.
Romæ deinde Gubernator,

Tanta Prudentia Gubernaculum rexit;
Vt nouo quoque hoc argumento,
Romam Vrbium Caput indubié crederent;
Qui tale Romæ Caput viderent.
Iam Epiſcoporum,& Regularium
Sacræ Congregationi aggregatus,
Superfluum eſſe Numerum docuit;
Cùm in Vnius Pectore,
Tota poſſet Congregatio numerari.
Pontificiæ verò Domus Magiſterium Supremum
Itá ſuſtinuit;
Vt qualis eſſet Domus, ex Magiſtri Virtute:
Qualis eſſe Pontifex, ex Domus Diſciplina
Cognoſceres.
Tanta eius ergo Merita,
Summam ad Maturitatem cùm perueniſſent,
Maturitatis colorem traxere purpureum:
Ipſeque
Inter Eminẽtes Romanæ Eccleſiæ Cardines fulſit.
Cæleſti plane Cardini ſimilis,
Quòd Magnetica virtute Animos rapiat:
Hoc tantùm diſſimilis,quod nunquam quieſcat
Hinc Bononienſem Legationem
Omnium præclariſsimam,
Tanto Magnificentiæ,
Tanto Ingenij ſplendore, illuſtrauit:
Vt Ciuitas illa Sapientiæ Mater,
Sapientum Patrem inueniſſe geſtierit.
Cælo demum Romano redonatus,
Miniſterium omnium difficillimum ſuſcepit;
Capucinorum nempè Ordinis Directionem.
Quis enim Sanctos dirigat,niſi Sanctiſsimus?
Summam itaq; ſumma cum Dignitate, Pietatem:
Cum Nobilitate Doctrinam:
Cum Frugalitate Magnificentiam:
Cum priuata ſui Perfectione
Publicarum rerum ſolicitudinem:
Omnes

Omnes denique Pontificias Virtutes,
Sine Pontificatus ambitu, complexus eſt.
Maximo ALEXANDRI SEPTIMI PONTIFICIS MAXIMI plauſu;
Qui eos ad ſuſtinendũ Cõſilio Põtificatũ elegerit.
Quos etiam Imperio ſuſtinere poſſe, iudicauit.
Tali ergo Principi
Blaſius Diuerſinus Bibliopola
Cum pro meritis Elogium pangere,
Ob Eloquij pauperiem nequeat;
PRETIOSISSIMVM ELOGIORVM THESAVRVM,
Quod ex Officina ſua nuper effoſsum,
Luci protulit,
Humillime Offert.

EMMANVEL PHILIBERTVS PANEALBVS.

STVDIOSO LECTORI.

HVMANIS innata mentibus cupido eſt, præcellentium Artificum vetuſta perſcrutari Opera, & veluti extinctæ Lipſana Virtutis venerari. Sanè Apelleo penicillo, vel Praxiteleo cœlo ſignata fragmina, ſitu licet, fumoque fœda, magno emptitata fuiſſe legimus, & inter pretioſa Penatium oſtentui collocata. Ecquis autem eò pretioſiores INGENIOSARVM INSCRIPTIONVM, quàm pictarum Imaginum reliquias eſſe neget: quò diuiniùs eſt Illuſtrium Virorum Animos æternis conſignare literis, quàm externis Corpora pigmentis adumbrare? Nam ſi Pictura, elinguis Mima, humanos tantum actus indicat; Picturæ vocem, eloquiumque tradit Elogium. Si marmorea Virtuti Monumenta ſtatuuntur; Inſcriptio Statuas erudit; triumphales animat Moles; ingenioſa Sepulcrorum Marmora cum Viatoribus confabulari docet: ac felici Calamo, veluti fatali Hermetis Caduceo conclamatos Heroum Manes è Libitinæ manibus eripit: nam ille demùm omnino mortuus eſt, qui Elogio caret.

Iam verò qualem hæc Ætas, hæc Patria, Inſcriptionum Artificem ediderit, planè intelliget, qui EMMANVELIS THESAVRI Inſcriptiones, & Elogia, cum ijs quæ antè illius æuum legebantur, componat. Vt enim omnium primus, in ſuo de Arguta loquutione Perſpicillo, Metricas Tabulas excogitauit, quæ anabolicum, & effuſum Orationis Characterem,

con-

conciſa quadam reſpirationum mora recrearent, & aurium harmoniam oculis oſtenderent: idemque primus, melleam Metaphoræ ſuauitatem abditis è fontibus recluſit: ità ſuis in Elogijs duas res Lapidariæ *maximè proprias, maximèque difficiles*, Argutiarum delicias *cum* Argumentorum tetricitate,*conciliauit: totamque LAPIDARIAM, olìm planipedem, horridam, & emortuam, vegeto quodam Spiritu impleuit; cuius, admiratio innumerabilem Imitatorum numerum ſuſcitauit. Itaque de illius Inſcriptionibus, ſeriò fortaſſe dixiſſet Plinius in Præfatione:* Dignas eſſe, propter quas vadimonium deſeratur.

Optandum igitur profectò foret, ne tàm præclara Opera Opificis obitus efficeret pretioſiora: nimis enim caro emitur authoritas Operi, ex Authoris cinere: & ſanè immortalis eſſe mereretur, qui alios facit immortales. Sed noſter interim Author, Afræ inſtar Auis ſuorum fœtuum deſertricis, perpaucá ſuarum Inſcriptionum Authographa ſibi reſeruauit: cum, vt ipſe affirmat, grauius illi ſit dictare quam obliuiſci: multoque grauius, in tanta locorum viarumque varietate, immenſum charthophilacium, Scytharum more, circumrotare. Itaque, ne multorum annorum, imò totius vitæ labor interiret: ac præſertim; ne quos ſuis ipſe Inſcriptionibus æternos fecit, æternitatem amitterent: Studioſorum, Amicorumq; plerique: tum præcipuè Vir Clariſſimus Ioannes Tatinus, *qui Senatoria negotia dulci Muſarum otio interpolare ſolebat: vt harum mihi vindiciarum ſolicitudinem aſſumerem, aſſiduis ſolicitationibus inſtitere. Primo, quod Librum ſuum de Argutia diu ſepultum, vt idem Author euulgaret, ego ipſe obtinueram. Deinde quòd illarum Inſcriptionum multa exempla, diligenti collecta operæ domeſticum veluti Theſaurum aſſeruabam. Denique, quòd cùm illius Inſcriptiones multi mendoſis ab exemplis, mendoſiùs exſcriberent, mandarentue Typis: commune Muſarum votum fuit, vt volumen aliquod emaculatum & ſyncerum, ſecuris oculis legeretur. Idque à me faciliùs perabant, qui, ſi qua imparilitas in chirographis, vel obſcuritas ſin ſententijs inueniretur; familiari quadam confidentia, viui ententiam Authoris, vt Ædituru Oraculum poteram explorare.*

Ac-

Accinxi me igitur grauiſſimo, ſed gratiſſimo Operi: excuſſi mea ſcriniola, & vndecumque quantas potui Authoris huius Inſcriptiones & Elogia, vel expreſſa Typis: vel impreſſa Monumentis, vel appicta Parietibus, vel inarata paginis perquiſitè adlegere curaui: atque ea, ne congeſtitium ſine calce ſabulum adaggerarem, in ſolidum nexumque Corpus compegi: & promiſcuam multitudinem, ſub certa Titulorum vexilla, quæ ſubſequens pagella dabit, centuriaui: tùm ſententiarum, & eruditionum obſcuritatem illuminare ſtudui; vt non amanuenſis, ſed gloſſographi miniſterium tibi videar præſtitiſſe. Scio equidem huic volumini: alterum quandoque poſſe aſtrui Volumen. Nam Pontificum Stemma, Author ipſe diu premit, antequam promat. Multa deinde Elogia veluti Sibyllæ folia paſſim ſparſimque volitantia, diligentiam meam effugere. Multa præterea, cum alijs pleriſque eiuſdem calami laboribus impudentiſſimi Librorum, tanquam Liberorum plagiarij (vt ait Martialis) furtim abduxere: Legis Iuliæ rigore profectò digni. Multa denique in hac ſua Heſiodi Senecta, in dies calamo ſuccreſcunt, vt Principi (qui ſuo tantùm vtitur Apelle) obſequatur, vel rogantibus Amicis affluat: alijs enim diteſcunt Theſauri, non ſibi. Sanè in hoc Volumine non leges Virtutes Infulatas, *nec alia quædam Elogia, Italis, Germanis, Lugdunenſibus Typis eius Inſcriptionibus aſſuta: neque enim vult hic Author, vel Cuculi more ſuppoſititios fouere fœtus: vel Æſopicæ Cornicis inſtar alienis ouare pennis. Contrà verò inſignem Belgæ cuiuſdam ſuauitatem rideas, qui Patriarcharum Stemma totum ex lapidaria proſa in hexametros verſus transformatum, & elegantibus Lemniſcatum Imaginibus, Brabantiæ Archiepiſcopo Cognato ſuo, vt ingenij ſui ſpecimen, dedicauit. Quod ſanè plagium præter ſententiarum deformitatem, vel ſola vtriuſque Codicis Inſcriptio ex Annorum ſupputatione facilè arguit.*

Neque tamen mirabere, ſi Author ipſe, arguta quædam ſua lumina ex vna in aliam Inſcriptionem, quandoque inſeruerit. Primùm enim, ſimilitudo materiæ, ſimilitudinem Argutiarum non rarenter ſuggerit incogitanti: ac ſi duæ mentes in eandem ſententiam facilè coincidunt; multò facilius mens vna ſecum ipſa (præſertim cùm Argutiarum genera non ſint infinita)

nita) coincidet: quod in iteratis Virgilij, & Homeri Carminibus obſeruarunt. Deindè cum Inſcriptiones ſæpè fuderit momentanea ex occaſione ſtatim perituras; manſuras alias, & æternas: iniuriam nemini fecit, ſi mortuarum gemmis, ſuperſtites exornauit. Nihil certè alienis è loculis, ſed ſuo ſibi de Theſauro, mutuatus. Quòd verò in hoc volumine aliquid à prima origine immutatum legas, Authoris Genio tribuendum. Non enim Apellem imitatur, qui ſua ſtatim mirabatur vtcumque pingeret: ſed Protogenem, qui penicillo, ac deletili ſpongia ſemper parata; nunquam de tabula manu. Nam, inſanis mentis primæ, ſanis vltimæ cogitationes ſunt meliores. Audiui etiam qui omnibus in Elogijs, ſuorum Cæſarum ſtylum maximè quærerent. At ille contra maximè miratur, quòd illa fuerint admirationi: eaſque nugas & puerilitates vocat, materiæ tantùm grauitate fulcitas. Illud ſane ſæpè memorat ex Ariſtotele, de decoro in eloquutione differente. Videndum eſt, ſicut Iuueni purpureus color, ità ſeni quid conueniat. *At iuuenes, Auctorem ſemper iuueneſcere mauellent; ijſque gaudent, quæ ipſis cùm ſenuerint, diſplicebunt. Denique quòd ſuorum Principum iterandis encomijs nimius quibuſdam videatur. Pictores etiam Scalptoreſque omnes (vt exemplum in exordio propoſitum, in exordio reponam) Dominorum ſuorum Imagines in pergula frequentiùs exponunt. Reciproca fortuna eſt, Subdito, Principes ſortiri ſummè laudabiles; Principi, Subditos habere ſuarum laudum Præcones.*

Tu verò ſtudioſiſſime Lector, valeto, & fruitor hac mea non leui, non inutili diligentia, vnoque te Libro diuitem puta. Piſcatore illo ſanè beatior, qui Theſaurum adducto in Reti cùm reperiſſet; Valete, inquit, Retia, ſatis hodie ſuum expiſcatus.

IN-

INSCRIPTIONVM
ET
ELOGIORVM TITVLI.

I.	Funebres Apparatus.	Pag. 1
II.	Natalitiæ Pompæ.	41
III.	Sacræ Celebritates.	63
IV.	Literarij Apparatus, ſiue Cæſares.	87
V.	Publicæ Principum Receptiones.	113
VI.	Regiarum Ædium Ornamenta.	137
VII.	Publicarum Theſium Parerga.	223
VIII.	Illuſtrium Virorum Elogia.	249
IX.	Rerumque Locorum Inſcriptiones, & Monumenta.	295. & 553
X.	Hiſtoricæ Inſcriptiones, ideſt Patriarcharum Genealogia.	317
XI.	Inſcriptiones Adſtrictæ numeris.	501

Imprimatur

Si videbitur Reuerendiſs. Patri Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici.

O. Archiep. Patrac. Viceſg.

Imprimatur

F. Io: Dominicus Leonius Magiſt. & Socius Reuerendiſs. P. Magiſtri Sac. Pal. Apoſtolici.

Imprimatur

Fr. Michael Pius Paſsus de Boſco Inquiſitor Generalis Bononiæ.

FVNEBRES
APPARATVS.

FVNEBRES APPARATVS.

EXTREMI HONORES PHILIPPO III. HISPANIARVM REGI, Mediolani celebrati die VII. Idus Iunij MDCXXI.

REGII Funeris apparatus vniuerſus, quoad rem literariam; Proregis, Supremique Concilij voto, vnicum Authoris huius calamum ſenſit: ab omnibus facilè agnoſcendum. In exteriori Metropolitanæ Baſilicæ proſpectu, inter gemina Mortis ſimulacra, horribilium Præconum ſpeciem referentia; Inuitamentum hoc, ex vetere Indictiuorum Funerum formula, legebatur.

EXEQVIAS MOESTISSIMAS REGI VESTRO, O CIVES.
HVC VOTA, HVC LACRYMAS.
QVI MAGNA DABAT, MODICVM PETIT.

Sub intima Templi Teſtudine, vbi ſupra Tumulum flammifera ſurgebat Moles, Sepulcrales Inſcriptiones quatuor; quid à *Cœlo*, quid à *Virtute*, quid à *Fortuna*, quid à *Natura* in Regem collatum fuiſſet, complectebantur: quarum prima, Filij nomine, Pyræ frontem occupabat.

PHILIPPO III. VERE CATHOLICO;
REGNORVM, ANIMIQVE AMPLITVDINE COELITVS DONATO,
VT NVMINIS CVLTVM VBIQVE GENTIVM PROPAGARET,
SED PRÆMATVRE TERRIS EREPTO,
NE PRO NVMINE COLERETVR:
PHILIPPVS IV. PATERNORVM REGNORVM HERES,
SED REGNIS CARIORE PATRE SPOLIATVS,
VNICVM DOLORIS SOLATIVM NACTVS, DOLOREM,
PRO LACRYMARVM ILLECEBRA TVMVLVM PONIT.

Secunda, Proregis nomine.

PHILIPPO III. TER MAXIMO.
ARMATIS PACATISQVE VIRTVTIBVS ITA INSTRVCTO,
VT EIVS ARMA,
NEQVE TEMERE NEQVE TIMIDE COMMOTA,
AVT VICTORIÆ DECVS, AVT PACIS SECVRITATEM
ORBI SEMPER ATTVLERINT.
GOMEZ SOAREZ FERIÆ DVX DESOLATISS.
BELLO PACIQVE IN INSVBRIA PRÆFECTVS,
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO,
VBI DE GERMANICA VICTORIA
TRIVMPHALEM PARABAT MOLEM, FVNEREAM P.
HEV PRÆPOSTERA FATA!

Tertia Mediolanenſium nomine.

D. PHILIPPO III.
REGVM FELICISSIMO, FORTVNATISSIMO;
QVI SVA FELICITATE, ORBEM FELICEM FECIT;
ET FORTVNARVM TRIBVTIS, TRIBVTARIOS FORTVNAVIT
CINERIBVS ETIAM FIDELISSIMI MEDIOLANENSES,
INFELIX LACRYMARVM VECTIGAL,
QVOD VIVO NVNQVAM SOLVERANT, EXTINCTO SOLVVNT.

Vltima, Orbis vniuerſi nomine.

PHILIPPVS III. OPT. MAX.
NATVRÆ DONIS OMNIBVS CVMVLATVS.
IMPERATORVM, REGVMQVE MAXIMORVM
FILIVS, GENER, PATER, SOCER.
QVI SPECIEM IMPERIO, IMPERIVM SPECIE DIGNVM,

ET

ET INGENITAM STIRPI GENEROSITATEM LIBERIS PARTETVS;
VT NATVRÆ AVTHORI, QVOD A NATVRA ACCEPERAT, RESTITVERET,
MORTALITATIS IMPATIENS,
VTRVMQVE ORBAVIT ORBEM;
AB VTROQVE DEFLETVR.

Circà funebrem Thalamum *Parentales Vmbræ* quatuor angulatim ſedebant, habitu vultūque flebili: & ſuum cuiuſque Heroicum ſymbolum in Clypeo pictum, lugendi materiam præſeferebat; addito Diſticho ad explicatum.

I.

Philippus II. Defuncti Pater, ſuum in Clypeo Symbolum geſtabat; *Apollinem quadrigas agitantem*; additis literis, IAM ILLVSTRABIT OMNIA.

Diſtichon.

Iam luſtraturum dicebas omnia ſolem.
Luſtrauit ſubitò, ſed ſubitò occubuit.

II.

Carolus V. Auus; *Herculeas* geſtabat *Metas*; cum dicto, PLVS VLTRA.

Diſticon.

NON PLVS, *Alcides*: PLVS VLTRA, *Carolus*, *at Mors*,
PLVS VLTRA NEMO *progredietur*, *ait*.

III.

Philippi II. *Proaui* Symbolum; *Eques cataphractus*, ſic inſcriptus, QVI VALET.

Diſticon.

Qui valet, armigeros Rex deijcit Armiger omnes:
Mors tamen, heu, Reges deijcit Armigeros.

IV.

Maximilianus Imperator Abauus, *Rotatum Horologium*, hoc lemmate animabat: IN TEMPORE.

Diſtichon.

Sol cadit Auſtriacus: medias ſtylus indicat Horas:
Naturæ leges Maximiane ruunt.

Alludebatur ad eiuſdem Cæſaris Apophtegma: Nam Vrbes ingrediens, ſi publicum Horologium diſſonaret, diſſonam legibus adminiſtrationem illius Vrbis coniectabat. Simulque ad præcelerem Philippi Regis obitum, meridiana ætatis linea vix contacta.

Baſilicæ ornamenta.

Ingentibus periſtylij columnis affixa *Regis Inſignia* inter trophæa, Regali finiebantur Thiara: vnde tanquam è caudice, arboreſcentia *Candelabra*, crebris funalibus; Templum ſtudioſè contenebratum, meridiano veluti fulgore illuſtrabant. Intercolumnaribus autem in ſpatijs, ſingulæ *Regis virtutes* à ſingulis Prouincijs, lugentium inſtar Præficarum, arguta Inſcriptione memorabantur. Singulas verò Inſcriptionum Tabulas gemina claudebant *Epigrammata*, & *Heroicum Symbolum* vnum in Clypeo, eidem Virtuti conſentaneum.

Prima Inſcriptio de Regis *Religione.*

REGVM RELIGIOSISSIMO PHILIPPO,
Quòd vera Pietatis inſtinctu,
Vt intaminatum Catholicæ Fidei candorem tueretur,
More, vt Ore nigerrimam Mauritanorum Gentem,
Ab Auſtrali Orbe ad Hiſpanas Vrbes afflatam,
Auſtriaco ſpiritu antiquas ad ſolitudines difflauerit:
Hiſpanum Regnum
Poſt adeptam Securitatem, Amiſſo Securitatis Authore,
Beneficij recordatione lætum, præſenti iactura conſternatum;
Infelices luctus, felicitati pares
Rependit.

Epi-

Epigrammata.

Religionis cauſa Mauros abigit.

Auſtri fœda lues, Regum timor, Infera peſtis,
Ceu niger Herculeum per Mare Fumus abit.
Victori, & Victis omen de Nomine ceſſit:
Dici Auſtri Domitor debuit AVSTRIACVS.

Religionem propagat.

Religio auſpicijs Orbem Regalibus implet:
Et qua Religio Regna, Philippus habet.
Et Deus, & Princeps alterno munere regnant:
Nam Deus huic Orbem ſubijcit, iſte Deo.

Symbolum.

Cyconia Pietatis Imago, Africos Serpentes roſtro inſectatur; cum Dicto, DONEC CONFICIAM. Virgiliano alludens carmini, de Ciconia, quæ tranquillo Vere ad nos ex Africa velut triumphatrix aduentat:

Candida venit Auis longis inuiſa Colubris.

II.

De Amore erga Subditos.

AMANTISSIMO PRINCIPI.

Qui, vt Amor in ſuos totum eius Pectus impleret;
Totum ſui Amorem à ſe procul expectorauit:
Et reciproci Amoris congeminato miraculo,
Omnes in vnius pectore,
Vnus in omnium Pectoribus, vixit.
Redamantiſſima Inſubria;
Non pium experta Principem, ſed Patrem;
Quod vltimum eſt Amantium munus,
Cineri lacrymas donat.

Ad Captiuorum vindicias, bis Africam inuadit.

Vt pia Barbaricis exoluas colla cathenis;
Neptunum Hiſpano Marte, Philippe, quatis.
Commutare potes, non ſoluere vincula Vinctis:
Qua tulerant collo vincula, corde ferent.

Triceſimo altero die Martij è Terris migrat.

Vernus in aurato radiat dum vellere Phœbus,
Rex Cœlum aurato Vellere cinctus adit.
Horridus infauſtis errabat curſibus Annus:
Sidere debuerat nobiliori regi.

Multipliciter hoc in epigrammate ludit Auctoris ingenium. Primò reſpicit Arietis Signum, cui Aſtrorum Principatus, & Anni auſpicia tribuuntur. Deinde priſcam fabellam Arietis aurei Velleris, in huiuſmodi Aſteriſmum conuerſiſ vnde Torquatorum inſignia, Burgundi Duces, & Hiſpani Reges, Iaſonis ſtrenuitatem profitentes aſſumpſerunt. Denique illius Anni ſæuitiam, non vni modò, ſed pluribus Principibus; Populiſque fatalem.

Symbolum.

Aurei Velleris maximus Torquis Regum Hiſpanorum; Zodiacum imitante gyro: ac Sole ſuper Arietem promicante. Dictum, AMICO SIDERE. Quaſi Amicior Anni Auſpex Cœlo ſuffectus ſit, Rex ipſe.

III.

De Clementia.

At quidni Amores pareret Clementia Gratiarum Parens?
CLEMENTISSIMO *igitur* REGI;
Quòd Innocens ipſe, at in Nocentes æquiſſimus;
Tàm flagitia quàm ſupplicia peroſus,
Malorum pœnitentiam maluit quàm pœnam:
Afflictiſſima Hieroſolyma,
Inclementiſſimi Ergaſtula Tyranni;
Nimis diù ſuorum ſcelerum pœnas à ſceleſtis perpeſſa:
Nimis feſtinè ſublato Vindici ſuo,
Lacrymas poſt vota profundit.

Clementiam diligit.

Pulcra Soror rigidi cùm ſit Clementia Iuris:
Hæc tibi ſola placet: huic tua Sceptra placent.
At ne ſe immeritò ſpretam Soror altera dicat;
Rex alijs Clemens; ipſe tibi es rigidus.

Æqui-

Æquitatem mauult quàm rigorem.

Cùm luci atque vmbris æquum Sol diuidit Orbem;
Nec calor exurit, nec gelat Arua rigor;
Tunc Regi placuit Cæleſtis Regia: Namque,
Rex iuſtè, ſummo Iure Tyrannus agit.

Deſignat Regis deceſſum vernali Æquinoctio.

Symbolum.

Irata Tygris, propria imagine in ſpeculo conſpecta miteſcit: cum Epigraphe: TARDATVR IMAGINE FORMÆ. Sumpta ex Claudiano; qui eadem eſt comparatione vſus 3. de Rapt. Proſerp.

—— Iam iamque hauſura profundo
Ore virum, vitrea tardatur imagine forma.

IV.

De Seueritate.

Neque tamen Clementiſſimum Animum
REGIA *Deſeruit* SEVERITAS,
Vt Poteſtatis contemptores potentia comprimeret
Et IVS *ſacrum*, VIS *ſancta tueretur.*
Itaq; ne Sceptrum quidem frangere dubitaſſet,
Dùm peruicaces impiorum ceruices frangeret;
Quibus Clementia, Dementia eſt:
Hinc gemellæ Sorores Sicilia, & Sardinia,
Hiſpani Sceptri, vel ſola vmbra
Ab infreni Piratarum petulantia ſoſpitatæ,
Soſpitatoris tumulum gratis lachrymis ſpargunt.

Contrà Fidei perduelles ſæuit.

Iam, iam, Sacrilegi. Terra inſonat, attonat Æther,
Vndique Philippi tela faceſque volant.
Patria pallentes ſub Tartara condite vultus;
Hunc tantùm Auſtriaci non tenuere locum.

Pontificis defenſor, obeuntem ſequitur.

Dum ſimul in Cœlo ſurgunt Iouis Ales, & Anguis;
Exigua ſurgunt Herculis Aſtra mora.

Sunt ea Pontificis; ſunt hæc inſignia Regis.
Rex igitur fidus Pontificem ſequitur.

Pauli Quinti ſtemma gentilitium fuit *Aquila cum Dracone*. Hercules verò, Philippi III. Heroicum Symbolum. Apud Aſtronomos, aſcendente Aquila & Dracone, aſcendit Hercules.

Symbolum.

Hiſtrix ſua tela iaculatur. Verbis ex Hiſtrice Claudiani libatis: SOLERTIA DESTINAT ICTVM. Mirum enim quanta vi quamque recta Fera illa feriat.

V.

De Authoritate

Hinc illa Amoris, ac Potentiæ Filia
PHILIPPI AVTHORITAS;
Quæ tanta fuit,
Vt voluntarium in obſequium Populi omnes,
Moti ſimul ac moniti; parere certi, ac perire;
Ad pericula, & cædes,
Cupidiùs quàm ad congiaria conuolarent.
Hanc obſequelam Neapolitanam præſertim Natio,
Omnibus in bellis ſuo ſanguine conſcriptam,
Subſcribit lacrymis.

In ſuos Authoritas.

Rex velit; Hiſpana liquidus trabe vapulat Atlas.
Rex velit; Arctoa ſub niue candet Eques.
Fruſtrà, Nile Pater, caput inſcrutabile condis:
Rex velit; educes abdite Nile Caput.

Etiam defuncti Authoritas.

Pertenui Terras filo rapturus ad Aſtra,
Aſtra Syracuſius ſi petijſſet, erat.
Veriùs at placidis qui mouit nutibus Orbem,
Rex Animos Populi, dum petit Aſtra, rapit.

Archimedes iactabat ſe Terram è centro moturum, ſi pedem extrà Orbem poneret.

Sym-

Symbolum.

Rex Apum, ſpecie inſigni, examen ducit: Ad Virgilianum carmen reſpiciens de Apicularum obſequijs ſuum erga Regem,

Vt cùm prima noui ducunt examina Reges, &c.

Epigraphe: QVA SE CVMQVE FERAT.

VI.

De Affabilitate.

Quid verò mirabilius, quàm tantæ Maieſtati cognata
PRINCIPIS AFFABILITAS?
Qui ſupremo in faſtigio ſine faſtu
Imperio Maximus, affatu æqualis:
Regiam grauitatem ſociali facilitate ità condijt;
Non vt ſe minoribus, ſed minores ſibi peræquarit.
Nam Regios ſuos mores in minorum pectora transfundens,
Cùm Regibus Rex imperare videretur;
Non demiſit Maieſtatem, ſed auxit.
Tàm humano igitur ſub Principe, barbaros exuta mores,
Olìm bruta & frendens Socotora;
Hümaniore voce, ſed lacrymabili,
Amiſſum luget.

Affabilis etiam Reis.

Armant Sceptra manum, mulcet Clementia linguam:
Inde timor miſeris, hinc amor exoritur.
Quàm breuibus ſpatijs Aſilum à Iudice diſtat!
Ad linguam fugiunt, qui timuere manum.

Rex affabilis moritur.

Plus tua quàm pridem Rhodopei carmina vatis,
Mulcebant animos dulcia dicta feros.
At te Mors rapuit: nunquam raptura, Philippe,
Auribus, aut oculis ni caruiſſet, erat.

Symbolum.

Magnes, ſiuè Herculeus lapis, appenſus; & varia ferri ramenta ad ſe alliciens: facundiæ Imago; ob quam Poetæ confinxere, aureis Catenis ab Herculis ore prodeuntibus Homines raptos. Quod magis Defuncto Regi congruit, qui Hercule pro

Sym-

Symbolo vtebatur. Sententiam indicabant hæ literæ; VI SVAVI.

VII.

De Beneficentia.

Dulciùs tamen quàm lingua Populos illexit
BENEFICA PHILIPPVS MANV.
Cui, cùm noui nati eſſent Orbes, vt eos aleret:
Perpetuis commeatibus vtrumque Orbem connexuit:
Et citiùs impetrantibus, quàm implorantibus Populis,
Extumulatum Americæ Argentum in Europam fundens
Europææ vbertatem Americas in ſolitudines refundit.
Gemini Orbis diuitijs vna Manu diſtributis,
Nouercalẽ Naturæ inæqualitatẽ, Paterna caritate ſuppleuit.
Hinc inhumana olim Braſilia, ab humano paſtu
Ad humaniorem frugem reuocata;
Quem ſuo Sole feliciorem habuit, extinctum deflet.

Prouidus Rex moritur.
Quas nequijt Cœlum milleno Sidere Terras,
Solus, & immotus, conſpiciendo beas.
Inuidus ergo tuos oculos vt vidit Olympus:
Hæc, ait, Aſtra mihi ſunt opus; & rapuit.

Ad erudiendos Indos commeatus ſuppeditat.
Vt nigri auratis ornentur moribus Indi,
Aurum rependis Indicum
Hiſpanas recipit remeabilis India gazas:
Ergo tributa fœnerat.

Symbolum.

Fons ſaliens; multiforibus Elicibus circumpluente aurea lympha: cum dicto, NIHIL SIBI. Appoſitè ad Hiſpani Regis liberalitatem, cuius flumina auro ſcatent: ſumpta ex Claudiano allegoria.
Præceps illa manus fluuios ſuperabat Iberos,
Aurea dona vomens.

VIII.

VIII.

De Prudentia.

Quanta verò fuerit grauiſſimis in rebus
PHILIPPI REGIS PRVDENTIA,
Gemino exemplo tuo vel inuita teſtare Africa.
Primùm, quod Hiſpania, quam fœdaras, expiata,
Antequàm Famam acciperes, tuis te Monſtris farcinit.
Deinde, quod Arces duas, Claſſium Syrtes,
Antequam timeres, iuſtiſſimè occupauit.
Quòd hæc ſummo conſilio confecit, æternùm doce.
Quòd integrè te non ſubegit, æternùm luge.

Solertiſſimè Mauros abigit.

Edicti vix prima tui Vox attigit aures;
Turba per Occiduum iam fugit atra mare.
Quid non conſilio vinces? Tua ſola, Philippe,
Vox potuit, Proauum quod nequiere manus.

Prudentiſſimis Heroibus commoritur.

Humanos ſtatuens Numen componere mores,
Aduocat è Terris Nobile Concilium.
Magnus Cæſar adit; Præſul tùm Maximus: inde
Dux Magnus: Regum Maximus hic deerat.

Symbolum.

Solis radij cauo è ſpeculo in vnum coëuntes, Armorum faſtem comburunt: Verbis ex Virgilio decisis: CVRA HVC TRADVCITVR OMNIS. Quò ſua quoque cogitata omnia, tanquam radios ad punctum, Pacificus ille Solymorum Rex dirigebat: *Arma, & Scuta comburet igni.*

IX.

De Fide Publica.

Reuixit tandem.
PHILIPPI REGIS EXEMPLO FIDELITAS.
Nam cum faciles Principum aures
Aulicorum Hiſtrionum dulce acroama demulceret,

Fidem

Fidem Publicam Publicanorum eſſe Virtutem
Ac Regiæ libertatis teſſeram poſſe peierare.
Hanc tamen ille,
Vt Promiſſorum Arrham, Promittentium Aram,
Imò Sanctiſſimum Regij pectoris Numen,
Tam religiosè coluit;
Vt æterno depangens Clauo quod lingua promiſiſſet,
Etiam fœdifragis fractam ſeruarit Fidem,
Norunt Belligeræ Belgij Prouinciæ;
Quæ vires in Armis, in Inducijs Fidem.
In vtriſq; Pietatem expertæ,
Cum lacrymis fidem faciunt.

Rex Fidem ſeruat.

Non tibi colla Phiſon; digitos non ambiat Indus;
Non Rubri Chlamydem cara pericla Freti.
Nam tibi firma Fides Regali in pectore fulget:
Vilior eſt omnis hoc Adamante lapis.

Ætate media moritur.

Fallere promiſſum, Naturæ legibus obſtat;
Et Regi horrendum; Rex ais eſſe nefas.
At Natura tibi quæ tot promiſerat annos,
Iam ſecat: haud legi paruit ipſa ſuæ.

Symbolum.

Carbaſus Amiantina, inter flammas: cui conſonant Verba, SEMPER CANDIDIOR. Staminis genus eſt, ex friabili quodam lapide, igne incombuſtum, imo candidius: verum Fidei ſpecimen.

.X.

De Moderatione.

Maius Miraculum fuit.

IN MAXIMO REGE MODERATIO.

Nam cùm Imperij atque Flammæ immetata Cupiditas ſit;
Et nobile Vitium Auguſtæ Potentiæ, velle augeri:
Non enim quod adeſt placet, ſed quod deeſt.
Hic, Regnorum magnitudine Reges omnes ſupergreſſus,
Arctis adeo limitibus Cupiditatem coercuit

Vt Imperandi menſura, ab eius Imperio;
Cupiendi Moderatio ab eiuſdem Cupiditate, peti poſſet,
Tanta Modeſtia Teſtis Nauaria:
Vbi Regia Potentia, creſcendi opportunitate ſæpè neglecta,
Suis ſe finibus, ſine finitimorum timore, continuit.

Imperij Cupidinem cohibet.

Carolus Herculeo quas ſuſtulit Æquore Metas,
Præſcribis menti, Magne Philippe, tuæ.
Tollere qui potuit, fuit Hercule fortior: at qui
Has ſibi præſcribit, fortior eſt Carolo.

Moderatus Rex præmaturè moritur.

Contentus medio Virtutum limite, Princeps,
Dicere conſueras, Nil ſuperet medium.
Cùm tibi dimidia neniſſet ſtamina vitæ
Parca, memor dixit, Nil ſuperet medium.

Symbolum.

Sol, Ecliptica linea medium decurrens; MEDIVM NON DESERIT VNQVAM. Quo Moderationis exemplo vſus eſt Claudianus.

—— Medium non deſerit vnquam
Cœli Phœbus iter.

XI.

De Pudicitia.

Hanc quoque gloriam retulit
A PHILIPPO REGE PVDICITIA;
Quòd ex Mapalibus in Aulam recepta;
Purpuratas inter Virtutes fulſit:
Et ab Regibus decorata, Reges decorauit.
Age igitur Piſcoſa Oceani Ora:
Margaritarum tuarum Candorem Purpuræ innaſcentem,
Inter Hiſpani Regni miracula narrare deſine:
Nobiliorem Vnionem Hiſpana oſtentat Regia,
PHILIPPVM ET MARGARITAM:
Vnum Vni natum.
Quorum Candor Regali in Purpura mirabilior.
Regiam Purpuram, Verecundiæ Purpura bis illuſtrans;
Et Purpuræ, & Candoris pretium duplicauit.

Sed

Sed heheu! Tam pretioſum Vnionem elepſit furtiua Mors;
Totumque Orbem depauperauit.

Rex pudice viuit.

Cum tot delicijs tot luxibus affluat Aula;
Tingere Candorem, Rex, nequit Aula tuum.
Mirum: at ſi Niuibus Flammas tua fœderat Æthna:
Luxum Candori iungere, & Aula poteſt.

Pudicus Rex moritur.

Aligeros qui Regna regunt ad maxima Cœli
Comitia acciri iuſſerat Omnipotens.
Nuncius hunc Regem acciuit, Cœloque ſtupente;
Angelus ah (dixit) hic mihi viſus erat.

Symbolum.

Purpurea, & vernans Roſa, eiuſque odore Vultur enectus: appoſitis literis, TVRPE NIHIL. Roſæ fragrantia fugari Vultures, & ſi accedant perimi, affirmat Clemens Alexandriuus l.2. Pedag.c.8. Atqui Purpurea Roſa, verecundi Pudoris: Vultur cadaueribus inhians, impurorum Affectuum, Imagines ſunt. Verba ex Claudiano Stiliconis Pudicitiam celebrante, deciſa.

——— *Seruator honeſti;* ———
Vt nihil, aut ſauum rabies, aut turpe libido
Suaderet.

XII.

De Magnanimitate.

MAGNVM PHILIPPI ANIMVM
Cùm triplici felicitate alleuare dextera Fortuna tentauiſſet;
Turcarum fuga; Italica Pace; Germanica Victoria:
Eundemque triplici ictu, vno impetu deprimere;
Indiuidua Coniugis: Cariſſimi Filij; Coniunctiſſimi Cæſaris letho.
Hic, immoderatam felicitatem moderatiſſimè ferendo;
Et intolerabilem dolorem fortiſſimè tolerando:
Docuit, non Philoſophicum, ſed Regium eſſe,
Nec Secundis flecti, nec aduerſis frangi.
Tanta igitur Fortitudinis, iunctimque intempeſtiuæ Mortis
Vbique gentium reſonantem Famam
Vltima Terrarum excipies Taprobane;

Qua-

Qualemq; amiſerit Dominum ſecum reputans,
Vltimam publici Doloris Scenam
Cum lacrymis claudit.

Rex Bello inuictus.

Si Vexilla moues, Vexillum contremit Hoſtis:
Si Martem accendis, concidit ante tubam.
Belligero tibi fama nocet: iam bella paranti,
Iam bellum ſine te conficit ipſe timor.

Ter cum Morte luctatur.

Bis impetitum ſqualida Regem manu,
Ac bis repulſam paſsa mors tandem ferit.
Non vulnere vno, aut altero, ſterni poteſt
Animos Philippus Tertius ternos gerens.

Symbolum.

Cychnus cum Aquila confligens: NEC PROVOCO, NEC FORMIDO. Argumentum habes ab Æliano lib. 1. *Ita Cychnus* (inquit) *cum Aquila pugnat, vt iniuriam propulſet: non vt inferat prior*. Verba ex Seneca. *Eris* (inquit) *Magnanimus, ſi pericula, nec appetas vt temerarius, nec formides vt timidus*.

Hactenus Defuncti Regis laudes. Poterat emeritum calamum Author deponere; æquato elogiorum & ſpatiorum numero. Sed quoniam extrà intercolumnarem ordinem tria vacabant ſpatia cæteris abſimilia: placuit ea totidem Epigrammatis ita explere, vt populare documentum ſpectantibus offerrent.

I.

Hic gemit Argento mæſtum pallente Feretrum:
Argento, America quod tribuere Caua.
Hic gelida emeritis pendent cum faſcibus Arma:
Arma, tot Afrorum quæ caluere nece.
Hic perit in proprio tabeſcens lumine Cera:
Cera, Europea quam peperiſtis Apes.

Hic

Hic pia fragranti pereunt cum flamine Thura ;
Thura ſacris Aſiæ collacrymata Iugis ,
Hoc igitur modico ſubiguntur plurima lucro
Regna ; vt funeribus plura tributa ferant .

II.

Alta coronato quæ incumbit Machina Buſto ;
Mox erit ipſa Rogus , ipſa Cadauer erit .
Dum pia lugubrem luſtrant funalia Scenam ;
Luce ſua liquidas cerne perire faces .
Callida quæ viduum cingunt Simulacra Sepulcrum ;
Ipſa ſuum repetent puluerulenta Solum .
Conſona dum tacitum plorant modulamina funus ;
Vox fugit ; & flatu deperit ipſa ſuo .
Omnia Mors ſpectat miſerè ſpectantia Mortem ;
Et tu qui ſpectas funera , iam moreris .

III.

Mœſta Theatralis rapimur Spectacula Scenæ :
Omnes (ah miſeri!) fabula quanta ſumus !
Actor Homo ; Cœlum Spectator , grande Theatrum
Eſt Orbis ; Vita eſt Actio : Scena , Dies .
Iam data Regali poſtrema eſt Clauſula Vitæ .
Hoc eſt poſtremum Plaudite : *abire licet .*

Vltimo carmine , Tragœdorum formulam ingerit ; qui peracta fabula, Populum dimittebant his verbis , ABIRE LICET.

EXTREMI HONORES

Sereniſſimo Principi

FRANCISCO THOMÆ A SABAVDIA

Auguſtæ Taurinorum perſoluti, Nonis Februarij

M. DC. LVI.

DEcreuerat vni Comiti Theſauros, Regia Celſitudo, tàm Publicæ laudationis, quàm litterarij totius Apparatus hoc in Funere Officium, ſed cùm improſpera tunc valetudo, & amiſſi Domini extremis Mœror, qui eius in Panegyrico ſeſe prodit; grauiorem illi redderent vtrumque coniunctim faſcem: placuit Optimo Principi laborem alleuare partiendo. Itaque præter funebrem Orationem, (quam inter Panegyricas ſuas leges, inſcriptam L'HEROE) Inſcriptiones etiam quas hic collegi, ad ornatum externi Templi, & interni Mauſolei, honorario Tumulo impoſitas, de ſuo contulit: Reliqua per Templi ambitum Ornamenta, P. Cæſaris Freſiæ è Societate Ieſu, Rhetoricorum lectoris calamus, eleganti ſſimè, digniſſimèque perſoluit.

In externa igitur Maximi. Templi fronte inter Armorum faſces, & bellica Trophæa, aterrimis Mortis inſignibus funeſtata; Inſcriptionem hanc ad conciundum Populum præfixi:.

ADESTE CIVES,

ET QVID VSPIAM SIT IMMORTALE

CONDISCITE.

MARS MORTVVS EST.

In interiore Baſilica funeream Molem varia illuſtrauit Emblemate: ac præſertim quatuor Pyræ lateribus Sepulcrales totidem Inſcriptiones affixit.

A fronte.

Exequiarum Titulum, & Regij Ducis affectum ſimpliciter expoſuit.

B CA-

CAROLVS EMMANVEL SAB. DVX CYPRI REX.

PATRVO OPTIMO

QVAM POTEST IMMORTALITATEM,

MOERENS MERENTI CONTRIBVIT.

A dextera.

SI LACRYMIS EMERERI MANES POSSENT,

EREPTVM REDDERENT THOMAM.

NEMINI NOBILIORES IMPENSÆ LACRYMÆ.

REGINAS HABVIT PRÆFICAS.

Nihil enim heroicum funus pretioſiùs decorauit, quam Chriſtinæ à Francia Defuncti Principis Fratriæ poſt ciuilia Bella, Regales & effuſiſſimæ lacrymæ: quas in Panegyrico Author eximiè celebrauit; alterius virtutem, alterius Amorem teſtantes.

A leua.

INVICTISSIMI THOMÆ,

VBI NON EST, PYRVM VIDES.

VBI EST, SI ACCVRANDVM SIT FVNVS,

IN EMPYREO STRVENDA EST PYRA.

A fronte.

HEV QVOT IACTVRÆ!

DECVS, VICTORIAM, VIRTVTEM, GRATIAM,

HIC MORS CONCLVSIT.

SED EFFRACTARIA AVOLAVIT FAMA.

Ad

Ad Pyræ angulos circa Buſtum, Armigerorum ſimulacra, quatuor cataphracta, Defuncti Principis oſtentabant inſignia, breui titulo Inſcripta.

Primus, *Florulentam gemmantemque Coronam Carinianenſis Principatus*: cum titulo, INSIGNES, ET IMOS. Quæ Mortis iactantia eſt apud Horatium.

Alius, *Bacilia duo*: nempe geminum geminæ Dignitatis in Gallorum Regia, Inſigne: Alterum *Supremæ Præfecturæ Militaris*; alterum *Supremis Regiæ Domus Magiſterij*: cum Titulo ex eodem Lyrico, IMPERIIS DECVS ARROGAVIT.

Tertius, *Gladium, Loricam, atque Galeam*, quibus in pugna Princeps vtebatur, adiectis Lucani verbis, ET PACEM POTVERE PATI. Ad deſignandam Principis illius bellicoſiſſimi ſtrenuitatem ſumendis Armis, & pietatem deponendis, vt Patriam pacaret.

Vltimus *Aurea Calcaria*; Equeſtris prærogatiuæ Teſseram: Lucani pariter Emiſtichio ſignata: STIMVLOS DEDIT ÆMVLA VIRTVS.

Ad hæc temporaria adumbrati Tumuli Ornamenta, manſurum addo *Elogium Sepulcrale*, plumbeo in ſarcophago inſculptum; quo inuictiſsimus idem Princeps in Heroum Sabaudorum Argemate, conditus eſt. Contigerat enim paucis ante menſibus, vt Regio illo in Conditorio, cùm Pium Pacifici Amedei Corpus quæreretur, inibi (quod Hiſtoriæ teſtabantur) depoſitum: nonnulli ex loculis ſine titulo reperti ſint: vt ne ille quidem qui optabatur Amedeus, dignoſci potuerit. Quid eſt autem hoc aliud, quàm Mortuos bis mori, iuſtoque ſolatio fraudare ſuperſtites? Hanc igitur Inſcriptionem, poſtulante Vidua Principiſſa, idem Comes, non lapidario, ſed fuſiore ſtylò, quaſi vitæ breuiarium, æternitati conſcripſit.

D. O. M.

Hìc quieſcit ille Hoſtium terror FRANCISCVS THOMAS A SABAVDIA, CARINIANI PRINCEPS: *Magni Caroli Emmanuelis Vltimogenitus; vt Fraternas Virtutes omnes colligeret: Florente adhuc Adoleſcentia Patria Equitatum, & Sabaudiæ Gubernacula pari Strenuitatis, & Prudentiæ admiratione rexit. Media inter Arma, bellicis Facibus Amoris fa-*

ces aſtruens: MARIAM BORBONIAM *Regali è Sanguine Virginem duxit: qualem ad Heroas progignendos, Heros debuit. Pro temporum Fortuna contra Gallos aut Hiſpanos æquè Patriam tutatus, de vtroque Regno optimè meruit. Nam Hiſpani Exercitus in Belgio; Gallici in Italiam Supremam Præfecturam, fortiſſimè; Supremum etiam Franciæ Magiſterium integerrimè perfunctus; Regia ipſa decora decorauit. Munitiſſima Oppida propè manu, procul etiam conſilijs, expugnauit; propugnauitque imbecilliſſima; propterea ſemper, vel aduerſa Fortuna inexpugnabilis. Nihil tamen Marti, extra Ideas licere paſſus: æquali Virtute Hoſtes oppreſſit, repreſsit ſuos: & corrupto in Sæculo, militarem diſciplinam de ſuo Exemplo reſtituit. Itaque neſcias vtrum magis mirere Bellicam Virtutem in pacatiſſimo Animo; an morum Innocentiam in Bellico. Denique in Papienſi obſidione, cum non degenerem ſibi Prolem Marti initiaſſet: iam Palmæ proximus, lethali morbo correptus; vt in Cœlo triumphum ageret; ſanctiſſimè, vti vixerat, in Patria expirauit, Die xxij. Ianuarij, Anno ſalutis* MDCLVI. *Ætatis* LX. *Nullum Funus, vel pluribus, vel pretioſioribus lacrymis conſtitit. Atque vt publicus dolor congeminaret;* EMMANVEL *filius, & alter ipſe; bellantem Patrem ſecutus, morientem præceſſit.*

Et ſanè quid luctuoſius, quàm cùm vno tempore Mortuum Filium, & cum Mortem luctantem Genitorem vidimus? multique dubitarunt vtra flebilior eſſet iactura. Nam Geſtorum recordatio, Patrem Gerendorum ſpes, Filium æquè lacrymabilem fecit. Itaque huius etiam Elogiolum ſubijcio, quod eodem calamo ſcribi, & Filij Sarcophago inſcribi Mater amantiſſima curauit.

Heu præpoſtera Fatorum vices! Sereniſſimus Princeps IOSEPHVS EMMANVEL A SABAVDIA, *Inuictiſſimi Thomæ Cariniani Principis; & Mariæ Borboniæ Sueſſionum Comitiſſæ Secundogenitus: Patrem Virtutibus, Auum Nomine, Proauum adſpectu, Omnes ſtrenuitate referens; Bello natus, hic Pacem præuenit. Paternæ Præfecturæ, Maternæ hæreditati Succeſsor deſtinatus; Vtriuſque Vota, Populi Spem, Hoſtium formidinem feſtinato Fato fefellit. Nam Patri diutino ex morbo iam iam morienti, difficillimum illud vadum fortiſſimè prætentauit. Quamquam, ſi virtutes numerantur, Ætates ſimul omnes exegit. Idem Strenuitate Iuuenis, Prudentia Senex, Innocentia In-*

Infans, Gloria Æuiternus. Vixit Annos xxiij. Deuixit Anno MDCLVI. *Die iv. Ianuarij.*

Quin etiam, cùm eadem Vidua Mater afflictiſſima, Viri ac Filij geminum Cor argentea in Arcella condere; ac veluti Gemmarum Scriniolum, & perpetui nutrimenta doloris, in Galliam transferre ſecum decreuiſſet; Inſcriptionem hanc eodem Authore incidi voluit, vt Theſaurum ſuum Theſaurus exornaret.

Heu quanta infelicitas fuiſſe felicem!
Thomæ à Sabaudia Cariniani Principis,
Et Emmanuelis Filij ſimul erepti.
Vxor, & Mater, bis deſolata,
Maria Borbonia Sueſſionum Comitiſſa:
Amore olim concors; nunc excors dolore:
Carum vtriuſque Cor hic clauſum detulit:
Et viuens intulit ſuum.
Itaque
Tria hic Corda ſunt: duo tantum vides;
Imò Vnicum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EXTREMI HONORES

A CAROLO EMMANVELE, SABAVDIÆ DVCI, ETC.

REGIÆ MATRI, REGIÆQVE CONIVGI

Taurini redditi, III. & IV. Nonas Martias

M. DC. LXIV.

HOc etiam Funus, duarum Reginarum Fatis ferè coniunctis, omnium luctuoſiſsimum; Regali Magnificentia omnium ſplendidiſſimum efficere, gemino luctu implicitus Princeps cùm decreuiſſet: literariam Operam (nam hic quoque ſe ab integro labore Theſauros Comes excuſauit) diuidendam cenſuit. Itaque Regiæ Matris laudationem Comes ipſe lugubri abolla, & maiori Stemmate Mauritianæ Militiæ inſignita, tranſegit: poſtridie, laudationem Regiæ Coniugis, P. Carolus à Palma Clericus Regularis, & Metropolitanæ Concionator eximius, eſt proſecutus. Quo verò ad loci apparationem, ipſe quidem Comes extimam Templi faciem intimumque Mauſoleum parergis, & Inſcriptionibus, quas hic excripſi, adornauit: ambitum autem totius Baſilicæ, clariſſima ex Societatis Ieſu Collegio ingenia, illuſtrarunt.

In ipſo igitur Templi adſpectu, inter Mortis Trophæa, lugenteſque Præficas: ſuperliminarem hanc Inſcriptionem, ad ingredientium Animos lacrymabili ſpectaculo præparandos appoſuit.

DOLORIS THEATRVM INGREDERE.

DISCES, QVAM SIT ATTIGVA

SVMMÆ FELICITATI SVMMA INFELICITAS.

Nam quia publicus hic luctus; publicæ Nuptiarum pompæ continuò ſuccedens, tragicæ Peripetiæ ſimillimus fuit: & ipſo in Funere, horribilis proſpectus duorum Tumulorum ſub eodem Mauſoleo: tragicæ Scenæ imaginem referebat: cenſuit Author continuandam eſſe allegoriam: totumque Apparatum DOLORIS

THEA-

THEATRVM generatìm nominauit. Itaque, ſingulà Templi Ornamenta Defunctarum Reginarum geſta, varias in Scenas diſtincta, offerebant. Quin etiam Panegyricam ſuam Orationem ad effigiem Tragœdiæ contextam TRAGOEDIAM inſcripſit. Voluit enim eruditam Priſcorum conſuetudinem imitari; qui Regijs in Funeribus tragica Spectacula præbebant ante Tumulum; ac præſertìm Artemiſiam in dedicatione Mauſolei, Tragœdiam cui Titulus, MAVSOLVS, à Theodecte compoſitam exhibuiſſe, affirmarunt.

Totam igitur Mauſolei Molem, infernè conquadratam, supernè in anguloſum faſtigium gradatìm acuminatam, mœſtiſſimæ *Charites*, atque *Muſæ* Cupreſſu coronatæ, propriaque Inſignia præ dolore obijcientes, columnarum vice ſuſtinebant. Supra proiecturarum, graduumque pyramidalium angulos, *Virtutum omnium* ſimulacra, conſimilem doloris ſenſum vultu geſtuque ſignificabant totaque *Pyramis* innumerabilibus ſtellata facibus, argenteis lacrymis guttatim perpluebat.

In anteriore Mauſolei facie, bipatenti ſecta hiatu, ſub concamerato amphithalamo, geminus *Doloris lectus*, vtriuſque Defunctæ Regalibus exuuijs conueſtitus, venerationem, atque horrorem incutiebant: ac ſupra vtriuſq; Reginæ Tumulum ſua legebatur *Sepulcralis* Inſcriptio: quarum penſiles Tabellas, horrificus *Mortis Coloſſus* interiectus, diſtentis hinc inde prenſabat manibus.

Regiæ Matris Inſcriptio ad dexteram.

MAGNÆ CHRISTIANÆ A FRANCIA,

CAROLVS EMMANVEL FILIVS,

INELVCTABILI IACTVRÆ VIX SVPERSTES.

PIENTISSIMÆ PARENTI, PIISSIME PARENTAT.

HOC VNO MATRI NON OBSEQVVTVS.

Quæ poſtrema Verba ad Verba materni Teſtamenti referebantur; quibus Reginæ Modeſtia præcisè cauerat, ne qua ſuis exequijs funerea Pompa, neue panegyrica laudatio adhiberetur. Voluit igitur Author pi**ā**m ſui Principis laudare inobſequelam, qui magnificentiſſimo funere, ac Virtutum Maternarum lauda-

tione, Teſtamentarijs legibus, naturæ leges prætulit: Auguſti exemplo, qui cùm Æneidem ſeruaſſet, quam Virgilius teſtamento iuſſerat flammis tradi: ita ſcripſit.

Frangatur potius legum reuerenda poteſtas,
Quàm tot congeſtos noctuque diuque labores
Hauſerit vna dies.

Regiæ Duciſſæ Inſcriptio, ad læuam.

FRANCISCE A FRANCIA
CAROLVS EMMANVEL CONIVX DESOLATISSIMVS,
NONDVM SICCIS EX ORBITATE OCVLIS
LACRYMAS CONTINVAT.

Dextrum læuumq; Mauſolei latus ſimplici arcu pateſcens, ſimplices ornabant Inſcriptiones. Ad Regiam Matrem hęc pertinebat.

HEV FALLACIOR FORTVNA, QVO FELICIOR!
CRRISTINA A FRANCIA
REGVM FILIA, REGIÆ SOL,
AD SVMMVM FELICITATIS EVECTA CARDINEM,
MOMENTO IN OCCASVM DEVERGIT.

Nimirum, ſeruato Imperio Ciuili, & publicâ pace parta, Filij Nuptijs quas vouerat auſpicatis, cùm quidquid optauerat, à fortuna cumulatè accepiſſet, in ipſo felicitatis axe defecit.

Altera ad Regiam Coniugem.

HEV FVGACEM FORMÆ GLORIAM!
FRANCISCA A FRANCIA,
REGVM FLOS, FLORVM REGINA,
SVO CONSIMILIS LILIO,
SERO DATA CITO EREPTA;
NIL NISI LACRYMAS, PEPERIT.

Ter-

Tergeminam Lilij proprietatem attingit Author. Primùm, quòd florum Rex ſit: nam *Nulli Florum excelſitas maior*, inquit Plinius lib. 21. cap. 5. Deinde quod ſeriùs appareat: nam, *Vltimum Veris donum* vocatur. Poſtremò, quod lacrymas progignat: nam vt idem aſſerit, *Lilia feruntur lacrymæ ſuæ*. Expreſsa Regiæ Duciſſæ Imago; quæ candidis ipſa moribus, Regali orta fatu, diuque exoptata, ſine prole decedens, nil niſi lacrymas ex immaturo fato Principi, ac Populis reliquit.

Inſcriptiones comitabantur *Heroica Symbola*; Bina binis Heroinis accommodata. Regiæ Matris Symbolum primum, *Luna*, *Globus*, *Terras inter atque ſolem medius*: qui quam Terris denegat lucem, Cœlo refundit. Sententiam explicabant Claudiani verba: CÆLOQVE DATVR QVOD DEMITVR ORBI.

Alterum erat, quo ipſamet dum viueret vtebatur, ab eodem Authore integro Panegyrico iam olìm celebratum: nimirum *Adamas*, cum Gallica Inſcriptione, PLVS DE FERMETE QVE D'ESCLAT. P*lus* enim *Soliditatis quàm fulgoris* profitebatur: vt in Adamante ferreum potiùs quam nitidum colorem obſeruant.

Regiæ Coniugis Symbolum primum, *Heſperi Sidus Occidenti adhærenti Soli*; cum inſcripto, COMITATA CADENTEM. Sic enim amantiſſima Nurus, Magnæ Chriſtinæ occaſum ita doluit, vt continuò ſequuta ſit.

Alterum in eandem ſententiam: *Nauis velificans*, *Nauiculam in Portum remulco trahit*; cum dicto, MAIOR MINOREM. Ad Regulam Iuriſperitorum reſpiciens: *Maior pars trahit ad ſe minorem*.

Hæc de Authoris huius ingenio fluxeruut; eaque duntaxat colligere præſentis fuit inſtituti.

EXTREMI HONORES

MAGNO CAROLO EMMANVELI

Sabaudiæ Duci

A VICTORE AMEDEO FILIO

Decreti

Anno M. DC. XXX.

VIxdùm Paternos oculos Regius Succeſſor Sauiliani obſignarat: vt primas inter curas, ſed digniſsimum tali Patre Funus animum intendit. Itaquè Ludouicum Theſaurum, & Emmanuelem Fratres ad ſe ſtatim acciuit: atque illi, qui Senatoriâ dignitate, atque Oratoria laude clareſcebat, funebrem laudationem: huic vniuerſi Apparatus diſpoſitionem commiſit. Decreuerat ſolemnem ceremoniam propè Montemregalem Vrbem exequi, in eo Templo Miraculis atque ſtructura celeberrimo, quod Diuæ Virgini, magnanima Caroli pietas deuouerat; ac Sabaudorum Principum heroicum veluti Ceramicum, deſtinarat. Suas igitur actùtum partes vtriuſque Fratris Ingenium, elaboratè, ac ſolerter expleuere. Panegyricum Ludouicus, poſtea Præſes, argumento planè dignum compoſuit. Emmanuel, ſingulos Defuncti actus arguit Elogiolis perſtrinxit; quæ circa Templum depictam Vitæ Hiſtoriam explicarent. Sed feſtinata Mors, quæ pulchriores ſemper cogitatus dira falce ſuccidit: & expeditiones bellicæ, perbreues Imperij annos catenatis adeo laboribus implicuere: vt pijſſimus Filius, non modò quod mente conceperat memorabile Funus, perficere, ſed ne paternos quidem cineres, de ſacro quodam Dominicani Cœnobij Adyto, vbi eos temporaria in ſandapila Sauiliani depoſuerat, potuerit dimouere. Nunc igitur, cùm Inſcriptiones illæ manuſcriptæ quæ penè cum Carolo perierant; imò totius apparationis adumbrata quædam delineatio, meas in manus inciderint; benè meriturum me cenſeo, ſi è tenebris eas in lucem proferam; vt cùm Regius Nepos pia Patris cogitata exequi; & Aui memoriam ſuſcitare (vti nomen ſuſcitat, animumque) voluerit; heroico adhuc Funeri poſsint ſuffragari. Externa igitur Inſcriptio, inuſitata quadam in funeribus formula, Populum ſic alloquebatur.

AC-

ACCVRRITE POPVLI.

MAGNVS CAROLVS EMMANVEL

REVIVISCIT DVM TVMVLATVR.

Huic reſpondebat interna Inſcriptio, Baſilicæ veſtibulo altè impendens.

MVLTOS VETERVM VELVT INGLORIOS,

OBLIVIO OBRVET.

HIC POSTERITATI NARRATVS,

SVPERSTES ERIT.

Quæ ſunt ipſiſſima Taciti verba *in Agricolæ vita*. Hoc enim ſplendido apparatu Paterna geſta Virtuteſq; memorãdo illuſtriores faciebat Princeps, & Genitorem reſtituebat vitæ. Itaque toto Templi ambitu, perpetua ex Coronide ingentes *Tabulæ* ſuſpenſæ, præcipua Caroli Acta, Dieſque Faſtos, æneo colore complectebantur: picturam verò *Inſcriptiones* Tabulis ſuppoſitæ declarabant: & Tabularum intervalla *Hoſtium ſpolijs*, *vexillíſque* bello captis, conueſtita: horrorem ingerebant maieſtate permiſtum. Prima igitur Tabula ad Veſtibuli dexteram, *Equeſtres ludos* ob exoptatum Caroli Natalem Ripulano in Caſtro exhibebat: cum hac Inſcriptione, atque Titulo.

CAROLVS NASCITVR.

Naſcitur 1 infœcundi iam Vteri fœcunda Soboles.
Vt Hominem minimè natum, ſed Numen Hominibus donatum putes.
Vnicum peperit Margarita: vnicus enim Margaritarum eſt Partus.
At ne vnico miraculo Orbis miraculum naſceretur 2 pariens nil paſſa eſt Parens.
Publicæ lætitiæ genitus, dolere noluit Genitricem.
Nato igitur Carolo, nata Pax, Arces redditæ, Arma ſuſpenſa.
Ita, de Armorum Imperio ne contenderent, Naſcente Carolo, Mars perijt.

1. Ca-

1 Caroli Ortum Diuinæ Potentiæ miraculis annumerandum, Hiſtoricorum nemo non affirmat. Nam de miro Genitricis iam effœtæ conceptu, piorum votis impetrato; argumenta leges apud Guicenonium in Hiſtoria genealogica, cap. 36. ac præcipuè Pauli IV. Pontificis Vaticinium.

2 Quod citra dolorem vllum pepererit, ibidem leges. Quin etiam Sacram quandam Vercellenſis Cœnobij Veſtalem, dolores ſibi pro Parturiente deuouiſſe.

Secundæ verò Tabulæ appicta erat publica Religio, qua poſt Emmanuelis deceſſum, *Carolo Sacramentum* Magnates atque Populi dixerunt, cum hac Inſcriptione.

PVER PATRI SVCCEDIT.

Nec ſine Fati conſilio, ætati prauolauit Ingenium.
Fruſtrà nimirum feſtinarat Prudentia, ſi tardiùs imperaſſet;
Aut Cœlo donatus eſt Emmanuel, quòd Terris
Carolum donarat.
Sic igitur, ante maturus quàm adultus, Patri ſuccedit
Patre maior.
Plaudente Italia, quòd inter Gallum, & Hiſpanum
Ingenioſum Puerum, pro 1 Mercurio Terminali,
Fata collocaſſent.
Qui nunc illi, nunc iſti callidè adhærendo, 2 vtriuſque
Potentia deliberaret.

1 Terminus Deus, in cuius tutelâ Agrorum fines erant imberbis Mercurij ſpecie ſculpebatur, cum Caduceo, ad finitimorum pacem fouendam: & ſanè viuente Carolo, cuius dexteritas duorum Regum Potentiam librauit, neuter neutri apertum bellum indixit.

Sequens Tabula *Nuptialem celebritatem* Caroli; & Catharinæ in Hiſpana Regia continebat.

CAROLI CONNVBIVM.

At ſollicita Patria ſpes erat, dùm vnico nutabat in ſinu.
Macte igitur eſto tuis Vinculis ò Hymenæe;
Qui auſpicato CAROLI, *&* CATHARINÆ *coniugio,*
Heſperia vtriuſque Decora caſtis Amoribus nexuiſti.

Ferent

Ferent ſecundi, fœcundique 1 Auſtri genialem Nauim,
Quæ Parentes Heroas fauſtè in Italiam vehens,
Heroas 2 Filios aliquando in Hiſpaniam reuehat.

1 Ludit in Auſtriæ Gentis, & Auſtri Venti nomine, qui calidus eſt atque humidus, ideoque fœcundus.

2 Alludit ad Principes tres, Caroli Filios; quos Philippus Tertius dum à ſpe Prolis excluſus videretur, Regno deſtinatos ad ſe acciuit.

Quarta, Caroli primordia bellica oculis proponebat, nempè *Caramaniolam expugnatam*.

SALVTIANVM BELLVM.

At non tardiùs Martiali, quàm Maritali tactus eſt Face.
Marchiam igitur Salutiorum à 1 Nouatoribus appetitam
2 iuſtis repetens Armis,
Caramaniolam momento eodem aggreditur, & ingreditur.
Arx ipſa 3 Italiæ terror, Marchiæ robur; ingentem
Bombardarum cataſtam
Salutando, quàm arcendo Carolo, vtiliorem experta,
Victorem antè ſenſit, quàm Hoſtem vidit.
Hoc bombo tremefacta, 4 Arces reliquas aborſa eſt Marchia.

1 Geminum belli titulum attingit. Primum cautionis; nam Gallorum Regi bellis detento, Vgonotorum factio Marchionatum inuaſerat: vt ex hiſtoricis monumentis, & nouiſsimè ex Guicen.

2 Alterum Iuſtitiæ; quòd eam Ditionem poſtremi Marchiones, Sabaudorum Principum fiduciarij, exteris manciparint. ibidem.

3 Munitiſſimum enim erat in Italia Gallorum Armamentarium.

4 Adeò, vt ſe Caroli Emmanuelis Vxori Catharinæ, dediderint. Ex Guicen. eod. cap. 36.

Contigua Tabula *Bernenſium cladem;* qui obſeſſis Gebennenſibus ſubſidia deferebant.

BELLVM GEBENNENSE.

Hactenus in Viperulis Sabaudus preluſit Alcides.

Nunc lemana lerna Stagno ſtatiuis præſidijs circumſeſſos
Gebennenſis Hydra viuacem ſpiritum intercludit.
Auxiliaria Monſtri Capita tot deiecta numeres, quot obiecta:
Bernenſium decem millia, 1 *violato fœdere*, *Perduellibus ſuffragata*,
Procumbunt, *ne occumbant : Carolo cedunt*, *ne cædantur*.
Hos Caroli pietas, Catholicæ Fidei iugo multare mauult, *quam iugulo.*

1 Alij octodecim millia numerant ſub Bernenſi vexillo. Vide Guicenonium de Couongienſi prælio;

Proxima Tabula, Prouinciales *triumphali pompa* Carolum Aquis excipiunt, ſed Vmbraculi honorem Carolus oblatum recuſat.

AD AQVAS SEXTIAS TRIVMPHVS.

At Cebennenſem Triumphum, *Auguſtior ſubuertit Triumphus.*
Nam execrandis Sectariorum turbinibus laborante Gallia,
Narbonenſis Prouincia, *deploratam Religionem vt ſeruet*,
Caroli Religionem implorat.
Hic Bonorum Vota dum ſequitur; Factioſorum machinas euertit.
Et lætiore pompa quàm qui 1 *Aquis nomen dedit*,
Aquas ingreditur.
Hoc etiam longè glorioſior, *quòd* 2 *Regios honores detrectat*.
Regno 3 *dignus dum Regnum dedignatur.*

1 Sextius Caluinus, deuictis Sallyis apud Aquas, de ſuo nomine Sextias nuncupauit. Velleius Paterc.

2 Vmbraculum, ſiue Conopeum à Conſulibus oblatum, ne Regij honoris, vel vmbram affectaſse videretur, recuſauit. Vide Thuan. hiſt.

3 In Pariſienſi omnium Ordinum congreſſu, vbi diu altercatum de Rege eligendo; in Carolum denique vota conſenſerunt. Sed Henrici Magni Catholica profeſſio, litem diremit. Guicenon. eod. cap. pag. 746.

Septima in Tabula, *Carolus* viſebatur *cruentato in equo*, coruſcante ferro, atrociſſimæ pugnæ ferociter immiſtus, dum ſui amnem traijciunt.

AD VINODVNVM CONFLICTVS.

Quod verò bellicorum Operum, non Author eſſet modò,
ſed Actor,
Conſcia fateatur Durentia; cùm vado intercepto,
A ſectarijs circumcluſus, ab Auxiliaribus deſertus,
à ſuis diſſitus,
Vt copia tutò traijciant, acervatas Phalanges Clypeo ſuſtinet,
gladio cadit;
Equo bis confoſſo, ſemper infenſus, & 1 inoffenſus:
Iouem diceres Titanas impunè fulminantem.
Donec in ſuorum complexu, 2 plumbeam grandinem de ſagulo
ſerenus excuſſit
Vt ſcias, Loricam nullam eſſe fideliorem, quàm Chriſti Fidem.

1 Mirum hunc ſucceſſum, diuinæ ab omnibus, & ab ipſo Carolo tutelæ attributum; fusè narrat Guicenonius eod. cap.

2 Hoc ab ijſdem, qui viderunt accepit Author; nec quicquam de ſuis geſtis frequentiùs narrabat Carolus.

Proxima Tabula, *Arcem* offerebat circumfracto inſidentem ſcopulo: Bombardas aduerſo è iugo ferè imperuio fulgurantes: campeſtria munitionibus cõnuallata. Gallica ſubſidia terga vertunt, Præſidiarij ſe Carolo dedunt.

CABVRRI EXPVGNATIO.

Maxima inter Trophæa paruum etiam Caburrum numeres.
Hanc, Arcem, Subalpinorum 1 Acrocorinthum, gyro breuem,
ſitu formidatam,
Occupato pro Gallis Carolo, ab Gallis occupatam;
Tanta mœnium ruina patefecit, atque Hoſtium commeatibus
clauſit,
Vt ſupplices Carolo Præſidiarios 2 intueri potuerit Gallia,
non tueri.
Ita, quod abſenti Carolo intercepit Hoſtis, præſente Hoſte
recepit Carolus:
Ac tanta gloria fuit recepiſſe, vt amiſiſſe profuerit.

1 ACTO-

1 Acrochorintus, Monticulus erat, Corinthi propugnaculum; gemini Maris anguſtias claudens.

2 Aduentarat cum Gallicis copijs Aldiguerius, qui abſenti Carolo Arcem auerterat. Rem fusè narrat Guicenonius dicto cap.

Ex aduerſo Baſilicæ latere, iuxtà præcedentem tabulam, pacata quædam Caroli geſta collocauit: nam Caburri expugnationem decennalis Pax conſequuta eſt. Nona igitur Pictura, Carolum ſiſtebat ante oculos palliatum, *externi Principis Legatos* in conclaui recipientem: placidoque vultu manum ad oblatas literas porrigentem.

PACIS NEGOCIA.

Tandem per Decennium, quieſcente Carolo, quieuit Orbis.
Martis, an Iani Templum clauderet, ſemper Auguſto ſimilis.
Quanquam bellicis in negotijs 1 *otioſum; in Pacis otio negotioſum vidiſſes;*
Nam Legatos interim, magnorum arcanorum conſcios, aut miſit, aut admiſit.
Vno ex ore agendorum omnium Oracula petebat Orbis,
Inquies igitur Caroli fuit Quies;
Nam grandia ſemper, vel patrauit, vel parauit.

1 Admirabilis vnius Caroli fuit ſiue natura, ſiue virtus; quod calida etiam Matris negotia tam ſedato animo proſequebatur: vt aduerſis etiam rebus nihil videretur commoueri. Sufficiebat hæc Magnanimitas, vt Magnus vocaretur.

Proxima Tabula, *Primi lapidis* iniectione, Vrbis Nouæ fundamenta, maxima ceremonia Carolus auſpicabatur: aſtante Architectorum Præfecto: qui veteris, nouæque Auguſtæ Typum explicabat.

MAGNIFICA OPERA.

Inter Pacis remiſsiones Magnificentia ponenda eſt.
Nam animo Magnus, imparem Animo Regiam dedignatus,
Vrbem Taurinorum Nomine Auguſtam, Auguſtam Mœnibus,
Priſco Nomini æqualem, nouoque Auguſto digniſſimam fecit.

Ac ne illiberaliore Hoſpitio Diuos, quàm Homines
ad ſe diuerteret;
Auguſtiſſima Templa Cæli æmula, Terris impoſuit.
Et Magnus, Magnis, Magna dedicauit.

Vndecima Tabula, *Tridinum*, celebre Municipium adoritur Carolus.

MONFERRATENSE BELLVM.

Redeunt Bellorum vices: armorum materiam ſuppeditante
Ferreo Monte.
Nam ſopita, non extincta 1 Iura excitare, nouis 2 offenſionibus
laceſſitus Carolus,
Statuit æternam gladiorum ſegetem, gladio ſemel reſecare.
Trinum igitur, Muris, Armis. Animis ter munitum,
ter vincendum:
Albam Pompeiam, & ineluctabiles Arces, menſe perbreui
eluctatus,
Armis Amorem, Victoriæ legem, Felicitati modum ità perſcripſit;
Vt omnium maxima Victoria fuerit, Victoriam temperaſſe.

1 De auito Sabaudorum Iure in Montisferrati Marchiam, referta leguntur Iuriſperitorum volumina: & ex Ratisbonenſi, atque ex Claraſcenſi Iudicio, de belli æquitate iudicabis.

2 Quæ fuerint recentes offenſiones, primæ libellorum velitationes peruulgarunt: & rei ſeriem narrat Poſſeuinus, de bello Monferr.

Duodecima in Tabula, Carolus, pro *Haſtenſi Porta*, pedes, firmo gradu, arrepta haſta, ſuorum fugam, & Hiſpanornm impetum ſtrenuiſſimè reprimit.

1 HASTAM POMPEIAM SERVAT.

Audi inauditum Strenuitatis cum Potentia certamen.
Haſtam Vrbem contrà irruentem 2 Iberiam ſolus ſuſtinet
Carolus.
Hæſit vno in Veſtibulo totius Orbis expectatio:
Sed primus docuit Carolus, etiam inuictos vinci poſſe,
Dum Haſta vna, 3 Caroli in manu, tot Haſtas frangit:

Et laureis aſſueti Heroes, Pace 4 accepta potius quàm data;
Oleam in lucro ponunt.

1 Quidam ſine aſpiratione Aſtam ſcribunt Plinij, atque Claudiani exemplo: nam priſco militarem haſtam non aſpirabant. Cæterum cùm ab Haſta Pompei cognominata ſit Vrbs, recentiores aſpirant; præſertim eruditiſſimus Maiolus, eius Vrbis Antiſtes.

2 Nunquam in Italia plus authoritatis habuerant Arma Hiſpana; neque plures viſæ fuerant armatorum Chiliades: primus tantam potentiam Carolus ſpreuit, vt loquitur Spondanus ſub anno 1615. num. 8.

3 Quaſi, in Pompei manu haſta contrà Cæſarem imbellis: Caroli vibrata manu fortior fuerit.

4 Haſta intrepidè propugnata Hiſpanos adegit vt Pacis conditiones à Principibus propoſitas facilè admitterent: contrà Carolus, nihil eorum conatus ducens, conditiones ſibi meliores fecit. Vide Spondanum ibid.

In ſequenti Tabula, *Octagium* liguriæ Oppidum flagrat: Duces bello capti, & Vexilla ad Carolum adducuntur.

BELLVM LIGVSTICVM.

Ferocijt etiam aliquando 1 prouocata Caroli Clementia,
Quum flagrans Octagium pro 2 ſuccidanea Victima
Vindicta litauit.
In vltrice illa flamma tota tremit liguria.
Nam Vexilla, Centuriones, Tribunos, Prætorem ipſum
Carolus captiuum duxit.
Parumque defuit, quin trepidus 3 Ianus, ſuas quoque tot ſpolijs
adderet Claues.
Præluxit Victori Filio Paternum victricis Flammæ ſignum;
Qui numeratis Patris Trophæis, paria 4 Trophæa Patri
tranſmiſit.

1 Belli huiuſce cauſas memorant omnes noſtrorum temporum Hiſtoriæ: lege Guicenon. pag. 833.

2 Succidanea Victima, quæ in alterius vicem immolabatur.

3 Ianuenſis Vrbis fundator, & Præſes.

4 Con-

4 Conſimilem Victoriam retulit Victor Amedeus vno tempore, diuerſa in Liguriæ parte.

Quartadecima, poſt diuturnam *Verrucæ obſidionem*, qua nulla celebrior; Hiſpanus Exercitus, quo nullus formidabilior, receptui canit.

VERRVCA DEFENSA.

Noua Martiæ Virtutis prodigia.
Contra puſillum Verrucæ Oppidulum tota occupatur Hiſpania.
Montes armis, aerem flammis, omnia terroribus implet.
Quin contra Italum Principem, Italorum quoque Principum vires Hiſpanis accreuere,
Sed nihil ingenti Fortunæ nocentius, quàm creſcere.
Tantam Potentiam fulminauit 1 Carolus, tumulauit Eridanus.
Nam Phaethonti fatalis fuerat ille locus.

2 Leges Obſidij ſeriem in Mercurio Gallico tom. 11. ſimulque Caroli ſtrenuitatem, & encomia. Et apud Guicen. pag. 839.

Penultima in Tabula; Caroli Prudentia *Ludouicum XIII. Francorum Regem* iamiam Hiſpanis imminentem colloquio demulcet; atque Italicæ tranquillitati conſulit.

SECVSINA PAX.

Maluit tamen Italiam vincere beneficijs.
Imminebat Inſubriæ Gallus, tot Victorijs notus quot prælijs.
Pro libertate Italicæ 1 Vrbis, totius Italiæ libertas laborabat.
Sed ex Alpibus irruenti 2 Galliæ, ſolus Carolus moras impegit.
Videre Alpes 3 Alcidem ſuum, aureos nectentem nodos, loquendo.
Nam æquo 4 fœdere propoſito, vrbi libertatem ſeruauit,
Italiæ ſecuritatem reſtituit.
Tutiùs igitur Natura, Carolum Alpibus præpoſuit,
quàm Alpes Gallis oppoſuit.

1 Caſalem ab Hiſpanis ad anguſtias redactum, Gallorum Rex, Rupellenſi bello expeditus, libertati reſtituere omnino decreuerat.

2 Secuſiam, Italiæ veſtibulum iam peruenerat Rex à Carolo magnificentiſsimè acceptus.

3 Hercules Celticus, Galliæ Comatæ (cuius finibus Secuſia continetur) Numen, à Luciano deſcribitur Vir longæuus; manu ſtrenuus; lingua facundus; aureis catenulis aures hominum quocunque trahens: prorſus ectypa Caroli deſcriptio.

4 Quanta fuerit in Pacis conditionibus à Carolo propoſitis æquitas, atque prudentia, exitus docuit.

Poſtrema Pictura religioſum *Caroli deceſſum* continebat in eo actu, quo ſenili ac febrili ægrore penitus exhauſtus, cùm ad extremam vitæ metam perueniſſet; ac Sacris operantem Sacerdotem pijſſimè audiuiſſet cubans, ægrè aſſurrexit: & ante Aram genibus, atque palmis humillimè complicatis, dum viuificum Cæli panem delibaret exceſſit.

PIE MORITVR.

At Tandem, 1 pro publica libertate viribus, non Animo, fractus, Triumphalis Senex, ad Cœleſte Capitolium fatis, 2 prodigijſque ſollicitatur.
Tantum illi ſecuritatis nouiſſima fuit; vt Animo ſtatim ad labra euocato,
Ante Aram procumbens, in ipſo Diuini Corporis oſculo, expirarit.
Priſca 3 Veſpaſiani paræmia fuit, Decere Principem ſtantem mori.
Noua Caroli eſt, decere Magnum Principem procumbentem mori.
Obijt Anno calamitatibus omnibus inſigni.

M. DC. XXX.

1 Alteri Gallorum in Italiam eruptioni dum obſiſtere laborat; labore conficitur ſeptuagenarius Senex.

2 Plura, & atra prodigia Caroli obitum denunciarunt; teter lunæ defectus, ſqualidus, Cometes, fluuiorum abluuia, tabifica lues, aereæ pugnæ, dira fulmina, quæ præcipuas tres Caroli Arces vno tempore, atque eius inſignia in Arce Taurinenſi ventilantia, percuſſere.

3 Sueton. in Veſpaſ. cap. 24. *Imperatorem, ait Veſpaſianus, ſtantem mori oportere: dumque conſurgit, ac nititur, inter manus ſubleuantium extinctus eſt.*

Po-

Poſtica parte, veſtibulo oppoſita, Inſcriptiuncula priori reſpondens, ex eodem Tacito *Annal.* 16. gyrum claudebat.

DETVR HOC ILLVSTRIVM VIRORVM POSTERITATI,

VT QVOMODO EXEQVIIS A PROMISCVA SEPVLTVRA SEPARANTVR,

ACCIPIANT HABEANTQVE PROPRIAM MEMORIAM.

Mauſolei ornamenta.

Tota Moles figura erat octangula, omnium abſolutiſſimâ; & illuſtrium Sepulcrorum *myſterijs* accommodata: vt obſeruant, qui Steſichorum à Catanenſibus ſplendidè ſepultum ferunt in Mauſoleo ex omnibus octonis conſtructo: nempè, octo gradibus, octo columnis: vnde adagium manaſse autumant, OMNIA OCTO, pro re vndecumque perfecta. Hanc igitur octonis quoque ſubnixam gradibus, & fornicibus octonis circumquaque peruiam, angulares totidem *Atlantes cataphracti*, columnarum vice, galeatis verticibus fulciebant: quorum baſibus alligati, ſupraq; gradus ſeſſitantes *Captiui*; rabidos oculos ad Regalem Tumulum retorquebant; quaſi Extincti etiamnum Principis Manes pauitarent. Supernè, quà octogona Moles, in octogonam quoque *Pyram* faſtigiatim acuminatam ſcanſilemque exurgebat; Regia octo noſtrarum Alpium *Flumina*, in Coronidis crepidine iacebant, non Vrnis modò, ſed oculis, vt videbatur, manantia: medio *Eridano*, Fluuiorum Rege, coronam paſſis crinibus detrahente, eiuſque alumnis *Cychnis*; aduncitate roſtri alarum ſibi pinnas vellentibus, quas veluti ſcriptoribus traderent. Coronidis ipſius angulos, Octo *Heroica Symbola* complebant; quibus ille Princeps ingenioſè, vt agendarum rerum ferebat occaſio, Clypeos inſigniuit. Primò enim, *Pullum pinxit Aquilinum de cortice erumpentem*: NON DEGENERO; cum puer Patri ſucceſſit. Deindè cùm nupſit, *Specula duo mutuis fulgoribus ardentiora*; FERTQVE REFERTQVE. Tertiò, cùm

Salutianum, ac Gebenneṅſe bellum aggreſsus eſt; *Armorum faſcem*, cum dicto ILLÆSA SVPERSVNT. Quarto, cùm Sectariorum conatus Aquis præuenit: *Sagittarium*, *Horoſcopum ſuum, contento arcu iaculantem*: OPPORTVNE. Quinto, cùm Hiſpanis nimis imperioſè inhibentibus, ne ius ſuum in Monſerratenſem Marchiam proſequeretur; Hiſpanorum etiam fines inuaſit: *eius figura Circinum pinxit*, *qui compreſſu aperitur*: additis verbis, DVM PREMOR, AMPLIOR. Sexto, Cùm Liguriam totam bello appetijt, quòd Oppiduli cuiuſdam emptitia poſſeſſione prohiberetur; *Armatum Brachium*, *diſtricto gladio* Numis impreſſit; cùm Lucani Emiſtichio, OMNIA DAT, QVI IVSTA NEGAT. Septimo, cùm Ludouici XIII. contra Hiſpanos impetum, Secuſiæ retardauit: *Nauigium* expreſsit *ab puſilla Remora detentum*: PARVA LICET. Poſtremò, cùm nouum Gallorum impetum vt reprimeret, Hiſpanorum auxilia, tametſi lenta implorauit; *Aggeres pinxit*, *& molitiones*, *quibus Torrentis effluuium coercebatur*, SENSIM PRVDENTIA SISTIT: ſed Hiſpanam tarditatem, Mortis celeritas vicit, ne nihil Filio relinqueret.

Hæc fuerant Heroica Symbola à Carolo aſſumpta. Iam quoniam Sepulcris Coronæ imponebantur; *octo Genij*, fornicum curuaturis affixi, octona *Coronarum* genera oſtentabant, quas Romani vti præmia virtuti conſtituerant: *Lauream*, cum hoc Titulo, HOSTIVM TRIVMPHATORI. *Gramineam*, OBSIDIONE SOLVTA. *Quernam*, CIVIVM SERVATORI. *Oualem ex Myrto*, REBELLIVM DOMITORI *Oleaginam*, HOSTE FVGATO. Reliquas ex auro; nempè, *Muralem*, MVRIS CONSCENSIS. *Caſtrenſem*, VALLO SVPERATO, *Roſtratam*, OB NAVALEM VICTORIAM.

Pyram exornabant *Virtutum* omnium Simulacra, in graduum angulis erecta. Circa Mauſoleum, *vrbes Omnes Sabaudi Imperij*, ſuis quæque Inſignibus atque frugibus diſcretæ; Funerarumque miniſterio addictæ, vultu, cultuque lugubri, crines incidebant, alijſue actibus mœrore confici videbantur.

Quatuor denique Arcuum præcipuorum inanitas, totidem *ſepulcralium inſcriptionum* Tabulis replebatur. Prima, quæ in Mauſolei fronte longo ex interuallo legebatur, grandibus, ideoque paucioribus conſtabat literis.

MA-

MAGNVM CAROLVM
VICTOR AMEDEVS FILIVS
EADEM PIETATE
QVA VIVVM COLVIT, AMISSVM DEFLET.

A tergo, quà ad Deiparæ Imaginem *Moles* vergit.

HOC IN TEMPLO CLEMENTISSIMA VIRGO,
QVOD CAROLVS EMMANVEL SABAVD. DVX,
TIBI GLORIÆ DOMICILIVM, SIBI QVIETIS PORTVM
PIENTISSIME DEVOVIT,
EVNDEM VICTOR AMEDEVS; FILIVS OBSEQVENTISS.
TVTELÆ TVÆ RELIGIOSISSIME RESIGNAT,
VT 1 PER TE ORBI DONATVM, RESTITVAS CÆLO.

1 Nam Carolum Piorum Votis impetratum iam diximus.

A dextera.

LVGETE ARMIGERI.
HIC ILLE HEROVM MAGISTER;
QVOS DE SVO ANIMO, FEROCES FECIT, NON FEROS.
LVGETE FORA.
HIC ILLE CONSVLTISSIMVS PRINCEPS;
QVI IVRIS ORACVLA DE SVIS MORIBVS FVDIT.
LVGETE POPVLI.
HIC ILLE PVBLICÆ LIBERTATIS VINDEX;
QVI, VT SVI QVIESCERENT, NVNQVAM QVIEVIT.

Quæ à læua, prodigijs, vt annotauimus. Caroli Mortem comitantibus, alludebat.

MAGNI CAROLI FVNERIBVS,

TERRA TVMVLVM, FLVMINA LACRYMAS, FVLMINA FACES,

AER SIMVLACRA, ASTRA TENEBRAS, EMPYREVM PYRAM,

CONTVLERVNT.

DVBITAS MAGNVM FVISSE CAROLVM,

TOTIVS IN EIVS EXEQVIAS IMPENSVS EST ORBIS.

CLAVSVLA.

Non viuis annexus Amor meminiſſe ſepultos
Definit in Prolem tranſcurrit gratia Patrum.
Claudian.l.2. de Stilic.

NATALITIÆ

POMPÆ.

NATALITIÆ POMPÆ

Ob auſpicatum exortum

BALTHASSARIS CAROLI DOMINICI

HISPANIARVM PRINCIPIS,

Mediolani celebratæ Prid. Non. Februarias, MDCXXX.

INGENTEM hanc lætitiam, tùm Religioſa gratiarum actione, tùm popularibus flammarum ſpectaculis teſtari magnificentiſſima Ciuitas cùm decreuiſset: vtriuſque Apparatus literariam operam, vnius Emmanuelis Theſauri ingenio committendam cenſuit: vt idem lætitiarum accederet Præco, qui fuerat antè dolorum. Primùm igitur ad pia Vota perſoluenda, Deiparæ Gratiarum Matris Baſilicam miraculis inſignem Decuriones prætulere; quæ ad elegantiam ſtructuræ accedente ornamentorum ſplendore, pietatem vndique ſpirabat, & maieſtatem. A foris, Populum compellabat hæc Inſcriptio.

ADESTO CIVITAS.

INCLYTVM REGIÆ STIRPIS GERMEN,

DIV ROGASTI VT HABERES,

VT DIV HABEAS ROGA.

In interna Templi facie.

ORBIS MODERATRICI,

QVOD ORBEM MARTIALI TEMPESTATE NAVFRAGVM

OPTATO REGII LVMINIS EXORTV SERENAVERIT,

MEDIOLANENSIS CIVITAS,

GRATIAS AGIT.

ROMA

Sacris Myſterijs ſolemniſsimè perſolutis, aſſidente omnibus cum Ordinibus Marchione Spinula Inſubriæ Præfecto; idem Theſaurus Panegyricam dixit Orationem, quam in impreſſo Volumine denominauit PRÆSAGIA.

Iam verò quoad Iudicra Incendia, cùm ſummos Principes Populorum tutelæ deſtinatos laus nulla celſiùs attollat, quàm inuicta in Armis ſtrenuitas, Auctori viſum eſt THETIDIS FABELLAM oculis ſubijcere, cùm Achilli ſuo recens edito fatalem Clypeum, & Arma telis imperuia, Cyclopum fabricata manu, à Vulcano impetrauit. Hanc enim ſanè immortalem gloriam infantibus Principibus Arcadio, atque Honorio latina Claudiani Muſa præſagiuit:

—— Vobis iam Mulciber Arma
Præparat: & Sicula Cyclops incude laborat:
Brontes innumeris exaſperat Ægida ſignis, &c.

Quam Itala quoque Torquati Muſa, in ſui Principis Genethliaco ſequuta eſt.

Già Mongibel rimbomba: & sù le incudi
Già ti fan l'Arme i gran Giganti ignudi.

Totam ergo Fabulam Ætnæus Mons, medio in Foro altiſſimè conſurgens, in Populi conſpectum dabat, cuius ſumma rutilabant flammis, ima vernabant frondibus; media niuibus cum flamma, & virore fœderatis exalbeſcebant. Medio in Monte ingens hiabat Cauerna, metallicis Gigantum miniſterijs occupata, almaque Thetis Infantem complexu fouens, Protofabrum Vulcanum hac Inſcriptione alloquebatur.

VT NOVO ACHILLI

FATALIA PROCVDAS ARMA

BELLACES PHRYGIÆ TYRANNOS DEBELLATVRA.

TIBI VVLCANE IGNIPOTENS

SOLICITA SVPPLICAT THETIS:

NOVAMQVE ÆTNAM FLAMMIS FOETAM,

NO-

NOVIS TONANTEM CYCLOPIBVS,

ERIGIT.

A dextro Montis latere hæc legebatur inſcriptio, priori conſentanea.

AC NE SVDETVR INFABRE
BARBARICA PRO INCVDIBVS TERGA
PLANGENTIBVS SVCCVMBANT MALLEIS,
ET DE MAVRORVM CADAVERIBVS
NIGERRIMVS VIVAT IN PRVNAM CARBO.
AT FLAMMÆ OPIFICES
HOSTILIVM LACRYMARVM ASPERGINE IRRITENTVR.
ET EXPIRANTIS INVIDIÆ ANIMA
EVENTILENTVR.

Ad læuum latus.

ATQVI HAC LEGE
ÆTNIPOTENS VVLCANE FAVEAS,
VT CVM VICTRICIBVS ARMIS MVLTATI
TERRAM PETIVERINT THRACES,
TVM ARMA OMNIA
OMNEMQVE BELLORVM MATERIAM,
IPSAMQVE CVM CYCLOPIBVS OFFICINAM
PRO PYRA INFLAMMES,
LEVEMQVE IN FVMVM DISSOLVAS.

Ex aduerſa parte.

IAM EX ILLO GENIALI ROGO
PARTVRIENTE CINERE, OBSTETRICANTE FLAMMA,
PVRPVREA PHOENIX EMERGAT PAX,

LON-

LONGVMQVE SECVLVM VIVAT.

TVM SI QVID IRARVM

INIVRIVM IN MARTEM VVLCANE FOVES;

VLTRICIBVS FLAMMIS EXPIATO:

MARTEMQVE OMNIA COMBVRENTEM

COMBVRITO.

At nudam Montis aſperitatem perornabant penſilia ſcuta, & Armorum Trophæa, ad concipiendam vario luſu flammam diſpoſita.

Tota verò Fori Area circa Montem, in ſpeciem Maximi Circi continuatis participibus claudebatur: bipatente ingreſſu inter geminas vtrinque Pilas, Regia ſuſtinentes Inſignia: & argutis Inſcriptionibus quatuor, feſtiuiore, ac proinde licentiore ſtylo animatas.

Inſcriptio Prima.

TIBI PHILIPPE TER MAXIME.

Genialem Auguſtæ Sobolis felicitatem Terrarum Orbis
gratulatur.
Senſit de pondere ipſo Tellus
Auſtriacæ Stirpis auctarium, Magnam Animam,
Hinc Natalitijs pro Facibus, flammigerantes euibrat Scopulos:
Et excæcandæ Inuidiæ fumiferos intentat Globos.
Crede, mentiri Tellus neſcit.
Quæ conſcias Amoris flammas ſynceris è Montibus expectorat:
Et incluſa diu ſuſpiria è ruinarum ſpiramentis excludit.
Itaque vt ſoſpitalia referat Cœlo vota,
Diligentiſſimum Nuncium delegat Flammam;
Quæ vocali fremitu, eloquentibus linguis
Noſtrorum Pectorum Amores teſtetur.
Quanquam, ſi queat Ignis expendi,
Ætna fauilla eſt: Ignis friget.

NA-

NASCERE HEROVM HERES FELICISSIME.

Magni Solis Heſperus, Magnæ Heſperiæ Sol;
Regiæ Domus columen, & culmen;
Auis decorus; Auorum decus.
Tam omnibus clarus, quàm carus.
Non tu exili Famæ Tuba, ſed fulmineis Montium bombis reſonandus;
Alicubi naſceris, vbique noſceris.
Iam Tota Inſubria in Montem aſſurgens, tibi attremit, tibi ardet:
Vibratiſque Sideribus candidum ſignans Natalem,
Regale tuum Nomen aureis Flammarum pennis inſcribit Cælo.
Iam Senatus Populuſque Mediolanenſis,
Per te ſolicitus eſſe deſinens, pro te ſolicitus eſſe incipit.
Itaque ad illuſtrem Aram hanc, Fidei Teſtem,
Expiabili Flamma Votum firmante,
Tot tibi perpetes Annos annuit,
Quot prepetes Fulgurum fulgores iſto è Monte coruſcabunt.

H O S P E S.

Quam ſpectas Molem penſilibus florentem Flammis,
Noua eſt Aetna,
Clarandis Regiæ Prolis Natalibus nata.
Miraris Auſtriæ Fortunæ nouos naſci Montes, cui noui naſcuntur Mundi?
Plus eſt Optimum Regem naſci, quàm Montem.
Sed maius quiddam mirabere.
Nam ſuis ignibus interitura naſcitur Aetna.
Eadem ſibi Pyra erit, & Pyrauſta: nec tamen dolet.
Nam lætitiæ Flammis immori, non eſt mori.
Frigida ipſa Bruma in regalem Flamma Regalẽ ardorem ſentit.
Denique Orbis vniuerſus dulces in Flammas liqueſceret;
Niſi Regnaturo viuere iuberetur.
Apagę Inuide.
Ad hanc Flammam ni cales,
Adamas es, non Adamans.

CER-

CERNE VIATOR.

Rerum omnium rarum omen.
Tandem luctantia Elementa luctas dediſcunt.
Hic arcano fœdere, Ver hyemat in Niue; Hyems vernat in Flamma;
Et Flumina Fluminibus conuiuunt.
Ac ne Cœlo inuideat Tellus,
Hic videbis perdia Sidera, & pernoctes Soles
Gregatim ſparſimque proſerpentes
Illuminam Noctem illuminare; & lucifugas fugare curas.
Dixeris è Monte Cœlum naſci.
Hic Sideribus cognatos cernes Cometas,
Regnis, Regibus, Populis, non lethalia ſed læta ominantes:
Qui aureo paſsim tractu fulgentes, fugientes;
Abibunt, obibunt, aureumque in imbrem recident.
Qui hæc adſpexeris, dices,
Aut Iupiter naſcitur: aut Mars perit: aut vtrumque.

Tota Circi vaſtitas exemptibilibus Emblematis,ac parergis diſtinguebatur: nam ſingulas Arcuum curuaturas Hiſtoricæ implebant Tabulæ,quibus quicquid antiquitùs Regum Populorumque felicitati Flammę portendiſſent,addita Inſcriptione ſignificabatur.

I.

SERVII TVLLI PVERILE CAPVT AMPLEXA FLAMMA DIADEMATI PRÆLVDIT.

II.

CLARAM DE SABINIS VICTORIAM, ARDENTES ROMANORVM HASTÆ AVGVRANTVR.

III.

VITELLIO FELICITATEM PROSPERA FLAMMÆ RELIGIO POLLICETVR.

IV.

INDOS ALEXANDRO IMMINENTES, ANTISTITA FLAMMA EXTERRET.

NI-

V.

NICIAM SIRACVSAS OBSIDENTEM,
FLAGRANTES TVTANTVR MACHINÆ.

VI.

INFLAMMATA A DEMETRIO SYLVA,
SPARTIATAS VLCISCITVR.

VII.

EQVINO CAPITI IMPLICITA,
VICTOREM TIBERIVM DESIGNAT FLAMMA.

VIII.

TEMERE IACVLATVS AGESTES,
CÆLESTEM FLAMMAM AVSPICATO TELO DIDVCIT.

IX.

SACRIFICANTI LAVINIÆ INSIDENS FLAMMA,
GENERIS CLARITATEM PROMITTIT.

X.

HARALDVM REGNO NATVM,
INNOXIA PER FLAMMAS INAMBVLATIO
COMPROBAVIT.

XI.

DEPASTA FLAMMIS TENTORIA;
FERD. HISP. REGI AD VICTORIAM PRÆLVCENT.

Singulas Circi Columnas ingentes Clypei complectebantur, quibus appicta Heroica Symbola, ex eadem flamma felicitatis Argumenta continuabant.

Prometheus ignito Solis Currui admotam ferrulam inflammat cum dictô, SYNCERAM PATRI MENTEM. Ex Claudiano.

Synceram Patri mentem furatus Olympo.

Nam cum Solis Currus Philippi II. Sapientiſſimi Regis Symbolum fuerit: Aui Sapientiam Nepoti auguratur.

D Supra

Supra Vellus Aureum rutilans Sol, tum Hiſpanorum Regum Inſignibus, tum Vernæ felicitati alludebat. Verba ex Virgilio, Auguſti Natalem celebrante: INCIPIENT MAGNI PROCEDERE MENSES.

Silex igniariorum attritu ſcintillas diffundit, vt in Hiſpano Torqui: ac ſilici ſuppoſita facula flammam concipit: cum literis, EX MINIMO MAXIMVS: ab Ouidio ſumptis:

Viuet, & ex minimo maximus Ignis erit.

Geminæ Caroli V. Columnæ;non vulgari tamen forma:ſed altera ignea, altera nebuloſa, quarum ſpecie Angeli duo viciſſim Populo prælucebant: addita epigraphe, ALTERNO EXORTV.

Nymphæus lapis pluuiarum illapſu exardeſcens. CLARIOR ADVERSIS. Sic enim Hiſpani gloriam imperij Aduerſariorum auxit potentia.

Clara Fax, quam cupidi ſimul, & trepidi circumuolitant Hepiali, quos Papiliones faculiarios vocant: cum Claudiani hemiſtichio; DILIGIMVS PARITER,PARITERQVE TIMEMVS. Quo gemino Populorum affectu, Honorij Cæſaris Clementiam deſignat, atque Iuſtitiam.

Parua Scintilla, ſulphurei pulueris tramitem accendit, qui (vt in bellicis cuniculis fit) occultè proſerpens, Turrim euertat: ADERIT IAM TEMPVS. Ex Virgiliano præſagio:

Aggredere ò Magnos (aderit iam Tempus) Honores,
Clara Deum Soboles: Magnum Iouis incrementum.

Atqui, talis Scintilla contrà Barbaros Regius hic Infans ſperabatur.

Eius generis Fax, quæ Vento magis aduerſante, magis ardet: adiectis Ouidij verbis, AVSTRIS EXERCITA.

Stellatum Cœlum, & omnium clariſſima Heſperi Stella circa Occaſum: CLARIOR OMNIA SVPRA HESPERVS. Ad Significandam Hiſpaniæ præcellentiam, quæ ab Heſpero HESPERIA dicitur. Verba ſuggerit Statius.

Sic vbi tranquillo pellucent Sidera Ponto,
Omnia clara nitent: ſed clarior omnia ſuprà
Heſperus.

Sequebatur Cauum Archimedis Speculum, quo repercuſſi Solis radij, Siracuſano è muro, hoſtiles naues comburunt. NON IMPVNE, ex Claudiano:

——— Non illum Nauita tutò,
Non impunè vident Populi.

Ad

Ad maritimam alludens Hiſpanorum Victoriam contrà Batauos in ipſo Regij Infantis Natali.

Denique, Æcneus ipſe Mons, in Clypeo, Symbolum tranquillitatis, & concordiæ offerebat: In illo enim Monte, Flamma, vt ait Claudianus, SCIT NIVIBVS SERVARE FIDEM.

Ac ne quid in hoc Circo magnificentiæ deeſſet; cum Romano Circo præcipuum decus afferret Statuarum multitudo: circa huius ambitum, omnia Regnorum, atque Prouinciarum Hiſpano Sceptro ſubditarum Simulacra conſurgebant; altera manu proprium cuique Inſigne: altera faces geſtantia: quæ vno tempore ſuccenſæ, noctem diutius depulere; donec ſigno dato, Ætna primùm flammas eructauit, ipſique Cyclopes ingenti ſonitu, tum machina vniuerſa, totus denique Circus, vario lætoque luſu in flammas abijt.

Mediolanenſium Muſarum Carmen.

Regum ortus panxit, planxit qui funera Regum:
Phoſphorus eſt Solis; Heſperus antè fuit.

NATALITIÆ POMPÆ

Auguſtæ Taurinorum celebratæ, feliciſſimo in exortu

FRANCISCI HYACINTHI

Sabaudiæ Principis Primigenij

XVIII. Kal. Oſtobris MDCXXXII.

PVblica hæc voluptas, eundem Emmanuelem Theſaurum buccinatorem habuit in eo Panegyrico,qui PHOENICI cognominem fecit : vbi eo luculentiorem fuiſſe hanc felicitatem demonſtrauit ; quod primus hic Annus, Pace conſtabilita, lue depulſa, vbertate reſtituta, ter feſſis Populis, ter fauſtus affulſit: Regiamque Sobolem diu peroptatam inſigni pro corrollatio, Votis adiecit. Quamobrem cum Auguſta Ciuitas, tùm pijs ſupplicationibus,tùm popularibus flammarum ſpeſtaculis,immenſum gaudium effundere ſtatuiſſet: æquè in vtroque apparatu, & Ciuitatis magnificentia, & Conciuis ingenium fulſit.

Ad ſacram igitur ceremoniam, vndecimo Kal. Oſtobris, ingens Arcus triumphalis, externam votiui Templi faciem ità veſtijt;vt, appoſitiuis licet, adnatus videretur. Atque vt à florentiſſimo Nati Principis Nomine auſpicia ſumerentur;in illuſtriore feſtiui Arcus proſpeſtu ſupra Fornicem, Cæleſtis Genius, cæruleum HYACINTHI Germen, aureo in calatho Cunas imitante,veluti è Cœlo deferebat: inſcripto Virgiliano emiſtichio de Auguſti Cæſatis natali, BLANDOS FVNDENT CVNABVLA FLORES. Itaque ſi veris primus Auſpex, primaque hortorum pompa Hyacinthus ſalutatur: eoque Flore aduentente, diffugiunt niues, miteſcunt Aſtra; leniterque aſpirante Zephyro, ægra reſpirat Tellus;maiore ſanè miraculo Alpinus hic Hyacinthus,ipſo Septembri menſe Aprilem reuocauit: & publicas poſt ærumnas, inſperatam Populis attulit felicitatem. Hanc igitur allegoriam,vtpotè totius ſacri apparatus Argumentum, complexus eſt Author huiuſmodi Inſcriptione alte præfixa.

1 CÆLESTEM HYACINTHVM,
2 REGALI NOMINE INSCRIPTVM,
VT AVERSÆ TEMPESTATIS HORROREM
MIRA VERIS AMOENITATE RECREARET
DIVINITVS DONATVM;
AVGVSTOTAVR NATES
MVNERI ACCIPIVNT, GRATIAS REDDVNT;
EIVSQVE PERENNITATI
SANCTIORA CELEBRANT 3 HYACINTHIA.

1 Cœleſtem Hyacinthum vocat; tùm quòd Anima cæleſte ſit munus: tùm (vt dicemus) quòd Hyacinthi Flos ſereno ſit cœlo concolor; ac proindè verè purpureus.

2 Regali autem nomine inſcriptum eſſe Hyacinthum, docent Virgiliani huius carminis interpretes,

De quibus in terris inſcripti nomina Regum.
Naſcantur Flores.

Siuè Aiacem intelligas Thelamonis Regis filium; qui mutatus in Hyacinthi Florem, primus adhuc Nominis notas ſeruat. Siue Auguſtum maue is, cuius florulenta cunabula idem Poeta celebrarat: cuiuſque Nomiſmate, cùm Auguſti Nomine, Flos erat inſculptus. Quod potiore iure Hyacintho noſtro congruit: tùm quòd ad Patrij Regni ſucceſſionem Primigenios Natura deſtinet; cui nec diſſenſit Fortuna: tùm etiam, quod eodem Anno, quod Regius hic Floſculus pullulauit, Regiæ Dignitatis Titulum, & Inſignia, Victor Amedeus Pater reſumpſit.

3 Quod ſi Spartiatæ in honorem Hyacinthi illius, fabuloſè in Florem verſi, magnifica ſuperſtitione HYACINTHIA FESTA inſtituerunt, ex Ouidio Metam. 10.

Nec genuiſſe pudet Spartem Hyacinthon: honoſque
Durat in hoc aui; celebrandaque more priorum
Annua prolata redeunt HYACINTHIA *Pompa.*

Maiore quidem pietate Taurinorum Auguſta, hodierno die Chriſtiana celebrauit HYACINTHIA; gratias benigno Numini re-

ferendo; florentique HYACINTHO perennitatem apprecando.

Sicut igitur tota Inſcriptio, Principis Nomini; ſic totus Arcus Inſcriptioni conſonuit: & ſingula ſacri Apparatus ornamenta, Hyacinthi Floris allegoriam continuarunt. Nam quoniam eſſloreſcente Hyacintho Veris prænuncio; genialis (vti diximus) geſtit Tellus, & omnia florent: etiam in illo Arcu, Natura vniuerſa videbatur vnà cum Hyacintho cælitus demiſſo, refloreſcere. Quippè totam illam Molem veluti è Topho herbeſcente conſtructam, omnibuſque florum ingenijs vernantem: Columnarum vice, Caryatides quatuor Syluestrium Nympharum ſimiles, florentibus epiſtylijs ſuſtinebant. Geminis verò in intercolumnijs, corymborum ſtirpiumque reptilium periſtromate vireſcentibus: gemina prominebant Simulacra: alterum VERIS, in Adoleſcentis penniger ſpeciem: alterum FLORÆ, in effigiem elegantiſsimæ Nymphæ: vtrunique Hyacinthis redimitum, floreſque omnigenos de Sinuoſo amictu, calathiſque diſpergens: atque vtrumque ſuo ſignabat nomine vnicus Martialis verſus hinc illinc bipertitus:

TANTVS VERIS HONOS---ATQVE ODORÆ GRATIA FLORÆ.

Iam ſupra Calumnarum capita, pendentes Clypei quatuor, Regiarum quatuor Virtutum præſagia ſymbolicè præcinebant, ductis ab Infantuli Nomine argumentis.

Ac primò PIETATEM ſignificabat cæruleus Hyacinthi Flos; adſcriptis Ouidij Verbis, COELESTIS ORIGO. Nam, vt eruditè Pyerius l. 10. c. 19. *Cæleſtis color, dubio procul, eſt hyacinthinus: monumentoque eſt, Cæleſtia eſſe tractanda.* Quarè, colore indice, fabulati ſunt, Hyacinthum Floreſactum, ab Apolline in Cœlo collocatum, ne gregarios inter Flores humi ſerperet. Huic verò præſertim, cœleſtem Animum ingenuit gentilitia Virtus. Quid enim à pijs progenitoribus, cœ'umque promeritis egerminaret, niſi Pium?

SAPIENTIAM deinde innuebat Hyacinthi germen, laureo nexum ramuſculo: cum eiuſdem Poetæ dicto, ET ME PHOEBVS AMAT: ex paſtoritijs verſibus deciſo,

Et me Phœbus amat. Phœbi ſua ſemper apud me
Munera ſunt laurique, & ſuaue rubens Hyacinthus.

Vtraque nimirum Planta ab Apolline culta: Sapientiæ atque Prudentiæ amicum; ac docile, Mythologis ſonat. Ac de Hyacintho præſertim, Commentaria Pyerio addita ſic habent c. 31. *Hyacinthus ab Apolline in florem conuerſus, Prudentia atque ſapientia*

tia Symbolum eſt. Hic verò, in Hyacinthi laurique nexu acutior quædam latet alluſio: nam laurus Victori Patri reſpondet; Hyacinthus Infanti: vtrique Prudentia.

Præterea Seueritas in prauos, indicabatur eodem Hyacinthi Flore, cui Scorpiones, atque Serpentes ſubiacebant enecti: cum inſcriptione, NOXIIS NOXIVS. Hæc enim eius Plantæ vis eſt ex Plin. l.21.c.26. Atqui conſimile Vaticinium naſcenti Auguſto ſuo præcantauit Virgilius Ecloga 4.

Ipſa tibi blandos fundent Cunabula Flores:
Occidet & Serpens, & fallax herba veneni.

Denique Beneficentiam ſentiebant Apiculæ, ex ipſo Hyacinthi Flore mel delibantes: idem ſiquidem Poeta 4.Georg. inter Apum ſuauiora pabula, Ferrugineos Hyacinthos, id eſt, Cæruleos, numerat. Dignam igitur Regio Flore Virtutem exprimebant literæ, REGALES EFFVNDIT OPES. Hæc igitur Sacri apparatus fuit Inuentio.

FESTIVA NOCTVRNORVM IGNIVM SPECTACVLA.

Quoniam verò in Taurinenſi Auguſta, Sabaudorum Principum Regia, Regius in lucem prodijt Partus: cuius Vrbis antiquiſſimũ Inſigne Taurus eſt, nomini conſonum: nouam ſanè, ac iucundam, Vrbiſque Nomini, atque Inſignibus maximè propriam celebritatem meditatus eſt Author. In ampliſſimo ſiquidem Vrbani Fori ſpatio, Signiferum Zodiaci gyrum inſtar Amphitheatri, eleganter columnati, ornatique commentus eſt: non diſcrepante à Circulis Aſtronomicis Architectura. Nam ſi Ouidio canere licuit,

Haud timeam vaſti dixiſſe Palatia Cœli.

ecquis timeat Zodiaci Cœleſtem Orbem, vaſtum vocare Amphitheatrum? Itaque circà theatralem huiuſmodi ſtructuram, vndecim tantum Signorum Simulacra, adſpectu varia, & ſuis quæque ſtellis diſtincta collocauit: Arietem auratum, à Phryxo inſeſſum: Gemellos, complexu implicitos: Cancrum, Dryadi blandientem: Leonem erectum: Virginem Aſtræam: Libram, de Veneris manu pendulam: Scorpionem, à Marte inflammatum: Chironem Centaurum: Capricornum, à Pallade ſtimulatum Eridanum, ex vrna ſtellantes aquas effundentem; Geminos Piſces, Veneris bigæ alligatos. Atque hæc ſimulacra, corollis redimita, ſiue ſua, ſiue adiectæ Imaginis manu feſtos ignes tenebant, quaſi lætitiæ Symbola, diuerſim inſcripta.

Taurum verò, qui nouo Principis Aſtro decoratus, in eius etiã Geneſi feliciſſimè affulſit ſit extra communem Signorum ſortem, alto in æthere, atque argenteo Nubium Solio cubantem, Iupiter coronabat. Quæ collocatio Aſtronomorum etiam commentis appoſitiſſimè reſpondet: Iouiani præſertim, qui de Tauri Signo in ſecundo Vraniæ ità ſcribit:

Effulſitque nouis Taurus ſpectabilis Aſtris:
Regaleſque addit Stellas, & Regia iura
Iupiter; & raro Taurum inſigniuit honore.

Illum igitur, vtpotè Regia dignitate præminentem, lætioriſque Seculi Antiſtitem, Aſtra reliqua circumſpectabant ſublimem, iucundoque plauſu venerabantur. Sub Tauri Signo Virgilianum carmen de Augusti Cæſaris Natali, legebatur.

MAGNVS AB INTEGRO SECLORVM NASCITVR ORDO.

Hoc igitur flammigeræ totius celebritatis Argumentum fuit; quod breuis hæc Inſcriptio complectebatur

1 NOVVM ASTRVM,

2 POST LVCIFERAS TEMPESTATES,

IN AVGVSTO TAVRI SINV

REPENTE NATVM;

ASTRA OMNIA

FELICIORIS ÆVI PRINCIPIVM OMINATA,

3 FESTIVIS LAMPADVM LVDIS

GRATVLANTVR.

1 Primùm enim comperto res eſt, Noua ſemper Aſtra in Cœlo viſa, admirabiles ſeculorum vices Orbi attuliſſe: atque in Signis felicibus præſertìm, feliciſſimas. *Referre arbitrantur* (inquit Plinius) *cuius Stella vires accipiant; & in quibus locis emicent*. Hìc illud ingens Augusti gaudium, quo ad Imperium accedente, nouum Aſtrum apparuit, dum ludos faceret Veneri Genitrici, paulò poſt obitum Cæſaris. Nam cælicus ille ignis, *Admodum fauſtus* (inquit idem Plinius) *Diuo Auguſto, iudicatus eſt ab ipſo: qui ſibi*

illum natum; ſequi in eo naſci interpretatus eſt: & ſi verum fatemur, ſalutare in Terris fuit. Imò ab illo Aſtro, noui Aureique ſæculi exordium, vti prædiximus, Romani computarunt.

2 Simili proinde vaticinio, poſt horribiles bellorum, corruptiōq; aeris, ac publicæ penuriæ, tempeſtates: Regio Principe, nouo quaſi Aſtro in Tauri ſinu apparente: nouum ſeculum, ordiri fata, lætiſſimumque auguratus eſt Auctor noſter; ac Sidera omnia exultim Tauro gratulari, ac plaudere, confingit; cœleſteſq; ludos exercere.

3 Inter populares autem alacritates, lampadum ludi, à viuifica Promethei Face deriuati, celebrabantur: quibus velociſſimi Iuuenes Lampadophori, hoc eſt, Facem geſtantes, in Circo certatim diſcurrebant: & ipſo in curſu ardentem Facem in alios iaciebant: ijque ſumma dexteritate inextinctam recipientes, iaculabantur in alios. Atque hi Ludi natalitijs Principum celebrandis habebantur maximè proprij: nam Plato libro ſexto de legibus, ludorum illorum myſteria ſic interpretatur; vt ſignificarent, clariſſimos quoſque debere, quàm à Maioribus Vitæ facem accepiſſent, Filijs tradere: eaque viciſſitudine Reſpublicas, Regiaſque Domos æternare. *Inſtitit igitur eruditioni, Authoris ingenium: feſtoſque* Ignes qui toto Zodiaci Theatro erumpebant; atque ab Aſtrorum Simulacris iaciebantur: nouos eſſe Siderum Lampadophororum ludos, effinxit; ad ſignificandam Cœli lætitiam, ob natum in Tauro nouum Aſtrum, felicioris ſæculi Paranymphum.

Ipſa igitur feſtorum ignium artificia: quæ Cœleſtium Simulacrorum manibus geſtata, exardeſcere: nocturnumque implere aerem debebant volitando, eadem adiectis in baſi litteris, Virtutem aliquam nati Principis, vel natalium felicitatem, vel Ciuium affectum ſimbolicè ſignificabant. Primus ergo *Aries*, qui ad abigendam hyemalem mœſtitiam, primam vernæ lucis ſcintillam inijcit: in haſtæ ſummitate ellichnium gerebat, quo bombardarum, vel feſtorum ignium Magiſtri, ſulphurato funiculo, veluti flammæ incitabulo, diſpoſitam materiam attingentes accendunt. In baſi hæ literæ legebantur: PARVA EX SCINTILLA.

Gemini Tyndarides, miſſilem quiſque Cylindrum tenebant, pyrio puluere confertum, & leui calamo alligatum, vt concepta fauilla celeri lapſu feratur in ſublime. Inſcriptio, ex Ouidio: TENDIT IN ARDVA VIRTVS. Ipſique Ignes, fauſtis Geminorum Ignibus alludebant.

Cancer, prorſus, retrorſuſque gradiens; ludicrum aliud miſſile chelarum forcipibus prehenſam attollebat, quo papyraceum inuolucrum, ſulphureo fartum puluere, atque in ſeſe multipliciter glo-

glomeratum;nodiſque coercitum;non altè auolat;ſed hàc illàc inſultans ſolo,ſtrepitu motuque cœtum territat,nullibi tutum. Verba hæc erant ex Sillo Italico, NVLLA NON PARTE TIMENDVS. ſtrenuis Ducis ſumma laus.

Leo erectus,feſtiuum illud artificium oſtentabat, quod Tubæ ſimile,cum ſonitu flammas efflat: Famæ ſymbolum. Verba ex Lucretio. CVM LVCE SONOREM.

Virgo, quaſi Veſtalis, pro æterno Igni, feſtam illam Facem ferebat; quæ contortis funibus,piceo tenacique bitumine illitis, lætiſſimam diu flammam paſcit. Verba ex Statio, NIHIL PATITVR LICERE NOCTI.

At Venus,quæ *Libram*, Iuſtitiæ imaginem, benigna ipſa librabat: altera manu geminum vibrabat Fulmen; ex ijs nempè, quæ ardente ſulphure,agente aura,manu iaciuntur,& ſine periculo volitant. INNOXIA TERRENT.

At ferus Mars, qui *Scorpionem* imbutum flammis medios inter Titanas coniecit: breue tormentum metallicum amplexebatur, quo in obſidionibus exploſi ferrei globi,horribili bombo proruentes,& incluſæ flammę violentia dirupti,omnia diruunt:in ludicris vero,ingentem pilam ex vſtili materia,pari fragore ac fulgore diſplodit: quæ ſummo in aere inflammata, aureum iucundumque in imbrem ſoluitur. Scriptum: CELARI NESCIA VIRTVS.

Sagittarius, ſiue Chiron, qui contento arcu Cœlum ſuſpicit; Telum iaculari videbatur, ex eo genere, quod ferente flamma ad Cœlum ſcandit: & lucem gyrumque Stellarum imitatur. SEMPER AD ALTA.

Capricornus, in orbem conuolutus,Rotam etiam chartaceam, ſulphureo farcimine inculcato diſtentam,poſſidebat;quæ,immoto centro, non tam flammeo ſpiritu, quam agitatione ipſa ociſsimè conuoluitur, faceſque iacit: in exemplum Fortunæ cum Virtute coniunctæ. Cui proindè ſubſcripſit: FORTVNA VIRES PROMOVET INSITAS.

Aquarius, qui & Eridanus Fluminum Rex; auream verſabat Vrnam,vnde, vt nocturnis in ſpectaculis cernimus, ignifluum ſcatebat Flumen; cum dicto; HAVD VLLA EST CLARIOR VNDA. Sic enim à Claudiano deſcribitur:

Stellifer Eridanus ſinuatis fluctibus errans.

Piſces demum qui in Aqua viuunt,ſuis branchiolis glebam eius bituminis fouebant,quod in aqua demerſum flagrat, & ab aduerſario elemento vires acquirit: cui accommodauit Lucani dictum; CRESCIT IN ADVERSIS *Virtus*. Atque in his Symbolis,li-

cet heroicis: popularibus tamen ac feſtiuis (vt idem Author in Argutiarum libro docuit) non exigendæ ſunt ſeueræ Argumentorum Heroicorum leges; ſed feſtiua quædam libertas, atque facilitas indulgenda eſt.

Taurum verò, Regali in Throno ab Ioue (vti diximus) coronatum, comitabantur Pleiades, Atlantis Filiæ, ſua quæque Vrna, vtpote imbriferæ; ſed mutata in lætitiæ flammas lympha. At circa ſolium, omnia Taurini Agri flumina nubibus conſidentia, Vrnarum itidem miniſterio, mutato elemento, commutarunt.

Hæc igitur omnia ita diſpoſita eſse voluit Author; vt intempeſta Nocte Aſtrorum omnium, ipſiuſque Tauri Stellæ, accenſæ veluti faculæ conſulgerent. Tùm igneus Globus, (Regij Infantis ſimulacrum) obſcurum per aera veluti è Cœlo incitiſsimè dilapſus, in ipſo Tauri ſinu conquieſcens, improuiſi Aſtri ſimilis mirum in modum diradiaret. Quo ſubito fulgore feliciſſimi Seculi prænuntio, exhilarata vndecim Signa; Miſſilia omnia quæ in manibus habebant derepente inflammata, feſtas veluti faces in lampadarum ludo, viciſsim iacerent: cum toto Theatro, Cylindri, Faces, Bolides, atque infinita flammarum ingenia conuolarent. Denique Taurus ipſe, hilares in flammas abiret: totumque Solium, atque Theatrum ingenti ſonitu, varijſque ignium luſibus conflagraret. Hæc integra celebritatis Inuentio ſint: ſed temporis anguſtiæ non omni ex parte reſponderunt.

AVLICÆ LÆTITIÆ.

Cum Inſcriptionibus eiuſdem Authoris.

Eadem die publicæ lætitiæ decreta, Mauritius Princeps à Sabaudia, qui tunc inter Purpuratos Eccleſiæ Principes numerabatur: cum Fraterni Connubij Author in Pariſienſi congreſsu extitiſſet; Diuo Mauritio votiuam Imaginem hac Inſcriptione in Metropolitana Baſilica dedicatur; ipſo die, quo annuo Martyris feſtiuitas, cum natalitia Principis feſtiuitate, celebrabatur.

STABIS HIC MIHI SEMPER COLENDVS,
THEBANÆ LEGIONIS CHILIARCHA MAVRITI,
SABAVDÆ GENTIS BENIGNISSIME GENI.
ATQVE, VT OPERA MEA, OPE TVA,

VL

VICTORIS AMEDEI, ET CHRISTINÆ A FRANCIA

REGALE CONIVGIVM AVSPICAVI;

ITA FELICISSIMO CONIVGII SVCCESSV LÆTVS,

NATALI HOC TVO, REGIÆQVE SOBOLIS FESTO,

DEBITAS GRATES SOLVO, ÆTERNAS DEBITVRVS,

EGO, ETIAM NOMINE TIBI AVTHORATVS,

MAVRITIVS PRINCEPS A SABAVDIA.

Eadem etiam Die, quàm ſibi vſquequaque feliciſſimam ducebat, nouam domeſticarum Ædium molitionem exorſus, æternum veluti fundatæ lætitiæ monumentum, ſolemni ceremonia, primarium lapidem his inſcriptum literis iecit.

NASCERE CELSIOR MEA DOMVS,

GENIALI NASCENTIS CELSITVDINIS AVGVRIO.

IMVS HIC TIBI LAPIS

SVPREMVM FASTIGIVM SPONDET.

EODEM QVIPPE NATALI SIDERE.

CVM NASCENTE PRINCIPE NASCERIS,

CVIVS CVNABVLA, REGIVM AD CVLMEN SVRGENT.

SIC MAVRITIVS A SAB. PRINCEPS CARDINALIS,

VOVET.

DIE SACRA XVIII. KAL. OCTOBRIS.

MDCXXXII.

Victor etiam Amedeus Pater, cum æterno aliquo monimento Geniale Cubiculum, Regij Partus conſcium, inſignire voluiſſet, famigeratam illam Inſcriptionem, aureis literis affixit Author, quæ

primùm

primùm ingenijs, deindè calamis eruditorum, acerrimus fuit Martis Campus.

ANNO PACATÆ ITALIÆ, RESTITVTÆ FELICITATIS M. DC. XXXII.
PEDEMOMTIVM PRINCEPS,
A BEROLDO VICESIMVS,
DECIMO POST SIGVEARDVM SECVLO,
INTRA PARIETES ISTOS,
ORIENTE SOLE, REGNANTE ASTRÆA,
EANDEM CVM AVGVSTO
SORTITVS HORAM, ATQVE HOROSCOPVM,
NASCITVR.

Nam quemadmodum Cubiculi forma, omni ex parte æqualiter decliuis, cœli conuexitatem imitabatur, ità in eius tholo, *cœleſtium* Signorum conſtitutionem quam in Infantis Geneſi obſeruarat; vaganteſque Planetarum Imagines, vt ſuo quæque in Signo refulgebat, perfectiſſimè pingi curauit. Virginem igitur (quam Manilius Aſtræam Iuſtitiæ præſidem vocat) feliciſſimum Principis Horoſcopum, Principe in Domo collocauit. Cum enim die decimaquarta Septembris, quaſi cum Sole natus ſit Princeps, Virginem horoſcopantem habuiſſe, certo eſt certius. Et quoniam idem Author, antiquarum eruditionum fontes accuratiùs rimatus, obſeruarat in Auguſti Cæſaris Horoſcopo, non quidem Capricornum (vt cæteri Scriptores omnes ſomniarunt.) ſed Virginem aſcendiſſe: produxit ea primum die, nouam hanc ſed ineluctabilem obſeruationem ſuam: vt fatalem Auguſti felicitatem, Poetarum more, Principi ſuo polliceretur. Nam cæteri, in ambiguo quodam fabulantis vulgi dicterio apud Suetonium gregatim impingentes: Nota Sideris Capricorni, QVO NATVS EST; quod infinitos patitur *explicatus*, nec ad Hiſtoricum pertinet inſtitutum, Caprum illum, Auguſti natalibus horoſcopaſſe, omnes ab Aſtronomiæ ſacris alieni, & alio alium fallente ſcriptitarunt. Hic vero, cum in eiuſdem Suetonij Capitulo, Hiſtoriographi maximè proprio, DE LOCO, ET TEMPORE NATIVITATIS AV-

AVGVSTI; præciſa illa Verba obſeruaſſet, Natus eſt Auguſtus M.Tullio Cicerone,& Antonio Conſulibus; nono Kalend. Octobris,PAVLO ANTE SOLIS EXORTVM, quod Annalium omnium Cæſareorum fundamentum eſt atque cardo;protinùs, tabularum nunquam fallentium, atque ephemeridum miniſterio,exactiſſimam Auguſti Geneſim ad calculos redegit: Virginemque Aſtræam in Horoſcopo ſurgentem reperit; cum biformis illa fera, quæ ferè in cuſpide quintæ Domus deliteſcebat; non niſi poſt horas ſex ab exortu Solis,cornua proferre potuerit. Atqui Aſtronomicam hanc ſuam apodixim, Compilatorum vulgo inobſeruatam, hiſtorica quoque priſcorum fide roborauit, Manilij præſertim,qui cùm AuguſtiMathematicus,Aſtronomicum librum ſuum Auguſto dedicarit, vt Principi ſuo blandiretur; *Capricornum horoſcopantem conuitijs laceſſit*: Virgini autem horoſcopanti,ſingula eius Cæſaris decora; fortunam, dignitateſque apertiſſimè attribuit.

Erigone ſurgens, quæ rexit Secula priſca
Iuſtitia; atque eadem rurſus labentia fugit:
Alta per IMPERIVM *tribuit faſtigia* SVMMVM.
RECTOREMQVE *dabit* LEGVM IVRISQVE *ſacrati.*
Sancta Pudicitiam DIVORVM TEMPLA *colentem.*

Quo Virginis encomio, dotes illas quæ nulli ante Auguſtum contigerant, egregiè conciliat: *Summum Imperium, legum Regimen, Iudicaturam perpetuam, perpetuum Pontificatum*: in quo publicæ honeſtatis cauſa legem Iuliam de adulterijs promulgauit. Quid hoc teſtimonio nitidiùs? Voluit igitur Inſcriptione ſua noſter Author ſignificare, allucinatos fuiſſe omnes, qui Carolo Quinto, Coſmo Mediceo, Selimo Turcarum Regi maximè plaudunt, quòd Auguſti Horoſcopum feliciſſimum ſortiti fuiſſent, quem Capricornum opinabantur; cùm vni Principi noſtro debeatur ille plauſus. Nam ſi cum Principis natali Themate, natale Auguſti Thema conferatur; vtrumque Septembri menſe; vtrumque ſurgente ſole, vtrumque Aſcendente Virgine Aſtræa, primam hauſiſſe lucem, quilibet mathematico puluere leuiſſimè aſperſus, deprehendet. Sed hæc omnia iuſto iam volumine diſcuſſa,nihil attinet iterare.

SA-

SACRA CELEBRITAS MEDIOLANI HABITA Anno MDCXX. quo P. FRANCISCVS XAVERIVS A Paulo V. Pont. Max. In Beatorum Album eſt relatus.

CVM ad publicam hanc lætititiam non Inſubres modò, & inquilinæ: ſed exteræ quoque Muſæ pietatis inuitatu conuolaſſent: Author etiam noſter breuibus Elogiolis arctè acutèque perſtrictam Beati Vitam; voluit pro ſua Symbola contribuere. Quod laudationis genus ea tempeſtate maximè nouum; ſua feſtiuitate, atque coloribus, tantos exciuit plauſus; vt etiam poſt biennium, quando ille Beatus, à Gregorio XV. inter Sanctos inuocari cœpit: hæc ipſa Elogia in publico viarum apparatu Neapoli expoſita fuerint, & mira ingeniorum auiditate perlecta, atque transcripta. Horum igitur autographum typis adhuc intactum, meas in manus cum inciderit, æternitati conſigno.

ELOGIVM PRIMVM.

Ortus, & Apoſtolica Vocatio.

B. FRANCISCVS XAVERIVS.

Reſpuat ſuas laudes, ſi poteſt.
Etiam inuitus accipiet quod cùm offertur, tunc datur.
Omnes igitur alarum pennas expande Muſa.
Sed ad Cœlum euolantem fruſtra ſequeris;
Ni Terras peragrantem ſequaris.
In Terra Cœlum vicit.

Hic

Hic Nobili Stirpe nobilior Palmes,
Ima in Pyrenai radice ad ſumma naſcitur:
Gaudente Numine ima ſummis æquare.
Fatidici Fontis Oraculo, FRANCISCI *Nomen ſortitur.*
Aſſiſiati homonymus, vt vnanimus.
Ambo miri, ambo cælibes: ambo Seraphici: Diuinis ambo
Stygmatis inuſti;
Sed extimis ille, hic intimis.
Solus diſcrepabat lacernæ color:
Quo ille Omnia vt Cinerem; hic omnia vt Fumum deriſit.
Huius ætates ne diſtinguas.
Vel huic ſe infantem Prudentia fecit: vel hic ſe
Prudentiæ Senem.
Conſilio ſemper Senex, Innocentia ſemper Infans.
Peripateticas ambages Pariſijs explicans,
Dum humana docet, Diuina diſcit.
Iam verus Apoſtolicæ Scholæ Peripateticus,
Statuit, Mundum perambulando fugere, fugiendo lucrari.
Imò verus ex Peripatetico Stoicus,
Fortunæ fortunas reſtituit ſuas:
Opibus patrijs inopes dicat Pauper:
Et lacera penula totum eſt penu.
Suis igitur Valere iuſſis, Socium ſe adiungit Ieſu;
Cui ſe votis ligat, vt liberior abeat.
Ad nigerrimos Indos candidiſſimus deſtinatus;
Vnica literula I, ab Ignatio monetur, mouetur ſtatim.
Muralem globum crederes directa è bombarda iturientem,
Igneæ fauilla vocis explodi.
Feliciſſimus exitus augurem habuit Somnium;
Quo exalbandum Indum humeris geſtans, geſtit.
Quanta illa eſſet ſarcina, ſomnians vidit, vigil ſentiet.
A Paulo III. Apoſtolicæ Sedis Delegatus,
Vt Romam ſecum vehat, Romam deſerit.
Nam vbi Chriſtus Fides, ibi eſt Roma.

II.

Ad Nauale feſtinantis geſta.

Iam ſacra Xauerij, ſi potes, veſtigia ſectare Muſa.
Quem locus retinet nullus, deſtineat pagina.

Hic

Hic nubiferum Apenninum, niuoſas Alpes, ſcabram Pyrenem
Nudo metitus pede;
Patrias ſedes prætervolans, non vidit, vel vidit tantùm.
Remora eſt Cognatus Amor: officijs officit: amplexu implicat.
Cœlum igitur ſuſpiciens, aliam deſpexit Patriam.
Exteros reputat ſuos, qui ſuos fecit Exteros.
At eneruet vt reparet ad curſum vires;
Neruos ſibi, toroſque, carniuoris conſtringit funibus:
Et viam ſibi triumphalem de ſuo purpurat.
Sic itineris tædium fallit, lætuſque pſallit.
Eſt ipſe Chelys, funes fidiculæ, concentus vota
Ibericas per ſolitudines diu ieiunus,
Acerbiſſimam famem acerbioribus ſolatur Pomis.
Grauius Tantalo fuiſſe ea carpere, quam carere.
Iam Regiam ad Vrbem ſcandens:
Digna Pontificio legato apparatione conſpecta,
Magnus Hoſpes, mendicorum ſubit Hoſpitium.
Non minuit Legati dignitatem neglectus.
Supra omne viſus eſt, qui ſe infra omnes deiecit.
Diuitę hac inopia, viluere Palatinis Diuitiæ.
Quid enim (inquiunt) cœlata hæc Tecta, cui Tectum eſt Cęlum?
Quid nitida laquearia, niſi oculorum laquei?
Quid populis luctuoſi Principum luxus?
Quid gemmæ à gementibus lectæ?
Quid ſunt quæ miramur, niſi magnificæ nugæ?
Hunc igitur, veluti nouum Numen ſui tantum egens,
Admirata Regia;
Moroſo amore detinere cupit; bono infortunio non obtinet.
Stare in angulo neſcit Sol Orbi natus.

III.

Herculeas ad Columnas peruenit.

Suſpenſam ſcopulis, & Herculeis inſertam Columnis Gadir,
Europæ atque Africæ diuortium,
Noti Orbis metam, ignoti initium,
Xauerius tandem attingit: Adeſto Muſa.
Iam deſtinatum Nauigium inaugurat: & modica luſtrali
Aqua minatur Oceano.
Iam ſummo in Malo læta ventis alludunt Apluſtria.

Iam ſolliciti Nautæ Maximum antennæ ſubnectunt Acatium.
Iam Hiſpano è litore vltimam ſpem conuellunt, Anchoram.
Vno è funi publica pendet Fortuna.
Sed quod pergis Xaueri? Subſiſte parumper dum licet.
Quid infrenem ignotamque Belluam laceſſis Oceanum?
Si nauigationē tibi ſpondeo, quis Terras? ſi Terras, quis Homines?
Maxima pars Orbis ſibi vacat; ac tenebris inuoluta Natura torpet.
Hic ſunt vltima Mundi Clauſtra, tàm oculis quàm nauibus imperuia,
Hic horribili formes Ferarum conuentus, de Aquarum Imperio dimicant,
Et alternis mortibus viuunt.
Hic profundis verticibus ſe reſorbet, atque in ſe naufragatur Mare.
Sed plus quàm Maris furor, metuenda pellacia; quæ minatur cum ridet.
Hic ſterile Elementum, nihil ad alimentum parat, niſi Monſtra natantia;
Quæ ſi reperias, certandum eſt vter vtri eſcam præbeat, Prædator, an Præda.
Sed omnia ſint tuta; ſit Terra; ſint Populi.
Quid intereſt quibus moribus viuant, quos noſtris ſubiectos pedibus,
Toto Orbe Natura tumulauit?
Sed nihil à propoſito magnum deterret Argonautam.
Maria, Monſtra, Montes, Mortes oſtende, non pallet.
Dei Fidem laturus, Deo fidit,
Cuius intereſt noſtra, & Antipodum Salus.
Omnibus æquè citimum tornauit Cœlum.
Omnem Orbem vnicus ligat Amor.
Oceanum Terris interfudit, & ab Orbe Orbem diſcreuit;
Vt alternis commercijs, Hominibus Homines opem ferrent,
Et Orbis Orbem erudiret.
Ergo cœleſti afflante flamine, lætum nautis celeuſma præcinit:
Funem ſimul, & moras ſoluit.
Et vltimus Alcidi labor, Xauerio eſt primus.
Nimirum, ex arduis noſcitur qui ad alta naſcitur.

IV.

Occidentali in Oceani labor-

Occiduum per Oceanum
Sequere Xauerium, Muſa: ſed propter litus,
Mergos imitare, ne mergaris.
Vix lata Pelagum tentat Nauis, vt lethum Nautis intentat
Pelagus.
Infernum quippè Concilium, ſacram illam ſalutis Onerariam
cernens;
Quid agimus? (inquit) niſi Nauis hæc perit, omnes perimus.
Quem pacatè poſſidemus Orbem, amittimus.
Æolijs ergo ſpiritibus Tartarei Spiritus fœderati,
Æthereis vndis, æquoreas vndas:
Nocturnis tenebris, Stygias tenebras;
Fulmineis facibus, Furiarum faces permiſcent;
Quæ lucem coruſcant tenebris diriorem.
Quid ſperent Naufragi Nautæ?
Ad Xauerium confugiunt, Salutis Vadem,
Qui ſolus, tot inter fluctus non fluctuat.
Hic gemina lumina, gemina planè Nautarum lumina,
In Cælum placidè intendens, Cælum placat.
Humili prece tumorem fluctibus eripit:
Et callidus pugil, dum humi ſternitur, Oceanum ſternit.
Hoc euicto infortunio, fortunatas ad Inſulas proram vertit.
Quas certò excubabat Infernus Draco.
Itaque beatis in Heſperidum Syluis, nouus hic Hercules,
Mala non inuenit, ſed malos.
Iam torrente ſub Zona, corruptis frugibus atque lymphis;
Vermibus ſcatent aquariæ Vrnæ: & medijs in vndis
deficiente vnda,
Exanimes languent Nautæ, dum Aqua animantur.
At Xauerio, putri illa in Vrna ſepulcralem Vrnam
memoranti,
Delicium eſt vermes bibere, ac ſuis vermibus propinare.
Hoc magis mirandum, quòd ignoto in Mari
Aberrantibus Naucleris viam deſignat.
Nam deſtinatum ad Portum tendens, errare non poteſt
Amoris Magnes.

Denique ad Africæ cuſpidem; gemini Mundi campagem,
Occidui Maris Metam; & Eoi Carcerem, venit.
Hic denuò cum Cælo, cum Fluctibus, in æſtuario rixandum.
Et quod omnium miſerrimum; dum ſurit Mare,
terra timetur.
Sed omnia illi proſpera ſunt, qui aduerſa quærit.
Vera igitur Caput Bonæ Spei dictus eſt ille locus.
Nam fortis animus, dum peſſima patitur, peiora ſperat.

V.

Orientali in Oceano mortalitas.

Hac in Plaga, maiores plagæ.
Ad maritimos labores, morborum acceſſit labor.
Non remigij pernicitate fugitur hæc pernicies.
Viuos angit: morientibus conuiuit: fugientes ſequitur;
Eodem Vento tabidus vapor afflatur, qui vela inflat.
At Franciſco Xauerio,
Dirum aeris vitium, dignam Virtutis materiam parat.
Hic, velut publicum ex Cyclo, & Cataſta Mancipium,
Omnia circa omnes agit, & ſatagit.
Idem baiulus & focarius; excubitor & polinctor; promus
& quæſtor:
Stipem rogat quam eroget.
Imò idem opifer & ſalutifer; non Empiricus ſed Empyreus
Archiatrus,
Ægros tangit, ægritudines fugat.
At ipſe tandem Xauerius, Ægrorum leuamen,
grauiſſimè ægrotat;
Et quos abigit morbos rapit.
Sed alienum malum vt ſuum; ſuum vt alienum ſentiens;
Tùm impiger cùm æger;
Omnium ſe impendit valetudini, præterquàm ſuæ.
At quid Amor, niſi feruor? quid feruor, niſi furor?
Ergo Amoris feruore, febrilem feruorem geminante;
Flammea morbi vis mentem emouet;
Et caput illud ingens delirat.
At nemo ſanior hoc inſano.
E Cælo illapſum furorem illum credas.
Delirabat humana loquens; Diuina loquens conſtabat ſibi.
In

In iјs errabat, quæ non didicerat.
Qui vellent Diuina diſcere, poterant ad delirantem venire.
Eodem furore percitus,
Lectulum ægris ſternens ſuum; anchorarios inter rudentes cubat.
Publicæ ſpei Anchora, proprium inuenit quietis locum.
Titubet igitur valetudo; aberret lingua; Mens eſt in portu.
Non phreneſis, ſed phroneſis eſt, benefacere ac mala pati.

VI.

Goam peruenit, Indiarum Orientalium Proregiam.

Feſtiuis iam plaude pennis ſecura Muſa.
Fruſtrà fremente Oceano, furente Orco,
Ad Indos enauit ſuus tandem Apoſtolus.
Iam Goana in Vrbe Indici Orbis vertice
Sedem figit Apoſtolo dignam,
Qua pompa Romam Petrus, Goam Xauerius ingreditur;
Nudo pede, vili induuio, publico in mendicabulo.
Petri etiam exemplo
Minori Præſuli dexteram cedit Magnus Præſul.
Nam legationis onera, non honores ad ſe recipiens,
Omnium maximus, ſibi nullus, omnes etiam latuiſſet,
Si Euangelica lampas poſſet latere.
Nullum ergo momentum opere caruit; nullum opus miraculo.
Prima cura fuit, Chriſtianis prodeſſe.
Æquè innocentiæ fautor, & ignoſcentiæ,
Vinctorum ferrum vt infringat, aurum quæritat.
Olìm, ne caperetur, opes abiecit quas habuit:
Nunc captos vt redimat, opes poſcit, quas odit.
At minus eſt vinctos ſoluere, quàm diuiſos vincire.
Cadmæa inter odia, & efferatas veterana veſania ſimultates
Placidus Caduceator Xauerius,
Odioſum efficit odium, & impacatis amicam Pacem:
Adhuc minus eſt odia componere, quàm dirimere Amores.
Hic improbum Veneris Alumnum Chriſtianis laribus proſcribens,
Obſcœnos Thalamos, vel illicitis facibus expedit,
vel licitis expiat.
Omniũ deniq; Vitiorum reprehenſor, Virtutum ſuaſor, Veri doctor;
In æde, in Templo, in compitis,

Rudem ſe facit, vt rudes alta doceat;
Doctum, vt Doctos falſa dedoceat.
Hoc alijs diſſimilis, quod ſe omnibus aſſimilat.
Tantis fractus laboribus vbi recubet rogas?
Non iam Anchoreos funes, ſed morientium pedes quære.
Hic illi ſapit Somnus, qui Somnum excutit.
Ac ſapè Xauerij Somnum metuens Somni Soror, Ægros deſerit.
Nullum enim ſalubriùs Amuletum, quàm Iuſti propinquitas.

VII.

Expeditio in Ora Piſcaria.

Hactenus Homines in Semideos: nunc Bruta in Homines vertit.
Prauos hactenus Chriſtianorum mores emendauit Antiſtes:
Nunc ex Antiſtite Apoſtolus, efferas Gentes, vt Chriſto vendicet,
Maria, ſcopulos, ſolitudines, Ferarum luſtra perluſtrat.
Hàc, confraga, & ſentoſa nudo diſcurrit pede:
Et vernis induit ſentes roſis.
Illàc, arentes per arenas affluenti ſudore diffluit;
Et ſiti flagrat in fontem verſus.
Confluunt ad nouum Hominem monſtroſi indigenæ:
Quos ille linguæ imperitos nutibus erudit.
Inaudita miracula! audire oculos, manus loqui.
At quis mutam miretur facundiam, Brutorum Magiſtram?
Primùm in Ora Piſcaria Euangelicam Sagenam iacit:
Ex Petri Arte piſculentum locum nactus.
Vbi Vniones piſcantur Indi, Indos expiſcatur Xauerius:
Quos Vnionibus candidiores ex aqua trahit.
Tritum vulgi dicterium, fruſtrà Indum lauari.
Hic à ſuo Somnio didicerat Indos fonte ſacro emaculare.
Sed vnum illi Somnus Indum obtulit: vigilia infinitos.
Dies noctibus baptizando continuat:
Et citiùs vnda manum, quàm capita deficit manus.
Charitum Fontem deformibus conciliare formam ferunt:
Hic, citrà fabulam, immundum mundificat Mundum.
Miri ergo ſunt latices, quos manu Xauerius ſpargit:
Ter miri, quos oculis ſtillat.
Lacrymarum aſpergine Tartareos extinguit ignes.
Vt remeabilem Mortuis efficiat Stygem,
Geminum per oculos vadum pandit.

Felix Ora Piſcaria !
Quas inter fluctus quærebat Gemmas, in litore inuenit.
Pretioſior nulla eſt Gemma, quàm pia lacryma.

VIII.

In Trauancoridis Regno geſta.

Duros labores, vt reſpiret, durioribus mutat.
A barbaris Piſcariæ, ad inhumanos Trauancoridas nauigat:
Sed Ethnicum Nauis Rectorem ad Chriſtum ducit.
Nemo luculentius naulum ſoluit.
Perierat infelix; tranquillo etiam pelago naufragus:
Polum ſuſpiciens, toto errabat Cælo,
Niſi doctiorem Nauarchus inueniſſet.
Hoc etiam ex Petri arte; cui Cæli Clauis, & Nauis Clauus commiſſus.
Iam publico vacans Miniſterio,
Aeris tinnitu Pupillos primùm conuocat, vt Paſtor Apes.
Diuini mellificij ſpem primam.
Tum Campi Grandæuis implentur; & concionalis ſuggeſtus eſt Arbor.
Arbores omnes vnius Hominis cantus in Thracia traxit:
Vna nunc Arbor Indica, Populos trahit.
Hic contrà impiam Regionis Religionem tonat, fulgurat;
Quæ factitijs Numinibus viuos Homines immolans,
Inexpiabili flagitio Populum expiabat;
Cælumque irritabat deprecando.
Verus igitur veri Numinis cultor, & vltor,
Chriſtianis Sacris profana exaugurans Sacra,
Vbi Homines Dijs cruenta cadebant Hoſtia;
Incruentam Hominibus Hoſtiam fecit Deum:
Templa Numini, Numina flammis dicauit:
Et Oraculis tacere iuſſis, vnus Oraculum Xauerius fuit.
Malignè tulere opprobrium Dæmones, iocoſa primum vindicta;
Dum Sacra canenti Xauerio, abſurdis boatibus accinunt.
Congruo tamen concentu ex aduerſo:
Niſi vocum cacophoniam, dolorificus excepiſſet ſonus:
Nam Diuina meditantem nodoſis pulſant fuſtibus.
Vecors vindicta, abſente Animo Corpus aggredi.
Non impunè tamen.
Nam Cruciantes Dæmonas, acerbiùs cruciat Oratio.

IX.

Quid in Diui Thomæ Sepulcro, Et Moluchi Regno.

Quieſce pauliſper Muſa, vbi indefeſſus quieſcit Xauerius
Tandem ad Apoſtoli Thomæ Sepulcrum nouus peruenit Apoſtolus
Quàm geſtit illum videre, qui Chriſtum tenuit cùm vidit!
Quàm geſtit Sepultus Hoſpes,
In ſepulcri ſui Contubernio Hoſpitem excipere Collegam!
Ibi Xauerius Defuncto ſimilior quam ſibi;
Vt ſe reficiat, ſeptendiali ieiunio conficit:
Ità exardens, ità exhauſtus,
Vt affixam Diui tumulo votiuam lampadem credas.
Hic igitur Apoſtolorum ſteterat, curſus vt Xauerius expleret.
Illorum limes, Xauerio eſt limen.
Excurrit operoſa Virtus quo Vitia vocant.
Ad Moluchi Regnum venit; omnium deterrimum,
quia ditiſſimum.
Vincendus erat cum Impietate, luxus Vitiorum Pater.
Oſtrum, Opes, Dapes, Deliciæ, quicquid cerneres, telum erat.
Regijs ipſe donis impetitur Xauerius.
Sed aurea miſſilia impenetrabili deluſit centone.
Magis proinde exoſus.
Venenis clàm inſectatus, oblatas reſpuit antidotos.
Nempè à Paulo miſſus, veneniferos morſus non pauet:
Imò, de Deo ſecurus, veneni metum vt venenum pellit.
Verſo igitur poſtmodùm in amorem odio,
Magnus ab Indis Pater vocatur,
Veriùs Magnam vocaſſent Matrem
Tanto cruciatu tot enixam liberos.
Dum Sacris operatur, diro Terræ tremore Templum labat.
Diffugiente Populo, abeunte Templo, non trepidat Myſta.
Templi ruinas integro ſpectans Animo, Opus peragit.
Nam quid timeret, qui Deum complexus,
Ruere non poterat, niſi in Cœlum?
Vltus eſt tamen Dæmonum, ac Terræ facinus:
Quam, ne poſtindè moueretur, Templis onerauit.

Poſt

X.

Poſt Sinas, vltimam Orientalium Terrarum luſtrat Iaponiam.

Finis vnius laboris, alterius eſt gradus.
Pro Deo contra Idola; pro Virtute contra Vitia,
Laboribus, Doctrina Prodigijs pugnando,
Barbara vſque ad Sinas permenſus Regna;
Eoi Solis cunabula vt exploret, Nauim poſtulat.
Negantibus Nauarchis tentari poſſe intentum Mare,
Se Nauim, ſe Nautam parat.
Non nauticam Pyxidem, non Aſtra conſulet,
Qui Aſtrorum Dominum pectore incluſum geſtat.
Aut gratuitus (*inquit*) Portitor erit Mare;
Aut inimico Mari, ſalutem Amicis feram.
Inuia Chriſti Fidei nulla eſt Via.
Hoc argumento Nautarum ſpem firmante,
Nauim obtinet: & vltimam rerum Iaponiam tenet.
Sed nouis artibus fallendus erat antiquus Regni Genius
Feram ſapè imitatur, qui Feras capit.
Sub ſuperbia inſignibus, ſuperbiam circonuenit
Gemmeo apice, pexa Cæſarie, aureo paludamento fucatus,
Regias vt aures capiat, oculos captat.
Tùm alloquio quam veſte concinnior,
Nobilium animis Diuina dogmata inſtillat.
Et quibus ſe ſimilem finxerat, eoſdem fecit ſimiles ſibi.
Iam ſolus innumeris, exter indigenis, ignotis ignotum
Inſinuarat Chriſtum:
Sed malo tandem Genio, leue Vulgi ingenium commouente:
Malè ſanos dum curat, inſanus creditur.
Sic dulciloquus inſanire Orpheus Bacchantibus eſt viſus.
Saxea igitur grandine vndique ingruente,
Carneos dixiſſes lapides, lapideas Xauerij carnes.
Hic igitur per ſaxa illaſus abijt: illi ſimiles ſaxis reſtitere.
Hoc etiam Petro adſtipulatus;
Quòd hi lapides Iaponam fundarunt Eccleſiam.
Nam etiam Impietas nocendo iuuat.

XI.

Ad Sinas redux, moriendo triumphat.

B. FRANCISCI XAVERII

Laudibus metam pone Muſa, vbi vita metam ponit.
Ne ingrata Iaponia,
Quæ viuum oderat, ſe mortuum fideret;
Maluit Sinarum in ſinu Mortem quærere quam præuiderat.
Sed hem: ad amicam hanc Terram, aduerſo velificat Mari.
Fortaſſe pretioſos illos Cineres ſolo inuidet Salum.
Vel ne ad mortem feſtinet, mortem minatur.
Sed ò prodigioſa ſecuritas!
Eadem procella gemina laborant Naues.
Vtraque Nauis Xauerium implorat ſuum.
Hic vtramque vt tutetur, ſimul in vtraque conſpicitur.
Vnus, & geminus; Socijs vt aſtet, à ſe diſtat.
Dubitas Mortem paueat? Imò vt certiùs illa collineet,
hic ſe geminat:
Et vltrò incipit à ſe diuidi.
Sed quid mireris vnum geminis nauigijs capi;
Cùm vno geminus Orbis ſit minor.
Optatos igitur ad Sinas, vtroque incolumi nauigio, reuerſus;
Luſtrata Terra, deiectis Idolis, vindicato Numine;
Nihil erat quòd vinceret, cùm nihil eſſet quod vinceret.
Morbum igitur Mortis Nuncium feſtiuè amplexus in Tuguriolo:
Morti aliquandiu cunctanti
Septies inciſa vena ſanguinem libat.
Tenere ſe non poterat flagrans cruor.
Ne Apoſtolico cruori degener argueretur,
Oſtendit, Martyrium ſibi defuiſſe, non ſe Martyrio.
Hos ergo triumphales per aditus ſeptemgeminos procedens
Purpureus ille Animus;
Vt ex alto ſua numeraret Trophæa Cœlum conſcendit.
Anno Salutis milleſimo quingenteſimo quinquageſimo.
Natus anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quinto
Annos natus quinquaginta quinque.
Beatis adſcriptus à Paulo Quinto.
Ità quinarium numerum, lunaribus intemperijs Orbi
infauſtiſſimum,
Omnium beatiſſimum expertus;
Docuit, Nihil infauſtum eſſe Virtuti.

SACRA CELEBRITAS

Qua

TAVRINORVM AVGVSTA,

Annum Salutis

M. DC. LIII.

AB AVGVSTISSIMÆ HOSTIÆ MIRACVLO

BIS SECVLAREM,

Religioſa magnificentia, pioque plauſu,
Memorabilem fecit.

CErta, & peruulgata res eſt, Anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo tertio, Die ſexta Auguſti, Auguſta hac in Vrbe Diuinum illud Prodigium contigiſse; quo ab Iſiliarum expugnatoribus, & expilatoribus *Sacratiſſimum Chriſti Corpus*, cum ſuo loculo, quod *Oſtenſorium* vocant Myſtagogi, raptum, conuaſatum, atque Iumento impoſitum; vbi ad olitorium Vrbis huius Forum peruenit; procumbente ſtatim Iumento, ac ſponte fatiſcentibus ſarcinis exiliens, in altum receſſit: ac ſacro poſtmodùm Oſtenſorio ad ſolum deciduo, ipſa per ſe candida HOSTIA inſtar Sideris ſummo in aere diu fulſit; donec aduentante Clero, in Calicem ab Epiſcopo Romagnano ſuppliciter oblatum, ſponte, ſensìmque deſcendit: & Metropolitanam ad Baſilicam ſolemni pompa delata fuit, ac cælici Theſauri loco, in arcanis loculis cuſtodita. Æternam rei fidem aſtruunt Acta publica in Vrbani Prætorij Tabulario, & Eccleſiæ Metropolitanæ Archiuo, aſseruata: multa, & grauiſſima ſacrorum profanorumque Hiſtoricorum monumenta: marmoreum Sacellum eodem loco ac tempore conditum, quod longè auguſtiore poſtea Templo publica pietas commutauit: numeroſa demum Sodalitas piorum Ciuium, abuſque illo æuo, ac continuandam Diuini muneris venerationem, inſtituta. Quamobrem, cum *Auguſta Ciuitas* beatiſſimam illam diem, anniuerſaria ſemper celebritate reli-

religioſiſsimè percoluerit: cumque centenariæ periodi fatali quadam conſenſione multo vehementius quam Annuæ, ſibi reſpondeant: vnde centenarios Vrbis conditæ recurſus, maxima ludorum & Secularium carminum exultantia, Romani celebrabant: voluit eadem Auguſta *Annum hunc bis ſecularem*, magnifico apparatu, & vnius Conciuis huius ſui calamo, inſignire.

Itáque cùm in eo *Templo*, quod (vt prædixi) DOMINICO CORPORI vbi res acta fuerat, dedicauit; diuina Sacrificia, piaſq; gratiarum actiones Ciuitas decreuiſſet: placuit votiui eius Templi faciem, ingenti *Arcu triumphali* aſtituto, ſplendidiſsimè exornare: totamque Fori aream, quæ ante Templum maxima panditur, in quadrum circumueſtire: ac duos vtrimque aditus ad ortum & occaſum, duobus itidem *Arcubus* pari magnificentia intercipere.

Occidui Arcus ornamenta.

A Coronide ad Fornicis curuaturam, ampliſſima infixa *Tabula*, pictam exhibebat oculis Iſilienſis Oppidi expugnationem; Templi direptionem; ac præſertìm Sacratiſſimæ *Hoſtiæ*, atque *Oſtenſorij* raptum; Sacerdotum horrorem; & Angelorum ſummo in aere adploratum.

Infrà Tabulam, ad explicatum Picturæ, atque Populi inuitamentum, huiuſmodi pendebat *Inſcriptio*, Iambico metro.

Taurina Pubes, Romuli Auguſtum genus.
Cerne vt ſubactis bellicus Iſilijs furor,
Prædam profana miſceat præda ſacram,
Et mancipatum Sarcinis claudat Deum.
Bis-Secularis igitur hæc redijt Dies,
Cùm rapta fugiens HOSTIA *hoſtiles manus,*
Ex vniuerſis legit hanc Vrbem Vrbibus,
Veramque fecit Numinì Auguſtam ſuo.
Tibi ceſſit ergo Præda: tu alieno innocens
Diteſce Ciuis ſcelere: tu captum Deum,
Ne, vt aduolauit, auolet, Votis liga.

Cætera huius Arcus Ornamenta ad deteſtabilem illam rapinam referebantur. Primò igitur, in inferioribus intercolumnijs, *Symbola duo* ex profana eruditione deſumpta, ſeſe offerebant. Altero, ſacrilegus *Prometheus* Ignem Cœlo furabatur: Hora-

ÆTHE-

ÆTHEREA DOMO SVBDVCTVM. Altero, *Achiui* fatale Palladium ex Palladis Arce aſportabant: Virg. AGGRESSI SACRATO AVELLERE TEMPLO.

Alia item duo ex Sacris literis. In altero; *Samſonem* mancipant, illigantque Philiſtini. Iud. 16. PHILISTHIIM SVPER TE SAMSON. In altero, *Ægyptij* Diuinum Ioſephi *Craterem* ſacculo includunt. Gen. 14. PESSIMAM REM FECISTIS.

Supra Coronidem, quatuor *Simulacra* Iſilienſis excidij barbariem ſignificabant. Hinc *Mars* minax, diſtricto acinaci. Illinc *Furor* cœcus, flammaſque ſpirans. Vtroque in angulo, *Furiæ* anguinea coma, facibus, & Viperis armatæ.

Supra proiecturas ſedebant *Iſilienſes Captiui*, palmas pedeſque arctè coerciti.

Faſtigium incubabant *Virtutes deſolatæ*. *Religio* Aram complexa: ſciſſo Pallio, fracta Cruce, deiectaque Mitra. *Fides*, quaſſato Calice, atque ſpeculo, pectus ſibi dolenter plangens. *Iuſtitia*, crinem lanians, gladio atque bilance ad pedes rupta.

Cætera ſpatia complebant *Trophæorum Faſces*, Militaribus ſimul, & Sacerdotalibus exuuijs temerè congeſtis: cum inſcripto, FASQVE, NEFASQVE. &, SACRA PROFANIS. Vt ſignificarent promiſcuam in impotenti victoria prædam.

Mediani Arcus Ornamenta.

Hic, gemina hinc inde *Tabula*, Sacroſanctæ *Hoſtiæ miraculum* continebat. Dextera ob oculos ponebat Chriſtigerum Iumentum eo loci derepente proſtratum: diruptam per ſe Sarcinam: Viuificam *Hoſtiam* altè radiantem: Oſtenſorium humi iacens: & attonitos Populos. Siniſtra *Miraculum alterum* exhibebat: Cleri aduentum; Epiſcopum cum ſacro Calice ſupplicantem; Diuinum Corpus illabens; Populum gaudio lacrymantem; Notarium publicis acta literis excipientem.

Inter vtramque Tabulam legebatur *Inſcriptio*, eodem Iambico ſtylo, vtpote ad enarrandum facili, ac populari.

Auguſte Ciuis, Numini acceptum Genus.
Venerandus hic eſt ille Solſtitij locus
Vbi ſancta prono Præda Iumento ſtetit.
Hic ſolis inſtar pendulum ſpargens Iubar;
In ſupplices vocata deſcendit manus.
Hic ergo adora; hic procide: hic Magnum Aduenam,
Quem coluit etiam Quadrupes, pronus cole;

Hunc

Hunc etiam Arcum decorabant duo *Symbola* ex profana eruditione. In dextero, *Sol* erat, obſcuræ Nubis obicem vibrantibus diſſipans radijs: RVMPIT VT ERVMPAT. In læuo, *Bomba*, nouum, at notum bellici tormenti genus; ignis incluſi violentia dirupta. CÆLARI NESCIA VIRTVS. Hic eruptio Sacræ *Hoſtiæ* indicabatur.

Duo quoque Symbola Sacræ eruditionis, ad ſupplicem Epiſcopum dilapſam *Hoſtiam* ſignificabant. *Moſes* in aurea capedine, coram populo, ſuauiſsimum Mannæ rorem candida è nubecula depluentem colligit, quem in Arca recondat. Exod. 15. ISTE EST PANIS, QVEM DOMINVS DEDIT VOBIS. *Ioſue* Solem moratur. OBEDIENTE DEO VOCI HOMINIS. Ioſ. 10.

Infernè, *Statuæ* quatuor antecolumnares, quatuor Principum Sabaudorum eius æui, quo res acta eſt, Imagines referebant. *Ludouici* Sabaudiæ Ducis, & *Annæ* Cypriæ Coniugis. *Beati Amedei* Principis, & *Yolandæ* à Francia, Coniugis.

Supernè, *Angeli* quatuor erecti, altera manu buccinam; altera Vuas, & Ariſtas, Auguſtiſsimi Symbola Myſterij, tenebant.

Cætera ſpatia eleganter implebant, ornabantque *Trophæa* Myſterio conſentanea, ex rebus ad Euchariſtiæ cultum, ſacramque ſupellectilem pertinentibus.

Tertij Arcus Ornamenta.

Continebat huius Arcus pictura *ſacram Ceremoniam*, quam Taurinenſis Ciuitas, tanti Numinis non ingrata Hoſpes, ad æuiternam Diuini benefacti memoriam, ſplendidiſsimi huius Templi fundamenta iecit. Obijciebant ſe in ea Tabula Vrbis Decuriones; Canonicus Metropolitanæ Ordo cum Epiſcopo, qui morem inaugurabat lapidem ſic inſcriptum.

MEMORIÆ AVGVSTISSIMI MVNERIS
AVGVSTA TAVRINORVM, SACRAT.
ANNO M DC VII.

Aſtabat cum Filius pijſsimus Dux Carolus Emmanuel, aureum Nomiſma cum ſua effigie fundaminibus immittens; eique celeber Architectus Vitozzius, Templi Imaginem in tabella deſcriptam oſtendebat.

Inſcriptio Tabulæ appenſa hæc fuit.

Adeſte Ciues, Hoſpites, & Conuenæ.
Hic quò tenaces traxerant Numen preces,
Puſilla Magno Cellula Statori ſtetit;
Et Ara Amoris arrha perpetui breuis.
Creſcente creſcens Vrbe, ſed feruor pius,
Anguſtias contermini laxans Fori.
Anguſtiore Numen excepit Domo.
Sed vna Dominum non capit tantùm Domus.
Maiora poſcit. Numini Hoſpitium capax
Eſt Hoſpes ipſe. Corde ni excipitur Deus:
Anguſta in Vrbe ſedeat, anguſtè ſedet.

Alludebant ad eandem Hiſtoriam in Intercolumnijs, duo de profano fonte deriuata *Symbola*. Primùm, *Pharia Turris*, à Ptolemæo Philadelpho in Aegyptij Maris litore conſtituta; vt & pulchritudinis admiratione oculos moraretur, & nocturnorum ignium fulgore, laborantibus Nautis Portum indicaret. Verba ex Horatio: PRÆSIDIVM, ET DECVS. Deinde, *Capitolini Templi Inauguratio*: in qua Terminalis lapis inter fundamenta repertus, cùm dimoueri nulla vi potuiſſet, eidem Templo æternitatis fecit augurium. Verba, NEC METAS NEC TEMPORA: ex Virgiliano carmine ad eandem Capitolini Templi Inaugurationem reſpiciente:

His ego, nec metas rerum, nec Tempora pono.

Ex duobus *Emblematis* ab Hiſtoria Sacra: alterum fuit *Ara ſaxea*, ab Iacobo ibi poſita, vbi Deum viderat. Geneſ. 35. APPELLAVIT NOMEN LOCI ILLIVS, DOMVS DEI, IBI ENIM APPARVIT DEVS. Alterum, Aurea Menſa in Salomonis Templo, *Panem propoſitionis* perpetuo ſeruans. OBLATIO DOMINI IN MEMORIAM MVNERIS.

Faſtigij flexiones inſidebant tria *Simulacra* ad Templi ſtructuram ſpectantia *Magnificentia*, magnificè ornata, Pyramidem complexa, & altera manu ditia dona fundens. *Architectonice*, Ichnographicas tabulas, circinos, libellamque tenens. *Pictura*, lauro redimita; peniculos, Tabellam, variaque pigmentorum loculamenta.

Ad dexteram leuamque, *Statuæ* quatuor antecolumnares. *Aron*, Pontificio habitu, Panes (Diuinæ Hoſtiæ ſpecimen) vtraque geſtabat manu, *Melchiſedech* regiè Paludatus, Panem, atque Cra-

Craterem. *Salomon*, Templi ſui Typum. *Ezechiel*, noui Templi Imaginem à Deo acceptam.

Inania demum ſpatia, *Trophæis* ad Architectonicen, fabrilemque ſpectantibus complebantur: ſupràque fornices,& proiecturas, Auguſtæ Vrbis antiqua eminebant *Inſignia*.

Interioris Templi Ornamenta.

Nihil erat toto Templo, quod elegantijs ornatuque careret. Nam cùm Templum ipſum ob admirabilem artis elegantiam, ſe ipſo ſemper ornatum eſt:tùm præſertìm triumphali illa die; parietes omnes, apertiones, laquearia, triumphali illa die, parietes omnes,apertiones,laquearia,pilæ,columnæ, tot adſcitis aulæorũ, picturarum,lemniſcorum,florumque illecebris;tantoque auri atq; argenti fulgore vndecumque oculos rapiebant: vt non iam Templum,ſed verè Paradiſium Numinis domicilium videretur.

Suprà Principem autem Aram, ſumptuoſa ſurgebat *Moles*; in qua tota *Miraculi Scena*, non iam pictis Imaginibus, ſed prominentibus Simulacris diſcretìm expreſsimque apparebat. Ibi totius *Fori area* cum ſuis hinc illinc ædibus ſenſim diminutis,ad Vrbani Palatij proſpectum opticè procurrens, vt in theatralibus proſcenijs cernimus; ipſum Miraculi locum ad viuum repræſentabat. Ibi Sacratiſſimæ *Hoſtiæ* conſimilis quædam forma in aere altè ſuſpenſa; argenteis quibuſdam filamentis ex lampadum repercuſſu radios imitantibus, vehementer effulgebat. Humi *Epiſcopus* ingenua prouolutus, humillimè deprecantis ſpecie, imminulæ Hoſtiæ aureum Calicem offerebat; quæ argenteo radiorum ad Calicem fluore, ac perpetua illa coruſcatione, moueri ac dilabi;aſtitibus videbatur. Superiore in *Tabella* inſcripta legebantur ſacra verba, quibus Salomonem alloquutus eſt Deus, cùm ſupplici prece deuocatus, in Templum ab eo conditum multa cũ luce deſcendit.

AVDIVI ORATIONEM TVAM,

ET ELEGI LOCVM ISTVM MIHI,

IN DOMVM SACRIFICII.

lib.2. Paralip.cap.7.

SACRA CELEBRITAS

Qua eadem

AVGVSTA TAVRINORVM,

FRANCISCO DE SALES

Gebennenſi Epiſcopo

BEATORVM HONORIBVS DONATO

Publicè gratulata eſt,

Anno

MDCLXII.

HVnc quoque diem ſuis annumerandum Faſtis Auguſta Ciuitas cenſuit; quòd Beatiſſimum hunc Præſulem, Sabaudo Sceptro conſubditum; Domicilij iure Conciuem; Familiæ dignitate, Patritium; Vitæ candore, Aulæ huius ſpeculum habuiſſet: ediſcens, à Regalibus quoque Palatijs ad Empyream Beatitatem, viam eſſe virtuti. Itaque cum iampridem ipſa Ciuitas ſuis quoque ſupplicibus literis ab Apoſtolica Sede hunc honorem Conciui benemerito atque ſanctiſſimo, enixiſſime rogaſset: vbi tandem ſenſit ab Alexandro VII. Orbi datum, quod ipſa vouerat; non potuit infinitam lætitiam feſtiuis plauſibus non effundere. Cùm igitur in Nobilium Virginum Templo, quæ Beati huius Patriarchæ ſpiritu viuunt, maxima Principum, & omnium Ordinum celebritate, publicæ ſupplicationes, actioneſque gratiarum eſſent perſolutæ, eandem frequentiam antè Vrbanum Prætorium ſuum Magnificentiſſima Ciuitas, feſtiuo nocturnorum ignium ſpectaculo recreauit, Diuique laudes tot eloquentibus linguis, quot exilientibus flammis perſonuit.

Flammiferæ Molis ſpecies, atque ſignificatio.

Clemens Octauus, Maximus ille Optimuſque Pontifex; vt Franciſco de Sales Elogium quamampliſſimum quambreuiſſimè pangeret, FONTEM DIVINI VERBI, IGNEMQVE OMNIA COMBVRENTEM, appellauit: Ænigmaticum prorſus præconium: quid enim tàm repugnans, quàm IGNI AQVA? ſed adeò verax atque mirabile, vt Præſulem nondum mortuum Sanctus Pontifex, pauciloquo iſto viuæ vocis Oraculo (vt ità loquar) canonizarit. Horum igitur athoritate verborum fretus noſter Author, vt Beatum Franciſcum IGNEVM verè FONTEM extitiſſe demonſtraret; *Eliæ Aram* Aqua, & Igni diffluentem pro Symbolo ſibi propoſuit, ex Sacra Hiſtoria *lib.* 3. *Reg. cap.* 18. Cùm enim *Taurum* in Ara lapidea Elias immolandum collocaſſet: tantam aquarum vim ſuper Aram fundi iuſſit, vt Ara Fontis inſtar exundante, ſolum etiam, omneſque circùm foſsæ abluuione natarent: tùm rapidam è Cœlo Flammam deuocauit, quæ victimam, ligna, lapides, Aquam denique omnem deuorauit, atque conſumpſit. Quid autem expreſſius *Fontem Diuini Verbi, ignemque omnia comburentem,* expingeret?

Ad eam igitur Hiſtoriam feſtiuo in hoc Apparatu allegoricè alludens Author: totam *Molem*, quæ medio ſurgens Foro, *Eliæ Aram* referebat; ad imaginem marmorei Fontis octogoni efformauit: qui gemino è conceptaculo, altero in alterum depluente, vndas vndique vndis agglomerabant: quibus multiplices Geniorum Imagines ex vrna, variaque Monſtrorum ingenia, tubulis, atque helicibus; perſpicuós addebant lymipharum fluxus, atque iaculationes. Aræ impoſita erat lignorum ſtrues: ſupraque ſtruem ingens *Taurus*, Taurinam *Eliæ Victimam* imitatus, procumbebat; nobiliſſimum huius Vrbis inſigne: ad exprimendum Taurinenſium affectum erga Beatiſſimum Conciuem: cui ſeſe deuouebant, ſacrabantque. Atqui ſatis conſtat, nullum in Sacris profaniſque literis luculentiùs, gratiuſque fuiſſe Sacrificium, quam quo Taurus immolabatur. Meritò itaque Virgilius, *Maxima* (inquit) *Taurus Victima*. Et Plinius *lib.* 8. *cap.* 45. *Taurorum Victima, optima, & laudatiſſima Deorum placatio.*

Hoc igitur totum apparatus myſterium *Inſcriptis literis*, pictiſque

que *Symbolis* explicabatur. In anteriore Aræ fronte hæc legebatur *Inſcriptio*.

BEATO FRANCISCO SALESIO,
RADIANTIBVS FLAMMEI COELI SEDIBVS
IN DIVORVM CONCILIVM RECEPTO;
AVGVSTA TAVRINORVM,
ARDENTIA CIVIVM VOTA
FLAMMANTIBVS EXPLICANS LINGVIS,
EMPYREI BEATITATEM GRATVLATVR,
SESEQVE SACRAT.

Oppoſita *Inſcriptio* ad Virgineum Cœtum, ab eodem Beato, Sanctiſsimis legibus inſtitutum, alluſit

MIRARIS IN ELIÆ SACRIFICIO
ALGENTES FLAGRASSE LATICES,
PVRAMQVE IN VNDIS ARSISSE VICTIMAM?
DIVINI AMORIS MIRACVLVM FVIT,
IN FRANCISCO SALESIO RENOVATVM.
HVNC FLAMMEVM FONTEM VOCES,
DODONÆO VERIOREM.
NAM INNVMERÆ VESTALES DEO SACRATÆ,
AB IGNIFLVA EIVS DOCTRINÆ SCATEBRA,
ÆTERNAS ÆTHEREI AMORIS LAMPADES
INFLAMMARVNT.

Ad Aræ latera, *Emblemata* duo, vtriuſque Inſcriptionis ſententiam Symbolicè innuebant: Atque vtrique Emblemati pro Inſcripto ipſiſſima Clementis VIII. verba diuiduè reſpondebant. Altero Emblemate *Elias*, aſtite Achabo Rege, Victimam aqua circumfuſam deuocatis è Cœlo Flammis adolet, IGNIS OMNIA COMBVRENS. Altero, *Fons Dodonaus* extinctas Ferulas accendens: ac Virgines pleræque Veſtales, ex eius aqua faces illuminant, FONS DIVINI VERBI.

Exitus.

Hæc feſtiuæ Molis forma fuit, atq; diſpoſitio: cui Forum vniuerſum ſplendidiſſimum efformabat Theatrum. Nam Fontis *clauſtra* atque *cancelli* procul ipſo fonte; ad varios ignium luſus erant Parati: parietes, interim, Mœniana, Tecta omnia facibus collucebant: omnia nobilium Virorum, Matronarumque ſpectantium decorabat ornatus: Ædes præſertim Vrbanæ, Regiorum Principum, Aulicorumq; pompa gliſcebant; certabatque cum tedarum fulgore, gemmarum fulgor. Augebant denique maieſtatem Prætorianæ cohortes circa forum diſpoſitæ, tubarum fragor, armorum nitor, & ipſa noctis obſcuritas.

Non igitur abſimilis ab Heliæ Sacrificio, fictitij huius Sacrificij Succeſſus fuit. Nam ſigno dato, Fons ille mirus; qui pellucidis aquarum riuis vndique profluere videbatur; tùm ſubita veluti è Cœlo deuolante *Face* tactus, aquas repentè in flammas vertit. Iam *Taurus* ignea cornibus fluenta in Cœlum vibrat: iam omni ex parte volantes flammæ, ignei vortices, crepitantia fulgura, fauillarum imbres, horribili fragore, innocuo fulgore aures ſimul atque oculos oblectant territando, atque adeo nouis ſemper, ſemperque mirabilibus ignium ingenijs, eouſque ſpectantes detinuere, donec iam omnes *Cancelli*, *Ara*, *Strues*, *Victima* ipſa tota, iucundiſſima in luce conflagrarunt: atque Ignium ſpectaculum, tubarum clangor, & militarium tormentorum bombi exceperunt.

D.CO-

LITERARII APPARATVS.

LITERARII APPARATVS,

Id eſt

DVODECIM CÆSARES.

ANNO MDCXIX. cùm Matthiæ Imperatori, Ferdinandum Secundum Religioſiſſimum Principem, Sacer Electorum Conſeſſus, vnanimi conſenſu, ritèque ſuffeciſſet: quanto refractariorum fremitu conuitijſque dehoneſtata: tantis Catholicorum plauſibus, honorificiſque gratulationibus, percelebrata fuit illa Electio. Itaque cum Academiæ omnes Panegyriſtarum vocibus; omneſque parietes literis conueſtiti, pijſſimi Cæſaris encomia paſſim perſonarent: placuit Authori noſtro primæuorum Cæſarum geſta argutis Elogiolis complecti; vt illorum vitia Ferdinandi virtutes illuſtrarent ex aduerſo: & Seculi noſtri felicitatem priſcorum comparatio efficeret dulciorem. Hic igitur eſt ille iuuenilis adhuc ingenij Partus, vel potius impetus: qui licet ab Authore ita ſpretus, vt Typis illum ſuo ſine nomine, velut abortiuum, contemptim abiecerit: omnia tamen ingenia ad nouum quoddam, & viuaciſſimum ſcribendi genus velliſicando expergefecit. Has ergo Inſcriptiones, appoſitis elucidare notis nolui: vt Lector ipſe de Suetonio Commentario, Authoris ſenſa per ſe veſtigando, hauriat è ſcatebra duplicem cum vtilitate voluptatem.

D. COMITIS

D. EMMANVELIS THESAVRI

CÆSARES.

I.

GIVLIVS CÆSAR.

Lucij Cæſaris Fil. lux Cæſarum & Pater.
Romanus Alexander, Terræ Mars:
Omnibus tam metuendus, quam mitis:
Pretium fecit ſeruituti.
Victo Orbe, Vrbem victricem Orbis vicit.
Defuere illi hoſtes, hoſtem habuit Patriam,
Ne deeſſet vnquam quod vinceret.
Ingratam Patriam patrijs armis punijt,
Eam vicit inuitus, qua vixit inuita.
Qui Romæ propugnator non regnauit,
Regnauit expugnator.
Pro Roma triumphat, de Roma triumphauit.
Amauit tamen inimicam: nolenti profuit.
Sæpe à fulmine lauro ſeruatus regia,
Non ſemper.
Quem inermem timuerunt arma,
Armata necauit toga.
Ceſſit Ciuibus Cæſar Cæſus:
Serò cognitum luxit Patria:
Viuentem hoſtem, mortuum vocauit Patrem
Parricidium confeſſa cum Patrem dixit.
Diſce lector.

Melius ſæpe quæ non habes vides,
quam quæ habes.

C Æ S A R.

Scribit ſuos commentarios.

QVæ modò fulmineum vibrabat dextera ferrum
Pacatos calamos ſanguinolenta regit.
Scribit dextra eadem calamo, quæ geſſerat enſe;
Hoſte vetuſtatem deficiente ferit.
Nulla tuæ, Cæſar, celebratæ gloria dextræ,
Aut ferro, aut calamo ſi caruiſſet, erat.

Per mare innatans commentarios gerit.

HOrrida felici rumpis freta pectore Cæſar;
Librum læua regit, dextra flagellat aquas.
Dum Mare Cæſareæ formidat verbera dextræ,
Currit inoffenſo tuta ſiniſtra libro.
Dextera fit remus, tu remex, nauita, nauis;
Vela chlamys, malus læua, volumen opes.
Ibitis illæſæ metuenda per æquora merces,
Naufraga non poterit tanta perire ratis.

Contra Iubam pugnaturus Augurium ſpernit.

EFfugit attonito ſacris data Victima Vate:
Nudaque deluſis ingemit Ara focis.
Impauidus metuenda videt præſagia Cæſar,
Captaque neglectis promouet arma ſacris.
Fortunam ſed enim, vel ſeſe conſulit vnum:
Non capit à profugo præſcia fata Boue.

Eo mortuo Sidus nouum apparet.

SIdereum repetit, cui ſe ſubduxerat, Axem;
Et quæ celarat lumina, Cæſar habet.
Impia ſecretum manifeſtant vulnera Numen;
Stellaque per lacerum libera corpus abit.
Tranſtulit imperium Cœlo dum linqueret Orbem:
Par erat vt victo vinceret Orbe Polum.
Iam coniuratæ prodeſt iniuria dextræ:
Magnum, quem voluit perdere, Roma facit.

II.

D. AVGVSTVS OCTAVIANVS CÆSAR.

Patris Virtutem contraxit Filius, Patre maior.
Corporis forma Imperium promiſit,
Animus dedit.
Priuatus Imperatori ſimilis fuit:
Imperator priuato.
Doluit Patria cùm Principem fecit,
Gauiſa cum habuit.
Timebat carnificem, medicum experta.
Ad bellum natus, bellum fugauit.
Motus eſt Orbis illo moto; quieuit quieto.
Breuis pugna pacem peperit longam.
Abortum fecit Fortuna.
Iam Templum ſolus clauſit:
Muſarum ſolus aperuit.
Quibuſdam non caruit vitijs,
Vitiorum ſeuerus vltor.
Quæ admittere pudebat, committere non puduit.
Hòc tantùm ſe Hominem probans,
Quod in humana incidit.
Qui Deus habebatur inter homines,
Cœpit Homo haberi inter Deos.
Demum Nolæ, volente fato,
Inuictus Viris, victus à Fœmina,
Obijt Sol Patriæ:
Oriens ploratus, ploratus cadens:
Diſce lector.

Quo præſente expiraturum te putas, fortè ſuſpirabis, ſi abſit.

AVGVSTO

Comedenti Aquila panem rapit.

DVm prandes tibi furtiuò Iouis armiger auſu
Ambeſas auido diripe vngue dapes.
Ab Ioue conſuerat diuiſam ſumere menſam:
Te ſimilem cernens, credidit eſſe Iouem.

Dei nomen iniquè aſſumit.

VNo bina videt miracula tempore Mundus,
Cedere Roma Deo prodigioſa negat.
Nam Deus humanos dum ſe tenuauit in artus,
Paruus Homo ingentem ſe facit iſte Deum.
Ille Deus, cùm fiat Homo, non deſinit eſſe;
Cum Deus hic fiat, non finit eſſe malus.
Maior es ergo Deo, vel nomen fingis iniquum.
Cæſar: non potuit, quod potes ipſe, Deus.

Audita Ciuium clade, caput ad parietem allidit.

TRunca videns Populi deriſus corpora Cæſar,
Aſpera ſeminei marmora fronte petit.
Silicet vltricem geniali vulnere niti
Pallada conatur: ſe putat eſſe Iouem.

Veneno ab Vxore propinato interit.

CRuda nouercales commiſcet fœmina ſuccos,
Cæſar,& in pateris vltima fata bibit.
Paſtus vipereis vita fugiente venenis,
Ad lentam properat pallidus ora necem.
Namque hoſtes rabidi Furiarum vt maxima Regem
Perderet, orarunt: perdidit Vxor Anus.

CLAV-

III.

CLAVDII TIBERII
NERONIS.

In obſcuro atramento clareſcant geſta,
Si poſſunt.
Hic Liuiæ Fil. Auguſti Priuignus,
Matris mores tenuet, non Vitrici.
Acuto in peſſimis ingenio, obſcuro in optimis:
Dexteram fortunam, ſiniſtram virtutem habuit.
Triumphator aliorum ſæpe, nunquam ſui.
Repugnante Vitrico, Matre propugnante,
Ad Imperium ab exilio venit,
In exilium miſſurus Imperium.
Tàm ſceptri amans cùm non haberet,
Quàm amens cùm habuit.
Sponte ſe Roma Tyranno tradidit,
Tempori ſeruiens non Regi.
Ciues preſſit vt aurum exprimeret.
Simulatione Proteus:
Nunquam magis hoſtis, quàm cùm blandus.
Manu hamabat, amabat vultu.
Capreis marceſcens Romæ aderat,
Petro, ſi non conſilio.
Fame Nepotes perdidit, ſuæ famæ nepos.
A Nepote tandem perditus, obijt.
Huic lætas Populus exequias fecit.
Diſce lector.

Mores non mutat, qui gradum mutat.

TIBERIVS

Noctu videt.

ACcipiter ne rapax, meruendaue Noctua furtis
 Sit Cæſar, dubium eſt: eſt tamen alteruter.
Accipiter nil nocte videt; nil Noctua claro
 Fuſca die: Cæſar nocte dieque videt.
Eſt vtrumque igitur: pauidæ migrare volucres,
 Non vobis nox eſt, non bene tuta dies.

Fame occidit nepotes.

NVtrit Amyclæum Romana per antra Leonem,
 Nutrit, & Hircanæ Claudius ora Feræ.
Cæſaream lambit ſaturataque Vipera dextram,
 Humanas capiunt lubrica monſtra dapes.
Quæris ieiunos cur perdidit ille Nepotes?
 Non tantas poterat paſcere Roma Feras.

Dum tonat lauro ſe cingit.

AVdit iners, metuit ſtridentia fulmina Cæſar,
 Sulphuream nimbo parturiente facem.
Quaſque ſerenato temnebat ſidere frondes,
 Adiungit trepidis nube tonante comis.
Errasti: quin te quia cingit Regia lautus,
 Regia te Cæſar fulmina concutient.

Fame perit.

ABripit expreſſis quantum petit Vrbibus aurum,
 At nequit auriuoram ſoluere dente famem.
Illyrijs grauidum ſuſpirat meſſibus Iſtrum,
 Deuorat optatas Cæſar, & ardet opes.
Quicquid Romana metitur ſine lege ſecuri
 Flagrat, nec toto frangitur Orbe fames.
Deſine conſulto tua, Cæſar, Aruſpice fata
 Quærere; vis dicam? tu moriere fame.

CLAV-

IV.

CLAVDIVM CÆSAREM

C A L I G V L A M.

Ex clade Heroum,
Ex cæde nominis, ex caligine obliuionis
Perge vindicare Fama.
Hic in Mortis caſtris vitam habuit.
Nondum puer, iam miles,
Prius gladium vidit, quàm Solem.
Vt Mauors ortus, vt Bacchus vixit.
Fortior infans, quàm adultus,
Præpoſteram habuit ætatem.
Tantùm vt Imperium raperet ſui ortus memor.
Tiberio vittam cum vita rapuit.
Eius ſanguine ſuam chlamydem purpurauit.
Regiam laurum meſſuit gladio.
Quamuis laurea contempta,
Primus auream coronam geſſit:
Aurum Imperij, non laurum amans.
Deus credi voluit.
Humana vitia Deorùm commendans nomine,
Immortalitatem affectauit mortalis.
Demum ſua morte mortalitatem eſt falſus;
Nam inter milites ortus, inter milites cadens,
A milite vitam accepit, & mortem.
Diſce lector,

Fortis eſt non qui inter fortes naſcitur.
ſed qui fortiter viuit.

CALIGVLA.

Naſcitur in caſtris.

CÆſar vt incluſus materno carcere ſenſit
Claſſica, non potuit tædia ferre moræ.
Intempeſtiuo diſcindit viſcera nixu,
Sanguineamque petit ſanguine tinctus humum.
Vt clypeo exceptus nouit volitantia pila,
Natalem gemuit ſe celeraſſe diem.
Crediderat ſed enim pateras audire ſonantes:
Deceptum ſimili ſe videt eſſe ſono.

Primus aureum diadema tulit.

PRimus Apollinea commutas fronde metallum
Cæſar, & aurato ſtringis in orbe caput.
Non ſano capiti fragiles per tempora frondes
Non ſat erant, nodo te meliore ligas.

De milite natus à milite occiditur.

QVem dederant Vitæ Martis feralia Caſtra,
Eripuit vitæ Militis vna manus.
Mars animum dederat, ſed cum te perfide Baccho
Perſimilem vidit, quod dederat repetit.

Saturnalibus diebus addidit Iuuenalem.

FOemineas Cæſar cùm faſtidire Calendas
Cœpit, & heroam ſiſtra peroſa manum.
Saturnalitijs Iuuenalia feſta diebus
Iunxit, & attonita diſtulit Vrbe iocos,
Crede, nec ingratus Iuuenalia munera Ciuis
Accipiet; Dominum non ſinet eſſe ſenem.

VI.

CLAVDIVS

TIBER. CÆSAR.

Ante Imperium ſine fama fuit, quia latuit:
In Imperio infamis quia non latuit.
Clarior erat, ſi fuiſſet obſcurior.
Hic in angulis gladium fugiens, ſceptrum inuenit.
Quem cæſum volebant Patres,
Cæſarem fecit miles.
Vecors, ſtupidus:
Stultus prudentibus, prudens ſtultis viſus.
Iuris gladium tam periculoſe vibrauit
Quàm ignauè,
Calamo feliciùs quàm gladio vſus:
Auorum geſta ſuo calamo teſtatus,
Sua geſta Nepotum calamis liquit deteſtanda.
Triumphauit ſemel, pugnauit nunquam.
Timida Fortuna, vti Elephas,
Victoriam aborſa eſt.
Honores contempſit carens virtute,
Hoc tantùm iuſtus.
Cenſuram Cenſore dignus,
Dominium ſub Domino geſſit:
Liberti libertus, Vxoris ſeruus,
Omnia in Imperio habuit præter Imperium.
Vxore vna occiſa aliam habuit vindicem,
Veneno ab Agrippina ſublatus.
Diſce lector,

Ignauos per vim extollas,
per vim deprimes.

CLAVDIVS.

In latebra occultus Imperator creatur.

IMperij lucem fugiens, cœca antra ſubiuit;
Et fera quàm Princeps maluit eſſe Fera.
Conſciá mens ſceleris pronum formidat honorem:
Ægra nequit ſceptri pondera ferre manus.
Deſine Roma Ducem nolentem velle: quid vrges?
Non volet Imperium ponere, quando voles.

In Imperio vitam inertem ducit.

FOeminea temerata manu regalia Cæſar
Sceptra gerens, partum perdidit omne decus
Regius illuſtrat latitantia crimina fulgor,
Quem toga celabat, prodit aperta Chlamys.
Obſcurat claro in ſolio ſua nomina Cæſar
Clarior in latebra, ſi latuiſſet, erat.

Non exit ad pugnam.

I Piger, abſtruſis te vecors eripe Thermis:
Inuocat ampla tuas barbara præda manus.
Hoſtibus aucta ſeges Romanis falcibus auget
Materiam: tantæ ſunt tua damna moræ.
Prouidus Imperij iacturam Claudius horret,
Imperium in latebris ſeruat, vbi dederant.

Plures aquaductus condit.

CÆrula Romanas quæ proluit vnda ruinas,
Cæſareo liquidum munere fundit ebur.
Qui Tiburtinis Anio ſubductus agellis
Ciuis in Auſonias ſe ſtupet ire Domos,
Quique per infracti peregrinus vulnera montis
Transfuga Romulea Fucinus Vrbe fluit:
Et piger attonitis qui torpet fluctibus amnis
Cæſar cuncta tuæ ſunt monumenta manus.
Exigit vndarum te Principe Roma tributum:
Terrarumque caput, vult caput eſſe Maris.

NE-

VI.

NERONIS
CLAVDII CÆSARIS.

Aude calame vel ſcribere nomen, vel proijcere.
Calamis pungatur, quos gladio acuit.
Hic inter priuatos optimus,
Inter Principes peſſimus fuit.
Regno dignus niſi regnaſſet.
Depreſſit illum Fortuna dum erexit.
Molles illius mores in duris,
Induruere in mollitie.
Dum laurum acquiſiuit Regiam,
Palmam amiſit popularem.
Victoriam ſceptro terruit.
Regiâ faſcia eò tantùm vſus,
Vt maleſanum verticem ligaret.
Patriæ Dominus non Princeps fuit.
Domum auguſtam fecit, anguſtam Vrbem.
Matris viſcera quæſiuit ferro,
Dubiùs an ferrea eſſent.
Cui occiſæ Romam fecit Rogum.
Patriam incendit vt extingueret.
Romæ demum vitam reddidit cùm ſuam proiecit:
Nero alijs, & ſibi.
Sed Iniuſtus alijs, ſibi Iuſtus:
Alienum ſanguinem quem biberat
Per ſua vulnera egeſſit.
Defuit extincto rogus.
Ignis auara fuit Roma,
Quæ tantum ignem acceperat.
Diſce lector,

Dedignatur terra tegere, qui terram dedignatur tangere.

N E R O

Inflammat Vrbem.

ORbem Roma nouum metuenda potentia Regum,
Te facit, ipſe tuas inuidet Orbis opes.
Tranquillas Genitor dederat tibi Romulus Auras,
Saxea Telluris viſcera Tarquinius,
Claudius abſtruſis vexit tibi ductibus Vndas,
Ignea ne deſint fert elementa Nero.

Dum ardet Roma, Cythera canit.

NOn patriæ Cæſar lachrymis, non igne mouetur;
Amittunt vires ignis, & vnda ſuas.
Dùm videt ambuſtum Patriæ fumare cadauer,
Exequias hilari ſoluit honore lyræ.
Vincere Thebani tentat miracula Fabri;
Condidit ille Vrbem, deſtruit iſte lyra.

Matris ventrem lacerat.

MAtris ab infracto prodit Fera lubrica ventre,
Atque oritur Lictor, Filia quæ latuit.
Non oblita ſui Romana eſt Vipera moris;
Quos oriens nequit, frangit adulta ſinus.
Frangere non poterat tàm ferrea viſcera naſcens,
Fregit cùm potuit ferrea facta manus.

Seipſum occidit.

VIuere verboſi meruiſti Neſtoris annos;
Perdita cum lachrymis te tua Roma vocat;
Tigris erat qui te ferijt; petat ergo ſceleſtus
Tartara: Caucaſeam pectore paſcat auem:
Curſibus æternis illum rota verſa fatiget:
Tantaleam nequeat ſoluere fonte ſitim.
Non Nero (vaticinor) ſaltèm morieris inultus;
Ille tuo, qui te conficit, enſe cadet.

SER-

VII.

SERGIVS
SVLPITIVS GALBA.

Elogia qualia libebat audiuit viuus;
Qualia licet mortuus audiat.
Veritas Poſthuma Patrem non timet.
Paſiphaes Filius credi voluit,
Non Achaiæ: credatur:
Non niſi ex Paſiphae fluxit Minotaurus.
Ab Sulpitijs degener, ſupplicijs genitus,
Neroni ſuffectus eſt Nero.
Non Tyrannum amiſit Roma, ſed mutauit.
Fero Iuueni Senex furens ſucceſſit,
Immaturo putris.
Auri Scylla, gemmarum magnes:
Fortunæ ſimulacrum coluit, à Fortuna deluſus:
Tàm Fortunæ quàm alijs oneroſus.
Tribus Libertis regendum ſceptrum dedit.
Ne pauciores Romam,
Quàm Auernum affligerent Furiæ.
Durus alijs, ſibi mollis;
Timorem exegit, odium elicuit:
Tàm timore dignus quàm odio.
Milites ad alienum ſanguinem alliciens,
Ad ſuum illexit;
Et dùm fictis armis mortem prouocat;
Veris necatur.
Diſce lector,

Mortem non ſpernant qui mori timent.

GALBÆ

Ad pedes, Victima ſacrificanda fugit.

TAurus adoratas ſteterat moriturus ad aras,
Senſerat, & dubiæ vulnera certa necis.
At fugiens, ſacro fœdauit ſanguine Galbam,
Geſtatus bijugis dum ſonat altus equis.
Quod petis aufugium? qualem miſeranda ſalutem,
Victima? Carnificem dum fugis ecce petis.

Puer qui miniſtrabat repentè caneſcit.

DVm ſacra ieiuno deſignat vulnera cultro,
Ante coronatum Galba cruentus ebur.
Aureus argento mutatus canuit Infans,
Intempeſtiua diriguitque niue.
Infelix Roma es, Galbæ ſi liqueris enſem,
Te manet arcano cana ſenecta pede.

Bis in ſommis offertur Fortuna.

TE Dea veliuolo quæ tranſigit æquora tergo,
Vt ſceptrum caperes viſa rogare fuit.
Inde relabentem cum iam te cerneret annis,
Se tibi rapturam, quod dedit ante, monet.
Te Iuuenem, gemmiſque leuem Fortuna ferebat:
Ditior, & Senior ſis grauis. Eſt Mulier.

Emortui caput haſta circumlatum Saxis petitur.

FAma eſt in gelidum conſpecta Gorgone Saxum,
Viſcere torpenti diriguiſſe Viros.
Prodigium maius: quod ſumma deuehit haſta,
Lixa caput, longè ſaxa animata vocat.
Infernæ maiore Domus Tortore ſonabunt,
Quarta Erebum, maior Gorgone, Dira petit.

VIII.

M. OTHO
SYLVIVS.

Syluiorum ſylueſtris palmes.
Paterni animi tenax, pecuniæ prodigus hæres.
Auri auidus, vt emoueret.
Quæſturam geſſit, quæſturam potius.
Neronis intimus, intimè Nero fuit.
Dignus qui Neroni ſuccederet eſt acclamatus.
Non tamen à Nerone Regnum accepit vt Hæres,
Quò illud furaretur vt Nero.
Pari facto cum Nerone accepit,
Pari fato dimiſſurus.
Aere alieno obrutus
Sceptrum accepit ne periret,
Perijt, quia accepit.
Faces Ciuiles ſuis odijs accenderat,
Debuit ſuo ſanguine reſtinguere.
Adoleſcens in otio ſenuerat,
Senecta non eguit.
Suorum ſcelerum vltor fuit:
Oculos ſibi prius effodit.
Parua iactura, cum ijs non vteretur.
Cæcus deinde cæcam mortem quæſiuit ferro;
Non tamen cæca errauit manus.
Diſce lector.

Malis ſi deſit Carnifex, ſibi non deſunt.

O T H O

Diti ſacrificans, litat: quod dirum.

SI tua Semideum Patri cadat Hoſtia Cæſar,
Tabida fumoſis ignibus exta ſonant.
Si Diti cadat ante aras: iam Mulciber inſons,
Integra ſincero viſcera dente vorat.
Infelix Cæſar! vel ſint tibi Numina læua,
Vel dextra, ipſe Dijs Otho ſiniſter eris.

Rapax eſt alieni.

CLaude flagellatas Mercator marmore gazas,
Othonis penetrat marmora clauſa manus.
Turbato concede mari tua lucra, Britanne,
Extrahet immerſas Cæſaris aſtus opes.
Si pedibus, quantum manibus valet, Otho valeret:
Herculeas curſu vincere poſſet Aues.

Priuſquam ſe occidat, oculum ſibi confodit.

SOmni Sororem Vulgus vt Mortem vocat,
Dormire credit Otho quos cogit mori.
Quin ipſe cæde Ciuium laſſus graui,
Tandem repoſitis ocium telis petit.
Iſtinc ſtrepentes iam recedant Aulici:
Dormire vult; cœpit feneſtras claudere.

Seipſum occidit.

MIlle Tyrannorum Cæſar tormenta mereris,
Et tamen eſt crimen ſi tibi tela paras.
Te quicunque necet pius eſt, tamen ipſe ſceleſtus
Es, ſi te ferias: eſt ſcelus eſſe pium.
Te damnat Cœlum, te conſcia Tartara damnant:
Et reus, at lictor non potes eſſe tui.
Quàm malus es Cæſar? quæ te pia Numina luſtrent
Crimine? ſi pietas te facit ipſa Reum.

IX.

AVLVS VITELLIVS,

Se à Fauno originem trahere putauit:
Iure quidem:
Niſi ille Semifer fuiſſet, hic totus Ferus
Adoleſcentiam ne quæras.
Capreis in ocio perdidit.
Ætas virilis notior fuit, non melior.
Auri ſuccinum, aurum etiam de Templis traxit.
Dijs auferens quod Scortis daret.
Præſes ſceleſtorum, præſidium ſcelerum:
Famam fœdauit Filij ſanguine.
Imperium ex Othonis cinere collegit:
Quæſitum diu, mittendum citò.
Vitæ diſpendio paruum mercatus compendium.
Cæſaris nomen recuſauit.
Cæſarianæ virtutis augurium fugiens.
Perpetuò Conſul, perpetuò inconſultus:
Fami non famæ conſuluit.
Dijs ſacra gulæ ſacrabat.
Fucus Imperij frugem perdidit:
Vt fucus in purpuræ Roſa citò perijt:
Statim priuatus Imperio,
Qui ſemper in Imperio priuatus fuit.
Per Vrbem raptus, riſum inſanis dedit moriens,
Qui ſanis lachrymas dederat viuens.
Morti ſacratus Vitulus, vt Martem placaret,
Diſce lector.

Imperij vel mali adeunt:
boni tenent.

VITELLIVS

Mendaciſſimus eſt.

CVm gereret tumido te Cæſar viſcere Mater,
Quid gereret fertur conſuluiſſe Deas.
Iuno, Vir, inquit, erit: non Vir, ſed fœmina, Pallas.
Vtraque decepta eſt, ſemiuit ille fuit.
Haud reget, hæc, regnum: regnum reget, altera dixit.
Vtraque decepta eſt, haud regit, haud regitur.
Prima, peribit aquis: ſicca, hæc, tellure peribit.
Vtraque decepta eſt, cæno humilis perijt.
Quem non decipiet duplici Vitellius ore,
Præſcia ſi potuit Numina decipere?

Capiti Gallus in Foro inſedit.

AVſoniæ dum iura dabat Vitellius Vrbi,
Imminuit capiti nuncia Solis Auis.
Inſidias caue diſpoſitas; tibi tela parantur;
Nam vigil hæc volucris nunciat vt vigiles.

Ad ſcalas Gemonianas occiditur.

RAptus ad infames Gemoni ſanguine ſcalas,
Improbe Romani ſcena furoris, obis.
Oh, tibi qui ſimilis Regnum conſcendere tentat;
Regia per ſimiles ſurgat ad Aſtra gradus.

In Tiberim proijcitur.

PHœbeum Phaeton ſe credidit eſſe nepotem,
Aulus item ſobolem ſe putat eſſe Deum.
Ille furens patrij petijt moderamina Currus,
Hic petijt Patriæ flectere fræna ſuæ.
Ille animam Eridana flammaſque extinxit in vnda,
Sorte pari Auſonijs mergitur Aulus aquis.
Hoc variat ſortem: lachrymat Phaetonte cadente
Populus, exultat, dum perit hic, Populus.

FLA-

X.

FLAVIVS

VESPASIANVS CÆSAR.

Tertius Diuus, Secundus Auguſtus, Primus Pius.
Afflictæ Vrbi tandem datus,
Solus præceſſore melior.
Solus ad Imperium euaſit, non inuaſit.
Solus è vita diſceſſit, non fugit.
Romam Romæ reſtituit, ſanam fractæ.
Dignitatem Imperio dedit cùm accepit.
Patriæ verus Parens, quia verus Filius.
Templum Pacis excitans, Templis pacem reddidit.
Ad ſpectacula Theatrum dedit:
Spectaculum ſe ipſo nobilius dare non poterat.
Dignus ſpectari quem cæci etiam ſpectarunt.
Dignus Imperator, quo iubente claudi currebant.
Iniquis æquus,
Iniuriarum morſus linuit obliuione.
Hieroſolymæ vt fores clauderet,
Iani fores aperuit.
Vt pacem pareret, nupſit Bellonæ.
Sceptri caduceò pacis ſumnum induxit,
Somnum indixit ocij.
Sed heu; ſerò datus, citò rapitur.
Ceſſit diuino Fato, qui exceſſit humana facta.
Stans Obijt:
Mortem terruit cùm animam efflauit.
Diſce lector,

Principem decet ſtantem mori.

VES-

XI.

TITVS
VESPASIANVS CÆSAR.

Flauij Veſpaſiani imago,
Patriæ ſe Patrem pro Patre dedit.
Ante Imperium ignauus, moleſtus, crudus,
In Imperio gnauus, modeſtus, clemens
Relictos Patris mores in ſolio inuenit:
Vapor elatus ſtella fulſit.
Exuit animum cùm purpuram induit.
Lupus inuaſit regnum, euaſit Paſtor.
Prius aurum omne voluit quod amauit,
Tum illud donauit quod voluit.
Prius ferro corpora,
Tum auro figere didicit.
Munis officijs in immunes officij:
Patris incæpta perfecit Patri.
Hieroſolymam victam,
Victimam ſacrauit famæ.
Suum ſcripſit nomen cùm Vrbem deleuit.
Tanto animo breue Imperium fuit:
Quod diu meritum biennio liquit.
Breue Regnum cupiebat Roma
Cùm Regem accepit:
Longum cupijt cùm amiſit.
Diſce lector.

Non ſemper Fortuna non mutat mores.

TITVS

Imperio accepto fit melior.

CRudus eras Cæſar priuata degener aula:
Ductus ad Imperium mitis es, & melior.
At tuus Imperij Clemens in limine Frater.
Protinus excelſa crudus in Arce fuit.
Virga Caduceæ compar eſt Regia Virgæ.
Efferat hæc mites, mitigat illa feros.

Templum Hieroſolymitanum inflammat.

HEu, quæ bacchantem frænabunt æquora flammam?
Naſcitur in Templo depereunte Rogus.
Frigida Romanæ ſerpunt per marmora tedæ:
Nulla homines flectit Victima, nulla Deos.
Flamma profana ſacrum conatur perdere Fanum:
Machina in exiguum magna cadauer abit.
Splendidus Iſacidum Cæſar cupit eſſe Sacerdos;
Non tantum Vitulos, integra Templa litat.

Bis venenum bibit, primò impunè, ſecundò obijt.

HOſtili medicata manu cùm cæcuba ſorbet
Titus, inoffenſo viſcere monſtra gerit.
Intrepido attonitus ſub pectore torpuit Anguis;
Immemor ipſa ſui Mors alimenta dedit.
Fraterna medicata manu cum cæcuba ſorbet,
Irruit in tumidum vipera fuſa iecur.
Per caua ſerpit hyems venarum clauſtra: repertis
Mors ſubit auxilijs; victaque vita fugit.
Diſce nouum virus: cum non vis vlla veneno eſt,
Iratam Fratris, Theſſala, quære manum.

Statim ab Imperio accepto obijt.

AVrea regalis tetigit cùm pondera ſceptri
Mortifera Titus falce reciſus obit.
Vitam Vitta fugat: Cupreſſo laurea cedit:
Degener ad feretrum purpura pompa fuit.
Inuida tam rectum viderunt Tartara Regem,
Vt regeret Manes hunc petiere ſuos.

FLA-

XII.

FLAVIVS DOMITIANVS.

Ex Flauio Veſpaſiano,
Sub malo punica natus ad malum publicum.
Quàm malos ramos bonæ radices agunt!
Felix Genitor erat, ſi tam fœcundus non fuiſſet.
Hic anteà fortis, in Regno marcuit.
Purpuram Neſſi ſanguine tinctam induit.
Capitolium intrauit ſemel,non ductus,ſed pulſus.
In Theatro bellator, ſpectator in Campo.
Fratrem ſuſtulit, vt ſe extolleret.
Gemuit rurſum Roma,
Inducias experta, non pacem.
Sub Principe legibus vincto, reſpirauit ſoluta;
Sub ſoluto, vincta fuit ſerua.
A Fratre vno vitam;
Mortem ab altero accepit Imperium:
A Patre medicinam, & vulnus.
Scena interdixit Hiſtriones,
Solus Hiſtrio daturus ſcenam.
Hoſtibus Muſca, Muſcis Hoſtis fuit.
Nequitiam peruidens ſuam,
Gladium præuidit, non vitauit.
Diſce lector,

Præuiſa Mors malos terret, non corrigit.

DO-

DOMITIANVS

Muſcas venatur.

TErribili armatus ferula volitantia Cæſar
  Agmina Muſcarum prouocat, vrget, agit.
Pugnat nigra Phalanx, telum gerit ore, tubamque.
  Ipſa ſibi telum, dux, eques, & lituus.
Cæſareæ ſed enim ſuccumbit copia dextræ,
  Paruaque non paruum corpora vulnus habent.
Apula natiuis ſpoliantur compita monſtris,
  Muſcarumque genus perdidit vna manus.
Quin domitis de more Feris iam Cæſar ouaſſet,
  Sed quæ axem traheret muſca nec vna fuit.

Vites recidi iubet.

SOla Ceres profugo luget viduata marito:
  Negligit arentes pectere flaua comas.
Vitiferum prohibet frondeſcere Cæſar Iacchum,
  Pulſus ab Auſonio margine Liber abit.
Silicet humano ſe poſtquam ſanguine Cæſar
  Proluit, iſta ſitit pocula, vina fugit.

Ante obitum Cornix loquitur.

HOrrida Tarpeio crocitans in culmine Cornix.
  Edidit humanos prodigioſa ſonos.
Prodigijs turbata nouis exhorruit Aula,
  Et diram volucrem Domitiane paues.
Ah! metuis Fera cum loquitur: miracula, Cæſar,
  Non miranda times? non tu etiam loqueris?

EPITAPHIVM.

EXciſa truncis germina immerſit ferox,
  Hydra ſuperbior, Virorum Carnifex.
Cæſar fuit cædens, dein cæſus perit.
Horret calentem ſtrage marmor: poſtquam eum
Mors hìc momordit, reddita eſt crudelior.

CHRI-

PVBLICÆ
PRINCIPVM
RECEPTIONES.

CHRISTIANÆ ALEXANDRÆ
SVECORVM REGINÆ,
Auguſtam Taurinorum ingredientis
RECEPTIO.
XVIII. KAL. NOVEMB. AN. MDCLVI.

AD Vrbis Auguſtæ Portas, vbi *Thronus* eminebat, cum Regia hæc Maieſtas, Regali Celſitudine comitante, perueniſſet; ab Emanuele Theſauro, Ciuium nomine (ex præcepto Domini) gratulatoria Oratione excepta fuit. Argumentum duxit Orator ab ea lætitia, quam Romana ſenſit Reſpublica, cùm regnante *a* Claudio, Romam ſua ex Arabia *Phœnix Auis*, Orbis Eoi miraculum, aduolauit: quam diem, maximæ felicitatis præſciam, pnblicæ Faſtorum tabulæ, ac priuatæ Scriptorum paginæ celebrarunt. Maiore verò plauſu, ac ſolidiore felicitatis præſagio ſignandam, celebrandamque Diem iſtam demonſtrauit; qua ſub Alexandri Septimi, Protoparentis Sanctiſſimi auguratu, admiranda hæc fauſtitas toti Orbi Chriſtiano diuinitùs aſſeruata eſt: vt vera *Reginarum Phœnix*, Diuino renouata flamine, Romanam Vrbem, imò Romanam Eccleſiam vniuerſam, iucundiſſimo ſpectaculo recrearet.

TRIVMPHALIS ARCVS.

Eandem eruditionem idem Author, in triumphales apparatus continuauit: nobilius quippè argumentum, magiſque proprium excogitari vix poterat. Ibi itaque, vbi perpetuam nobilioremque viam ampliſſima excipit antè Regias ædes Area, ingens patebat *Arcus*; cuius faſtigium, geniali ex Rogo rediuiua inſidebat Phœnix: aureó redimita diademate; aureoque circa collum radiata torqui, Phœnicia purpura (vnde illi nomen) rutilantibus pennis: prorſus vt à Phyſiologis deſcribitur Phœnix.

a Plin. lib. 10. Solin. Suidas.

Infra Phœnicem, ingens *Tabula*, his inſcripta literis, anterioris Arcus ſententiam explicabat.

PHOENICEM VISERE QVISQVIS AVET,

HVC EAT,

HANC MOLLI IN ARABIA NIDVLARI,

FABVLA EST:

IN SVECIA NASCITVR.

REGNANTE CLAVDIO ROMÆ VISAM,

NE CREDAS.

ALEXANDRO SEPTIMO AVSPICANTE

ROMAM PRIMVM ADVENTAVIT.

VNAM ESSE TANDEM QVI PVTAT,

MALE COMPVTAT.

REGNANTIVM, SAPIENTVM, BELLATORVM,

VIRAGINVM PHOENIX,

QVADRVPLEX, ET VNICA EST PHOENIX

CHRISTIANA ALEXANDRA,

MAGNI GVSTAVI FILIA.

In intercolumnaribus Scaphis quatuor totidem *Simulacra*, Reginæ laudes, quas Inſcriptio curſim attigerat, exprimebant. Primum Simulacrum *Regiam Maieſtatem*, hoc Titulo; IVNONI REGNATRICI. Secundum, *Sapientiam*, hoc Titulo, DIANOEÆ OMNISCIÆ. Tertium, *Bellicam Virtutem*; PALLADI BELLIPOTENTI. Poſtremum, *Pudicitiam*, ASTRÆÆ VIRAGINI.

Singulis autem Simulacris *Symbolum* appoſuit pro Emblemate. *Regiam Maieſtatem* ſignificabant *Coronæ tres aureæ*, inuicem ne-

nexæ, cum dicto, MENS SVFFICIT VNA : quo Symbolo tria Iunonis Regna; tria item Regna, Reginæ huius Imperio ſubiecta, prudenterque adminiſtrata, innuebantur. *Sapientiam* verò, *Cycnus*, intra *Oleaginam Corollam*, cum Horatiano dicto, DOCTARVM PRÆMIA FRONTIVM. *Bellicam laudem*, *laurei Corolla*, in qua *Iouis Ales* fulmineam complexa facem; cum Lucani dicto, NON VNIS PARTA TRIVMPHIS. *Pudicitiam* denique perpetuus ille munditiæ cultor, quem *Armenium Murem* eruditiones, Armelinum Barbari vocant; cum Horatij dicto, INTAMINATIS FVLGET HONORIBVS.

Altè appenſa *Reginæ ſtemmata* eminebant: hinc inde *Stemma Taurinenſis Auguſtæ*. Cætera ſpatia *Trophæorum faſces*, ad *Regium decus*, ad *Doctrinam*, ad *Militiam*, ad *Pietatem* pertinentium complebant.

TRIVMPHALIS ARCVS POSTICVM.

Conſimilis Architecturæ diſſimilis erat ornatus, atque ſententia, quam Inſcriptio ſignificabat his literis.

ADAMANTINVM DEPANGE CLAVVM,
TAVRINORVM AVGVSTA:
DIEMQVE MEMORABILEM
ÆTERNIS INFIGE FASTIS.
CHRISTIANA ALEXANDRA
SVECORVM, GOTHORVM, VVANDALORVM,
REGINA TER AVGVSTA,
TRIVMPHALE HOC INGRESSA LIMEN,
TRIA REGNA IN TRIVMPHVM RAPVIT,
A SE ABDICANDO.
MAGNO ALEXANDRO MAIOR ALEXANDRA.
ILLE ALIENA OCCVPANS REGNA,
COELESTIVM REGNORVM DESPERATIONE FLEVIT:
HÆC, COELESTIA VT ACQVIRERET,
ABIECIT SVA.

Simulacra quatuor, quaternas *Virtutes*, quæ memorabilem illam Reginæ abdicationem comitatæ ſunt, referebant: *Religionem*, *Prudentiam*, *Gloriam*, atque *Conſtantiam*.

Singulis autem Virtutibus ſuum reſpondebat *Symbolum*. Religioni, *Paradiſi Auis*, ab Scaligero & Cardano deſcripta: per-

petuo gaudens ætere ; quam vnam Terreſtris Paradiſi ferunt eſſe incolam . Additis literis, SOLI DEO.

Prudentiæ, *Apis* à Salomone in exemplum propoſita: Virgilianis de Ape inſcripta verbis : FATO PRVDENTIA MAIOR.

Gloriæ, *Clara Solis Fax* : addito lemmate, NVLLA EST NESCIA TERRA : ex Ouidiano carmine.

Nullaque de facie neſcia Terra tua eſt.

Quo præclarum illud Reginæ facinus, Orbi vniuerſo conſpicuum, & Seruatoris præcepto conſonum, exprimitur : *Sic luceat lux veſtra coram Hominibus, &c.*

Conſtantiæ demum, quæ innumeris implexiſque difficultatibus, à propoſito dimoueri non potuit ; Solida, atque inter fluctus inconcuſſa Rupes, IPSA IMMOTA MANET : ex Virgiliano verſo

Vim cunctam, atque minas perfert Cælique, Mariſque.
Ipſa immota manet.

Hic idem Arcus, qui Reginæ triumphanti patuerat, omni elegantia, atque magnificentia perornatus, in feſtiuo flammarum apparatu, crebris luminibus ſtellatus primùm emicuit ; læ-taſque demum in flammas abiens, ex Firmamento Empyrium fecit.

CA-

CAROLI EMANVELIS
ET
FRANCISCÆ A FRANCIA,
REGIORVM CONIVGVM,
PVBLICA RECEPTIO,

Auguſtæ Taurinorum Prid. Id. Maias

MDCLXIII.

MVltæ quidem, atque diſſimiles in hac Pompa exurgebant *Moles* omnes tamen, iubente Principe, vnius Authoris huius ingenio animatæ: ac ſingulæ Argumentum ſuum in Titulo proferebant, hoc Ordine.

AVREVM SECVLVM.

Triumphalis hic erat *Arcus* ab Regiæ Cameræ Quæſtoribus erectus, ducenis ab Vrbe paſſibus, aduentantibus citima Moles: cuius argumentum Author peregrina ex eruditione quæſiuit. Vt enim celeberrimum Auguſti Cæſaris, ac Liuiæ Druſillæ Coniugium, Ætatis Aureæ, nouique Seculi Inſtaurationem Romani vocauere; ac proindè Auguſtum *Saturno*, Liuiam *Aſtreæ*, *Aurei Seculi* Antiſtitibus compararunt: ecquid aliud Auguſto ex hoc Coniugio, poſt innumerabiles bellorum calamitates, Regis Ærarij Præfecti augurarentur, quàm *Aureum ſeculum*, propriam ſui Magiſtratus materiam? Accedebat *Aureorum Liliorum* Sabaudo in Solo renouata iuſitio: & locus ipſe liber, & amœnus, vbi ſita erat Moles, ampla in Via, arboribus vtrinque conſita, & vernantibus incluſa ſuburbanorum Hortorum viretis; arridente præſertim iucundiore Anni tempeſtate: adeò publicæ felicitati omnia complaudebant. Hanc igitur ſententiam in anteriore Molis fronte ſuſpenſa ſignificabat *Inſcriptio*.

CAROLI EMAN. ET FRANCISCÆ A FRANCIA,
SAB. DVCVM, PEDEM. PRINCIPVM, CYPRI REGVM,
OPTATISSIMO EX CONIVGIO;
ÆTATIS AVREÆ
REDIVIVAM SIBI, AC POPVLIS FELICITATEM,
REGIA COMPVTORVM CAMERA,
HAC FIDELITATIS OBSEQVIIQVE TESSERA,
LÆTABVNDA OMINATVR.

Inſcriptionem hanc nullis infuſcatam coloribus appoſitè Author voluit; ex qua reliquæ lumen eſſent mutuaturæ. Tota igitur Moles, quæ duplici proſpectu, latiſque lateribus, antiquam Triumphalium Fornicum Maieſtatem, architectonica elegantia, & proceritate propemodùm vicit; ad ſingulas *Ætatis aureæ* beatitates ominandas, omni ſui parte referebatur.

Inferiora itaque intercolumnia, geminum *Saturni* atque *Aſtreæ Simulacrum*, iuuenili ſpecie, Regioque cultu intercipiebant, quibus Romani Auguſtum ſuum atque Liuiam, Aurei Seculi Inſtauratores adumbrarunt: noſter verò Author *Carolum*, & *Franciſcam*; quorum vultus in Simulacrorum vultu ſpirabat. Vtrique Simulacro vtrumque Virgiliani carminis emiſtichium ad Auguſti ac Liuiæ connubium alludentis, accommodauit: Aſtreæ, IAM REDIT ET VIRGO: *Saturno*, REDEVNT SATVRNIA REGNA.

In ſuperiore Arcus ſpatio ingens Tabula *Promethei Fabulam* expictam dabat; qui Primos Homines Ætatis Aureæ Progenitores, Solaribus fauillis veluti Cœleſti Diuum ſemine animauit: atque vt Fabulam, ità Epigraphen ab Ouidio petijt: COELESTI SEMINE DIVVM, &c. AVREA PRIMA SATA EST ÆTAS. Cuius Ætatis Auſpices indicabantur *Deucalion*, atque *Pyrrha*, pientiſſimi Coniuges, de quibus idem Poeta;

Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui
Vir fuit: aut illa reuerentior vlla Deorum.

Auer-

Auerſa Molis facies.

In hac, felicitatem eandem auguratus eſt Author, *Aureorum Liliorum* Argumento, quæ iam decies Sabaudâ in Familia Regalibus Coniugijs conſita, vno tempore in Chriſtianæ Matris, & Franciſcę Coniugis Inſignibus, efflorefcebant. Vt non abſurdè Regiam ipſam Domum, Amœniſſimum Florale, Aureumq; Lilietum liceat appellare. Igitur editiore in Tabula, *Heſperidum Hortos* pingi voluit, vbi non Aurea tantum Mala, ſed *Aurea* etiam *Lilia* germinaſſe Poetæ tradiderunt: multoſque *Amores* atque *Genios* appinxit Hymenęi Alumnos, Aurea carpentes ex areolis Lilia, & *Sabaudis Nodis* in Coronamenta complicantes: ſubſcripto Baptiſtæ Egnatij Carmine, quo nullum expreſſius,

AVREA IN HESPERIIS RADIARVNT LILIA CAMPIS.

Itáque ſi Aurea in Ætate

a VER ERAT ÆTERNVM; *placidique tepentibus auris*
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine Flores

Longè feliciorem hanc Ætatem indicabat pretioſus, atque multiplex immortalium Florum germinatus.

Neque minùs argutè in hanc ſententiam præcipua luſit *Inſcriptione*, quàm abſolutiſſimo ex Anagrammate, nexis vtriuſque Sponſi Nominibus, deriuauit hoc modo.

CAROLVS EMANVEL, ET FRANCISCA.

Anagramma Epithalamicum.

CANAM, FLORES LVCESCANT AVREI.

Epigramma.

SI LÆTA FLORES TERRA PERPETVOS TVLIT
ASTRÆA RERVM PRÆSIDE:
BEATA REGI SECVLA ALPINO AVGVRAT
ASTRÆÆ ACCESSVS FRANCISCÆ.
HINC, NOMINA ILLIGANDO, PRÆSAGVS CANAM,
FLORES LVCESCANT AVREI.

Sub Inſcriptione *Ænigmaticum* Coniugalis Amoris pen-

a Ouid. Metam.

debat *Symbolum*, initialibus vtriuſque Nominis Characteribus Liliato *Sabaudiæ Nodo* connexis; cum hoc dicto: *a* INSCRIPTI NOMINA REGVM NASCVNTVR FLORES. Ad Virgilianum reſpiciens Ænigma de Hyacinthi Flore, in quo Regis Ayacis Nomen duarum literarum complexu indicabatur. Alijs quoque in *Tabellis Aureæ* gliſcebant *Lilia* cum Inſcriptione, SEMPER LILIA FLORENT. ET SEMPER IDEM FLORIBVS EST HONOS (contra Ouidianam, & Horatianam ſententiam; *Non ſemper Lilia Florent. Non ſemper idem Floribus eſt honos.*) Planè vt in Aureo ſeculo, ſemper viuida.

Hac quoque in fronte, duo *Simulacra* inter inferiores Columnas erecta, duas itidem Ætatis Aureæ felicitates referebant: alterum *Pacis*, Olea redimitæ, atque Arma Proculcantis cum Epigraphe: *b* NON GALEÆ, NON ENSIS ERANT. Alterum *Vbertatis*, quæ Magnæ Matris imagine, fruges effundebat, cum Epigraphe: *c* PER SE DABAT OMNIA TELLVS: Vtraque namque felicitas tumprimùm Subalpinis erat redonata. Duo item *Simulacra* ex vtroque latere ſeſe offerebant, alterum *Fidei*, alterũ *Securitatis*: vtrumq;eiuſdem Poetæ verbis ſignatum SINE LEGE FIDEM, RECTVMQVE COLEBANT — NVLLAQVE MORTALES PRÆTER SVA LITORA NORANT.

Denique *Veſtibuli Parietes*, eleganti pictura duas reliquas Aurei Seculi voluptates explebant. Hinc *hilares Paſtorum Nympharumque Choreas*; adſcripto eiuſdem Poetæ Carmine: MOLLIA SECVRÆ PERAGEBANT OCIA GENTES. Illinc *Arbores dulci fluore ſponte ſcatentes*, quo cados atque capedines implere cuique gentium licebat: *d* FLAVAQVE DE VIRIDI STILLABANT CORTICE MELLA. Itaque vna hæc Moles integrum continebat Epithalamicum; dignumque triumphanti Hymenæo pandebat Arcum.

IVNONIS PRONVBÆ TEMPLVM.

Secunda hæc *Moles*, Subalpinorum ſumptu, in extero Pomœrio ante Portam Nouæ Vrbis occurrebat: quæ ab imo ſolo in quadrilateram excitata formam, arcuato laterum curuamine qua-

a *Virg.* b *Ouid. Met.* c *Ibid.* d *Ibid.*

qua-

quaquauerſus apertam formabat Porticum: at ſupernè concamerata, in octangulam, & columnatam creſcens Teſtudinem, faſtigiato cacumine deſinebat: mirum quanta maieſtate ac pulcritudine!

Et quanquam Regijs coniugibus deſtinatus hic erat *Thronus*, ad excipienda celſo è Solio omnium Ordinum obſequia, feſtaſque gratulationes: Author tamen, ne quid myſterio aut eruditione careret, *Auguſtiſſimum nuncupare* voluit *Iunonis Pronubæ Templum*, vt *Chriſtianæ à Francia* Regiæ Parenti plauderent Populi; quæ Regalium Nuptiarum Auſpex fuerat, & conciliatrix. Ita enim Adrianus Cæſar in honorem Plotinæ Auguſtæ, cuius opera Sabinam duxerat Traiani Neptem; celeberrimum Iunoni Pronubæ Templum dedicauit. Hoc igitur ſuum Cogitatum anteriore declarauit Inſcriptione.

TIBI AVGVSTA PARENS, AC PRONVBA IVNO,
QVOD CAROLI ET FRANCISCÆ
REGALI NODO TER INENODABILI,
NVTANTEM FAMILIÆ, REGNIQVE FORTVNAM
OLIM FORTISSIME CONSERVATAM,
FIRMISSIME COLLIGASTI:
SVBALPINÆ GENTES GRATIAS AGVNT:
TEQVE EX IVNONE, LVCINAM ROGANT.

Nam eadem Deum Regina, quæ cùm Nuptijs præeſt *Iuno* dicitur; cùm deinde parturientibus aſtat, *Lucinæ* nomen aſſumit.

A dextro latere alia Inſcriptio ſic habebat.

MACTE TVIS NODIS SANCTISSIME HYMEN,
QVI CAROLVM, ET FRANCISCAM
CÆLESTES ANIMAS VNO CAPTV IMPLICVISTI.
AT MAIOR NE TVA, AN AMORIS GLORIA?
VINCIRI FACILE POSSVNT QVOS AMOR VICIT.
QVIN GEMINA TIBI DETVR GLORIA.
QVOD VNO NEXV AMANTES NEXVISTI, ET AMOREM:
VT AVOLARE SI VELIT, NEQVEAT; SI POSSIT, NOLIT.

A læ-

A læuo latere, ad locum propè Eridanum Inſcriptio alludebat.

O LÆTA FATORVM ANTISTROPHE!

VBI TAVRINÆ VRBIS REX PHAETHON

LVCTIFICÆ DEVIVS AVRIGA LVCIS,

PRÆCIPITEM IN ERIDANO SOLEM SVBMERSIT;

FELICIOR PHAETHONTE REGNATOR CAROLVS,

ÆTHERIO CLARIOREM ADVEHIT SOLEM.

ERGO VBI EXTINCTVM ILLVM POPVLI FLEVERE,

HOC AFFVLGENTE, GESTIVNT POPVLI.

Ambigua *Populi* vox, priore loco Arbores, poſteriore Populum ſignificat, qui Molem dedicauit.

Omnes igitur Templi partes, eandem *Iunonis Pronubæ* allegoriam inſiſtebant. Porticum ſuſtinebant ingentes Pilæ *Telamonum* & *Caryatidum* ſpecie. Ac ſingulæ Pilæ bicorpores, Telamonem & Caryatidem, Virum & Matronam, altera manu ſeſe inuicem complexantes, altera Epiſtylium ſuſtinentes, repræſentabant: quaſi in Iunonis Pronubæ Delubro, inanimes etiam Columnæ iugali fœdere ſociarentur.

Summa in Teſtudine, *Iuno Pronuba* (in qua Chriſtianæ Matris effigies expicta erat) aureo in Curru à Pauonibus delata, Sabaudum Nodum, veluti Nodum iugale, ſua manu è Floribus contextum, intextis Coniugium Nominibus, Hymenæo porrigebat. In Infula, Virgilij verba de Iunone Pronuba, legebantur: CVI VINCLA IVGALIA CVRÆ.

Circa Templum *Tabulæ* octo Regalia Coniugia totidem, Iunonis auſpicatu celebrata, iconicè continebant; ſculpturam imitante pictura. Primùm, quo Iuno ſupra Nubes *Heben* Filiam ſuam, Iuuentæ Deam, *Herculi* iungit aſtante Ioue: cum Inſcriptione, PAR SINE PARI. Alter enim ſtrenuitate, altera pulcritudine, incomparabiles. Talem Tabulam idem Adrianus in Iunonis Pronubæ Templo dicauit, vt felicitatem Nuptiarum ſuarum cum Sabina, Plotinæ miniſterio, ſignificaret.

Secundum, Coniugium *Pelei* cum *Thetide*. Iuno altera manu vtrum-

vtrumque inaugurat,nexando: altera Diſcordiam abigit Deam fe-licior es Caroli quam Pelei Nuptias ominata. Idque appoſita ſignabant Verba: CORDA RELIGAT, DISCORDIAM RELEGAT.

Tertium, *Orphei* cum *Eurydice*:additis Quidij Verbis: AMOR POST FVNERA VIVIT. Orpheus enim extinctam erga Coniugem inextinctos amores teſtatus eſt.

Quartum, *Perſei* cum *Andromede*: MERVIT QVÆ VINCVLA SOLVIT. Nam Perſeus Regiam Puellam marino expoſitam Monſtro, vinculis exſoluit, illique ab Hymenæo deuinctus eſt.

Quintum, *Vlyſſis* cum *Penelope*. MORA PROBATVR AMOR. Nam pudica Matrona,diuturnam Viri abſentiam atque naufragij famam, conſtantiſſimo amore perferens, Procorum importunitatem eluſit.

Sextum *Cephali*,& *Procridis* Erichthei Regis Filiæ. VNI SERVOR, VNI SERVO. Nam rapto Coniuge, multorum Principum votis expetita, conſtanti hac ſemper voce reſpondit: *a Vni Seruor, vbicumque eſt: vni mea gaudia ſeruo*.

Septimum, *Ceycis* Thraciæ Regis, cum *Alcione*: NIL HÆC CONIVGIA TVRBAT. Nam etiam poſt Fata in Auiculas mutati, connubialem fidem tanto Cœli fauore ſeruant, vt ipſo brumali tempore, in earum nidulatione, venti ponant,mare detumeſcat. Vndè dies Alcionij.

Vltimum, Philemonis cum Baucide POTIVS MORTE IVNGI QVAM VITA DIVIDI. Verba ſunt Maximi Valerij de Coniugali Voto: ad Philemonem & Baucidem ab Auctore noſtro accommodata: qui ab Ioue Hoſpite quicquid rogaſſent impetraturi,hoc tantum rogauere, vt ne alter alteri ſuperſtes eſſet.

In laquearijs,alijſque Templi ſpatijs, Regalia *Coniugum Nomina Sabaudo Nodo* implicata; Symbolicorum Ænigmatum (quos *Gryphos* Latini, Barbari *Cifras* vocant) miram varietatem pepererunt. *Sabaudus* autem *Nodus*, qui à Priſcis *Herculeus* dicebatur, laqueis duobus aduerſim ſeſe amplexantibus figuratur: quaſi laqueus laqueum capiat, vero Coniugij Symbolo:qualem Nodum à Iunone Pronuba ambabus manibus conſtrictum, in Mammeæ Auguſtæ Numiſmatis obſeruarunt. Singulis autem Nodis,materia non figura diuerſis, Inſcriptionem ſubiecit ad Heroicarum Argutiarum exemplum:

Primus Nodus erat ex duobus *Anguibus* compactus, eo

a Ouid. 7. Met.

modo

modo complicatis, quo in Mercurij Caduceo, quem *Mercurij Nodum* vocant, *Concordiæ* Symbolum. Itaque in Inſula Titulum ſcripſit ex Propertio, CONCORDIA FELIX. Aliud ex implexa *Vnionum* linea, cum dicto: PRETIOSIOR OMNIBVS VNA: Nimirum, vt Coniugalem hanc *Vnionem* omnibus Indi,& Erythræi Vnionibus anteferret. Aliud ex *Adamantino Monili*: NEC FERRO, NEC IGNE. Vt infragilia Gigantum Vincula vocauit Statius, *Solidoque intexta Adamante*. Aliud ex geminis *congruentium Palmarum* ramis: IN MVTVA FOEDERA. Sentiunt enim alternos amores congeneres Palmæ: ex Claudiano: *Viuunt in mutua Palmæ Fœdera*. Aliud ex geminis *Lauri ſurculis*: NEC FLVMINA SOLVENT. Sola enim laurus fulgure ici non creditor. In alio *Anchoræ* duæ,complicatis rudentibus Sabaudum formant Nodum: VTRINQVE SECVRITAS. Ad Pindaricum dictum reſpiciens: *Bonum eſt duabus Anchoris viti*. In alio gemini *Arcus* iuxtìm hærentes; vtraque chorda Sabaudum in vinculum nexata,iaculantur: VINCI ET VICISSE DECORVM, ex Ouidio. In alio, ne omnia perſequar, *Iugi* vnius *Vincula* colligata (qualem fuiſſe Gordianum Nodum tradunt) Sabaudum Amoris Nodum imitabantur, SOLA MORS SOLVERE POSSIT, ex eodem Poeta.

Omnia denique *Aureis Liliorum Floribus* erant diſſeminata; qui *Iunonij* dicuntur *Flores*; ex eius nempè lacte,vti fabulantur, ſati. Et quoniam Liliorum radicem ferunt humani cordis eſſe ſimillimam: alicubi Ænigmaticum Symbolum viſebatur, quo duæ Liliorum Stirpes gemino ex *Corde* pullulantes, Sabaudum ſeſe in Nodum inflectebant,conſtringebantque Regalia Sponſorum Nomina: multiplici flore, fecunditatis omen.

L I B R A.

Tertiæ *Molis* hic erat Titulus; quæ Regij Senatus erecta ſumptu,Nouam Vrbem ingreſsis in conſpectum ſe dabat:miraque amplitudine ac celſitate, aditum planè triumphalem, ingredientibus Regiam rectamque viam,aperiebat. Tituli autem rationem præcipua declarabat Inſcriptio.

FRAN-

FRANCISCAM A FRANCIA,
QVOD SOLE LIBRAM IRRADIANTE,
IN IPSO NOCTIS ATQ. LVCIS LIBRAMENTO NATA,
NE ORBEM QVIDEM INGREDI VOLVIT, NISI IVSTVM:
ET SIDEREAM ÆQVI IVSTIQVE LIBRAM ANIMO DEFERENS;
CAROLI EMAN. IVSTISS. PRINC. REGNO AFFVLSIT.
REGIVS SVBALPINORVM SENATVS,
SANCTISSIMVM VELVTI IVSTITIÆ NVMEN
E CÆLO REDDITVM TERRIS,
FELICISSIME RECIPIT, FIDELISSIME COLIT.

Inſcriptioni argumentum fecit natalis hora atque *Sidus*. Cum enim die decimatertia Octobris propè ortum Solis in lucem prodierit Regia Coniunx, geniale illud Aſtrum ſortita eſt, cuius vim Pontanus in Vrania ità celebrauit.

Libra ſurgente per ortum,
In lucem quicunque venit; non ille Deorum
Contemptor, NON RECTA ANIMI SENTENTIA *mentem*
Deſeret.

Quibus Aſtronomicorum Poetarum præſagijs accedente diei, atque Tempeſtatis æqualitate ab eo Sidere: argutum *Iuſtitiæ* Symbolum, ſupremoque Senatui maximè proprium exhibuit; vt Aſtræam, quæ ipſa *Libra* eſt, Terris reſtitutam Iudices gratularentur.

Inſcriptioni conſonabat pictura ſuperiore in Tabula vbi *Taruntius* Aſtronomus, *Libræ* ſtellatam Imaginem in Cœlo, Solemque in Libra exorientem, *Romulo* oſtendebat: eam quippè Cœli conſtitutionem in Romuli ortu à Taruntio deprehenſam fuiſse ſcribit Plutarchus: ex qua Manilius, ad Romulum reſpiciens, feliciſſimum Iuſtitiæ præſagium duxit,

Sed cùm Autumnales cœperunt ſurgere Chelæ:
Felix æquato genitus ſub pondere libræ,
Iudex extremæ ſiſtet vitæque, neciſque, &c.

Hinc atque inde geminum *Iuſtitiæ* Symbolum affixit. In altero heroicum illud ipſum argumentum quod Emanuel Philibertus exponi voluit, cùm Pedemontanum erexit Senatum: *So-*

lem

lem videlicet in *Libræ Signo*, æquinoctialem ſupra Eclipticam: cum dicto; NEC CITRA, NEC VLTRA: vt in Pedemontanarum Deciſionum Frontiſpicio videre licet.

a In altero *Critolai Libra* à Cicerone celebrata: cuius altera in lance Virtus poſita, in altera Terrarum globus: nec Virtuti Terra præponderat: cum dicto: NEC TOTO FLECTITVR ORBE.

Inferioribus Columnarum interuallis Tabulæ continebantur duæ affabrè pictæ. Quarum altera *Emanuelem Philibertum* Sab. Ducem oſtendebat Pedemontani Senatus conditorem: conſtitutiones atque Iura purpuratis Patribus in Auguſtali tradentem, Anno MDCLXIII. Annis planè ante hunc Aſtreæ reducis aduentum centenis: cum hoc inſcripto. SACRI SENATVS PEDEMONTANI CENTENARIA PERIODVS IN NOVA GAVDIA REVOLVITVR.

Habent enim Seculares Periodi, ex Politicorum obſeruatione, fatale quidpiam, ſibique reſpondens.

Altera *Henricum Secundum* Galliarum Regem, feliciſſimo in Coniugio Margaritæ Sororis cum Emanuele Philiberto Sabaudiæ Duce: Prouincias in priſtina iura Duci reſignantem: cum inſcripto NVSQVAM IVSTIOR TRIVMPHAVIT IVSTITIA.

In Auerſa Molis fronte, Iuſtitiæ comes CLEMENTIA ſuum quoque decus exegit, in Inſcriptione.

IVSTISSIMIS REGIBVS
CONSANGVINEVM QVOQVE IVSTITIÆ NVMEN
PLAVDAT CLEMENTIA,
QVÆ SOLA REGEM A REGVLO, PRINCIPEM
A TYRANNO DISTINGVIT.
EADEM GERIT VTERQVE ARMA.
SED ILLE VT NOCEAT, HIC VT POSSIT NOCERE.
ÆTHERIO REGI SIMILIS,
QVI NON SEMPER FVLGVRAT CVM FVLGIT,
ET LATIVS TERRET, QVAM FERIAT.
NEQVE IVSTITIÆ LIBRAM FLEXILITAS FLECTIT.
POENARVN ENIM GRAVISSIMA EST POENITENTIA:
ET INNOCENTIAM DOCET NOLLE NOCERE.

Inſcriptionis ſententiam oculis deſcribebat Pictura, in qua ingens *Clementia Dea* cum *Dea Nemeſi* altercatio ſpectabatur. Ac *Nemeſis* quidem quam Adraſtiam alij vocant, Vindicis rigidæ-

a *Tuſc l 5.*

que

que Iuſtitiæ Numen, diſtricto acinaci ſupplicibus deuinctiſque Reis atroci vultu imminebat, ſonantes altera manu concutiens frenos: *Clementia* verò è Cælò deuolans, armatam Deæ dexteram retinebat: *Amor* quoque captorum vincula abrumpere nitebatur. Summo in Æthere, *Libra* fulgebat *Sidus*, quòd ex Manilio, ad Iuſtitiam ſimul, & Clementiam inclinet.

Duo quoque *Symbola* hinc inde; ad Regiam hanc Iuſtitiæ Clementiæque mixturam ſignificandam præfixit, deſumpta ex vtriuſque Sponſi gentilitijs Inſignibus Symboli figura. *Lilium* nempe, qui Gallorum flos eſt, cum dicto, FLEXILIOR QVO CELSIOR. Nam ex Plinio, *a Nulli Florum excelſitas maior.* Rurſuſque, *Languido ſemper collo, & non ſufficiente capitis oneri.* In altero *Roſa* (Sabaudorum Principum Torquibus inextus Flos) cum dicto, ET FERIT ET RECREAT. Hanc enim ſimul, & Spinarum aculeus formidabilem, & grata Gratijs ſuauitas amabilem facit.

Inter inferiores Columnas Tabulæ quoque duæ ad *Clementiam* referebantur. Alterius argumentum erat *Magni Caroli* Sab. Ducis clemens Victoria in Bernenſes fœdifragos, cum hac Inſcriptione, DENA BERNENSIVM MILLIA, CONTRA DATAM FIDEM ADVERSA, CATHOLICÆ FIDEI SERVARE MAVVLT, QVAM SÆVIRE.

In altera, Regij Sponſi indulgentia erga Reos, vinctoſque in Sponſæ gratiam, depicta erat, cum hoc Titulo: PARI CLEMENTIÆ INSTINCTV CAROLI NEPOS, IVGALI VINCVLO ASTRICTVS, FERREO ASTRICTOS SOLVIT.

In vtraque Molis facie collocata *Simulacra*, *Sabaudorum Principum* nominibus qui *Iuſtitia* vel *Clementia* laude floruiſſent, diſtinguebantur. Nimirum quoad Iuſtitiam; *Amedeus III. Vindex. Thomas I. Iurium tenax. Petrus Semiferreus. Amedeus IV. Barbarorum terror. Victor Amedeus Iuſtus.*

Quoad Clementiam; *Humbertus III. Pius. Thomas II. Conciliator. Amedeus VII. Pacificus. Amedeus VIII. ira vacuus. Philippus II. iniuriarum immemor.*

a Plin.l.3.c.5.

REGALIVM VIRTVTVM PANTHEON.

Quarta hæc Moles, Regia prorſus Magnificentia, miroque opere architectonicæ Artis, ac ſublimitate, ſituque ſuper alias eminebat, ampliſſima in Area ante Regias ædes: vbi tranſuerſaria Porticus ingentem Caſtri Plateam ab anteriore Palatij area ſeiungit. Et quidem duplo illuſtriora merebatur hic locus ornamenta. Nam cum ea die Regijs Coniugibus triumphalem Arcum aperiret: ac poſtridie Sacrum Suggeſtum ad explicandam Populo ſepulcralem Chriſti *Sindonem* eſſet de more exhibiturus, eiuſmodi ornatum atque ſignificationem excogitauit Author, vt eadem Moles ad vtramque ceremoniam, Aulicam & Religioſam, æquè videretur extructa. Cum enim Cyprij Regni Titulum Sabaudi Duces meritò ſuſtineant: cumque ad Sabaudos Duces ex Cypri Regno diuinitùs peruenerit Sacra Sindon: ingenio confinxit, hoc eſſe illud *Templum,* quod in Monte Olympo Cyprij Regni vertice propè Amathunta, Veneri dicatum olim fuerat, nunc verò pijſsimæ Cypri Reginæ Franciſcæ à Francia, Virtutibus ac triumphis conſecratum: ideoque Templum ipſum, REGIARVM VIRTVTVM PANTHEON, cenſuit nominandum; vt Marcus Agrippa eo Nomine Templum ſuum inſigniuit, quòd formæ rotunditate Cælo ſimillimum, omnia Numina complecti videretur. Hanc igitur ſententiam in anteriore Molis facie obuia explicabat Inſcriptio.

ADES CYPRI REGINA.

POST TRIVMPHALES ARCVS,

OLYMPVM, CYPRII REGNI CAPVT,

PRO CAPITOLIO SCANDE:

VBI CEDENTE OLYMPICI FANI PROFANA GLORIA,

VIRTVTVM OMNIVM PANTHEON INVENIES,

TE IPSAM.

NAM VIRTVTES OMNES COLIT,

QVI TE VNAM COLIT.

Vt

Vt verò triumphali huic Pompæ, Sacram Sindonis Pompam interſereret; Inſcriptionis formam auerſa in Molis fronte immutauit;

AVETE CYPRI REGES,

CAROLE, ET FRANCISCA

QVORVM FELICISSIMO ADVENTV

CYPRIORVM REGVM SEPVLTÆ VMBRÆ SEPVLCRA EXCVSSERE.

IAM VESTRO EX CONIVGIO THRACIVM IVGVM

ELVCTATVRAM SE SAGIT CAPTIVA CYPRVS.

QVIS ENIM CYPRIVM DESPONDEAT TRIVMPHVM,

QVIBVS IAM DEVS PRO VICTORIALI ARRHA

TRIVMPHALE SVÆ SINDONIS VEXILLVM

E CYPRO OPPIGNERAVIT?

Cùm igitur triplici Ordine, infimo, medio, & ſupremo, magnifica totius Molis Machina concreſceret; infimus quidem Ordo vtroque latere cum Porticu iunctus; vtraque fronte foras protuberans; *Olympici Montis* verticem imitabatur. Ibi ſedentia octo *Simulacra* proximiores illos Cypri Reges Reginaſque ad viuum exprimebant, à quibus Sabaudi Duces Regni illius Iura ſibi vendicant. Primò, *Ianum Cypri Regem*, cum *Maria Coniuge*. Deindè *Ioannem Secundum Cypri Regem*, cum *Helena Paleologa*. Tùm *Ludouicum Sabaudiæ Ducem*, cum *Anna Iani Regis Filia*. Poſtremò *Ludouicum Sabaudum Cypri Regem*, cum *Carlotta Ioannis Secundi Cyprij Regis Filia*, legitima Regni Hærede.

Quatuor in ſpatijs eiuſdem ſubſtructionis, *Vrbium* Quatuor in illo Regno præcipuarum pictæ Imagines, ſub Turcico iugo gementium, ſupplices tendebant palmas. *Salamis* (hodie Famaguſta) Cupreſſu redimita, vndè Cypro nomen: *Paphus* Roſis ornata, ob loci delicias. *Cyrine*, à Cyro condita, Margaritarum baccis, quæ in eo litore pulcherrimæ leguntur, decorata,

Amathus, mellis fauos manu prætendens, ob ſingularem mellificij gloriam.

Terminabatur infimus hic Ordo, columellato meniano ſupra Coronidis crepidinem circumquaque proiecto, in octanguli podij ſpeciem; vnde Sacrum linteum paludati Antiſtites quaquauerſus circumferendo, Populum pro ſpectaculo bearent. Supra meniani angulos, octo conſurgebant *Statuæ Principum* ſanctitate inſignium, ex vtroque Sponſorum Stemmate. Ex Francis aderant LVDOVICVS REX. LVDOVICVS EPISCOPVS. MARGARITA S. LVDOVIGI REGIS VXOR. BLANCA PHILIPPI VALESII VXOR. Ex Sabaudis, HVMBERTVS III. AMEDEVS VIII. LVDOVICA, Inſtitutum Sanctæ Claræ profeſſa. MARGARITA, ex Inſtituto Sancti Dominici.

Medius Ordo ex infimi ſummitate, ſtrictiore tamen ambitu, naſcebatur; in pulcherrimi Templi effigiem, quam vndique apertam Columnæ ſexdecim ſuſtinebant. Huius ex ſummitate, conſimili meniano circumuallata. Supremus Ordo, faſtigium operi imponebat, deſinebatque cuſpidatim excelſam in Pyramidem. Quatuor in frontibus ſuperioris Ordinis, *Tabulæ* totidem eleganter figuratæ, inſignem Hiſtoriam continebant. Primo argumentum declarabat Inſcriptio.

LVDOVICO ET CAROLOTTÆ CYPRI REGIBVS,
CYPRII SACRAMENTVM DICVNT.

Secunda, Horum Regum priorem pugnam contra Iacobum *Carolottæ* Fratrem Spurium, Regni occupatorem, exhibebat;

ÆQVOREA PRIMVM FORTVNA
IVSTIS REGVM VOTIS ADSPIRAT.

In Tertia, *Carolotta*, quæ Ludouico Sabaudo Coniugi, Regni ſui Iura ſolemni cæremonia tradiderat; poſt alteram pugnam infelicem profuga, & orbata Viro; eadem Iura coram Pontifice ad Carolum Primum Sabaudiæ Ducem, ſucceſſoreſque tranſmittit. Inſcriptio;

CY-

CYPRIVM REGNVM SABAVDIS
SANCTE CONFIRMAT CAROLOTTA.

Poſtrema in Tabula, *Margarita Charnia* Regij Sanguinis Matrona; Sanctiſſimam Sindonem ex Cypria direptione ſeruatam, ſecum in Burgundiam deferre dum feſtinat; prodigioſo Iumentorum reniſu admonita, Sacram illam Sarcinam Chamberio abſiſtere nolentem, Ludouico & Annæ Cypriæ Sabaudiæ *Ducibus* affinitate ſibi proximis, dono addixit. Hiſtoriam leuiter indicabat Inſcriptio.

CYPRI REGNI SPOLIVM DIVINA SINDON
MIRE SABAVDIS OBVENIT.

Templi denique Pinnaculo atque faſtigio, ſexdecim *Simulacra Virtutum*, ad Heroinæ noſtræ Virtutes ſignificandas ſuperſtabant: quarum Virtutum aliæ dicuntur *Regia*, aliæ *Chriſtiana*. *Regia*, Gentibus etiam honore: IVSTITIA, & CLEMENTIA. PRVDENTIA PARATA, & MILITARIS. STRENVITAS, & CONSTANTIA. MAGNIFICENTIA, ET MAIESTAS. *Chriſtiana* verò, RELIGIO, & DEVOTIO. MODESTIA, & HONESTAS. HVMILITAS, & POENITENTIA. OBEDIENTIA, & SIMPLICITAS. Singulæ ſuis nominibus atque ſymbolis diſtinctæ: omnes ad ornandum Virtutum Pantheon concordes.

VOTA.

Antequàm *Regias Ædes* Regij Coniuges ingrederentur; *Metropolitanam Baſilicam* ad perſoluenda vota pijſſimè adierunt: vbi Quintam Molem, generoſi celſique animi Archianriſtes Michael Beyamus ſuopte impendio, ante ipſam Templi faciem præſtruxit, cum hac Inſcriptione.

POPVLIS QVIETE, ARIS RELIGIONE RESTITVTA

QVOD VNVM DEERAT VOTIS, CONNVBIVM PRINCIPIS EXPLESSE;

ET GALLICARVM CONIVGVM SERTO, SABAVDIS AVSPICATISSIMO;

DECVMANVM LILIORVM FLOREM FELICITER ACCESSISSE:

MICHAEL BEYAMVS ARCHIEPISCOPVS TAVRINENSIS.

GRATVLABVNDVS VOTA SOLVIT:

ET E FLORIBVS FRVGEM VOVET.

Hæc enim decima eſt è liliato Gallorum Stemmate Sabaudis Principibus Nupta: quam proinde *Florem decumanum* vocat: nam decima quarumcumque rerum, omen habet: & eximia quæque dicuntur *Decumana*. Hanc igitur Pij Præſulis Redauſpicationem vocare iubet: dum enim pro felici Coniugio Vota ſoluit, pro felici Prole vota concipit. Surgebat igitur Sacro ornatus magnificus hic *Arcus*, qualem requirebat Auguſtiſſimum in Templum Triumphalis ingreſſus. In intercolumnaribus Scaphis, gemina Simulacra geminas Beatitates in Inſcriptione memoratas ſignificabant: RELIGIONEM & PACEM. Superioris Ordinis *Simulacra*, duorum Tutelarium Sanctorum effigiem referebant, MAVRITII, atq; SECVNDI, quos aſſiduis Votis Populus vniuerſus, ac præſul interpellarant. De ſupremo Faſtigij angulo Regia vtriuſque Sponſi pendebant *Stemmata*. Supra Scaphas hinc inde, *Stemmata* Archipræſulis. Cætera ſpatia *Trophæorum Faſces*, qua Sacrorum, qua regalium, ac *liliorum* varia ſchemata, decorè, venuſtèque complebant.

·MARTIS TAVRVS.

Poſteà die, cum ad Auguſtæ Vrbis Prætorium Auguſtiſſimi Coniuges acceſſiſſent; condigna prorſus Magnificentia atque ſplen-

ſplendore à Ciuitatis Moderatoribus, ac Decurionibus excepti fuere: ac præſertim *feſtiuo* nocturnorum ignium *ſpectaculo* in lætitiæ ſignificationem: cuius Argumentum ab eiuſdem Vrbis inſignibus noſter Author deriuauit. Nam quoniam, vti diximus, antiqua Vrbs ab Ægyptio conditore Api, *Taurinum* Stemma duxit, atque Nomen; eandemque Vrbem Martis Aſtro ſuppoſitam ferunt: commentus eſt, hunc eſſe *Martis Taurum æripedem*, Aurei Velleris cuſtodem, qui cum fulmineos efflaret ignes, nec domitoris manum, iugumue pateretur; tùm verò aduentante Iaſone Theſſaliæ Rege, cum Medea noua Nupta; admirabili eorum virtute manſuefactus, fatalibus vinculis detineri geſtijt, vltròque domitas ceruices iugo ſubmiſit. Voluit igitur ex fabuloſo acroamate, argutam ſequi allegoriam, ad ſignificandam Taurinæ Vrbis fidelitatem vnos erga Sabaudos Principes; atque humillimam præſertim obſequelam, ingentemque lætitiæ ardorem, ex Regiorum Coniugum feliciſſimo aduentu. Allegoriam explicabat Inſcriptio.

DOMITORE AMORE,
FLAMMIVOMVS MARTIS TAVRVS,
THESSALICI DVCIS, ET COLCHIDIS HEROINÆ;
AMANTIVM CONIVGVM, VLTRO AMAT IVGVM,
ET LÆTIORIBVS SE FLAMMIS ADOLET.

Olitorium igitur Forum, quod antè Vrbanum Prætorium latè vireſcit, herbeſcentem eſſe *Campum* confixit, vbi *Martis Tauri* pabulabantur: qualis à Poetis ille deſcribitur ille locus; a

Conueniunt Populi ſacrum Mauortis in Aruum.
Hic adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripedes Tauri: tactaque vaporibus herba
Ardent, &c.

Mediam verò Machinam finxit Author confragroſum eſſe Clauſtrum, vbi *Taurus* ille omnium ferociſſimus aſſeruabatur, nam duos numerat Ouidius. Hic igitur ſcopuloſa è cauea primus ſeſe obtulit erectus, (planè vt in Auguſtæ Vrbis Stemmate) flammaſque anhelans; vt apud eundem Vatem: b

—— Sic tùm Clauſtris emerſit vterque
Taurus; & immani perflauit turbine flammas
Arduus: atque atro voluens incendia fumo. &c.

a *Ouid. Metam.* b *Ouid. Metam.*

Sed cum ex aduerſo prodijſſet *Iaſon* Clypeo inſtructus, in quo Sabauda fulgebant inſignia: eiuſque *Sponſa* vinculum tenens Sabaudis nodis perſimile: horum ante pedes inflexa ceruice procubuit Fera, coerceri ſe paſſa: a

Sed non incendia Colchis (pergit Poeta)
Aſpirare ſinit: Clypeoque illiditur ignis

Eius igitur *Clypei* fulgore nobiliores flammas concipiens *Taurus*; lucere primùm, tum adoleri, feſtiſque vndique ſcatere flammis in altum abeuntibus, quaſi ſtellatus Taurus alter Cæleſti ſuccederet. Tùm cætera *Simulacra*, atque ipſe *Scopulus*, iucundiſſimis lætitiæ ignibus conflagrarunt.

Hæc ſane feliciſſima præſagia Vrbem ingredientibus Sponſis, Regiæque Matri fortunatiſſimæ, Ciuium amor, Magiſtratuum ſtudia, Præſulum Vota, Muſarum ingenia, Principes ipſi ſibi, non immeritò gratulabantur. Sed heu improuidæ Hominum mentes! heu recondita & perplexa Regnorum Fata! paucis poſt menſibus, incongrua Matris, iunctimque intempeſtiua Sponſæ Mors, Principem, Aulam, Fora, Vrbem, Aras funeſtauit: & Author ipſe, qui læta hæc omnia præcantarat; vtrumque funus defleuit.

a *Ouid. ibid.*

RE-

REGIARVM
ÆDIVM
ORNAMENTA.

REGII PALATII TAVRINENSIS ORNAMENTA.

NIHIL bis in Ædibus eſt, quod non rapiat oculos; Regiamque Caroli Emmanuelis eo Nomine Secundi, Magnificentiam, vel tacendo, non eloquatur. Plurimus hic Auri nitor, pretioſa ſupellex, admirabiles Sculpturæ, nobilis Pictura, nobiliores Hiſtoriæ, immemorabilis æui memoriam reuocantes. Atqui,cùm ſingulæ Picturæ ſuis inſcriptionibus animentur: omnium tamen argumenta vnius Emmanuelis Theſauri ab ingenio atque calamo manare voluit optimus Princeps.

Ædium igitur Porticum ingreſſis, in primo ſcalarum aſcenſu, *Equeſtris ſtatua* ſe profert *Victoris Amedei*,quàm ære fuſili, marmoreo in æquo ſedentem, vtroque artis miraculo; quaſi domeſticum larem, locique Præſidem, gratiſſimus filius collocauit, cum hac *Inſcriptione* in anteriore Baſis fronte.

D. VICTORIS AMEDEI
BELLICAM FORTITVDINEM,
ATQVE INFLEXVM IVSTITIÆ RIGOREM,
METALLO EXPRESSVM VIDES.
TOTVM ANIMVM VIDERES,
SI VELOX INGENIVM, FLEXILEMQVE CLEMENTIAM,
EXPRIMERE METALLVM POSSET.

Oppoſitas in Baſis fronte.

D. VICTORI AMEDEO
QVOD VNVM RAPERE FATA POTVERVNT,
REGIAM ORIS MAIESTATEM,
ÆTERNA VINDICAT HÆC IMAGO.
IN REGIAS VIRTVTES, ET HEROICA GESTA,
IVS NVLLVM FATIS RELIQVIT FAMA.

AVLÆ

AVLÆ REGIÆ ORNAMENTA.

Maxima hæc *Aula* conquadrata; ad ſummum ſcandentibus prima panditur; quam SAXONICÆ GLORIÆ nuncupare, Auctori noſtro viſum eſt: nulla enim viſuntur emblemata vel ornamenta, quæ inſigne aliquod decus Saxonicæ Domus, vnde Sabauda origo, non adumbrent. Superna, vbi multiformis aurearum trabium procurſus multa in ſpatia rotunda, & anguloſa, contignationem diſtinguit: mediano in æquore apprimè ſpatioſo, appictus Iupiter altè ſedens, armatæ Viragini, quæ *Saxonia* eſt, de ſtemmate noſcenda, ſceptrum porrigit: *Fatumque* aſtans, Diphteram, hoc eſt Amaltheæ Capræ pellem, vbi futura omnia deſcriptè continentur, oſtendit; atque in ea grandibus literis fatidicum legitur carmen: a

His ego, nec metas rerum, nec tempora pono.
IMPERIVM SINE FINE DEDI.

Sub pedibus itaque Iouis, ſupra deiectam Metam *Tempus* aſternatur, paſſis alis, fracta clepſydra, retuſa falce. Propè Iouem, *Mars*, & *Saturnus* (Priſca Saxonum Numina b) præſagio læti. In imo, *Rhenus*, & *Albis* contermina Saxoniæ Flumina Iuncis coronata, ſcatentibus incumbunt in Vrnis. Aquoſa penitus, & nobilis pictura, antiquorum digna fama.

Quatuor proximiora ſpatia decircinata, quatuor Facultatum Imagines continent, quæ ſtrenuos Heroas æternitati ſacrant. *Hiſtoria*, quæ Muſa eſt Clio: pennatum ſerto redimita, in ephemeridas acta refert; cum inſcripto, a TRANSACTIS TEMPORA REDDIT. Propè Muſam, *Mercurij Virga*, quæ Manes ad vitam reuocat. *Veritas* Speculum tenet; *Fama* tubam.

Alio in ſpatio, *Poeſis Heroica*, ſiue Calliope, Oleaſtro decorata, cum Virgiliano Emiſtichio: NOMEN LAVDESQVE MANEBVNT. Aſſidet *Apollo* Cithara ludens: & *Pegaſus* vngula ſaxum feriente fontem elicit, vnde doctum furorem Poetæ bibunt.

Tertia, *Pictura*, quę muta Poeſis eſt, laureata; Sigueardi Saxonis effigiem pingit, operi intenta: cum Inſcripto, ÆTERNITATI. Ex Protogenis dicto; qui obiurganti, quòd manum de Tabula neſciret dimouere, illud tantum reſpondit, *Aeternitati pingo*. Aſſidet

a *Ex Virg. 1. Æneid.* b *Ex Krantij Saxon.*

det *Simulatio*, verſicolore amictu; altera manu laruam tenens, altera digito labris impreſſo, Silentium indicit. *Aligeri Puelli* aſtites, & circumuolitantes, aut pigmenta terunt, aut colorum loculamenta, tabellas, peniculos, ſpongiam deletilem, aliaque ad pingendum neceſſaria miniſtrant.

Vltima *Sculptura*, ferreis apicibus coronata, ad formam Videchindi Magni Statuam elaborat; cum hac Inſcriptione; COELO RESTITVIT CÆLO. *Prometheus* furtiuum è Cælo ignem ferula defert, quo Statuas animabat. Locum ipſum veluti ſtatuariam officinam occupant informes lapides; illaborata Simulacra; marmorea Saxonum Stemmata; acuendorum ſcalprorum Rotæ, Mallei, aliaque lapicidarum inſtrumenta.

Reliquæ Contignationis Areæ, varios *Trophæorum Faſces*, ſuis Titulis inſignes, continent; ad Heroum Saxonum æternum decus appenſos. Primum *Trophæum* barbarico priſcorum armorum, ac geſtaminum genere coagmentatum; Vandalico inſigni, nempe *Aureo Leone* cruentis Clypeis inſculpto; hunc in alligata tabella Titulum gerit: SIGVEARDVS SAXONVM REX VANDALIS EIECTIS. Primus enim Sigueardus è Scandia in eam Vandaliæ Prouinciam profectus; deterrimam Gentem ab ijs ſedibus expulit, Regnumque Saxonicum fundauit.

Aliud *Trophæum* ex diuerſis Chriſtianorum Templorum, atque Altarium, inſignibus congeſtim colligatis. VIDECHINDO MAGNO, OB RELIGIONEM PROPAGATAM. Hic enim primus ab Ethnica ſuperſtitione, ad ſynceram Chriſti Religionem verſus, Regnum totum conuertit.

Aliud ex Naualibus armamentis. VERTEGIRVS ANGLIÆ DVX, BRITANNIA SVBACTA. Nam primus felici Claſse victricia Arma in Britanniam traiecit, vt ſubindè dicetur.

Aliud ex Imperij Romani Auguſtalibus Notis. HENRICVS AVCEPS, IMPERIO PROMERITO. Is nimirum Saxonum primus ad Imperij faſtigium euectus eſt, vel inuitus.

Aliud ex bellicis armis, HENRICO LEONI SAXONI, OB HOLSATIAM REDVCTAM.

Aliud ex maritimis Manubijs, BRVNONI SAXONI, NORTMANNIS FVSIS, FVGATIS.

Aliud ex Turcicis Spolijs. CONRADO SAXONI, OB RECVPERATAM HIEROSOLYMAM.

Aliquid ex frugibus, atque inſtrumentis ad agrariam culturam pertinentibus. OTHNONI MAGNO IMP. OB. FELICITATEM

a *Ex Virgil. Epigr. de Clio.*

TEM ITALIÆ REDDITAM. Pulſis enim Græcis, deſolatam magna ex parte Italiam vberauit.

Aliud ex Pontificiæ Dignitatis ornamentis. OTHONI III. IMP. OB PONTIFICEM SERVATVM. Gregorium enim V. contra Ioannis Pſeudopapæ, & Romanorum quorumdam impietatem ſuſtinuit.

Aliud ex Apicibus,alijſque honeſtamentis Cæſareæ,atque Electoralis Dignitatis: cum Inſcriptione: GREGORIO V. SAXONI,PONT MAXIMO, OB ORDINATVM IMPERIVM. Hic enim Othoni III. propinquo ſuo, à quo ſeruatus fuerat,gratas referens vices, Imperatorem ſalutauit: & in Concilio Romano, celeberrimæ Conſtitutionis de Germanicis Cæſarum Electoribus,Author fuit. Itaque Otho Res Romanas,Gregorius Germanicas, ordinarunt.

Aulæ verò Parietibus totam *Saxonici Stemmatis* circum vndique Hiſtoriam appinxit: octo in ſpatia,penſilium ſpecie Tabularum, diſpertitam. Eadem quippè Inſignia de Saxonico Stemmate in Sabaudum immigrarunt.

Prima igitur in Tabula, *Sigueardus Saxo* cum Vandalorum Rege confligens, *Equinum Pullum nigricolorem*, infrenem, & erectum, argenteo in Clypeo geſtat: nigra ipſe chlamide plaudatus; nigro vexillo, nigris galeæ lemniſcis, nigerrimum inſidens Equum. Victorque Hoſtem (qui cruento in Scuto Aureum Leonem oſtentabat) exanguem lancea proſternit: vniuſque prælij lucrum eſt Regnum. Hiſtoriæ alludit Inſcriptio.

FVNEREVM QVEM CERNIS EQVVM

HORRENDO SIGVEARDI SAXONIS HÆRENTEM CLYPEO,

VANDALIÆ FATALIS, VT OLIM TROIÆ,

AD BARBARORVM EXITIVM

INNVMEROS HEROAS PARIET.

Nimirum, à Sigueardo innumerabiles Heroes ſtrenuiſſimi; ac præſertim Sabaudi,tanquam ex Troiano Equo prodiere.

Cur verò poſtindè Saxonico, & Sabaudo in Stemmate non Ater, ſed *Candidus* irrepſerit *Equus*, proxima docet Tabula,vbi *Vide-*

Videchindus Magnus, Sigueardi abnepos, ſacra Baptiſmatis lympha ad Viſeram fluuium, cum ſuis Populis, luſtratus; auita demutat Inſignia. Huic enim Magnus Imperator Carolus Nigrum Stemmatis Equum candido nitore perfundit. Ipſe Videchindus cum duobus liberis Videchindo, & Vigeberto, candida in chlamyde, ſubmiſſo genu, nouum à Carolo Inſigne ſuſcipit, Nepotibus tranſmittendum. Rem notat Inſcriptio.

CHRISTIANÆ FIDEI CANDIDATO VIDECHINDO

PVLLVM AVITI STEMMATIS PVLLVM

CANDEFACIT MAGNVS CAROLVS.

AD PALMAM VERE OLYMPICAM PROPERANTI,

HAVD ALIVS CONVENIT EQVI COLOR.

Albis enim Equis, albiſque bigis Olympico in Curriculo certabant. Iiſque Rheſus in certam Victoriæ ſpem vtebatur. Catull. *Non Rheſi niueis citiſque bigis*.

At, quod Saxonico atque Sabaudo in Clypeo, præter candidum Pullum *Faſciolæ* aliquot aurei atrique coloris alternatìm ac tranſuersìm adiaceant, ex tertia diſcitur Tabula, vbi *Otho Balenſtedenſis* Saxo, Anhaldiæ Comes, deuictis Vandalis qui Romanum infeſtabant Imperium, tantam mox fiduciam de Cæſarea beneficentia concipit, vt nouo Stemmate, nouam ſibi ſuiſque Fortunam ominetur. Ipſe igitur feroci in Equo armatus ouans; ac præ ſe captiuos agens Vandalos; Equo gentilitio de Stemmate abraſo, *diſcoloribus* hiſce *faſciolis*, (quæ Imperij Coloribus reſpondent) Clypeum inſignitum, vt Anhaldinæ poſteritatis Omen, oſtentat. Rem tangit Inſcriptio.

OTHO SAXO ANHALDIÆ COMES,

SAXONICO EQVO DISCOLORES IN FASCIAS MVTATO,

NOVO STEMMATE, NOVAM SIBI FORTVNAM SAGIT.

NEC VIRTVS VOTIS,

NEC VIRTVTI FORTVNA DEFVIT.

Ac eius quidem votum litaſſe, conſequens teſtatur Tabula, in qua *Bernardus* Anhaldiæ Comes, à Friderico Cæſare ob inſignia facta Ducali Apice donatus; Cæſarem rogat vt Patrium Stemma cum Fratribus commune, ſingulari aliqua diſtinguat Nota. Ac Cæſar foliatum *Rutæ ramuſculum*, quem in manu habebat (nam ea planta delectabatur) ſupra Bernardi Clypeum obliquat. Atque inde Saxonico, & Sabaudo in Stemmate, *Rutea Corolla* ſupra bicolores Faſciolas obliquè proſerpit. Inſcriptio ſic habet.

BERNARDI ANHALTINI SINGVLARIA MERITA

SINGVLARI DVCATVS DIGNITATE MVNERATVRVS

FRIDERICVS CÆSAR,

AVITIS FASCIOLIS RVTEAM COROLLAM ATTEXIT.

APTE: QVID ENIM DIGNITAS, NISI AMARVM DECVS?

Cur autem *Beroldus Saxo* Primus Sabaudiæ Dominator, Saxonicum Equum, *bicipitis Aquilæ* in pectore concluſum, pro Stemmate geſtaret, Quinta indicat Tabula. Hoc enim Clypei decus ab *Othone III.* Imperatore accipit, dum ad tuendum contra Ligures Arelatenſem Regem Rodulphum mittitur, annuente Procerum cœtu. Quod in augurium felicitatis trahit Inſcriptio.

EQVVS BELLA CARTHAGINI,

AQVILA VICTORIAM ROMÆ PORTENDIT.

SCITE IGITVR BEROLDO SAXONI OTHO PATRVVS

EQVVM AQVILÆ, VICTORIÆ BELLVM, NEXVIT;

NAM PRO ALLOBROGIBVS PVGNASSE,

AC VICISSE, PERINDE FVIT.

Equi

Equi præſagiunt Pugnam, inquit Plin. l. 8. c. 42. Ac Virg. 3. Æn.

—— *Bellum ò Terra hoſpita portas*

Bello armantur Equi: Bellum hæc armenta minantur.

Proindè in Carthaginis fundaminibus inuentum Equinum Caput, Belli ſedem futuram illam Vrbem portendit. *Aquilam* verò Victoriæ auſpicem, infulminabilis natura fecit: Plin. l. 2. c. 55. Preterquamquòd reliquarum volucrum oſtenta quæcunq; oblata eſſent, interuentu ſuo Aquila delebat. Valerian. lib. 19. c. 1. Romanis ideo legionibus ſacra: & Romę omnium gentium victricis Inſigne.

Quoniam verò in Saxonici atque Sabaudi Clypei angulo, *trium Lunularum* Imagines apparent, quas alij Vaginarum, alij Calcarium, Mucrones vocant; ſequenti ex Hiſtoria pendet origo. Cùm enim *Anglia* Saxoniæ Ducatus (alij *Angriam* ſcribunt) Mucrones illos pro gentili Stemmate geſtaret; tùm verò *Angliæ Dux Vertegyrus* Saxo, felicibus armis ſubacta Britannia: Angliæ Nomen Britanniæ indidit: & *Britannicis Leonibus Anglicos Mucrones* adiecit. Sexta igitur in Tabula, Vertegirus Britannico in litore Victor, Regali è Solio ſupplicibus Britannis Iura dat: & ingentem Clypeum vtroque Symbolo inſignem tenet, cum hac Inſcriptione.

ANGLIÆ DVX, BRITANNIÆ DOMITOR VERTEGIRVS,
BRITANNICIS LEONIBVS MVCRONES ANGLICOS INFIGENS,
BRITANNIS LEGES DEDIT, NOMEN ERIPVIT:
ET MIRANTE OCEANO,
VBI NATABAT BRITANNIA, NATA EST ANGLIA.

Septima in Tabula, *Henricus Auceps*, Saxonicis diſſidijs cum Imperio compoſitis, Imperium recuſando promeritus, bifido in Clypeo *ſectam Imperij Aquilam*, *ſectumque Saxonicum Pullum* componit.

PRIMVS HENRICVS AVCEPS,
ROMANA INSIGNIA SAXONICIS NECTIT INSIGNIBVS
AVSPEX PLANE AVCEPS,
CVI VEL INVITO
AVGVSTÆ SE OBTRVDVNT AVES.

Po-

Poſtrema in Tabula, *Henrico Fratri* poſt perniciale diſſidium veniam, pacemque flagitanti, *Otho Saxo* Imperator, inſperatum Bauariæ Ducatum; nouumque Stemma *luſoriæ inſtar Tabulæ* Teſſellatum, Saxonico Equo ſupra Galeæ conum prominente, clementer impertit. Inſcriptio ſic habet.

OTHONIS MAGNI FRATER, ATQVE HOSTIS HENRICVS,

DVM VENIAM ROGAT, BAVARO DONATVR SCEPTRO.

DECVIT LVSORIÆ TABVLÆ SPECIES BAVARICVM STEMMA.

NAM LVDENTE AMORE

QVI VINCITVR LVCRVM FACIT.

Tabullarum interualla, aliorum Saxonum ſtrenuorum *Equeſtribus Simulacris*, ad ornamentum atque Hiſtoriam pertinentibus complentur: Fulgentibus in cuiuſque Clypeo ſuarum Prouinciarum Inſignibus.

AVLA INTERIOR.

Hanc *Dignitatum Aulam* vocauit Author, quòd in omni ornatu præcipua Sabaudi Principatus Decora, & acrementa comprehendat. Celſa igitur in contabulatione, aureo veluti Cælo, IMPERATORIA MAIESTAS, mitrata, paludata, Coronas, Apices, Sceptra, Equeſtria ſigna diſtribuit. Infràque volitans Fama, buccis turgentibus geminas inflat Tubas. Sinuoſo in limbo Horatianum legitur dictum, AD ORTVS SOLIS, AB HESPERIO CVBILI. Ex Ode 15. libri 4.

Per quas latinum Nomen, & Itala
Creuere, Gentes, Fumaque, & Imperi
Porrecta Maieſtas, AD ORTVS
SOLIS, AB HESPERIO CVBILI.

Imperialium enim Principum Dignitas, æquè in Eoo, atque Occiduo Imperio, ab Auguſta Maieſtate, veluti à fonte promanauit.

Mediam igitur hanc Tabulam, geminæ altrinſecùs Tabulæ intercipientes, vtranque Sabaudorum Principum Dignitatem inſignio-

gniorem oſtendunt: Occidentalis nempè Imperij *Perpetuum Vicariatum*: & Orientalis Imperij *Perpetuum Electoratum*.

Dextra ergo in Tabula *Conradus Imperator* in Procerum conſeſſu Gladium, perpetui Vicariatus Inſigne, Amedeo Secundo Sabaudiæ Comiti committit. Ad Tabulæ ornatum,in imo aſſidet *Roma* rerum Domina; & *Tiberis*, Pater, flauam ex Vrna effundit lympham. Rem attingit Inſcriptio.

Occidui Imperij perpetuo Vicariatu cluet Amedeus II. & abſentis etiam Cæſaris Maieſtas, Sabaudo fulgurat gladio.

Ad læuam, Biſantio recepto,Orientalis Imperij *Electores* conſtituti,*Balduinum* Belgam legitimis ſuffragijs ad Conſtantinopolitani Imperij faſtigium prouehunt. Porrò in Electorali Collegio ſuffragij ferendi Ius habuit *Sabaudus*. Sabell.Ennead.9.lib.5.alijque Scriptores. Græci autem Imperij Stemma *Crucem* continebat,quatuorque angulatim initiales Characteres B. B. B. B. hoc eſt *Baſileus Baſileon*, *Baſileuon Baſileuondas*: latinè, *Rex Regum*, *Regnare faciens Regnantes*. Summa in Tabula, *Fortuna* Vrnam Sortium tenet. In ima Tabula,*Græcia* diuitias ſpargit: & *Danubius* ſenis perpluit Capedinibus,nam oſtijs totidem in Pontum euoluitur. Inſcriptionis hæc eſt ſententia.

Orientalis Elector Imperij Thomas Sabaudus, Electoralis Apicis iura Nepotibus tranſmittit: reuicturo etiam vſu, ſi Chriſtiana concordia reuiuiſcat.

Cætera Dignitatum monumenta circum parietes, eleganter pictæ memorant Hiſtoriæ, quas vel ſine coloribus ſola pingere poſſit Inſcriptio; hoc ordine.

I. Sabaudiæ Seruatori Beroldo, regendos tradit Sabaudos Rodulphus Burgundiæ Rex: & laborum merces eſt labor.

Hunc enim de Liguribus triumphantem, Rodulphus Arelatenſium Proregem, & Sabaudiæ quam ſeruarat Principem conſtituit.

II. Humbertum Sabaudiæ Comitem Mamfredus Italiæ Marchio, Iugali Filiæ nodo, & hæreditario Apice vincire facilius poteſt, quàm armis vincere.

Hac igitur in Tabula, Humberto Primo nubens Adelaidis, Mamfredi Filia; acerrimo bello finem imponit; & dotalem Secuſiæ Comitatum, atque Italiæ Marchionatum ſecum defert.

III. Ab Henrico IV. Amedeus II. in Auguſto Comitalium Principum Quatuoruiratu cooptatur. Quorum tanta authoritas, vt Reges ſubditis, Imperator Regibus, imperet.

IV. Salutiarum Marchionem clientelari alligans Voto Humbertus III. Italici Marchionatus delibata Iura integrauit.

Mamfredum nempè Marchionem.

V. Nouis donatus Prouincijs, nouo ritu profitetur Petrus Semiferreus, & Semiaureus: vt Auro muneratorem decoret, Ferro munera tueatur.

Huic enim, qui à Ricardo Cæſare Quiburgenſium, & Vantuatum Prouincijs auctus fuerat; cum ſuboluiſſet nonnullos Auguſto ex Collegio Proceres ſatagere, ne Cæſarea Munificentia frueretur: generoſa fretus confidentia, Cæſaream fertur Aulam ad dicendum clientelare ſacramentum ingreſſus, altera ſui parte aureo nitens amictu; altera cataphractus & ferro rigens: nouamque cæremoniam ſtupenti Cæſari, rationem illam reddidiſſe: illique poſtideà Petri Semiaurei, & Semiferrei hæſiſſe cognomentum.

VI. Ab Aſiana redux Victoria Philippus Sabaudus, feliciſſimo Iſabellæ Achaicæ coniugio Peloponeſium Principatum, ſeptem olim Regnis inclytum, Pedemontano Principatui connectit.

Peninſulam illam alij *Moream* vocant; ab eoque Philippo longa Sabaudorum ſeries deducta; quos *Achaiæ*, vel *Moreæ* Principes vocarunt; quoadusque omnia Orientalis Imperij Spolia Thracius Raptor conuaſauit.

VII. Et Filiæ connubio, & poſtremis Tabulis Theodorus Paleologus ſancit, vt Paleologa Stirpe Viris defecta, Monferratenſis Marchia Sabaudo accreſcat Imperio.

VIII. Ab Ladislao Prouinciæ Comite deſtituti Nicienſes, dùm ſuæ libertatis arbitri Clementiam Fortitudinemque Sabaudo-

rum

rum Principum demirantur; eiſdem parere malunt, quàm ſibi imperare.

Ipſa in Tabula Nicienſium legati Amedeo VI. qui cognomento Rubeus dicitur, Iuſiurandum ſanctè præſtant. Anno 1388. aſſentiente Ladislao.

IX. Amedeum VII. ex Comite Ducem creat Sigiſmundus Cæſar, ne fragrante nouorum Principum ambitu, antiqua Imperialium Principum Dignitas minuatur.

Nam paucis antè annis, Venceslaus Imperator, Mediolanenſis Ducatus Titulum, & Inſignia, Ioanni Galeatio Virtutum Comiti, inconſultis Electoribus, ingenti pretio vendiderat: proinde ab Electoribus Imperio exautoratus.

X. Carolotta Cypri Regina, cùm Patrij Regni Iura omnia in Carolum Sabaudum, poſtereſque tranſtuliſſet: morti penè contigua, coram Innocentio VIII. acta confirmat; & vltimum vitæ actum claudit.

Anno 1459. Dominica prima Septembris, ſolemni more coronata fuerat trium Regnorum Regina, Cypri, Ieruſalem, & Armeniæ. Lege Annales Eccleſiaſticos ſub illo Anno, & ſequentibus.

Singula Tabullarum interualla, Prouinciarum Inſignibus atque Stemmatis, principiumque Fluminum Imaginibus ornata; decorem augent atque Hiſtoriæ ſeruiunt. Ac ne quid inornatum relinquatur; cum ab Oſtiorum trium ſuperliminari, ad vſque Aulæ coronidem alta intercedant ſpatia aulæorum nudata choragio: placuit tria illa ſpatia exemptilibus obtendere Tabulis, appicto Emblemate aliquo ad Dignitatem Symbolicè ac generatim alludente. Primo *Ianus* Italiæ Rex, Saturnum Vicarium adlegit; & Aſtræa Iuſtitiæ antiſtita, in Terras deuolat. Secundo, *Diadumeno* Pileum eripiens Aquila, Regiæ imponit Statuæ; quod fatidicorum iudicio, Regiæ dignitati omen fecit. Vltimo, Aquila Ganymeden ad Aſtra euehit, neglecto Canum latratu: promotæ Virtutis Symbolum.

ANTERIVS CONCLAVE
Ad Meridiem.

Pulcherrimum hoc,& Dignitatum Aulæ contiguum Conclaue REGIIS VIRTVTIBVS meritò nuncupauit Author: nam Dignitas ſine Virtute, indignitas eſt.

Summo igitur in lacunari *Virtus* emicat, amazonica ſpecie, candido cultu, tricipitem ferrea catena cohibens, ac rutila face diuerberans *Chimæram*: quo Monſtro Vitium omne monſtratur. *Pallas* autem ſublimis, Virtutem coronat; addito Maniliano dicto: CVM VIRTVTE POTESTAS.

Toto verò parietum ambitu Duodecim *Virtutes Regiæ*, totidem Tabulis viſuntur expreſsæ; ſuis quæque Symbolis atque inſignibus iconolicè diſtinctæ. Singulis autem Tabulis appicta eſt conſentanea Virtuti Hiſtoriola ex vetuſtis Sabaudorum Principum monumentis (nam recentia per ſe coruſcant) vt quo quæque in Principe Regia Virtus excelluerit, imitatrix poſteritas ſentiat. Hiſtoriarum porrò argumenta Inſcriptionibus demonſtrantur, non temporum, neque Principum, ſed Virtutum ordine ſeruato. Prima igitur, Regiarum Virtutum Regina ſedet.

Religio.

CLARVIT IN PATRIÆ INCENDIO

HVMBERTI III. RELIGIO:

QVI SACRATO PONTIFICI,

QVAM DESECRATO CÆSARI OBSEQVENTIOR;

MALVIT REGIONEM SIBI,

QVAM RELIGIONEM NVMINI DEPERIRE.

Cernitur hac in Tabula *Secuſinæ Vrbis* conflagratio; aſtante, atque iubente *Friderico Ænobarbo* Eximperatore Diris deuoto. Nam quòd Humbertus Sabaudiæ Comes, Sanctiſſimi Pontificis Alexandri III. partes religiosè ſuſtineret, ille impios animi, exceranda crudelitatis exempla, ab huius Vrbis cæterarumque Subalpinarum direptione atque incendio, eſt auſpicatus.

II.

II. Pietas.

E CASTRIS IN CLAVSTRA,

E SOLIO IN SOLITVDINEM DIVERTENS,

INCVLTA IN EREMO

OCCVLTAM PIETATEM COLIT AMEDEVS VII.

SED NOTIOR DVM LATET,

AD TRIREGNVM VOCATVR DVM REGNVM FVGIT.

Hic eſt ille Dux bellicoſus, qui pacata Italia, vt ſoli Deo viueret, in Ripaliæ ſcopulis ignotam ſibi Thebaiden eſt molitus. Hunc tamen in illo arcano, Pontificatus inuenit, quem (vt Eccleſiam quoque pacaret) ſine crimine accepit, & cum virtute depoſuit. In ſacris Annalibus hiſtoriam leges.

III. Magnificentia.

TOTA VERO HVMBERTI PRIMI PECTVS

INTRAVIT MAGNIFICENTIA.

TOT ENIM DIVINAS ÆDES

AD CÆLVM PASSIM EREXIT;

VT SABAVDÆ SOLITVDINES,

COELITVM COLONIÆ VIDERENTVR.

Viſitur in hac Tabula *Humbertus*, Noualicienſis Templi molitoribus inſtans. Hanc enim, & Secuſinam Abbateiam, & Maltacenæ Prioratum; denique, vt Pingonius ſcribit, *Eccleſias alias fundauit, dotauitque plurimas*. Nihil autem Magnificentius, quàm Diuis Templa dicare.

IV. Liberalitas.

QVID PHILIPPI PRIMI LIBERALITAS?

QVI POPVLO PER PRÆCONES ACCITO,

CREDITORIBVS DEBITA, DEBITORIBVS CREDITA

ELARGITVS:

PRETIOSVM NIHIL IN LOCVLIS RELIQVIT,

NISI SE IPSVM.

In Tabula videas Præconum tubis conuocatam fluere Turbam; ipſumque Principem, ex arculis atque ſcriniolis eductas opes, & chirographa, erogantem.

V. Clementia.

AT PHILIPPVS ALTER,

FACTIOSORVM INGRATIIS TANDEM DVX;

CRVENTIVM VINDICTÆ GENVS INVENIT,

CLEMENTIAM.

NAM SINE FERRO,

TOTVM CONSCIIS CRVOREM OFFVDIT PVDOR.

Hic eſt *Philippus*; qui Brixia ſola donatus ſe *Philippum ſine ſolo* appellari iubebat. Hic, tametſi pupilli amantiſſimus, à perfidis tamen Magnatibus, qui ſe, vt ipſi regnarent, zelatores mentiebantur, inſectanter laceſſitus: & externis tandem Victorijs clariſſimus; cum Pupillo pronepoti inopinanter ſucceſſiſſet; quos perditurus credebatur, peramanter complexus eſt, *ac maioribus etiam* (vt noſtri ſcribunt) *honoribus affecit*. Hunc igitur inauditum Clementiæ actum Tabula repræſentat.

VI. Seueritas.

AMEDEI VERO SEXTI
LACESSITA CLEMENTIA IN SEVERITATEM VERSA;
ANTISTITIS OPPRESSORES SEDVNENSES
SEMEL INCRVENTA REPRESSIT.
ITERATVM PIACVLVM FLAMMIS EXPIANS,
GEHENNÆ PROLVSIT.

Olim enim Sedunenſis, Friburgenſis, & Valeſianus Comitatus Sabaudis obtemperabat. Ac Sedunenſem præſertim ab Henrico IV. Amedeus Secundus acceperat.

VII. Iuſtitia.

PROFVGÆ AVTEM IVSTITIÆ
PERFVGIVM PANDIT LVDOVICVS;
TAVRINENSEM NEMPE ACADEMIAM,
TOT IVRIS ORACVLIS PERSONANTEM;
VT IVDICES SI PECCARE VELINT,
ERRARE TAMEN NON POSSINT.

Non enim errat,qui ſciens peccat. Hic igitur Ludouicus Achaiæ Princeps, & Pedemontij; Benedicti XI. Pontificis Maximi, & Sigiſmundi Cæſaris beneficio, Auguſtæ Taurinorum Doctrinarum vniuerſarum Atheneum erexit.

VIII. Modeſtia.

ALTERVM MIRACVLVM VIDERE PISÆ;

VBI IMPERII CELSITAS

AMEDEI QVARTI MODESTIAM

FRVSTRA INTERPELLAVIT.

PLVS EST PRINCIPEM NOLLE EXTOLLI,

QVAM TVRRIM INCLINARI.

Ad famigeratum miraculum alludit Piſanæ Turris, quæ ſiue caſu, ſiue artificio cernua, ſemper caſuræ ſimilis, nunquam cadit Maius igitur, inquit, miraculum ſtupuere Piſæ; vbi poſt Henrici VII. obitum, cum Amedei Magni ſtrenuitatem omnium vota, non modo inuitando, ſed eligendo, (vt Hiſtorici loquuntur) ad Imperium accerſerent; ſola obſtitit eius Modeſtia, ne extolleretur.

IX. Celeritas.

OCCVRRIT OCVLIS

BELLICA THOMÆ PRIMI CELERITAS.

QVI CVM CISALPINA,

PRINCIPIBVS SPOLIATA, SPOLIVM PENDERET,

FVGACEM ARRIPIENS FORTVNAM,

PALMAM PRÆRIPVIT.

Nimirum, poſt Secuſinum incendium, cùm perditiſſimi Ænobarbi rapina iuiſſet Ciſalpina: eoque poſtmodum aliubi occupato, ad illam prædam conuolarent Inſubres, ligures, finitimique Reguli: tam opportuna celeritate præuolauit, non vt modò deperditam Patris Ditionem receperit, ſed extenderit; & meliorum Cæſarum authoritate poſſederit.

X. Fa-

X. Facundia.

AT REGIÆ VIM FACVNDIÆ

AMEDEI PRIMI FACVNDIA ELOQVATVR;

QVA EXARMATVS HENRICVS

REFRACTARIAS CERVICES PONTIFICI SVBMISIT.

LEONEM DIXISSES,

MERCVRII CADVCEO CONSTERNATVM.

Magnorum peruicaciam ſuauiloquentia perdomitam, per Leonem Caduceo proſtratum ſignificarunt mythologi. Non poterat digniore Symbolo exprimi Amedei Facundia; quæ contumacem Henricum Cæſarem commouit, vt nudo pede atque humero ante Gregorij Pontificis Maximi pedes procideret, veniam, mulctamque rogaturus. Triumphalis facundia, quæ Cæſarem Pontifici, Pontificem Cæſari, reſtituit, & Orbi Pacem.

XI. Fidelitas.

THOMÆ TERTII FIDELITATE,

NIHIL RARIVS ASSERVANT FASTI

NAM DELPHINO INCITANTE,

VLTRICIA IN FRATREM VT ARMA VERTERET,

PRO FRATRE IN DELPHINVM

ARMA CONVERTIT.

Vigebant inter Thomam Pedemontij Principem, & Amedeum Quartum Sabaudiæ Comitem non Fraternæ tantùm ſimultates, ſed Cadmea odia, vrgentibus quidem cauſis; nam Amedeus natu minor, primigenia Comitatus Iura ex præpoſtero Patrui Teſtamento poſſidebat; calenti ergo Thomæ faces addidit

cidit Humbertus Delphineus, faciles illi vindicias pollicitus, ſi iunctis armis, alter à tergo, alter à fronte Amedeum adorirentur. At ſanctiora ſunt Sanguinis iura, quàm Regni. Hoc igitur Delphineo contigit quod Æſopico Lupo in Canum rixa: ab vtroque ſpoliatus eſt.

XII. Fortitudo.

OMNIVM TAMEN VIRTVTES VICIT

INVICTA CAROLI BONI FORTITVDO.

CVI OMNIA CONCVTERE FORTVNA POTVIT,

PRÆTER ANIMVM.

QVO IN FILIVM TRANSMISSO,

OMNIA MORTVVS RECVPERAVIT.

Mira huius Principis fidelitas fuit, qui à Rege Franco hoſtilia omnia pati maluit, quam iuratam Cæſari, Directo Domino, fidem infringere: mirabilior tamen fuit *Fortitudo*, qua reiectis conditionibus; ad vltima vſque Fata in propoſito hærens, iniquiorem ſemper fortunam æquiùs ſemper tulit. Atqui Emmanuel Filius, Paternæ Fortitudinis hæres, non Fortunæ; celebri tandem Victoria Solium & Solum recuperauit.

In ſuperliminaribus Tabulis tria cernes VIRTVTIS Emblemata. Prima in Tabula, *Improbus Amor Cæcus* (vt in priſca fabula de Duobus Amoribus) vinculis coercitus humi mæret: *Virtutis Amor*, oculatus & liber, aſperrimum conſcendit Cliuum: Fortuna ſequitur.

In Secunda. Rex Numa, Regalium Sacrificiorum Myſtagogus, non cæde ac ſanguine; ſed frugibus atque floribus Aras imbuit. Tanta erat in Clementiſſimo Principe ſanguinis humani parſimonia.

Vltima, Curtius Romanus Eques, pro Patriæ ſalute deuotus, inexplebilem ſe in Voraginem, concito Equo armatus impellit: Populus certatìm in eandem Voraginem flores fundit.

INTERIVS CONCLAVE
Ad meridiem.

Cum nobiliſſimus Virtutis fructus Victoria ſit: congruè noſter Author, quod Virtutum Conclaui iungitur, VICTORIARVM CONCLAVE cenſuit nominandum. Nec vllus ſanè dignior eſt Regiarum Ædium ornatus, quàm qui res fortiſſimè in bello geſtas, antè oculos ponit. Aureo igitur in lacunari, quo nihil magnificentius, *Victoria* palmigera ipſa, palmas atque coronas donat: *Famaque* Æneatrix, Victorum videtur nomina laudéſque circumſonare: adſcripto Virgiliano hemiſtichio: HABET VICTORIA LAVDEM.

Circa maiorem hanc Tabulam, minora ſpatia in orbem flexa, alites *Genios* continent; qui ſinguli, ſingula Coronarum genera, quibus Victores donabantur, oſtentant, ſuiſque diſtinguunt Titulis: *Laurea* hoc Titulo inſignitur, REDVCI TRIVMPHATORI. *Graminea*, OBSIDIONE SOLVTA. *Robuſtea*, CIVIVM SERVATORI. *Myrtea*, OVANTI DECVS. *Olea*, AVSPICIIS VICTORI. *Muralis*, ex auro Murorum pinnas imitante, MVRVM ASSILIENTI. *Roſtrata*, aurea; naualium roſtrorum ſpecie, NAVALI VICTORIÆ. *Vallaris*, item aurea ad Caſtrenſis Valli imaginem: Lucani verbis, AVSO TRANSCENDERE VALLVM.

Parietes verò circumueſtiunt duodecim illuſtriores Sabaudorum Principum *Victoriæ*, expreſſim depictæ, breuique elogio declaratæ: quarum tamen ordinem Fabrum incuria perturbatum nos ità corrigemus, vt verum atque hiſtoricum ordinem ſequamur; quilibet autem ex Elogio ſabtilem inicitiam poſſit arguere.

Prima Tabula.

REDIMAT SACRA LAVRVS HVMBERTVM:
QVI GODEFRIDO BVLLIONO
PRÆLIORVM COMES, ET PRÆMIORVM,
REDEMPTORIS SEPVLCHRVM REDEMIT.

Hic eſt Humbertus II. Amedei Primi Filius, Sabaudiæ Comes, quem *Tranſmarinum* vocant.

II.

II.
AD ARAM HANC
CRVENTO SVBSISTIT FERRO AMEDEVS STATOR.
LAVREA DIGNVS, ET AVREA.
HOSTIVM TRIVMPHATOR, ET SVI.

Hic eſt Amedeus II. Humberti II. Filius; qui Gebennenſes, abſente Principe Sabaudiam populantes, vt redijt, internecioni dedit: neque à fugacium deſtitit cæde, vſquedùm ad locum hunc peruenit, quem Victoriæ metam eſse voluit: atque Ara primùm, mox nobili Cœnobio ſacrauit: cui corruptum adhuc *Stamedei* nomen hæret; quòd ibi, ſteterit Amedeus; vel quòd Gebennenſium fugam ſtiterit. Non abſurdè igitur *Amedeum Statorem* vocat Author, vti Iouem Statorem vocauit Romulus, quòd Romanorum fugam, & Sabinorum Victoriam progredi vetuiſſet.

III.
OBSIDIONALI VERO PETRVS.
QVI COFFINGENSEM REGVLVM,
CILIONIOS OBSIDENTEM OBSIDENS,
EO TANTVM SERVAT VT SERVIAT.

Tanta Viri huius ſtrenuitas fuit, vt Parui Carlomagni cognomentum meruerit. Hic Coffingenſem Comitem, qui ſe Cablaſienſem, & Auguſtanum Ducatum Cæſareo nomine ab eius manu erepturum iactitans, Cilionium circumcluſerat, concluſit; ſibique Clientelarem fecit: expleuitque quod ſemiferreo indumento minatus fuerat.

IV.
INCRVENTA VERO MYRTEA DEBETVR THOMÆ.
CVI VILLELMVS MARCHIO
TAVRINORVM AVGVSTAM OCCVPANS,
CAPTVS, CAPTAM RESTITVIT PRÆDAM.

Tertius hic fuit Thomas Petri Nepos, Pedemontium Princeps.

V.

V.

IRRADIET AMEDEVM QVARTVM
ROSTRATÆ CORONÆ FVLGOR.
QVI LABORANTE RHODO,
TVRCI CLASSEM, TRVCI CLADE, PROFLIGAVIT.

Naualem hanc Amedei Magni Victoriam clariorem fecit Amedeus Quintus eius Nepos: qui Torquatorum Ordine inſtituto, Sabaudis Nodis notiſſimum Tetragrammaton implicuit, æternandæ Aui memoriæ, F. E. R. T. hoc eſt, FORTITVDO EIVS RHODVM TENVIT. Ex quo, Guicenonis petulantiam mireris, qui Sabaudæ munificentiæ penſionibus altilis, tàm inueteratam glorioſamque memoriam fabulæ nomine auſus eſt conſpurcare.

VI.

MAGNI ALEXANDRI MVRALEM AD MALLOS,
ÆQVAT AYMO AD MONTVVIVM.
NAM MVRIS PRIMVS IRREPENS,
SVO PERICVLO, SVOS ANIMAT.

Malli Indiæ Populi à Mallo Monte. Plin. lib. 6. Horum Municipium ineluctabile hoc artificio expugnauit Alexander, cunctante exercitu. Hoc de Aymone memorat Ioannes Boterus (quem Amedeum vocat) contra Delphinum Viennenſem præliante.

VII.

VT AYMO ALEXANDRO,
SIC EDOARDVS CÆSARI COMPAR:
RAPTO FVGIENTIS VEXILLO,
SVOS VINCI PARATOS, VINCERE DOCET.

Aymonis, & Edoardi germanorum Fratrum ſtrenuitatem, geminorum Heroum comparatione attollit Author, ne alterutri inuidiam moueat. Vt igitur Alexandrum Aymo, ſic Edoardus Cæſarem imitatur: qui acie ſua iam inclinata, nunc arrepto Scuto, nunc Vexillo, ſuorum animos redintegrauit. *Sueton. c. 62.* Tantundem igitur de Edoardo ſcribit idem Boterus,

VIII.

VIII.

MERVIT CONCOLOREM SIBI CIVICAM
VIRIDIS AMEDEVS:
QVI GRÆCO CÆSARI DETRACTA VINCVLA,
BVLGARIS IMPINGENS,
IMPERIO CIVEM, CIVIBVS IMPERIVM SERVAVIT.

Ex omnibus ab hoc Principe ſtrenuiſsimè geſtis, quid clariùs buccinet inuenire non poteſt Fama. Sanè Pingonius ex omni Sabauda, & Græca Hiſtoria breue hoc expreſſit Elogium: *Ioannem Cæſarem Conſtantinopolitanum è vinculis Bulgari liberauit: eumque triumphali Pompa Conſtantinopolim ingreſſum comitatus eſt.*

IX.

AT VICTRICES OLEAS
SVO AB ERIDANO EXIGENS LVDOVICVS,
VT SOCIIS ACCVRRAT, SFORTIÆ OCCVRRIT,
VALENTIÆ PRÆVALET.

Hic eſt Ludouicus Amedei Pacifici Filius, Sabaudiæ Dux, qui fœderatis Mediolanenſibus, vt accurreret; quos Franciſcus Sfortia Mediolanenſium Præfectus, ſubigere ſibi adnitebatur; arma in Franciſcum vertit. Nouarium, Ammelinam, & Valentiam ſupra Eridanum, fœderatis recuperauit.

X.

VALLAREM VERO SIBI VINDICAVIT IACOBVS.
QVI MAXIMILIANO CÆSARI
MAOBONIOS SVBEGIT,
AVT PERIRE CERTOS, AVT PARERE.

Filius hic fuit Ludouici Ducis; & Maximiliani Cæſaris copijs in Bello Gandauenſi Præfectus.

XI.

AT PHILIPPO SECVNDO
ARAGONIOS EX AQVITANIA FVGANTE,
AQVILÆ GALLIS REGNVM;
GALLI PHILIPPO PROREGNVM CEDVNT.

Hic

Hic eſt Philippus ille Sine Solo, de quo diximus; qui antequam Sabaudiæ Ducatum delibaret, Ludouico XI. autoratus, Ioannem, & Ferdinandum Aragonios, qui Aquilas in vexillis ventilabant, Perpiniano, totaque depulit Aquitania, quam deinde prorex adminiſtrauit.

XII.
PHILIBERTI PVLCRI AVXILIIS IN INSVBRICA VICTORIA, QVANTVM DEBVIT LVDOVICVS XII. PRÆMIVM DOCVIT.

Hic Philibertus II. Philippi Filius, Carolum VIII. in Neapolitana expeditione impuber adhuc, ſequutus: iam ephebus Ludouicum XII. auxiliaribus copijs, magniſque ſuppetijs, in Mediolanenſi Victoria maximè iuuit. Quod verò tanti meriti honorarium à Ludouico retulerit, Pingonius indicat hoc elogio. *Rex, Inſubrium prouentuum partem, viceſies in quam millia coronatorum aureorum annuatim, Sabaudo elargitus eſt; & ſanctè pollicetur, nullis vnquam temporibus, aut Poſteros Reges, ſiuè in Niciam, ſiuè in alias Sabaudas Regiones, aliquid moliturum, poſtulaturumue: idque Anno* 1499. *geminatis tabulis, obfirmatiſque ſexto, & viceſimo nono Iulij.*

Tabularum Superliminarium Emblemata.

In prima, *Thelesilla Argiua*, Galea, & haſta donatur, honoris æterni gratia; quòd Ciuibus in acie ad vnum cæſis, Argos ipſa cum pueris, & mulierculis, à Spartanorum direptione defenderit.

In ſecunda, ſuſpenſum *Antæum*, tenaci brachiorum circumplexu, *Alcides* colluctando ſuffocat.

Vltima, *Diagoras* Rhodius, dum trium Filiorum, vno tempore victrices coronas ſinu excipit; & Populus gratulabundus flores vndique in eum iacit; præ nimia lætitia animam eſflat.

REGIVM CVBICVLVM
Ad Meridiem.

Victoriæ finis in optimo Principe Pax eſt. Poſt Victorias igitur, Sedem hanc PACI & Quieti dicauit Author. Præſertim

tim cum in hoc penè aureo Cubiculo Regium Cubile ad pompam, atque ſplendorem ſit collocatum. indeque Conclaue hoc, vulgari dictione, *Camera di parata*, vocitatur. Magnificentiſſimo igitur, prorſuſque ſplendido in lacunari, vnica & ingens Tabula candidæ *Pacis* Imaginem continet, olea redimitam, Oleæque ramum dextera protendentem; quaſi è Cælo dilabatur. Ad eius pedes *Bellicus furor*, rabido vultu, ſuper armorum aceruo catenatus ægrè ſeſſitat: qualis à Virgilio deſcribitur Orbe pacato. Iuxtimque *Alcides* floreo in gramine in cubitum reclinis, ſuauiter ſomnum carpit: cuius Oleagina Claua terræ defixa, vt Poetæ fabulantur, viuacibus nodis arboreſcit. Cæterùm, cum Thalami figura, non angulari, ſed ouata ſpecie, vnico pariete ſcalpturis auro illitis circunquaque fulgentiſſimo, concludatur: ideò cæterus eius ornatus, non Muſarum, ſed materiariorum ingenio fuit lucubrandus.

In ſuperliminaribus tamen Tabulis, ad *pacatæ Quietis* ſignificationem, emblemata depicta ſunt tria.

I. *Mars feriatus*, poſitis armis indormit Clypeo: feſtiuique Cupidines, telis, galea, gladio, exuuijſque reliquis, ludicrè abutuntur.

II. Ad *Orphei* Lyram, concordiæ paciſque conciliatricem, Animantium Ferarumque varia ingenia commeant, inter ſeſe innoxia, & ſecura.

III. Hilaris *Paſtorum, Nympharumque* agreſtium cætus, ruſtico admodulante Choraula, choreas plaudunt.

INTIMVM CONCLAVE
Ad Meridiem.

Regium hoc Penetrale (vernaculo idiomate, *Gabinetto*) pompale Cubiculum ſubſequens, & intimius Cubiculum antecedens; cum REGALIBVS NVPTIIS, quæ Pacis fructus extitere, ſplendidus velut Amphithalamus deſeruierit: cùmque materialium contignationum, ſcalpturarumque ornamenta, picturæ

ræ ſpatia contraxerint: nihil ſuperfuit, quod Muſarum figmentis ornaretur, præter ſuperliminares Tabulas, exiguumque limbum circa parietes. Hoc igitur in limbo anguſta in ſpatia diſpertito; arguta Symbola *Coniugalium Amorum*; & arguta Ænigmata Regiorum Nominum, Sabaudis Vinculis implicata, alternatim exhibuit.

Inter Symbola viſuntur, *Gemini in Cælo Soles*, quam Parheliam vocant Phyſiologi cum dicto, ALTER ET IDEM *Gemina Vnionum Concha* inter fluctus: NON DIRIMIT FORTVNA FIDEM: ſunt enim, vbique indiuiduæ, quæ Sociæ. *Geminæ Alcyones* tranquillo in litore nidulantes, MIRA QVIES PELAGI: ſumma enim eo tempore ventorum, mariſque tranquillitas eſt. *Gemina Anchora*; NON RABIES MINÆQVE PONTI: adagio alludens; *Tutum eſt duabus Anchoris niti*. *Grus biceps*: additis Tibulli verbis, FELIX ET SACER ANNVS: aiunt enim Ægyptiorum experimento, felicem ſacrumque annum eſſe, quo biceps illa volucris appareat. Caſtoris, & *Pollucis* gemina Flamma in Antemna, SOCIATA SALVTEM. *Heliotropium*, SOLI SOLI. Gordius Nodius Iugo implicitus, SOLA MORS SOLVERE POSSIT. *Geminæ Citharæ* ad ſe conuerſæ, CONCORDI CONCORS *Palmæ duæ ſympathicæ*, ARCANO FOEDERE. *Gemelli Turtures* ramum inſidentes, DE MILLIBVS VNAM. *Amphisbæna*, Serpens duorum Capitum, DVO NON DVO. Reliqua, ne actum agamus, extenſiora leges ſuperiore Titulo *Publicarum Receptionum*, tertia Mole, quam *Iunonis Pronubæ Templum* vocauit Author: vbi in iiſdem Nuptijs, eadem Symbola, & Ænigmata, æterno hoc de autographo, temporarium in apographum exſcripſit. Quilibet enim, vt aiunt, ſuarum rerum eſt moderator, & arbiter.

In ſuperliminaribus verò Tabulis, Emblema vnum *Herculis, & Hebes* Nuptias continet, authore Ioue.

Alterum, *Berenices* affectum erga Ptolemæum Euergetem Sponſum ſuum, oſtendit; qui cum paucis à Nuptijs diebus expeditionem in Aſiam ſuſcepiſſet; ſollicita Berenice crinem ſe detonſuram vouit, ſi ille ſaluus reuerteretur: itaque voti compos, abſciſſam comam ad Aram Veneris conſecrat: quæ poſtmodum in cæleſte Sidus conuerſa fingitur.

INTIMIVS CVBICVLVM
Ad meridiem.

Tanta huius etiam loci ſunt ornamenta, tot ſcalpturæ, tanta Regij Cubilis magnificentia; vt vni tantum Tabulæ ſuperiore in abſide, duobuſque ſuperliminaribus Emblematis locus fuerit. Superna igitur in area, ne in Cubiculo quieti ſacro, ab Somno & quiete abluderet Pictura; *Annibalis Somnium* pinxit; quo illi apud Iberum dormienti, ſuus *Genius* apparuit, ſeque vt ſequeretur, Annibalem monuit. Rem narrat Liuius *dec.3.lib.1. Ibi fama eſt in quiete viſum ab Annibale Iuuenem diuina ſpecie, qui ſe ab Ioue diceret Ducem in Italiam Annibali miſſum: proinde ſequeretur; neque vſquam à ſe deflecteret oculos, &c.* Picturæ igitur adagiale dictum adſcripſit, GENIVS QVO DVCIT, EVNDVM. Cùm enim eo tempore, innubus adhuc Princeps, ſuopte Genio ad Heroinæ cuiuſdam Nuptias animum addiceret: alij contrà, ad alios cum Thalamos diuertere ſtuderent; propoſuit hic Author eam Imaginem ſui Principis oculis, quam conſuleret: quod cogitatum cum Principi arriſiſſet, ibi depictum fuit.

In Tabula ſuperliminari, à Somni allegoria ne diſcederet; heroicum *Themiſtoclis Somnium* expreſſit, cui dormienti ſuus Genius Miltiadis Trophæa, qui ſexcenta Perſarum millia in campis Marathonijs profligarat; oculis ingerebat. Dignum Principe Somnium. Huic appoſuit Themiſtoclis verba, TROPHÆA ME EXCITANT. Itaque ducente Genio, Miltiadis gloriam ad Marathona, æquauit Themiſtocles ad Salaminem.

Altera Tabula ſuperliminaris, *Diui Cæſaris* ſiue Somnium, ſiue Inſomniam offert; cùm ad Rubiconem cunctanti affuit Genius eximia ſpecie; & ab vno æneatorum rapta tuba claſſicum inflans, vadum prætentauit. Picturam animat Dictum, IACTA EST ALEA: ex ipſiuſmet Cæſaris verbis apud Suet. lib. 1. c. 32. *Eatur, quò Deorum oſtenta, & inimicorum iniquitas vocat: Iacta alea eſt.*

Hactenus de Regij Palatij ad Meridianam plagam, ſtructura; memorabilibus Herourn Sabaudorum geſtis ornata: debuit igitur altera pars Heroinarum virtutes quæ maximæ fuerunt, ad poſterarum exemplum, propagare. præſertìm cùm ſub ijſdem laribus, alter Conclauium tractus ad Principis domicilium, alter ad Auguſtæ gynæceum pertineat.

ANTERIVS CONCLAVE
Ad Aquilonem.

Hocce in Conclaue, *Exterarum Mulierum*, quæ cum Sabaudis Principibus thalamo ſociatæ fuerunt, præcipuæ laudes continentur: omnibus enim non erat locus.

Aurea igitur in contabulatione, *Reginæ Iunonis*, illuſtrium Nuptiarum Auſpicis, triumphus cernitur aureo in Curru, quem ſiderei rapiunt Pauones: ipſaque iugale vinculum Sabaudis notis complicatum altera manu prætendit: altera clariſſimum fatale Aſtrũ. Iunonem comitantur *Nobilitas*, & *Heroica Virtus* inuicem complexæ: illa ſplendidè paludata, Coronas atque Sceptra: hæc leonina præcincta exuuio, gladium tenet. *Hymenæus* & *Cupido* anteuolant: ille Flammeum Nodoſque geſtans; hic pharetratus, & iaculanti ſimilis. Circumuolitat *Amorum turba*, faces, corollas, cælibarem haſtam, cæterumque Nuptiale choragium deferens. Adſcripta ſunt Claudiani verba de Serenæ Coniugio: TANTI CONCORDIA FATI.

Quatuor eiuſdem contabulationis rotunda ſpatia, Regiorum quatuor Fluuiorum Imagines oſtendũt, his Titulis inſignes: SEQVANA LÆTA. DIVES IBERVS. RHENVS FEROX. MAXIMVS ISTER: ad ſignificanda quatuor præcipua Regna; vnde illuſtres Heroinæ, Sabaudis Principibus innupſere: *Galliam*, *Hiſpaniam*, *Germaniam*, & *Eoum Imperium*. *Sequana* eleganti vultu, ornata lilijs, ſupina Capedine argenteas deuoluit vndas. *Iberus*, diuite ornatu auro fluit. *Rhenus* galeatus, Martiali adſpectu, ferrugineos fundit latices. *Iſter*, Greco apice, cum Lymphis gemmas prodigit.

Circùm parietes, duodecim *Exterarum Heroidum* Virtutes ita ſubijciuntur oculis, non vt planè hiſtorica & aperta, ſed ſymbolica & figurata Perſonarum geſtorumque imitatio ſit: & poetica ex arte, aliter intelligatur quàm ſpectetur.

Prima Tabula.

Adelaida Italiæ Marchioniſſa, Humberti Primi Vxor, quæ ſe ADELAIDAM VINDICEM vocabat; vultu, galea, lorica, Meduſæo clypeo, Palladi ſimilis, ferocem ſuprà Titanas impellit Equum; quos partim gladio conficit, partim Ægide in ſaxa vertit. Inſcriptionis vice rem indicat Diſtichon.

Hanc, quæ ſaxificis Hoſtem terroribus vrget,

Pallada ne credas: Adelis eſt Itala.

Hæc enim armipotens, effera bella non tàm imperabat, quàm gerebat, ductu & auſpicijs ſemper victrix.

II.

Guigoniæ, Albonenſis Comitis Filiæ; Amedeo II. nuptæ; feſtiuiſſimus Infantulus, qui iam in cunis expiraturus videbatur, reptans alludit: cùm Sancto Sulpicio pia Genitrix vota nuncupaſſet.

Semianimem votis animat Guigonia Natum,

Ergo bis hic natus, hic fuit illa Parens.

Atque hæc celeberrimi Cœnobij origo fuit.

III.

Continet hæc Tabula inſignem *Beatricis* Gebennenſis in amore Conſtantiam erga Thomam Sabaudiæ Comitem: cui cum illa ſe nupturam arcana fide ſpopondiſſet: eandemque poſtmodum ad Philippum Auguſtum Francorum Regem inconſcius Pater nuptum duceret: maluit Comiti nubere per fidem, quàm Regi contra fidem.

Me Genitor Regi, ſed Amor me ſpondet Amanti.

Dùm trahor ad Regem, fortiùs hic retrahit.

Eſt qui hanc *a* Hiſtoriam fabellæ proximam putet. Authori noſtro viſum eſt ea *b* monumenta ſequi, vnde Sabaudæ Hiſtoriæ prima anthoritas: præſertìm cum Beatricis Conſtantia, Regem ipſum habuerit comprobatorem; vt ij omnes affirmant.

IV.

Dea Concordia paciferam Mercurij virgam tenens, octogemini Gigantis dexteras cum Belligeri Viri dextra fœderat, haſtaſque cogit abijcere. Hæc *Anna Delphinia* eſt, Amedei Tertij Vxor, quæ cum octo Viri ſui Fratres domi reperiſſet, incredibili prudentia effecit, vt leuiri omnes ſecum, & cum Viro, & inter ſe vnanimes vixerint. Raro miraculo, cum gemini tantùm Fratris rara Concordia ſit.

Octo domi leuiros inueni Nupta; ſed egi,

Vt cor in tantis Fratribus eſſet idem.

V.

Hic Druentius, & Iſarà, gemina flumina, humana ſpecie aſſidentia

a *Boterus*. b. *Cron. Sab. Paradin. Camper. Vanderburch.*

tia dexteras iungunt: læuaque facem ſuis in vndis extinguunt;
Inter vtrumque Regia Matrona lilijs redimita, Metam figit.

Per me pacatis Iſara, atque Druentius Vndis,
Bellorum æternas enecuere faces.

Hæc *Bonna Borbonnia* eſt, cuius Coniugio inueterata odia, & ſimultates Sabaudiam inter ac Delphinatum, tandem quieuerunt.

VI.

Aram vides cælitùs irradiatam atque flammantem. Ante Aram hilari vultu Regina ſtat; excellenti pulcritudine, mæſtas inter Famulas; quarum alia inanem ex argento calathum porrigit: alia in calatho Flammeum, atram Tunicam, lumbare cilicinum, cæteramque Sacrarum Veſtalium pœnalem ſupellectilem tenet; quibus Regina vt ſe induat, coronam, & armilas, & reliqua Regalia decora alterum in Calathum deponit. Tertia verò Famula, forfices ad reſecandam Cæſariem parat, atque ſpineum ſertum. Non procul chlamydatus aſtat Heros, & Cœlum intuens lacrymatur.

Cara Viro, atque Deo: Riuali à Numine rapta;
Viuit, adhuc viuo Coniuge, cara Deo.

Hæc eſt illa *Ioanna* Flandriæ Comitiſſa; Balduini Græcorum Imperatoris Filia; Iunioris Thomæ Sabaudi Coniux; quæ trium Xenochiorum, totidemque Cœnobiorum Mater, & conditrix, aſſentiente, ac dolente Comite, Deo ſe dicauit.

VII.

Duo cernis coronata Cunabula, duaſque Nutrices. Hæc Infantulum, illa Infantulam ſinu fouent, qui aureis faſciolis, & corona inſignes, mutuo iucundoque complexu tenellas dexteras iungunt. Supernè Hymenæus Cœlo delapſus, infantiles palmas Sabaudo vinculo aſtringit: atque vtrumque transfigit Amor.

Infantes nos iungit Hymen: cùm Vincla reſoluet,
Ipſa fruar Cœlo; Vir Pater Orbis erit.

Hoc Symbolo *Maria Burgunda* Philippi Audacis Filia, & Amedeus Septimus Sabaudiæ Dux ſignificantur; qui vel inter increpundia, Patrum votis deſponſi antequàm ſuis, ſimulque educati; coniugialem cum lacte Amorem ſuxerunt.

VIII.

Hoc Naufragæ Cymbæ Symbolo *Yolanda à Francia* incredibilis Prudentia ſignificatur: quæ Beati Amedei Sabaudiæ Du-

cis Vidua; & Pupillorum Tutrix ; inter Franci & Burgundi reciproca bella;addita domeſticorum Principum diſcordia;cùm trigemino veluti ventorum reflatu,Reipublicæ,Pupillorum,Matriſque libertas fluctuaret ; tanta dexteritate gubernaculum ad læuam dextramque flexit ; vt Cymbam diu iactatam, ſine iactura tranquillum in Portum duxerit.

Turbine trigemino Regnum turbante, Yolanda,

Regnum, me, Pueros, naufragio eripui.

IX.

Alia in Cymba, alia ingentis animi Amazon,chlamydata, impexo ae defluente ſub galeam capillamento; tria ſceptra,totidemque Coronas in Chlamydis ſinum collectas, ſecum aſportat. Ad Cymbæ gubernaculum Virtus ſedet. Fortuna toruo auerſoque vultu per vndas fugit.

Si Patrium aduerſa Regnum me Sorte reliquit;

Regnum extrà Patriam fortiter ipſa fero.

Hæc eſt *Carolotta*,Cypri,Hieruſalem,& Armenię magnanima, ſed infelix Regina,Ludouici iunioris Vxor,de qua diximus.

X.

Aureo in Solio Regina ſedens,læua bilancem librat,dextra gladium diſtringit : omnia Iuſtitiæ ſimilis, niſi quòd pulcherrimos oculos velamen nullum obnubit. Hæc infantem gremio regit paludamento conſpicuum, atque corona ; cui pupillares manulas proni Proceres oſculantur.

Deſine Iuſtitiam cæco depingere vultu;

Iuſtius hac nihil eſt; pulcrius eſtque nihil.

Hæc eſt illa *Blanca* Monferratenſis, Caroli Primi Sabaudiæ Ducis Vidua,Pupilli Tutrix.

XI.

Procul,euerſa vel fumantia ſpectantur oppida. Propiùs, Regia Virago Fortunam ſceptro diuerberat,calce proculcat: quæ abiecto velo,vtraque ſibi palma faciem obducit.

Cur Fortuna manu prætendis perfida vultum?

Heu quòd me Mulier vicerit iſta pudet.

Hæc eſt *Beatrix*,Emmanuelis Luſitani Filia,Caroli Boni Coniux,cuius tanta æquanimitas fuiſſe dicitur,vt amiſſa Regia,totoq; ferè Principatu,non modo mæſtitiæ leue indicium nullum ediderit; ſed Viro author fuerit ne Pacis conditiones audiret.

XII.

Supra trophæorum faſces Iouem quieſcentem vides, triſulco fulgure manu conſtricto: è capite Minerua naſcitur libros complexa.

Ab Ioue fulmineo natam mihi pinge Mineruam.
Sic Docta à Forti, Margaris exoritur.

Hæc eſt *Margarita* Emmanuelis Philiberti Vxor; quæ de Franciſco Primo, Regum fortiſſimo ſata, omnia æui ſui ſuperauit ingenia: omnibusque imbuta ipſa Doctrinis, Doctiſſimos vndecunque Viros, vt almæ Academiæ Muſas omnes educarent, ingentibus honorarijs comparauit. Nunquam igitur clarioribus legum Oraculis Senatorum exedræ perſonuerunt.

Superliminarium Tabularum emblemata.

Quatuor hiſce Tabulis præcipua connubialis amoris ac fidei exempla continentur.

I. *Hypſicratea* Ponti Regina, vt Mithridatem Maritum à Pompeio victum, per ſyluoſa loca feraſque gentes fugientem, ſequatur; virili habitu vt animo, equum inſeſſura, crinem ſibi ab Armigera tonderi iubet.

II. *Semiramis* Aſſiriorum Regina, Nino viduata Coniuge, quòd intelligeret Aſſyrios pupillare fœmineumue Imperium minimè paſſuros; Mariti obitu diſſimulato, perſonam eius, veſtes, atque nomen ementita, imperauit, donec Pupillus adoleſceret. Hìc igitur, Filium iam Regno idoneum attonitis Proceribus reſignat: ſeque Semiramidem præmortuo Nino fideliſſimam, regnaſſe docet.

III. *Laodamia* Acaſti Regis Filia, Proteſilaum Virum ſuum tantopere dilexit, vt eo defuncto, in ſolatium mœroris optarit eius Vmbram videre. Hìc igitur, in Vmbræ complexu expirat.

IV. *Eurydice* ab Orpheo adamari adeo meruit; vt illi etiam à Dijs Manibus reſtitui meruerit; hac tamen lege, nec illam Orphæus prius quàm ad ſuperos redijſſet, intueretur. At ille impatienti affectu, Vxorem intueri dùm properat, rurſus amittit.

INTERIVS CONCLAVE
Ad Aquilonem.

Haſtenus exterarum Viraginum, quæ Sabaudis nupſere; nunc Sabaudarum quæ nupſerunt exteris,inſigniores memorat laudes. Supremæ igitur Tabulæ Symbolum eſt *Celeus Eleuſina Rex*: qui quòd errabundam Cererem hoſpitio recepiſſet: ſationis & inſitionis opificium ab ea fuit eruditus. Hunc igitur fingit Author, triumphali ex Arbore Oliua, quæ Sabaudæ Domus heroicum Symbolum eſt,feliciſſimos ſurculos,Amoris manu deciſos,Arboribus diuerſis inſerere.In Inſula Titulus eſt, RAMIS FELICIBVS. Ex Virgiliano carmine de Arborum inſitione.

Exijt ad Cœlum RAMIS FELICIBVS Arbos:
Miraturque nouas fondes, & non ſua Poma.

Quatuor breuioribus ſpatijs in eadem aurea contignatione, Regiarum Coniugum *Virtutes* quatuor, ſymbolicè figurantur: *Intemerata Fides, Vera Pietas, Mutua Concordia, Felix Fœcunditas*: quarum iconologicæ Imagines ſuum quæque Symbolum tenent. *Fidei* Symbolum eſt Sceptrum,cuius in ſummitate,Dextra Dextram complectitur. *Pietatis*, Inextincta Veſtalium flamma ſuper Aram. *Concordiæ*, Anulus Anulo cohærens Sympatico Magnetis attactu. *Fœcunditatis*, Vitis Oleæ iugata: Nam *truncis Olea melius propagine Vites Reſpondent. Virg.2.Georg.*

Duodecim Tabulis circa Parietes totidem Heroinæ Sabaudæ ad viuum expictæ ſunt, quarum laudes ex Elogiolo ac depicta Hiſtoria noſcuntur.

I.

Adelaida, Humberti Secundi Filia, Ludouici VI. Francorum Regis Vidua.

IN MONTE MARTYRVM
VT DEO SE CONDAT, COENOBIVM CONDIT.

Pupillum Regem manu ducit,Fabriſque inſtat.

II.

Beatrix, Amedei Tertij Filia, Mamfredi Tertij Salutiorum Marchionis Vxor.

SALVTIANVM IMPERIVM VT REPARET,
SABAVDÆ FOEMINÆ VIR COMMITTIT.

Ipſe nimirum impar oneri, Dominatu ſeſe abdicans, in ſtau-

randæ

randæ Ditionis ſolicitudinem poſt aſperrima bella, Vxori ſtrenuiſſimæ demandat.

III.

Margarita, Amedei Tertij Filia, Bonifacij Monſerratenſis Vxor.

PATRIS VIRIQVE CONCORDIAM
PARIT DVM NVBIT.

Hoc nempè Coniugio ſtipulantur, vt alter alteri ſuccedat, ſi ſine liberis decedat: iſque bellorum extitit finis.

IV.

Beatrix, Thomæ Primi Filia: Berengarij Prouinciæ Comitis Vxor.

BEATRIX SEPTEM REGINARVM MATER.
TOTIDEM REGNORVM VERE BEATRIX.

Nam quatuor peperit ipſa Filias: Margaritam, Francorum: Leonoram Anglorum: Beatricem Siciliarum, Reginas: Sanciam Imperatricem. Margarita verò Filia Iſabellam peperit Reginam Nauariæ: Leonora, Margaritam Scotorum Reginam: Beatrix, Beatricem Grecorum Imperatricem. Quinque verò Reginarum conſpectu, vno tempore ac loco gauiſam, narrant Hiſtoriographi, Tabula oſtendit.

V.

Beatrix, Petri Filia, Guidi Delphinei Vidua.

GENERI ARMA AMEDEI MAGNI ARMIS INFRINGENS,
HOSTEM VINDICAT, VINDICEM REDHOSTIT.

Oppida, quibus à Genero ſpoliata fuerat, Amedei Quarti Petruelis ſui armis vindicauit: iiſdemque Amedeum remunerauit.

VI.

Margarita, Ludouici Achaici filia, Theodori Paleologi Vidua.

VIVA MORTVÆ, MORTVA VIVÆ SIMILIS;
SEXVM VIRTVTE, VOTIS CÆLVM VICIT.

Hæc eſt, cuius adhuc Corpus in Albæ Pompeiæ Cenobio integrum, veneratione eſt: cuiuſque votiua prece horribilem tempeſtatem diſſlatam ſcribunt.

VII.

Anna, Amedei Viridis Filia: Andronici Græcorum Imperatoris Vxor.

RVDEM GRÆCORVM BARBARIEM,
PATERNÆ AVLÆ ARTIBVS CICVRAVIT.

Eque-

Equeſtribus nimirum exercitamentis, & popularium ludorum apparatu; de Patrio exemplo; quæ ab ingenuis ruſticitatem depellunt.

VIII.

Maria, Amedei Pacifici Filia, Philippi Mariæ Vicecomitis; Inſubrum Ducis Vxor.

IN CONIVGIO VIRGO;
POST CONIVGIVM, VIRGINVM MATER.

Nam Cœnobium Veſtalium Sanctæ Claræ Auguſtæ Taurinorum fundauit, vbi ſibi atque Deo vixit.

IX.

Bonna Ludouici Sab. Ducis Filia, Ioannis Galeatij Sfortia Mediolanenſium Ducis Mater, ac Tutrix.

GENVENSI *a* PRINCIPATV FILIVM AVGET,
TVTRICE FELICIOREM QVAM TVTORE.

Nam poſtmodum Ludouicus Patruus, Tutrici Regimen, Pupillo vitam ademit.

X.

Ludouica Primi Caroli Filia, Philiberti Secundi Vxor.

SEDANDIS COGNATORVM DISSIDIIS
AGNATO IVNGITVR.

Fuit nimirum Viro ſuo ex Patruele Neptis.

XI.

Ludouica Beati Amedei Filia, Vgonis Aureliarum Principis Vidua.

SPRETIS PROCERVM LACRYMIS,
ET PROCORVM VOTIS, DEO SE VOVET.

Hæc dicere ſolebat, Choreas, Ludos, Spectacula, Boletorum eſſe ſimilia, quorum optimus peſſimus eſt.

XII.

Ludouica Philippi Secundi Filia, Franciſci Primi Francorum Regis Mater.

GALLICI REGNI REGIMEN,
TVRBATVM ACCEPIT, PACATVM RESTITVIT.

Huic enim Franciſcus Filius Italicæ in procinctu expeditionis, regendum commiſit Regnum: quo deinde ad Ticinum capto, Populiſque conſternatis; incredibili prudentia Regno Filium, Filio Regnum florentiſſimum, pacatumque reſtituit.

Ta-

a Vide Spond. Annal. ſub An. 1479. *n.* 2.

Tabularum ſuperliminarium Emblemata.

Ad Fœminarum affectum erga Maritos exprimendum.

I. *Penelope*, telam noctu retexens, quam interdiu texuerat; Procorum ſpem moratur, vt ſe Coniugi ſeruet.

II. *Creuſa*, profugum Æneam ſequitur; Sacra Puerumque Aſcanium ſecum ferens.

III. *Hippolyte*, Amazonum Regina prælio victa, Victori Theſeo nubit: etiam infido fida.

REGIVM CVBICVLVM.
Ad Aquilonem.

Hæ Internæ Virtutes ſunt Sabaudarum Viraginum: iam ſuæ quoq; Externis Dotibus debentur laudes, quæ omnes vno GRATIÆ nomine continentur. Antiqua & innata Gentis gloria: nam Saxonicæ Stirpis gentile Numen fuiſſe Gratias teſtatur Krantzius *lib.2.c.12.* Quæ quoniam Cęleſtis Veneris caſtiſſimæ dicuntur Filiæ: non immeritò Author, Regium hunc Thalamum GRATIIS nuncupauit.

Summo igitur Cubiculi omnium abſolutè ſplendidiſſimi Cœlo, ampliſſima, & ouata in Tabula, *Gratiarum Triumphum* depictum vides. Aureo in Curru, quem pennigeri Amores trahunt, ſedet *Cœleſtis Venus*, ſiuè Eunomia Gratiarum Mater; ſtantque *tres* ipſæ *Charites*, quas mutuo complexu, ſtatuque, ad antiquam & Myſterio plenam Charitum Imaginem, conformari voluit Author: niſi aliqua in re, Pictoris ingenium ab Authoris inſtructione deſciuiſſet. Author enim ridente atque hilari vultu, tenuique Carbaſo velatas Charites pingendas edixerat: ſic enim pictas fuiſſe aſſerebat à Bupalo, Apelle, Pythagora Pario: ſic à Socrate in Athenienſis Arcis veſtibulo collocatas: ſic denique à Seneca *de Beneſ.l.1.c.3.* deſcriptas, his verbis: *Quare tres Gratiæ, & quare ridentes, & quare Virgines, ſoluta & pellucida veſte.* Contra verò in hac Tabula Nudas exhibuit Pictor, atque triſtes: niſi fortè ipſæ triſtentur, quod ſe à Pictore nudatas doleant. Circa Currum Nympharum atque Amorum Chori feſtiuè ludunt, dotumque nimbos è calathis effundunt.

Qua-

Quatuor Parietum latera, quatuor Gratiarum Dotes continent, in quibus Muliebris Gratia omnis ſita eſt: *Formoſitatem, Modeſtiam, Hilaritatem, Suauiloquentiam*: quibus Gratiarum, earumque Matris conſonant Nomina. Nam ex *a* Alciato, *Aglaia* pulchrum nitorem: *Euphroſyne*, lætitiam, Thalia, ſiue Pitho, fandi leporem ſignificat. *b* Eunomia vero earum Mater, Rectam legi conformationem, ſiue Modeſtiam. Atque hæ Dotes, quatuor hemiſtichijs antiqui Poetæ collectæ ſunt: quæ ſingulis Tabulis Titulum atque Symbolum præbent.

Pulcerrima Forma;

Caſtus honos: Riſuſque hilares: & Gratia fandi.

I. *Pulchritudo*, ſiue Formoſitas, eſt corporis totius ſingularumque partium perfecta proportio atque harmonia: cuius ſymbolum prima in Tabula *Helena* repræſentat Fœminarum formoſiſſima, quam Venus parato iam curru, Paridi rapiendam præbet. Huic igitur inſcriptus eſt primus Titulus, PVLCHERRIMA FORMA.

II. CASTVS HONOS, honeſtus nempè *Pudor*, & *Modeſtia*, Gratiæ muliebris condimentum: in *Claudia* Veſtali ſignificatum: cuius vnius manu, ob eam laudem, Nauis in qua Magnæ Deæ ſimulacrum hærebat inter fluctus, moueri potuit.

III. RISVSQVE HILARES. *Hilaritatis* Symbolum in *Iſidis* Pompa exprimitur, quam vultu, geſtuque hilaro, feſtiuæ celebrant Matronæ; vnde ipſa feſta, *Hilaria* dicebantur.

IV. ET GRATIA FANDI. Huius Symbolum poſtrema in Tabula exhibet *Pitho*, ſiue *Suada*, Sirenis ſpecie: cuius ex ore aureæ catellæ, adſtantium auribus alligatæ, vel inuitos rapiunt. Atque hæ Dotes quatuor ita ſe complectuntur, vt ſi vna deſit, muliebris Gratia euaneſcat.

Superliminarium Tabulam Emblemata.

I. *Iupiter*, & *Eunomia*, ſiue Eurynome Nympha, pomifera ſub Arbore ſedent: treſque Gratiæ infantes, pomis donatæ, circa Parentes luſitant: cum Senecæ dicto: EX IOVE, ET EVRINOME. Quo Emblemate innuitur, Gratias Cæleſte quoddam eſſe atque Diuinum, fęmineis corporibus inditum.

II. *Tres Gratiæ* in Acidalio fonte apud Orchomenum lauant gemmatis monilibus, atque ſpeculis, pigmentorumque pyxidibus con-

a *Embl.* 153. b *Eunomiam Gratiarum Matrem vocat Orpheus: Eurynomem Heſiodus.*

contemptìm effractis, cum Ouidiano dicto 2.*faſt.* NVLLA FACTVS AB ARTE DECOR. Siquidem vera Gratia, fuco non eget.

III. *Mercurio* fidibus ludenti aſſident *Gratiæ*, cum adagiali dicto, NON SINE MERCVRIO. Mercurium enim Gratiarum Corypheum atque Ducem vocat *a* Seneca: nam Gratia ſine acumine ingenij fatua eſt.

IV. *Gratiæ tres*, humi proſtratum *Tempus* ludibrijs afficiunt; alia illum tomicibus illigat, alia deplumat, alia Clepſydram ingenti frangit, & falcem. Verba Ouidij ſunt: NEC EDAX ABOLERE VETVSTAS: nam veram Gratiam ſenecta non minuit, quin matronalem auget decorem.

INTERIVS CVBICVLVM
Ad Aquilonem.

Quoniam in altero interiore Cubiculo ſequendum eſſe in Coniugio Genium, pictura docuit: quorſum tandem Principem noſtrum duxerit Genius, hic demonſtratur. Omnis igitur Cubiculi ornatus ad Regiam Sponſam alludit *Franciſcam à Francia*, quam de multis vnam, vt de Floribus *Lilium* elegit; in quam Gratiæ omnes gratiam omnem contulere. Itaque Regalibus hìc omnia Lilijs florent: omnia ad *Liliatum Franciæ Stemma*, nouæ Nuptæ Symbolum, referuntur.

Maior igitur Tabula ſupremo in cardine, *Numæ Romanorum Regis* præbet Hiſtoriam, à Plutarcho in Numæ vita, & Ouidio *lib.* 3. *Faſtorum* probè depictam: cùm laborante Roma, *Scutum Ancile* pro Principi Bonus Genius detuliſſe dicitur è Cælo: quo in Scuto inſculpti erant *b* Liliorum flores; ſimulque audita vox, Feliciſſimam futuram Romam quandiu Cæleſte illud Inſigne perduraret; Ancile proinde dictum ab *Acos*, quod eſt *Malorum Remedium*. Quid autem ſimilius ad ſignificandum Gallorum Clypeum, Lilijs decoratum, quem Clodoueo Regi Cæleſtis detulit Genius, longè veriorem felicitatis Fideiuſſorem? Quid expreſſius, ad augurandam Patriæ noſtræ, fatalibus ah nimium calamitatibus ſemper obnoxiæ, felicitatem, ex Regali Gallicæ Heroinæ Coniugio, ſacriſque Liliorum Inſignibus. Aptauit igitur

a *Eod.cap.*3.*lib.*1. *de Benef.* b *Apud Pierium lib.*42.

tur florentiſſimo huic Clypeo Horatianæ Verba PRÆSIDIVM ET DECVS.

Minoribus octo ſpatijs circa principem Tabulam, varias *Liliorum* laudes Regiæ Sponſæ laudibus accommodauit.

I. *Alatus Genius*, varijs floribus aſtluentem calathiſcum altera manu geſtat: altera oſtentat Lilium: adſcriptis Plinij de Lilio verbis, NVLLI FLORVM EXCELSITAS MAIOR.

II. *Duo Genij*; quorum alter Roſeam Corollam tenet: alter Lilia Roſis interpolat. Nam Lilia Francorum, Roſa Sabaudorum Principum Torques ornat. Verba eiuſdem ſunt Plinij de Lilio. MAXIME ROSAS DECET.

III. Genius, altera manu Gallicum Sceptrum Liliato faſtigio ſtringit, altera Lilium illud nobiliſſimum, quod ex colore *Auream Plantam* hortenſis cultura vocat; hoc Titulo inſcriptam, FLORVM REX, REGVM FLOS.

IV. *Genius vnus* Speculum tenet: alter aureum Lilij Florem obijcit: Floris imaginem reddente Speculo. Horatiana ſunt verba, INTAMINATIS FVLGET HONORIBVS.

V. Nubilo in æthere Iridis Arcus emicat. *Genius* Lilij genus illud comparat, quod colorum varietate Cæleſtem Arcum imitante, Iridem vocant. Verba ſunt Silij, FACIES APERITVR OLYMPI.

VI. *Genius* candido in Lilio crocea carpit filamenta. EX NIVE FLAMMAM.

VII. *Genius* florentia oſtendit Lilia. SPES PROXIMA FRVGVM: ſiquidem ex Plinio, vltimo Vere flos ille apparet, inſtante frugum maturitate. Atqui eadem tempeſtate Regia nobis apparuit Sponſa.

VIII. *Genius* vnus, dena complectitur Liliorum Germina: totidem Sabaudorum Principum Vxores ex Regio illo Sanguine referentia. SEMPER LILIA FLORENT: contra Ouidianam parœmiam: *Non ſemper Viola, non ſemper Lilia Florent.*

Tabulæ duodecim circum Parietes.

Variæ in ijs ad Liliorum continuandam allegoriam Hiſtoriolæ continentur.

I. Quieſcentis Iunonis vberibus infantulus *Alcides* à Pallade furtim admouetur; eiuſque Deæ lacte in terram depluente, na-

naſcuntur *a* Lilia cum hac Inſcriptione, COELESTI AB ORIGINE.

II. *Heſperides* Nymphæ ſuis in Hortis aurea Poma, aurea item cuſtodiunt Lilia: *b* AVREA IN HESPERIIS RADIARVNT LILIA CAMPIS.

III. *Aſtræa Virgo*, Iuſtitiæ Dea, Bilancem librat: cuius momentum Aureum eſt Lilium. AVREA SECLA.

IV. Excelſa *Lilij Planta*: cuius odora vi Vultures enecti iacent, virulenti Angues effugiunt: hæc Floris proprietas. Verba Virgilij: NON IMPVNE.

V. *Aurora* Tithonum complexa puro in Æthere Lilia ſpargit. SERENÆ SEMINA LVCIS.

VI. *Proſerpina c* Fabella: cùm Venus illam, comiteſque Nymphas Ætnea in Conualle delicijs fluente, flores legere pro cuiuſque voluptate iuſſiſſet; cumque alios aliæ carpere gauderent: Proſerpina omnium pulcherrima, flammantem Crocum candido iungit Lilio, ex Ouidio, *Ipſa Crocos tenues, Liliaque alba legit*. Additur *d* Claudiani hemiſtichium in eandem fabulam: AVGVRIVM FATALE TORI.

VII. *Ver* Veneri aſſidens, Roſam & Lilium Diuæ porrigit: Amor Veneri blandiens, flores ambit. VERIS VTRVNQVE DECVS. *Claudianus*. Illud Francum, hoc Sabaudum inſigne.

VIII. *Flora* cum Zephyro, niuibus canum toruumque Boream, ne lilieto noceat, abigunt. TIMENT HVNC LÆDERE NYMBI. Ex Claudiani Carmine: *Hunc Venti pulſare timent; hunc lædere Nymbi*.

IX. *Muſæ*, lympha ex Heliconio Fonte capedinibus hauſta, florentem aureorum Liliorum areolam rigant. PERMESSIVS EDVCAT VNDA: ex Claudiano. *Fons Aganippæa Permeſſius educat vnda*.

X. *Ara* erecta amœno in cliuo, hoc inſcripta Titulo. NYMPHIS SACRA. Super aram aligeri Amores candida Lilia certatim congerunt. Nymphis enim Lilia pro Victimis adolebantur. Hinc Propertius: *Sæpe tulit blandis argentea Lilia Nymphis*.

XI. Apiarium in area Lilijs conſita, frequenteſque Apiculæ circa Flores. Claudiani adiuncto hemiſtichio, SECLIS HELICONIA MELLA FVTVRIS.

XII. Quie-

a *Natal.Com.l.2.c.5.*
b *ex Bapt.Egnatio ſuperius citato.*
c *Ouid.l.4.Faſt.lib.2.* d *de Rapt.Proſerp.*

XII. Quieſcente Marte Genij aligeri,galeam atque arma feſtiuè Lilijs exornant: ALTERNA REQVIE· Ex Ouidiano verſu; *Quod caret alterna requie durabile non eſt*.

Superliminarium Tabularum emblemata.

I. Prima in Tabula placuit Authori *Numæ Hiſtoriam* continuaret; qui,ne liliatum *Ancile* quo Romana ſecuritas portendebatur,agnitum pateret rapinæ, vndena cæleſti conſimilia cudi iuſſit. Hanc igitur operam exhibet Tabula:cum Titulo. CÆLI MVNVS ÆTERNAT NVMA.

II. *Regi Clodoueo*,ſimile Ancili Scutum,cælitus demittitur Liliatum, aſtanſque ſanctimonia venerandus Vates, Regni felicitatem vaticinatur : CÆLESTIS ARRHA.

III. *Ludouicus* Dux Borbonius, Gallici Regni decus,atque hoſtium terror, diuini huius muneris auſpicia ſequutus, Equeſtrem Ordinem, liliato inſtituit Torqui, cum hoc Titulo *a* ESPERANCE.

INTIMVM CONCLAVE
Ad exortum.

Vernaculè Gabinetto.

Egregium inuentum Appij Claudij mirè commendat *b* Plinius, Strenuorum Virorum Scuta,inſculpto eorum Stemmate,atque honorum Titulo,priuatis in laribus,aut publicè ſuſpendere,ad exterorum admirationem, proliſque documeutum. Huiuſmodi conſilium ſequutus Author: in hoc nobiliſſimo Ædium Regiarum penetrali exornando, Sabaudorum Heroum, Heroinarumque Symbola atque Titulos, quibus illi in Clypeis vtebantur, ſummo ſtudio vndique collegit,palamque propoſuit.

I. Prima, & præcipua dignatio debetur *Amedei Quarti* Clypeo, omnium antiquiſsimo : in quo *Armorum Trophæum* Leonino ſpolio velatum pro heroico Symbolo ſibi aſciuit, cum hac,

a *Spec.* b *Lib.35.c.3. Decora res vtique ſi liberorum Turba parvulis imaginibus, ceu Nidum aliquem Sobolis pariter oſtendat. Quales Clypeos nemo non gaudens,fauenſque aſpicit.*

hac Inſcriptione,pro ſęculi ruditate argutiſſima;PARTVM VIRTVTE TVEMVR, ex Virgilio; cum Falciniacum, aliaque vicinis inuiſa loca, acquiſiuiſſet.

II. *Edoardus* eius Filius,*Simiolum* aſſumpſit,qui echinatam Caſtaneam tenens,ne nucleum deguſtet ſpinoſi corticis aſperitate deterretur. PRO MVNERE VVLNVS: quod vnde præmium ſperabat,noxam accepiſſet:amatorium an politicum ambigitur.

III. *Aymonis* eius Fratris Inſigne fuit, *Ceruus* Ceruum ſaltu præuertens,de ferarum illarum more, quarum alia ſuper aliam in curſu ſaltum explicat: FIRMAT VICTORIA PACEM. Pacem innuens cum Delphino poſt Victoriam.

IV. *Amedei Viridis*; *Exiguus Amnis* riuulorum confluuio augeſcens. VIRES ACQVIRIT EVNDO. Ex Virgil. Sic enim Ciſalpinæ maximam partem acquiſiuit.

V. *Amedei Rubri* eius Filij. *Gruum agmen* quieſcentium: quarum Dux inſomnis vno ſtans pede,altero complexa lapidem, excubias ducit. VIGILANTIA ET CONSILIO. His enim artibus vſus eſt in Anglos,& Sedunenſes aciem ducens.

VI. *Amedei Pacifici*; *Peregrinorum Baculus* ſolo depactus, cuius ex vnco Triregnum pendet, DVCTORE DEO, Nam etiam Pontificatu depoſito, *a* Triregno, alijſque Inſignibus quibuſdam vti permiſſus, notam ad Eremum remeauit.

VII. *Ludouici Ducis* eius Filio, Franciſco Sfortiæ minitantis; *Mons arduus*, vnde innumera erumpunt iacula. INNATA VIRTVTE.

VIII. *Bonnæ* Ludouici Filiæ, Ioannis Galeatij Sfortiæ Matris, atque Tutricis; *Phænix Auis*: SOLA FACTA SOLVM DEVM SEQVOR. Magnorum enim Principum nuptias, ne Pupillum deſereret, conſtantiſſime refutauit. Spondan. *Sub ann.* 1479. 2. Heroica,ſed infelix conſtantia!

IX. *Ludouici Cypri Regis*,poſt acceptam cladem,adhuc minantis: *Inuerſa Pharetra*, cuius decidua tela ſolo infracta reſiliunt: FRACTA MAGIS FERIVNT. Sed minas eluſit præpropera Mors.

X. *Caroli Primi*: Nebulis infuſcatus Sol. NON TAMEN INDE MINVS. Nam aduerſariorum diſcuſſa tandem caligine, clarior erupit.

XI. *Caroli Ioannis Amedei*, ſeptennis; iam tamen in calcitrantem Salutianum aliquid molientis; *Bombarda* ſolo ſemiſepulta, & exploſuræ ſimilis: HÆRENT SVB CORDE SA-

M GITTÆ,

a *Ex Martini Bulla. & Lauſanenſi Synodo.*

GITTÆ. Hoc Pupilli Symbolum Tipotius, Ferrus, alijque memorant: ſed Guicenonus, cui cum Sagittis Bombarda conuenire non videbatur; pro Bombarda Pharetram finxit: minime gnarus, Sagittas ad acceptas offenſiones; Bombardam ad vindicis arma ingenioſè referri. Quaſi dicat: *Tu me telis infantem pupugiſti*: ego tuas Arces *Bombardis funditus euertam*. Nec animus defuerat, ni vita defuiſſet.

XII. *Philippi Ducis*: Serpens depoſito exuuio: PARATIOR. Hoc enim Argumento vſum [a] autumant, cùm modò vnius, mox alterius Principis fortunam ſequeretur.

XIII. *Philiberti* eius Filij, cum Carolum VII. Gallorum Regem ad Neapolitanam expeditionem primæuus ſequeretur: *Aquilinus Pullus*: in Solem intentus: PRÆSTANTIOR ANIMVS.

XIV. *Margarita Auſtria*, Coniugis: *Excelſa Rupes* Ventorum ſcena: PERFLANT ALTISSIMA VENTI: ex Ouidio.

XV. *Ludouica* Philiberti Sororis, Franciſci Regis Matris; cùm abſente Filio Regnum regeret: *Salamandra* inter flammas, NVTRIO, ET EXTINGVO. Nimirum *Bonos fouebo, malos opprimam*, vt quidam explicant; niſi verior ſonaret Inſcriptio Italica, MI NVTRISCO, ET ESTINGVO. *Nutrior, & extinguo*: quàm Franciſcus etiam Filius in Clypeo [b] geſtauit.

XVI. *Caroli Boni*, tota fermè ditione nudati: *Gladius armata dextera diſtrictus*; SPOLIATIS ARMA SVPERSVNT.

XVII. *Beatricis Luſitana* eius Coniugis, non infirmioris animi Fœminæ: *Leo* triplicem vnguibus prenſans *Facem*, Hiſpano dicto, [c] CON ESTAS.

XVIII. *Emmanuelis Philiberti* ad Sanquintium: *Elephas*: INFESTVS INFESTIS.

XIX. *Magni Caroli Emmanuelis*: Natale Sagittarij Sidus, iaculanti ſimile: OPPORTVNE. Nihil enim accidit Patriæ opportunius eius natali.

XX. *Catharina Auſtria* eius Coniugis. *Speculum Speculo è regione obiectum*, Soliſque fulgorem augens repercuſſu; FERTQVE, REFERTQVE: reciproci amoris Symbolum.

XXI. *Victoris Amedei*: *Manucodiata*; CÆLESTIS ÆMVLA MOTVS. Bello nimirum, aut Pace infatigabilis.

XXII. *Chriſtina à Francia* Vxoris: *Adamas* gallicè inſcriptus: [d] PLVS DE FERMETE QVE D'ESCLAT. Fusè de hoc Symbolo diſſeruit Author in Panegyrico.

La-

a *Guicenon. in eius vita.* b *Piccinelli Mondo Simbolico.*
c *Cum his.* d *Plus ſoliditatis quàm fulgoris.*

Laquearium Pictura.

Tot heroica Sabaudorum Principum Symbola, adoleſcentis etiam *Caroli* qui ſceptra gerit,Symbolum aliquod depoſcebant, quod Author ipſe pro tempore confixit, donec ingenioſius atque opportunius aliud reponatur: naſcuntur enim Heroica Argumenta ex ipſa gerendarum rerum occaſione. *Machinam* igitur pinxit *Horariam*,ex earum genere,quæ auro gemmiſque nobiles; non tàm rotarum, quàm figurarum motu animatæ, ſupra Regiorum conclauium ſcrinia menſaſque collocantur. Summo igitur in Machinæ faſtigio *Herculem* ſtantem vides, Leonino exuuio præcinctum,totoque niſu elata Claua imminentem, intentumque; vt cùm deſtinatum venerit momentum, feriat;cùm Italico Inſcripto *a* A SVO TEMPO. Ad fatale vaticinium alludens, quo Saloninum Parcæ animarunt apud Virgil. *Ecl*.4.

Aggredere ò magnos. ADERIT IAM TEMPVS, *honores*,
Chara Deum Soboles,magnum Iouis incrementum.

Conſonat enim celeberrimæ Sapientiſſimi Græcorum Teſſeræ, NOSCE TEMPVS; quod eſt prudentiæ ſummum.

Circa maiorem hanc Tabulam,minores quatuor ad noſcendam Temporis opportunitatem referuntur. Prima Symbolicam *Æternitatis* Imaginem: continet: ſecunda *Anni*; tertia *Diei*, quarta *Noctis*: *Horam* enim Horarium ipſum deſignat.

Superliminarium Tabularum Emblemata.

I. *Dea Occaſio*, quam Phidias ſcalpello, Alciatus carmine, *b* expreſſit; pennigero pede,gladiolo diſtricto. Aſſidet lugens *Metanaa*, Pœnitentiæ Dea: cum Auſonij dicto, PAVCIS OCCASIO NOTA.

II. *Alexander Macedo*,parata iam naui, Aſtrologum in litore conſulit, philoſophali amictum pallio; non enim nauigabat, pugnabatue illo *c* inconſulto, vt agendi opportunitatem ediſceret: Inſcriptio, DVM FAVET ASTRVM.

PRETIOSORVM CELLA.

Cum *Gemmarum* ſcriniolis cuſtodiendis præcipuè deſtinatum fuerit penitiſſimum hoc Gynecæi penetrale: cumque omnes eius

M 2 partes

a *Suo in tempore*. b *Emblem*.121. c *Plutar. in eius vita*.

partes diligenti penicillo exornatæ collucerent, præter inania quædam Scuta; placuit argutis ea Symbolis implere, quibus diuerſæ Gemmarum qualitates, diuerſis Nympharum Curialium qualitatibus feſtiuè accommodantur: & ſingula Symbola non latinè, ſed Italicè, Gallicè, Hiſpanicè, ad eorum genium inſcribuntur, quibus cum latio non conuenit.

I. Summa in abſide, Gemmarum Princeps pictus eſt *Adamas acuminatus*; cum gallica Inſcriptione: IE BLESSE TOVS, ET NVL ME BLESSE: *Gemmas omnes ferio, nulla me ferit*. Puellæ Symbolum, quam omnes amant; ipſa neminem.

II. *Pyropus*, ſiuè *Carbunculus*, vulgò *Robino*, cuius dos in arcanæ quodam flammulæ fulgore poſita eſt; vnde Ouidius, *Flammaſque imitante Pyropo*: cum Italico dicto, SEMBRA DI GHIACCIO, E IL FVOCO IN SENO ASCONDE. *Glacies videtur, & flamma in ſinu fouet*. Atqui Pyropus nihil eſt, niſi in glaciem concretus humor rutilus. Puellæ Symbolum, quæ aduerſus amantes apathiam ac toruitatem quandam affectat, arcanis tamen igniculis vritur.

III. *Smaragdus*: qua (vt Plinius ait) nihil viridius eſt. Cum Hiſpanica epigraphe, LA EDAD NO MENGVA EL VERDE. *Ætas viriditatem non minuit*: quo enim vetuſtior, viridior eſt hic Lapillus, eoque pretioſior. Puellæ Symbolum, cui maturior ætatula vigorem, pulcritudinemque non carpit.

IV. *Electrum*, ſiue Succinum, vulgò *Ambra*. Pallens Gemma nec admodum conſpicua, quæ feſtucas rapit, vt Magnes ferrum. Italicè, NON HA' MOLTA BELLEZZA, E PVRE ATTRAHE. *Formoſa non eſt, attrahit tamen*. Puellæ Symbolum, quæ gratia potius, quam formoſitate ad ſui amorem conciliat.

V. *Vnio*, ſiue Margarita, vulgò *La Perla*; cum Hiſpano dicto; SIN ARTIFICIO HERMOSA. *Sine artificio pulcra*. Vnica enim gemmarum, læuorem nitoremque artis miniſterio non acquirit. Puellæ Symbolum, quæ ſtybio, fucoue non indiget: præſertim ſi nomine quoque ſit *Margarita*.

VI. *Sapphirus*; nobiliſſima gemma, blandam ſereni Cœli ſpeciem præſeferens: Gallicano Titulo: TOVSIVRS SERAIN. *Semper ſerenum*. Puellæ Symbolum hilari, placidoque ſempor vultu.

VII. *Turcois*; vulgò *Turcheſa*: pulcherrima Gemma, *& virtutis eximiæ*: ignota priſcis; ab Maris Caſpij, Caucaſique Montis accolis, quos Turcos vocabant, inuenta primùm, & inuecta: cum Italico Inſcripto: NON HA DI FIERO ALTRO CHE IL NOME. *Ferum nil habet, præter nomen*. Puellæ Symbolum,

cui

cui ſumma pulcritudo,& affabilitas,Nomen abſurdum;cuiuſmodi multa ſunt cognomenta ferum aliquid ſonantia; vt Turcorum, Vrſiorum, Syluestrium: qualem Romanæ Muſæ celebrarunt Barbaram Turcam,Nobilium Piorum Matrem.

VIRIDIS PROPVGNACVLI ÆDICVLA.

In ipſis Regij huius Palatij Hortis, exigua pendet ſed concinna hæc Moles: in apice Propugnaculi, columellata Porticu,ac Podio argutiſque Cellulis, eleganter extructa, & mœnibus affixa; velut in Vrbe Subiurbium Amœniſſimum quondam Catharinæ Auſtriç Magni Caroli Vxoris, Curifugium. Nam ante ſe hortenſem planiciem, myrtheis mæandris, pellucidiſque fontibus lætam, videt: infra ſe,labentem placidè Doridem Amnem deſpicit,quàm Latinum vulgus Duriam appellauit: tranſque Amnem, denſiſſimam Syluam iuxtà proſpicit, Ferarum Viuarium,proceris roboribus, perpetuiſque ambulationibus, ad Domini, Populique delicias, conſitum. Itaque & à conterminis tot amœnitatibus; & à Viridi parietum colore, qui color Catharinæ maximè arridebat; Ædicula ipſa VIRIDE NOMEN accepit; totique Propugnaculo communicauit.

Acceſſit autem recentior nobiliorque, ſed funeſtior Nominis occaſio. Nam quoniam eodem *Viridi colore* Franciſca à Francia, prima Nupta,præcipuè delectabatur:eadem præproperè ad Superos reuocata, viduus Princeps, vt inſolabilem dolorem ſolitudine conſolaretur, Ædiculam hanc mirificè ſibi coluit, & exornauit; ſed ornamenta omnia, picturas, ſupellectilem omnem, virere voluit; vt dilectus ille color,amiſſæ recordatione oculos paſceret,doloremque augendo recrearet. Hinc noſter Author,Principis Genio vt obſequeretur,depicta Symbola, & Epicheremata, ab eodem Viridi Colore,ad Principis affectum erga extinctam,deriuauit.

Summa igitur in teſtudine, quà patula Porticus Doridem fluuium proſpectat, *Doris* Nympha Oceani Filia, viridi amictu, comiſque viridi alga muſcoq;fluentibus,& viridi vnda(qualis marina cerenitur) ſcatentem Vrnam premens; *Filiarum Nereidum*,

eodem colore inſignium, agmen ducit, virides ramuſculos ferentium: comitante Amorum choro, viridi velo, arcui, pharetra, & ſagittis; quorum vnus viridi in inſula Titulum ventilat; DORIS VIRIDIVM MATER NYMPHARVM. Nereides enim, Doridis & Nerei Filiæ, *Virides Nymphæ* vocabantur: vnde Statius: *Ipſa Puniceis Virides Nereides antris*.

Proxima Cella, flexili frutice, vitibuſque perreptantibus, opaco *Topiario* ſimillima, viridi amœnitate oculos implet: at supernè aperta, alto in æthere *Chloridis Florum Deæ* Imaginem oſtendit; quæ à viriditate nomen traxit. Hæc concolori præcincta velo, non Florum, ſed Spinoſæ Myrti corollam capite, ramuſculum manu, geſtat: eamque comitantur penniceri Amores, conſimili Myrthearum frondium geſtamine; quo nullum expreſſius Symbolum, ad ſignificandam doloris ex amatæ Coniugis amiſſione perennitatem. Hæc enim Arbuſcula, quam *a Pungentem Amorem* vocant Itali; folio in cuſpidis ſpeciem mucronato, omnium viridiſſima & pungentiſſima, Veneri ſacra eſt, ſed breuis æui: at quanquam mortua, viriditatem atque ſpinas acutiſſimas perpetuum ſeruat.

Circa Topiarium Spiracula conficta ſunt, vbi *alites Amores*, arguta Symbola ſedentes tenent, ad amatum colorem illum alludentia; non latinè, ſed vario idiomate vernaculo Italico, Gallico, Hiſpano, ad popularem captum, vt prædiximus, inſcripta.

I. *Amor* vnus, depoſita Face atque Arcu. *Florem illum viridanti fronde conſpicuum* tenet, quem *Primulam Veris* Latini vocant; Itali *Primauera*; Galli (quod idem eſt) *Printemps*, Primum tempus; illumque Florem lugens contemplatur. Quo Flore (quæ Veris primitiæ ſunt) nullus fugacior. Hinc ergo Gallicum appoſuit dictum: PRINTEMPS, PEV DE TEMPS. *Primum tempus, paruum Tempus*: hoc eſt Ver parum durat: expreſſum florentiſsimæ, ſed cito amiſſæ Nuptæ, ſimulacrum.

II. *Amor* vnus, *Vitrea ſpecilla* viridi colore imbuta, ſuis ſibi oculis manu admouet: cum Gallico etiam dicto; TOVT M'EST VERD. *Omnia mihi Viridia ſunt*. Quaſi afflictæ menti; quicquid videt, Amiſsæ Colorem ingerat, atque dolorem.

III. *Amor* vnus, Herbam perpetuo virore nobilem oſtentat, quam Græci *Erithalem*, ideſt, Amorem ſemper florentem; *Semperuiuum* Latini, *Sempreuiua* Itali vocant: præſentiſſimum ad refri-

a *Ruſcum Latini; Senthoſam Myrthum Græci; Cato Syluestrem Myrthum*.

frigerandas aduſtiones remedium. Italica eſt Inſcriptio: NON MITIGA IL MIO ARDOR LA SEMPREVIVA. *Ardorem meum illa non minuit, quæ mihi ſemper eſt Viua.*

IV. *Amor* vnus *Coralium* tenet: frutičem marinum, in aqua tantum viuentem, ac virentem, cum Italica inſcriptione: NEL PIANTO SOL SON VIVO. *In lachrymis tantum viuo.*

V. Amor vnus *Candidum Cereum* tenet; iam ferè ad calcem, qui viridi colore tingi ſolet, ſerpente flamma. Italicis quoque verbis: GIVGNE AL VERDE ALLA FINE OGNI BEL LVME. *Præclara quæque Fax, ad viride tandem deuenit.* Nobis enim adagialiter idem ſonat, *Giugnere al Verde*, ac *Nullam ſpem eſſe reliquam.*

VI. *Amor* vnus inſignem *Smaragdum* miratur, Hiſpanicè inſcriptam; EN LO INVIERNO, EL VERANO. *Verin Hyeme*. Quid enim eſt aliud hic Lapillus quàm glaciali in algore herbacea, & verna Viriditas?

VII. Amor vnus, viminea cauea incluſam nutrit *Acredulam*, ſiue *Achantidem*; vulgò *Rauarinum*; canoram lætamque Auiculam, cuius pennis nihil viridius. Supra caueam, *Alſinem* viridiſſimam herbulam Amor congerit, qua Auis illa nutriri ſolet. Gallicum eſt inſcriptum. CONTRAINT, ET CONTENT. *Captiuus, at contentus*. Sic animus amore captus, grauiſſimo colore illo recreatur, & dolet.

VIII. *Amor contento arcu* viridem ad Scopum collineat: Hiſpanis verbis; MI BLANCO ES VERDE. *Meum Album eſt Viride*. Nam Hiſpanis, atque Italis *Album* ſignificat Scopum; quaſi dicat, Omnes cogitatus meos Viridis hic color ad ſe trahit.

IX. *Amor Chloriſauram* blanda tractat manu; Viridem nempè Lacertum, quem vnum latinè voluit inſcribere. VIROR SINE VIRV. *Viriditas ſine veneno*. Serpens enim hic eſt, qui non modò veneno caret, ſed venenoſos ſerpentes arcet. Ita Viridis ille color, non ſolum moleſtus non eſt, ſed moleſtias depellit.

REGIARVM VENATIONVM CAMPESTRES ÆDES, EARVMQVE ORNAMENTA.

DIANÆ REGIA.

REGIA Palatij huius magnificentia, ſyluoſa loci amœnitas, atque omnimoda venaturæ opportunitas, haud alium honoris Titulum promerebatur. Hæc enim totius Regiæ venatus ſedes eſt, atque caput. Hic ampla Venaticorum Canum; & celeripedum Equorum, veredorumque, patent Præſepia. Hoc venabulorum, plagarum, cæterique venatorij apparatus armamentarium. Hic, indicta venatione, dum ſagax Ferarum cubilia explorat Canis, à Venatoribus habentur Comitia. Hic Regias inter epulas, Indagatorum delationes audiuntur. Hùc demum, capta præda, clamoſus iucunduſque veluti ad Capitolium triumphus agitur; atque horrenda hoſtium ſpolia poſtibus aut parietibus affiguntur, ſuis etiam Titulis inſignita. Adde Ceruorum in iiſdem ſeptis pabulantium greges. Cuniculorum, atque Leporum latibula: auiumque peregrinarum viuaria: quæ quaſi ſupremum Dianæ Imperium agnoſcant, libera in captiuitate feritatem dediſcunt. Ergo eam quoque ſuburbanam Spartam exornare iuſſus noſter Author, Syluestrem DIANÆ REGIAM ſuo ita ingenio illuſtrauit; vt ſingula Parietum, Tabularumque parerga, Italicis explicata Inſcriptionibus; ſub venatricis huius Diuæ Allegoria, fabuloſa eius geſta, ad humanæ ciuiliſque vitæ documenta emblematicè referant.

AVLÆ REGIÆ ORNATVS.

Summo in Fornice ingens Tabula, *a* nobile Callimachi figmentum, nobili pictura repræſentat; cùm DIANA, nouennis adhuc Infantula, iam Amoris odio, armorumque amore capta, ſuauibus blanditijs ab Ioue Genitore *Venationum omnium Præfecturam* impetrauit, quam non in ſyluarum Pelagique Feras tantùm, ſed in Aerias Alites, atque Tartarea Monſtra exerceret. Vnde à Virgilio *Tergemina Diana*: ab Ouidio *Triplex Hecate* appellatur: *Ætheria*, videlicet, *Terrena*, & *Inferna*. Videas igitur ſupremo in Solio Iouem, pharetratæ Puellæ dulci alloquio geſtientem: & in Altitibus Superis miſtam admirationi voluptatem. Inferiùs, Sodales Nymphas, *b* nudas humeros, ſuccinctas amiculum, varijſque inſtructas venabulis. Quarum aliæ Ceruos aureum trahentes Currum frænant: aliæ Moloſſos, Vertagos, Odoratoreſque Canes loris cohibent: aliæ argenteos amites, & aurea deferunt retia. Dubites elegantiúſne Callimachus ſtylo, an Pictor penicillo ſit vſus. Inſcriptio Italo carmine, Verba ipſa Iouis annuentis, continet; DELLE CACCIE TI DONO IL SOMMO IMPERO. Quod exterorum gratia ita vertimus. *Venationum maximum Imperium cape*.

Quatuor minoribus ſpatijs circa principem Tabulam, quatuor indicantur Venationum differentiæ, ſuo ſingulæ Emblemate.

I. Pro *Aucupio*. Dianæ Nympha *Accipitrem* pugno ſuſtinet cucullatum: qui, circumuolante licet Auicularum agmine, quandiu hærente oculis operimento caligat, ad prædam non inuolat: CIO' CHE L'OCCHIO NON VEDE, IL COR NON BRAMA. *Quod Oculus haud obſeruat, haud Cor appetit*.

II. Pro *Piſcatu*. Dianæ Nympha vna, in ſcopulo ſedens, *arundinem* dextra ſuſpendit: & hamatili ſeta in aquam demiſſa, digiti ad os appoſiti nutu, Sociam ſilere iubet. Laconica Inſcriptio Italis idem, & Latinis ſonat. SPERARE ET TACERE: conſilio, non tàm Piſciculis, quàm fauoribus expiſcandis, opportuno.

III. Pro *Ferarum Maiorum* venatu. Fugax *Ceruus* à Dianæ Nymphis indagine impeditus, omni ſpe fugæ præcluſa, ad

Canum

a *Græci Poetæ, Elegiacorum Principis, in Hymno Dianæ.*
b *Ex Claud. 2. de Stilic.*

Canum exitium cornibus ferocit. DISPERATO TIMOR, DIVIEN FVRORE. Formido deſperata fit tandem Furor.

IV. Pro *Minoribus Feris*. *Vulpecula* ſuum ad ſcrobem perfugiens, Muſtelæ oppoſitu perterrita, in laqueum ſeſe induit. Nympha vna Muſtelam funiculo diſtinet; altera ad laqueum ſedet; vtraque vmbraculis abdita. Inſcriptio; DI MALE IN PEGGIO. *Minora vitans, maxima incurrit mala*. Ex Luciani adagio, *Fumum fugiens, in ignem incidit*. Quod improuidis plerumque accidit.

Tabulę Decem in laquearibus.

Hiſce Tabulis, decem præcipua Dianæ geſta ad conſuetudinem aulicam accommodantur.

I. *Caliſto*, quæ Cælibi ſe Dianæ dedicarat, dum vna lauatur inceſtum prodente vteri tumore in Vrſam verſa, Virgineo è cetu in Syluas abigitur. O NON PROMETTI, O NON MANCAR DI FEDE. *Spondere noli, fallere aut noli fidem*.

II. Dianam in fonte nudam contuens *Actæon*; eiuſdem fontis aſpergine in Ceruum mutatus, ſuorum fit Canum præda. CHI VVOL TROPPO VEDER, VEDE IL SVO MALE. *Aliena ſpectans, proprium ſpectat malum*.

III. *Orionis* Venatoris inanem iactantiam plectit Diana; puſillo in illius calcaneum immiſſo Scorpio, cuius caudæ aculeolo miſerè necatur, & animi tumorem arrogantem, vitulento corporis tumore compenſat. BASTA VN PICCOL NEMICO A GRAN VENDETTA. *Vindictæ ingenti minimus quoque ſufficit Hoſtis*.

IV. *Britomartis* fidiſſima Dianę Comes, venatorijs Caſſibus fortè irretita, iamiamque futura ieiuni Leonis præda, Deam inuocat, quæ Feram iaculo exanimat, & laqueis Nympham expedit. A CHI AL NVME È FEDEL, FEDELE È IL NVME. *Fidem reperiet, qui Deo eſt fidus, Deum*.

V. Aureas Dianæ Templo Pateras ſuffurata *Phœniſſa*, vindicibus Diuæ confoſſa iaculis in mare proijcitur. FOLLE, RVBA LE TAZZE, E BEVE IL MARE. *Inſana, Pateras rapuit, vt Pelagum bibat*.

VI. *Diana* pro Troia, *Iuno* contra Troiam ſingulari inter ſe conflictu, ſpectante Ioue, digladiantur CHI VVOLE, CHI NON VVOL, CHI STA' A VEDERE. *Hic vult, hic nevult,*

uult, *alius diſcrimina ſpectat*. Aulico de more.

VII. *Cenchrin* Pyrenes Nymphæ Infantulum, pro Fera transfodit Diana; quam Dea, Nymphæque omnes deflent: at miſera illacrymans Genitrix in Fontem ſoluitur: E PVR ERRA TALOR, CHI ERRAR NON VVOLE. *Errare nolens, errat aliquando tamen*.

VIII. *Ampelus* conuicijs Dianam inſectatus inſtratum auro, gemmiſque phaleratum, vana dexteritatis oſtentatione, conſcendit Taurum: qui ab Diua infurias actus, per ſentoſa & prærupta præcipitem agit. CIO' CHE MI FA SVPERBO E IL MIO CASTIGO. *Quod me ſuperbum fecit, hoc mulcta eſt mihi*.

IX. Pampinea ſub vmbra dormientem *Bacchum* laniaturus inuadit Leo; quem Diana, tametſi Baccho inimica, venabulo exanimat, SOCCORRE ANCO AL NEMICO VN CORGENTILE. *Ingenua mens, vel hoſtem in aduerſis iuuat*.

X. Armenio in ſaltu Diana, comeſque Opis, ſubdolo in reti rapidam inuoluunt *Tigrim*. PIV' CHE LA FORZA VN BELL'INGANNO E' IN PREGIO. *Quam vis aperta, melior eſt pulcher dolus*.

Reliquus Aulæ ornatus.

Infrà Coronidem, aulæorum & periſtromatum vice ingentes pendent Tabulæ; in quibus *Fœminæ Principes*, *aut* Primates, noſtri æui pulcerrimæ, ad viuum pictæ phaleratis in equis, venatorio habitu, & inſtructu, venantem Dianam, eiuſque Nymphas imitantur.

Inferiora parietum, atque oculo propiora ſpatia, ſingulos *Venationis actus* & miniſteria, minutiore pictura exhibens; Figuris itidem ad viuorum exemplar curioſiſſimè expreſſis.

Inter Tabulas *Trophæa* pendent ex venatorijs armamentis atq; animantibus, proplaſticè gypſato opere ad miraculum fictis.

PRIMVM CONCLAVE.

In dextera Ædium parte ad Aquilonem.

Quatuor parietum latera, quadruplicem Fabulam ad Dianæ geſta pertinentem emblematicè complectuntur; *Niobes*, *Lyciorum*, *Apri Calydonij*, & *Endymionis*: ſingulisq; lateribus ternæ reſpondent Tabulæ.

Nio-

Niobes Fabula.

I. Thebanis Dianam ſolemni religione percolentibus indignata Regina *Niobe*; Diuæ ſimulacrum ſolo illidit, Aram euertit, Myſtas expulſat VIL'E OGNI NVME A CHI SE STESSO ADORA. *Qui ſeſe adorat, omne Numen deſpicit.*

II. Septem *Niobes Filios*, dum equeſtria Feſta ad Populi ſpectaculum, plaudente Matre, peragunt; iaculatrix Diana in Genitricis conſpectu, fruſtrà fugitantes è Cœlo icit. CHE VAL FVGGIR, SE VIEN DI CIELO IL COLPO? *Quò tela fugient, tela ſi Cælum iacit?*

III. Eodem Arcu totidem *Puella* in complexu Matris mactantur: Materque lapideſcens, lacrymis perpetuò manat. MVORO A ME STESSA, E SOPRAVIVO AL PIANTO. *Miſerum eſt, mihi perire, lachrymis viuere.*

Liciorum Fabula.

I. Lelotypa Iuno, *Latonam* cum infantibus Apolline ac Diana, tota Inſula Delo arcet. CEDE OGNI FORZA A CHI DI FORZA ECCEDE. *Excedit vbi Vis, omne Ius cedit locum.*

II. *Latonam* cum *Diana* peregrè ſiti enectas, agreſtes Lycij ſudibus armati, à paluſtris aquæ refrigerio depellunt. ESSER NON PVO CORTESE VN CVOR VILLANO. *Humanus animus eſſe in Agreſti nequit.*

II. Rogante Iouem Diana, ne ab limoſa illa palude *Ruſtica gens* abire poſſit, coaxantes in Ranas repentè transformantur. CHI POC'ACQVA NEGO', NELL'ACQVA ANNEGHI. *Pereat in vndis, quiſquis vndas denegat.*

Apri Calydonij Fabula.

I. Quod Diuos omnes, præter Dianam, muneribus Calydonij decoraſſent, indignata Dea; portentoſum illis *Aprum*, & incantamentis inuulnerabilem immittit, qui ſata omnia, & vineta populatur. VINDICE MAI NON MANCA A VN NVME IRATO. Deeſſe Vindex Numini irato nequit.

II. Fatalem contra *Feram*, Heroes totius Græciæ, deplorabili mul-

multorum ſtrage, conſpirant. Sed *Atalanta* viribus, & forma præſtantiſſima Venatrix, ferino haſtam iugulo validiſſimè intorquens, haſtam non iugulum frangit. CONTRO ALL'IRA DEL CIEL, VALOR NON VALE. *Vis nulla contra Numen iratum valet.*

III. *Meleager*, Atalantæ amore incenſus, immortalem belluam interficit: eiuſque rictibus horrendis haſtæ ſuffixis, triumphi gloriam Atalantæ decedit. ALL'INCANTO D'AMOR CEDE OGNI INCANTO. *Faſcinus Amoris omne vincit faſcinum.*

Endymionis Fabula.

I. *Endymion* Aſtrologus, mathematica Dioptra nocturnum obſeruans Cælum; Lunæ præſertim (quæ Diana ipſa eſt) admiratione primùm, deinde amore captus, ab illius contemplatione dimoueri non poteſt. DOVE L'OCCHIO SI VOLGE IL CVOR LO SEGVE. *Quò tendit oculus, cor ſtatim tendit ſequax.*

II. Diana, licet Amoris inimica, *Endimionis* amore viciſſim capta, argenteo illum curru Latmium in Montem ſecum auehit: FORZA E' AL FIN, CHE SIA AMATO VN VERO AMANTE. Ametur eſt neceſſe, qui verè eſt Amans

III. Depoſito arcu, & pharetra, caſta Dea, dormientem *Endymionem* oſculatur. CHE SARA' VN VANO AMOR, SE IL VERO E' VN SOGNO? *Si verus Amor eſt ſomnium, vanus quid eſt?*

REGIVM CVBICVLVM.

Vulgò Camera di parata.

Hoc in Cubiculo, vbi Regius ſplendeſcit Torus, *Dianæ Natalium*, & *Pueriltatis* Fabula, diſcretis circa murum tabulis ſeriatim, & hiſtoricè, ex hymno Callymachi præmemorato, continuatur.

I. Prima in Tabula, *Latona* gemello graueſcens fœtu, tota Græcia, per contumeliam à Græcis deturbatur. DALLA GRECIA CRVDEL FVGGE LATONA. *Latona iniquum Græciæ vertit ſolum.*

II. Delum peregrè appellente *Latona*, aureo imbri tota Inſula compluitur: auro frondeſcunt Syluæ. DELO L'ACCOGLIE, ET ORO PIOVE IN DELO. *Delus receptat, Delijs auro pluit.*

III. *Latona* Dianam ſub Palma parturienti, malefica Iuno vterum alligat: Cælo demiſſa Iris feliciter ſoluit. OSTA GIVNO AL SVO PARTO, IRI L'ACCOGLIE. *Infeſta Iuno partui eſt; Iris fauet.*

IV. *Dianę* natalitia, geniali tripudio, Nympharumque cantu, & choreis celebrantur. NASCE DIANA, ET OGNI NINFA APPLAVDE. *Oritur Diana, gaudia oriuntur ſimul.*

V. Ex Apollinis puerperio laboranti *Latonæ*, prænata *Diana* Obſtetricis miniſterium prębet: atq; indè parturientibus inuocanda Lucina. NATA A PENA, E' OSTETRICE AL SVO FRATELLO. *Vix orta, Fratri accurrit orienti Soror.*

VI. Perpetuæ Virginitatis prærogatiuam ab Ioue Genitore *Infantula* deprecatur. CONSENTE IL PADRE AL VIRGINAL SVO VOTO. *Cęlibe Puellæ comprobat Votum Pater.*

VII. *Virginum* Sociarum vndecumque pulcherrimarum ſtrenuarumque delectum habet, ſibique omnes Sacramento adſtringit. DI CACCIATRICI VN CASTO CORO ADVNA. *Socium labores agmen, & Voti legit.*

VIII. Ab Syluanorum Principe, atque Protopaſtore *Pane* egregios venaticorum *Canum* Greges impetrat. DAL FIERO PAN I FIERI CANI OTTIENE. *Ferus feros Pan tradit Infanti Canes.*

IX. Infantula *Diana* lemniam ingreſſa officinam vt *Arma* poſcat, *Brontem Cyclopem*, qui audacter blandus, in ſinu ſublatam oſculari auebat, fuliginoſam cæſariem barbamque vellens, deturpat. SCHIFA DI BRONTE IL TEMERARIO BACIO. *Dum tela poſcit, oſculum Bronti negat.*

X. *Venabula, ſagittas, gladios* Puellæ allaborant Cyclopes, vrgente Vulcano. SVDA INTORNO A' SVOI DARDI OGNI CICLOPE. *Sæua arma teneræ Lemnij ſudant Fabri.*

XI. Aureum gemmatumque *Currum* Vulcanus Puellæ affabrè concinnat. L'AVREO CARRO LE APPRESTA IL FABRO ETNEO. *Auro nitentem Mulciber Currum ſtruit.*

XII. Sublimem curru *Dianam*, ſubacti iugo Cerui, ad ſyluoſam Cynthi Regiam, Nymphis comitantibus, euehunt. CON LE SVE NINFE AL REGNO SVO S'INVIA. *Nemeroſa Cynthi Regna cum Nymphis petit.*

PRI-

PRIMVM CONCLAVE

In ſiniſtra Ædium parte ad Meridiem.

Hic, toto parietum ambitu, totam *Iphigeniæ* Fabulam conſequenter,& emblematicè deſcriptam vides.

I. Prima in Tabula,Dianæ Ceruam Sacro in ſaltu pabulantem, *Agamemnon* Græcæ Claſſis Imperator, Religionis ignarus, venando transfigit. ALTO ESORDIO DI AFFANNI E VN PICCIOL FALLO.*Grauium malorum exordium eſt error leuis.*

II. Ab vltrice Diana rogatus *Ventorum Arbiter*, ne Græcorum Claſſis ex Aulidis Portu Troianam ad expeditionem ſoluat, immiſſa pertinaci tempeſtate omninò prohibet. IL DELITTO DI VN SOLO A TVTTI NVOCE. *Plerumque cunctis error vnius nocet.*

III. Conſulenti Agamemnoni, *Delphici Apollinis* (nempè Dianæ Fratris) Oraculum reſpondet, niſi Agamemnonio ſanguine ſedari Ventos non poſſe. CHI GLI ORACOLI CERCA, IL SVO MAL TROVA. *Oracula ſcrutans,inuenit quod non placet.*

IV. Oraculi Interpres Calchas denunciat, ſacrificandam eſſe Dianæ *Agamemnonis Filiam Iphigeniam*: quam verſutus Vlyſſes,Achillei connubij ſimulatione,à Matre abducit. PRONVBO DELLA MORTE E' L'HIMENEO. *Mortis cruentæ Pronubus ſæpè eſt Hymen.*

V. Ante flammantem Dianæ Aram mactanda ſiſtitur *Puella* Patris dolor; iamque Calchas nudato gladio, ſolemnia concipit verba. DEL SOL FVOCO D'AMOR VITTIMA DEGNA. *Heu ſolo Amoris igne digna Victima!*

VI. Dum virgineo iugulo cultrum immergit Calchas, pro Virgine (quam Diana mirè ſummouerat) Ceruam mactat, vnde adagium, *Pro Virgine Cerua*. ESSER CRVDA NON PVO' DIVA CH'E BELLA. *Crudelis eſſe pulchra non poteſt Dea.* Pulcra facies,pulchri index animi.

VII. Seruata *Puellam* Diana, in Boſphori Thracij, Peninſulam Tauridem transfert, vbi Græci omnes aduenæ à Thoante Rege Ferinæ Dianæ ſacrificantur. CANGIA SVOLO, E NON SORTE VN'INFELICE. *Sedem Miſer mutare, non ſortem poteſt.*

VIII. *Iphigeniam*, Græcorum aduenarum ſacrificijs Anti-
ſtitam

ſtitam præficit Thoas. DA' PROPRI CASI AD ESSER FIER S'IMPARA; *Quæ quiſque patitur dira, feritatem docent.*

IX *Oreſtes* Iphigeniæ Frater, in Tauridem vento pulſus, Ceruam Dianæ Sacram (quod Patri acciderat) inſcius Venator ſauciat: PASSA IL FATO DE' PADRI ANCO ALLA PROLE. *Etiam in Nepotes Fata maiorum migrant.*

X. Dum mactandi *Oreſtis* humerum nudat Soror, noto è veſtigio ignotum Fratrem agnoſcit; & abiecto cultro, ſtupore, gaudio dolore confuſim perculſa, in illius complexum ruit. CONTRA L'AGNATO SANGVE IL FERRO E' IMBELLE. *Imbellis eſt in ſanguinem agnatum manus.*

XI. *Iphigenia*, & *Oreſtes*, impium Thoantem interficiunt, legem abolent, theſauros deripiunt. NELL'AVTOR SI RITORCE VN'EMPIA LEGGE. *Iniuſta recidunt Iura in authoris caput.*

XII. *Iphigenia* cum *Fratre* in Italiam profuga, humanioris Cœli ſuauitate, ad mitiorem Dianæ cultum curas omnes intendit. INFLVISCE PIETADE VN DOLCE CLIMA. *Pios ſuauis Regio mores influit.*

REGIVM CVBICVLVM.

Ad Meridiem.

Continet hoc Cubiculum celebriora Dianæ *Templa*, moratis ſententiolis emblematicè inſcripta.

I. Prima Tabula, *Epheſiæ Dianæ Templum* omnium celeberrimum, quale habuerit exordium docet. Cùm nimirùm Amazonum *Regina Sarmona* Dianæ Sacerdos, lunæ inſigne in Pelta geſtans, Scythico è Cœlo in Aſiam minorem cum peltato Viraginum Exercitu velificata: Ioniæ Regem propè Epheſum aperto Marte prouocat, & proſternit. Inſcriptio, DONNA DI CVOR VIRILE, E VN NOBIL MOSTRO. *Fœmina virili corde, Monſtrum eſt nobile.*

II. Eadem *Regina* in ipſo Victoriæ loco auſpicis Dianæ ſimulacrum ſuper Aram, monumentum æternum, collocat. ANCO IN SCITTICO PETTO ENTRA PIETADE. *Pietas cor etiam barbari ingreditur Scythæ.* Magna enim Religionis eſt vis.

III. Aſiæ totius Reges atque Populi, circa illam Dianæ Aram *Templum Epheſinum* Orbis miraculum, ducennali opere, collatis opibus moliuntur. SEGVE A' PICCIOLI ESORDI VN FINE AVGVSTO, *Sequitur initium, finis auguſtus, leue.*

IV. *Lygdamus* Thracum Tyrannus, Epheſinum Dianæ Templum igni ac ferro demoliri aggreditur: omneſque Barbari arma, & faſces deproperant. NON PVRE I DII SON DALL' INVIDIA IMMVNI. *Nedùm ſupremos excipit liuor Deos*. Eximiæ virtutis viros ſubaudi.

V. *Diana vindex*, Virgineo allaborante Choro, gladijs teliſque horribilem Thracum ſtragem edens, ſuas Ædes ſeruat. NVLLA E' PIV' FIER, CHE L' INNOCENZA OFFESA. *Nil prouocata peius innocentia*.

VI. *Heroſtratus Epheſius* immortale idem Templum, vt obſcuritati ſui nominis lucem aliquam venetur, inflammat. NELLE INFAMIE IL FELLON CERCA LA FAMA. *Infamis, etiam e turpibus, famam petit*. Et ſanè maius miraculum fuit Templum illud vna manu deſtrui, quàm tantis conſtrui.

VII. Epheſiorum, Aſiæque totius donis, *Templum*, à ſe *a* minimè degener, reuiuiſcit. Quodque admirabilius, *Matronæ*, omnes ac nobiles Puellæ, ſexui fauentiores; armillas, inaures, atque ſpecula, Dianæ contribuunt. VN GRAN DONO E' DONAR CIO' CHE SI ADORA. *Quod quis colit donare, donum eſt maximum*. Nam Gemmæ, Fœminarum Idola ſunt.

VIII. *Agamemnon Rex*, obſeruatam, vti diximus, Filiolam, ſedatamque tempeſtatem, voti adſtrictus; *Dianæ Aulidi*, vbi Filiam ſacrauerat, *Templum* ſacrat. QVANTO CARO TAL' OR SI COMPRA IL VENTO! *Mercede ventus emitur quanta leuis!*

IX. *Dianæ Parthenia*, hoc eſt Virgineæ, *Fanum* viſitur in aprico eius nominis Cliuo, quò confugientes Cerui, occulta virtute Canes cohibente, ſecuritatem obtinent, atque audaciam; vſqueadeò vt Canibus ſint terrori. RENDE I TIMIDI ARDITI VN FIDO ASILO. *Securitas audaciam ignauis facit*. Potentium patrocinium intellige.

X. *Britomartis Virgo*, vt dictum eſt, retibus expedita; auguſtum Dianæ *Templum* vouet, inſigni Simulacro aurea Retia vtraque manu oſtentante. CONSERVATO CANDOR MERITA ALTARI. *Seruatus Aras candor auguſtas meret*. Angelica enim Virtus Virginitas eſt.

XI. *Dianæ Perſica Templum*, vbi Sacræ Virgines, ardentibus illæſo pede prunis inſiliunt. NON PVO' SENTIRE

N AR-

a *Strabone teſte, rediuiuum hoc templum primaui magnificentiam æquabat*.

ARDOR CHI HA' IL CVOR DI GHIACCIO. *Calere flammis algidum pectus nequit.* Dianæ huius Simulacrum Taurina facie,facem ventilans colebatur.

XII. In ampla Elidis planicie, ante Eleæ Dianæ Fanum diuerſis ſolemnium *Ludorum ſpectaculis*. Competitores exercentur, equitatu, curriculo, pugilatu, lucta. Ac ferè talia ſunt mortalium negotia. GRAN SVDOR, GRAN FATICA, E TVTTO E' GIOCO. *Curſus,labor,ſudorque: ludus omnia.* Templi huius Aram inſiſtebat Dianæ Statua; Leonem dextra, Pardum ſiniſtra valido retinens loro.

QVATVOR CONCAMERATA CONCLAVIA.
In Ædium angulis ſita.

Hæc ad quadruplicem Venatricis Dianæ Poteſtatem, *Ætheriam*, *Aquatilem*, *Terrenam*, *& Infernam*, emblematicè alludunt.

PRIMVM CONCLAVE ANGVLARE AD AQVILONEM.
De Ætheria VENATIONE.

Media in Teſtudine,*Diana* iiſdem iaculis,quibus vſa eſt contrà Feras,contrà *Gigantæa Monſtra* Cœlum temerè aggreſſa, promiſcua eorum clade Poteſtatem experitur. MAI DIANA NON FE' CACCIA SI DEGNA. *Nulla eſt Diana dignior Venatio.* Nam Impios perdere,ſumma Principis virtus.

Quatuor Amoris Symbola in minoribus Teſtudinis ſpatijs.

I. *Venator Cupido* àd altiuolam Gruem, Venatorium *Selopum* nitrato fartum puluere diſploſurus,collimat. Inſcriptio ad *Ferreum Selopi Canem* Symbolicè alludit. PIV FIER DI VN CAN CHE LATRA, E VN CAN CHE TACE. *Latrante tacitus eſt canis peior Cane.* Ad tacitos Amatores alluditur.

II. In arbore deſidentem *Accipitrem Auceps Cupido*, rotato agnini Cordis ſimulacro ad pedicas reuocat. VN FINTO COR LA LIBERTA' MI TOGLIE. *Captiuitatem Cor mihi fictum parit.*

III. Occultus *Auceps Cupido*, viſcatis calamis alto amiti infixis,

fixis, nec ſibilo ſuperuolitantes allicit *Turdos* : quorum aliquis incautior,tenaci glutino implicitus,fruſtrà ſeſe agitat. QVANTO PIV' MI DIBATTO, PIV' M'INTRICO, *Quo me magis peruoluo,me magis implico*.

IV. *Cupido* contento Arcu, *Manucodiatam*, quam Cæli Auem vocant, alto ſemper æthere peruagantem, figit. CHE VAL FVGGIR, SE ANCORA IN CIEL MI COGLIE? *Si ad Aſtra penetrant tela, quid prodeſt fuga*?

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ In Parietum lateribus.

I. *Stymphalidas Volueres*,fœminea ſpecie ſingulares, quæ ferreas alarum pinnas iaculabantur,ſuis *Alcides* iaculis venatur,ſpectante ac plaudente Diana. CONTRA VN DIVINO STRAL VOLO NON VALE. *Diuina citius tela quam penna volant*. Nam ſceleſtis à Diuina vltione nullibi ſecuritas eſt.

II. *Caſtor,& Pollux* fraterni Amoris exempla,ſuis venabulis *aligerorum Ventorum* turba, toto æthere depulſa, Cælum ſerenant. RENDERE IL CIEL TRANQVILLO OPRA E' DEL CIELO. *Placare Cælum,Cælitum tantum eſt opus*. Alluditur ad Publicæ pacis Authores.

III. *Bellerophon* volitantem Equum à Diana dono acceptum inſidens, Tergeminum *Chimaræ* Monſtrum alis ſuſpenſum in aere occidit. SOL PER MORIR PIV' VOLTE, HA MILLE VITE. *Tergemina geſtat Capita,ne pereat ſemel*. Verſipelles ſæpè periculum effugiunt,non ſemper.

IV. *Calais,& Zethes*,volucres Boreæ Filij, *volucres Harpias*, quæ Phinei Regnum peſtiferè infeſtabant, vſque ad Inſulas Strophadas venabulis conſectantur. VN BRAVO CACCIATOR E' CHI LE COGLIE. *Venator has qui capiat, eſt nauus, feras*. In Peculatores.

ALTERVM CONCLAVE ANGVLARE AD AQVILONEM.

De Aquatili Venatione.

Media in Teſtudine, *Diana Dictynna*, ideſt, Piſcatrix ſuis cum Nymphis, *Aureum Rete monſtroſorum Piſcium* captu-

ra diſtentum, ducit CORRE LIETA OGNI PREDA A' SI' BEI LACCI. *Accurrit vltrò talibus Præda laqueis*. Exteros allicit Beneficentia.

Quatuor Amoris ſymbola in minoribus Teſtudinis ſpatijs.

I. *Cupido Naſſa* piſcatur, vimineo nimirum clauſtro, coeuntibus in anguſtum virgis; vt facilis piſcibus ſit ingreſſus, regreſſus, nullus. CHI VVOLE VSCIR NON ENTRI. *Egredi vis? ne ingreditur*.

II. *Piſcator Cupido* hamum eſca indutum in lacum demittit, quam licet ingluuioſus *Piſcis* capeſſere formidat. AMO L'ESCA, NON L'AMO *Eſca amo, non Hamum*: ſed Italicè argutius ſonat alliteratio, quàm latinè.

II. *Piſcator Cupido*, piſcinam conto perturbans *Anguillas* capit. NEL TORBIDO. *In Turbido*.

IV. *Piſcator Cupido* medicatam frugem Piſcibus ſpargit. TROPPO AMARO SARA' CIO' CH' E' SI DOLCE. *Heu nimis acerbum, quod nimis dulce eſt, erit*. Nam extrema gaudij occupat luctus, & carò emitur pœnitere.

Quatuor Emblematicę Hiſtorię in Parietum lateribus.

I. *Polycrates* Samiorum Rex, dexteriorem expertus Fortunam, deteriorem metuens; vt aduerſi aliquid experiatur, *Gemmam cariſſimam* Mari obtrudit, quam etiam quaſi à Fortuna reiectam, in ventre piſcis incogitatò recuperat. DESTRA E' FORTVNA A CHI LA VVOL SINISTRA. *Fortuna dextra eſt, ſi ſiniſtram mauelis*.

II. Rixantibus *Cois & Mileſijs* de aureo Tripode piſcariæ in ſagena reperto: inter vtroſque conuenit, vt Græcorum Sapientiſſimus eo potiretur: itaque Soloni obuenit. DELLE LITI DE' SCIOCCHI IL SAGGIO HA' IL FRVTTO. *Quod mente capti litigant, Sapiens capit*.

III. *Mamercus Piſcator*, reperto in retibus *Theſauro* arti laborioſæ renunciauit. ADIO PESCI, ADIO RETI; HO' ASSAI PESCATO. *Retia valete: hæc ſufficit Piſcatio*. Vbi quis in Principis ſeruitio lucrum fecit, ſeruire dedignatur.

IV. Quos *Glaucus Piſcator* Marina ex vnda ſemineces duxerat

duxerat *Piſces*: herbæ cuiuſdam litoreæ contactu, ſaliunt rediuiui. NELLA PATRIA ALCVN DORME, E FVOR SI DESTA. *Plerique deſides domi, exigilant foris*. Nihil vtilius ignauis, quàm domeſtico è foculo diſcedere: nam neceſſitas ingenium acuit.

CONCLAVE ANGVLARE AD AVSTRVM
De Terrena Venatione.

Media in Teſtudine, prima *Dianæ Infantulæ* Venatio, primuſque labor expictus eſt, ex Hymno Callymachi; cùm quinque auricornes, & æripedes, pedeſtri curſu *a.* *Ceruas* venata eſt: quarum quatuor ipſa interfecit; quintam Iunoni ad fatigandum Herculem,ſeruauit incolumem. ALTO PRINCIPIO A' GRAN PROGRESSI E' D'VOPO. *Principia magnus magna progreſſus petit.* A teneris veſtigia ſtrenuitatis apparent.

Quatuor Amoris Symbola in minoribus Teſtudinis ſpatijs.

I. *Cupido Venator*, dumoſas inter anguſtias occultas inſtruit *plagas*. DENTRO S'INVOLGERA' CHI MEN SEL CREDE. *Seſe implicabit qui ſibi minimum timet.* Intuta eſt contra Cupidinem propriæ virtutis confidentia.

II. *Cupido Canem odoratorem* ad luſtranda Feræ cubilia præmittit: *Vertagum* autem celerem, quoad illa exeat, loris cohibet. ALTRI LEVA LA FIERA, ALTRI LA GODE. *Alter Feram delatebrat, aſt alter capit.* Sic ſæpè accidit.

III. *Cupido*, morticinæ carnis fruſtulo curuatæ arbori ad alligato, ad opertam frondibus ſcrobem auidos inuitat *Lupos*. PERCHE PERA CHI ASPIRA. *Vt ſpiret qui aſpirat.* Fœminea verſutia cauenda.

IV. *Cupido* aureo Iaculo *Ceruas* venatur. DA SIMIL DARDO OGNI GRAN FIERA E' PRESA. *Sternuntur iſto maxima telo Feræ.*

 Qua-

a. *Ceruus, Græci, & Latini, tam Mares, quàm Fœminas vocant; vti lepores. Ac noſtri etiam Itali, vt Petrarc. Vidi vna Cerua con due corna d'oro.*

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ in Parietum lateribus.

I. *Hercules*,Euryſthæo imperante quo perire poſſet, *Aeripidem Ceruam*,quam Iunoni (vt antè dictum) Diana ſepoſuerat, aſſequitur. FA L'OSSEQVIO PIV' ILLVSTRE VN FIER COMANDO. *Obſequia durum illuſtria Imperium facit.*

II. *Diana* geminos *Canes* qui intacta Præda numquam redibant; *aureumque Telum*, quo quicquid peteret conſequebatur, Procridi Venatrici dono tradit. COSTERA' CARO A PROCRI VN SI BEL DONO. *Tam cara carò dono conſtabunt Procri.* Nam Iaculo eodem ab amantiſſimo Coniuge perempta eſt. *Ouid.*

III. *Alexander*, animo verè Magnus, Leonum venatu vnicè vſque ad eorum necem gaudens; cum *Leone* ſolus colluctatur, illumque conficit. Attonitus aſtat [a] Spartanorum Legatus. SDEGNA LE FIERE IMBELLI VN CORE INVITTO. *Animus puſillas non capit Magnus Feras.* Quam laudem Aſcanio, ignauas Feras dedignante Virgilius tribuit. *Optat Aprum, aut fuluum deſcendere Monte Leonem.* Cum vili hoſte non rixatur Magnanimus.

IV. *Lycurgus* Lacedæmonum Prorex,Venatorio habitu,*Ferarum venatione*,ad bellorum laborem Iuuenes exercet. *Xenophon in Rep.* LA FINTA PVGNA ALLE NON FINTE AVVEZZA. *Hac ficta pugnas pugna non ficta docet.*

ALTERVM CVBICVLVM ANGVLARE AD AVSTRVM.
De Inferna Venatione.

Media in Teſtudine, *Diana Inferna*, quam Fœmineo, Equino, Canino capite Triformem vocant Hecatem, nigro curru ab nigris vecta Ceruis, *Tartarea* venatur *Monſtra*. Ater habitus venatorius argento nitet: argento baltheus,atque cornu. Venabulum rotat nigrum flammea cuſpide. Sequuntur Nymphæ ſpecioſiſſima facie,anguineis crinibus; ferrugineo amictu, Furiarum more, colubris præcincto: atque alia Cerberum vinctum catenis tenet: aliæ furua Retia geſtant, atque faces, quarum ſplendore nocturna

na

a *Qui Alexandri victori plaudens; De Orbis (inquit) Imperio dimicaſti*, Plutarc.

na loci facies illuminatur. VN GRAN VALOR ANCO TRA L'OMBRE E' CHIARO. *Vel inter Vmbras nobilis Virtus micat*. Conſcotinam Hermodori, & Epicuri virtutem illuſtrem fecit latebra.

Quatuor Amoris Symbola, in minoribus ſpatijs.

I. Prima in Tabula cæcigenus *Cupido*, nocte illumina paluſtri ſadens in margine, dextra reticulum, leua geminas faces tenet, quarum coruſcatione accitos è latebris *Cancros* captat. TRAMMI CON DVO BEI LVMI VN CIECO A MORTE. *Me, Luce gemina, Cæcus ad lethum trahit.*

II. *Cupido Veſpertiliones* noctu aucupatur; accenſa face, ad quam Volucres hi nimio lucis amore inuolantes, alas flammis impendunt. Pro Inſcriptione celebre illud eſt carmen, E PVR CHE GODAN GLI OCCHI, ARDAN LE PIVME. *Dum perfruatur oculus, alæ exardeant*. Multos pauperat quod oculis placet.

III. *Cupido Vulpem* venatur; cuius ima fouea cùm gemino ſemper oſtio hiare ſoleat. Venator, alteri oſtiolo *laqueum* obducit, alteri *fumiferam facem* immittit, vt verſuta beſtiola verſutijs victa, malum incurrat, dum malum vitat. PER FVGGIR DALLE FIAMME, ENTRO NE' LACCI. *Fugiens Facis pericla, me illaqueo miſer*. Ad ſolemne illud reſpicit, *Melius eſt nubere quàm vri*.

IV. *Vrſum Cupido* ſubterraneo in cubili dormientem ligat: ſomno enim mergitur profundiſſimo. TVTTO DEVE TEMER CHI NVLLA TEME. *Timere debet cuncta qui nihil timet*. Senec.

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ in parietum lateribus.

I. *Proſerpina* Erebi Regina, atram & auro inſignem ſuccincta Chlamidem, in Auernali Nemore Monſtroſam Vmbram Leoniformem igneo inſectatur venabulo: ſic enim Phocenſes *Proſerpinam Venatricem* colebant. *Natal. Com.* CORRO, E FATICO, E CIO' CH'IO PRENDO E' VN'OMBRA. *Laboro, anhelo, & Vmbra, quod capio, eſt leuis*. Opes intellige, ac dignitates; vana laborantium Idola.

II. *Tiſiphone* Furiarum crudeliſſima, *Orioni* Venatorum iniquiſſimo nigerrimam donat *Caniculam*, oculis & faucibus flammas iaculantem; quæ qualemcumque Tartaream capiebat Feram: & in Cœlum translata, caniculares æſtus afflare dicitur. TAL CACCIATOR, TAL CANE. *Qualis Venator, talis Moloſſus*. Mali Principes, malos Miniſtros.

III. *Equeſtris Achillis Vmbra*, Infernis etiam in ſaltibus Vmbras venatur; vt Homerus *Odyſſ.* 11. ANCO ALL' OMBRE FA' GVERRA VN FIERO SDEGNO *Perſequitur Vmbras maximus etiam furor*. Vt qui in mortuorum famam ſæuiunt.

IV. *Hercules* Tartarum ingreſſus, inſatiabilem Vulturium, qui rediuiuum Tityi iecur crudeliſſimè lancinabat, venatorio transfigit iaculo. CHI NON SENTE PIETA', PIETA' NON MERTA. *Cui nulla pietas eſt, pium eſſe eſt impium*.

ANTERIVS CVBICVLVM
Regiæ Matris, Chriſtianæ à Francia.

Ad ſolicitos Heroinæ huius, publicam ob felicitatem, labores ſignificandos; vnica Tabula iucundiſſimum *Dianæ Triumphum* poſt venationes exhibet, ex Hymno Callymachi. Cùm nimirum venatricibus ſtipata Nymphis, ingentem prædam ad Diuorum voluptatem cæleſtibus infert Atrijs, offertque Ioui. ELLA FATICA, E TVTTO IL CIEL NE GODE. *Diuum eſt voluptas omnium, Vnius labor*.

INTERIVS EIVSDEM CVBICVLVM.

Hic etiam, vbi Regius Torus priuatæ eius quieti dicatus eſt; vnica Tabula *Dianam* amœniſſima in ripa ad placidi decurſum fontis quieſcentem, conſequenti allegoria repræſentat. Nymphæ laborum ſociæ, molli in gramine recubantes, calamis fidibuſque ſomnium Diuæ conciliant; & emeriti conquieſcunt Canes. SOL PER NON RIPOSAR, PRENDO RIPOSO. *Mihi, ne quieſcam, dulcis eſt tantum quies*.

CONCLAVE OVATVM
ad Aquilonem.

Cum nobiliora Venatoriæ pugnæ arma ſint *Canes*: placuit

Au-

Authori pro corollario, *Memorabilium Canum* hiſtorica Emblemata hoc in Penetrali venuſtiſſimo collocare.

Suprema igitur in Tabula, venatum abitura *Diana*, Canes omnes gregatim à cuſtodibus Nymphis adduci iubet; iiſque per Claſſes velut in diribitorio, luſtratis aptiores ſecernit. NON OGNI CANE AD OGN' IMPRESA E' NATO. *Non omnis operi natus eſt omni Canis*. Præcipua Principis cura, Miniſtrorum delectus.

In octangulis parietum lateribus Octo Canes memorabiles.

Singuli verò, vt cognoſci poſſint, Nomen aut Titulum ſuum in Collari vinculo deſcriptum ferunt.

I. Prima in Tabula *Cephali Canis* eſt pictus leporem mordicus deferens: nam, vti ex Ouidio prædiximus, ſine præda nunquam reuertens, quotidianum Domino pendebat tributum. MAI SENZA PREDA AL MIO SIGNOR RITORNO. *Numquam ad Patronum redeo ſine præda meum*. Vectigales hoſce amare Canes Domini ſolent.

II. *Canis Vlyſſis*: qui, cùm Dominum ab Ilio reuerſum, ſenio & ſquallore à ſe diſſimilem, domeſtici non agnoſcerent, acerbiùſque repellerent; vnus agnoſcit, & feſtiuè blanditur. *Ex Homer. Odyſſ.* MEGLIO D'OGN' ALTRO IL MIO SIGNOR CONOBBI. *Noui reuerſum blandus ante omnes Herum.* Viliores fideliores.

III. Canis Pyrrhi: qui extincto, & Pyræ impoſito Domino, Pyram conſcendit, illique commoritur: commorientium a Amicorum miraculum minuens. FEDE LA FIAMMA FE' DELLA MIA FEDE. Fera Flamma Fidei præſtitit fidem meæ.

IV. *Canis Corinnæ* Poetriæ, Ouidij Amaſiæ; qui Fures ab Amantibus dignoſcebat; illis ferus, his tacitus. LATRAI A I LADRI, ET AGLI AMANTI TACQVI. *Latratu fures, excepi mutus amantes*. Sic Domino ſimul, & Dominæ placuit. *Ex latina antholog.*

V. *Canis Vulcani*, quem Ætnæa in officina ignipotens ille Faber ære ſudit inanimem, mox animauit. HEBBI LA MORTE PRIMA DI ESSER VIVO. *Mori priuſquam viuerem, mihi contigit*. Multa ingenia, initio obſtupida, adoleſcendo ſapiunt; vt Fabius Ouicula, & Iunius Brutus.

VI. *Lelapa Celeſtis* Canis, quem Aſtrologi Procyonem vo-

a *Commorientium ſecta, qui cum Amico viui tumulabantur.*

vocant Stellis oculatum. SCORRE IL MONDO OGNI DI', NE MAI SI STANCA. *Haud laſſus vnquam ſemper Orbem circuit*. Cuſtodia vigil.

VII. *Plutonis Canis*; triceps Tænarij liminis Cuſtos inſomnis Vmbrarum terror. PERCHE ALTRI NON RIPOSI, NON RIPOSO. *Ne alij quieſcant, neſcio quieſcere*. In Zoilos, & obtrectarores.

VIII. *Anubis Canis*, ab Ægyptijs adoratus, quia Iſidem, & Oſiridem eorum Regem ſumma vigilantia, & fidelitate cuſtodiſſet. *Pier. lib* 5. ANCOR FRA' NVMI VN CAN FEDEL SI ADORA. *Etiam Canem fidelitas fecit Deum*. Fidi Arcium Cuſtodes, ſummè honorandi.

ALTERVM CONCLAVE OVATVM
Ad Meridiem.

Continet hoc Conclaue itidem pro corollario *Memorabilem Ceruorum* hiſtorica Emblemata: quorum etiam nomina in Collari leguntur.

Sublimiore in Tabula, vt Regię Chriſtinæ à Francia Maioribus plauderet noſter Author, nobilem *Ceruum Caroli Septimi* Francorum Regis pingi voluit: qui à Canibus Syluanectenſi ſaltu agitatus, cùm in Regias Venantis manus viuus incidiſſet, inuentus eſt hoc titulo circa collum inſignitus, *a* HOC CÆSAR ME DONAVIT. *Ricc. hiſt. Franc. lib.* 3. HA DI CESARE IL NOME, E NON IL CORE. *Gerit iſte Nomen Cæſaris, Cor non gerit*. In degeneres.

Octangulorum parietum Emblematica Hiſtoria.

I. *Cerua Dianæ*, albicolor, floribus redimita, & conſperſa, quæ in Aulide, pro Virgine Iphigenia, vt prædiximus, *b* immolata fuit. NASCOSA TRA' BEI FIOR VEGGIO LA MORTE. *Heu! Mors corollas inter, & flores latet*. Inſidioſa hoſtium munera.

II. *Cerua Telephi* Myſorum Regis, Herculis Filij; qui ab Auo ſylueſtribus beluis expoſitus, Altricis illius vberibus *c* educatur.

MORTE

a Creditum eſt, Ceruum hunc à Iulio Cæſare fuiſſe manumiſſum, & quatuordecim ſæcula ſuperaſſe: ſi fas eſt credere.

b Hinc Candida ſemper Cerua Dianæ ſacrificijs adhibita.

c Hinc illi tanta velocitas, vt Nutricem Alumnus in curſu æquaret.

MORTE DAL PADRE, E DALLE FIERE HO' VITA. *Necem Parens mihi attulit,vitam Fera*. Plerìſque humanius eſt exoticum,quàm Patricium ſolum:vt Themiſtocli.

III. *Ceruus Cypariſſi*, quem cùm Puer adeò dilexiſſet, vt cornua illi, collumque non modò floribus, ſed infulis, ac monilibus ornaret; mox à ſe inter dumos incautiùs peremptum cernens, inſolabili dolore *a* confectus eſt. CHI MI FERI', FV DAL DOLOR FERITO. *Qui me peremit, hunc ſuus perimit dolor*. Nihil felicius,quam nihil nimis amare.

IV. *Cerua Camillæ*,Volſcorum Reginæ; quæ infantula cum Patre patrio Regno eiecta, & Dianæ dicata;eandem cum Telepho Feræ charitatem experta; Ceruæ pernicitatem, à Dianæ ſtrenuitatem conſequuta eſt *Virg.* 11. *Æn*. HAVRA IL COR DI LEON, DI CERVO IL CORSO. *Leonis illi cor erit, Ceruæ pedes*. Cælica vis Naturam ſuperat.

V. *Cerua Syluia*,Latinorum Regis Filiæ, quam venantis Aſcanij Canes dilacerarunt. FVI CAGION DELLA GVERRA, E DELLA PACE. *Origo Belli Bellua, & Pacis fui*. Nam ex Ceruæ cæde,Bellum Latinorum cum Ænea: ex Bello,Coniugium Æneæ cum Syluia;perpetuumque Fœdus eſt ortum. Sic ſæpiſſimè aduerſa iuuant;& in melius Fata vertuntur.

VI. *Alexandri Ceruus*, quem magnanimus ille Regnorum venator,captum ſeruauit, & ſuo nomine collari inſcripto, reſtituit Syluæ; A VN MAGNANIMO COR,BASTA HAVER VINTO. *Hoſtem Duci viciſſe Magnanimo eſt ſatis*.

VII. Sertorij Cerua,quam ille à Luſitano quodam acceptam, ſiue ſimulatè,ſiue præſtigioſè,conſulebat;ſecumque ad expeditiones omnes comitem, atque auſpicem ducens, Dianæ Oraculum eſſe affirmabat. *Ex Plutarc. & Agell.l.*22.*c.*5. MEGLIO INSEGNA TALOR CHI HA MANCO INGEGNO. *Plerùmque,melior Conſul eſt indoctior*.

VIII. *Cæſaris Ceruus*, quem Domi familiarem, & militiæ contubernalem alebat: eiuſque collo auream laminam cum famigerato illo Titulo,quaſi præſidium,& decus,circumdedit: CÆSARIS SVM,NOLI ME TANGERE.Quo inſigni ſecutus ac liber vagabatur. DEL MIO SIGNORE IL NOME SOL MI E' SCVDO. *Herile tutus nomen eſt Clypeus mihi*. Magnorum Principum patrocinia.

RE-

a *Sed ab amico Apolline in funeſtam ſui nominis arborem, mutatus. Ouid.Met.*

REGIÆ SORORIS CVBICVLVM
Ad Aquilonem.

IN hoc clementiſſime ſimul Heroinæ, ſtrenuiſſimæque Venatricis *Aloyſiæ* amœno receſſu, voluit Author ferocia monſtra humano ingenio perdomita emblematicè poſtremo pro corollario adumbrare.

I. In Syriæ ſylua, *Mentorem Syracuſium*, obuius Leo terruit primùm: ſed cùm fugienti opponeret ſeſe, ſupplici queſtu, pedis plantam oſtendit infixa tumidam cruentamque ſpina: quam cum ille ſecura iam ac diligenti manu auelliſſet; cruciatu liberata Fera, gratias, vt Fera poteſt, blandiendo pedeſque lambiendo retulit liberatori. *Ex Plin. lib.* 8. E LA SPINA MI TOGLIE, E LA FIEREZZA. *Pia feritatem vellit ac ſpinam manus.* Hoſtilis potentia officijs mulcenda.

II. *Elpis Samius* in Africam procella delatus, cùm Leonem hiante ore ad ſe properantem paueret, ſummamque in arborem repere niteretur, ſupplici gemitu belua eodem oris hiatu, quo illum terruerat, cum dolorem in faucibus aliquem ſignificaſſet, deſcendit; atque eadem charitate, acutum oſſis fruſtulum, quod auidiùs mandentis dentibus inhæſerat, manu extrahit. BEN SOVENTE SI AFFOGA IL TROPPO INGORDO. *Perſæpè Mortem deuorat nimium vorax.* Noxia Rapacitas.

III. *Philinus Philoſophus* effœtam Pantheram mœrenti ſimilem, & aliquid precantem, depoſita formidine ſequutus ad foueam vbi catuli ceciderant, illos educit, ac geſtienti matri reſtituit. Quæ deindè beneficij memor, quotidianos ex venatione commeatus benemerito afferebat. *Ex Demetr. Phyſic.* GIOVA L'ESSER PIETOSO ANCO A' SPIETATI. *Etiam Feris prodeſſe, prodeſt plurimum.* Iuuiſse iuuat.

IV *Baianus Puer* Lucrino in litore Delphinum Piſcem aſſiduitate cibi vſque adeo ſibi demeruit, vt cùm Baijs Puteolos ad literariam Paleſtram iraret rediretque; per æſtuoſos illum fluctus impauidus inequitaret. *Ex Mecœnatis, & Flauij Alfidij literis.* Hac igitur in Tabula Puer eſt pictus, altum per æquor rependo inſidens lubricæ Feræ dorſo, elata dextera librum tenens: cum hac inſcriptione. ALLA VIRTV' QVALVNQVE VIA E' SICVRA. *Eſt inuia Viro nulla Sapienti via.* a

Hir-

a *Morbo extincto Puero, Delphinum ſubinde ad conſuetum litus ventitantem, deſiderio ac mœrore ferunt expiraſſe.*

V. *Hircanus Venator*,chariſſimos Tigridi Catulos furatus,perſequentis rabiem matris curſumque ſiſtit obiecto ſpeculo, in quo propriam imaginem dum illa intuetur,hic effugit. *Ex Claud.l.3. de raptu Proſerp.* CHI SE STESSO RIMIRA, ALTRI NON CACCIA. *Ceſſat alios vrgere,qui ſe reſpicit.* In Cenſores.

VI. *Indus*,indomitum Elephantem rabida inedia ita mitigat, vt ordeo deinde propoſito, ad infima pronus obſequia, turribus onerari ſe patiatur;& armatos homines in hoſtem ferat. *Ex Plin. l.8.cap.9.* CON LA FAME OGNI ORGOGLIO AL FIN SI DOMA. *Extrema pertinaciam fames domat.* Tutior obſidio quàm vis Refractarios paupertas mulcet.

VII. *Monoceros*, ſiue Vnicornis, ingens Fera, imò Monſtrum agnatis quinque Feris coagmentatum, Equino corpore, Ceruino capite,Elephantino pede, Aprina cauda, Taurino mugitu; & vno cornu nigro media fronte cubitorum duum haſtatus,quo ad truncum arboris rotato,nihil eſt obuium,quod non perfodiat atque perrumpat. Tanto demum robore,atque aſtu, vt viuus neque capi,nec decipi poſſit.Atqui hæc eadem beluarum formidabiliſſima, in Virgunculæ tantum ſinu, vbi Fera pabulatur ſedentis, crudelitatem exuit, ſeque Feram eſſe obliuiſcitur. Ex Pier.lib.2.cap.22. NVOCER NON SA' VNA FIERA A VN'INNOCENTE: *Noſcere neſcit Belua innocentibus.* Arx tutiſſima nihil ſibi conſcire.

VIII. *Syluestris Taurus*,Ficulnea corolla collo alligata cicuratur. *Ex Plin.lib.27.c.7.* Tanta vis imbecillima in Planta,ſed dulcitudinis artifice. CON LA DOLCEZZA OGNI FVROR SI PLACA. *Suauitate vincitur crudelitas.* Munera pro capiſtro.

IX. *Thoas Arcadicus*,cùm Serpentem à ſe diu educatum, Syluæ reddidiſſet, ſiuè ſerpentinum ingenium, ſiuè magnitudinem metuens: ac multò poſt in eadem ſylua circumuentus à graſſatoribus, exclamaſſet; ſerpens agnita voce ſuis è latebris erupit, Dominumque ab eorum manibus defendit. Ex Democrito. L'HAVER NVTRITO VN DRACO, E' MIA SALVTE. Pauiſſe Monſtrum ſola mihi ſalus fuit.

X. *Armenios quoſdam Piſcatores* adductis retibus lętos,repentè aggreſsa Tigris; oblatis contenta piſcibus, abijt innoxia; & ad eundem quotidie reuerſa locum,accepta piſcatus portione,ſecuris tandem conuixit. Ex eodem. *AMOR'INTERESSATO,E AMOR DI BELVA. Ferinus eſt,ex vtili naſcens,Amor.*

RE-

III.

Amedeus Turcicæ Claſſis Præfectum cædit.

Dum feruet maritimo Marte Pelagus.
Impia Ducem; Pia Dux Claſſis mactat Amedeus.
Pulpitat orbata Capite impietas,
Et Rhodum nutantem virtus vnius a tenet.

IV.

Captos Rhodon ducit Amedeus.

Fama volatum velis anticipans Victor;
Suis ligatam rudentibus Aſiam remulco trahit.
Suis natat Barbaries incluſa Ergaſtulis.
Et Rhodios Portus, quos malè optauerat, timet.

V.

Rhodij Equites Amedeo gratias plauſuſque referunt.

Metu liber, ſtupore captus Equitum Ordo,
Gratijs atque oſculis vindicem cumulant dextram.
Huic ſeruatricis præmium aſſeritur Frondis.
Et qui tot Palmas dederat, Laurum accipit.

VI.

Amedeo Triumphus decernitur.

Agitur Triumphus: pars pompa eſt Hoſtium ſqualor,
Vultuſque tru es. Quod quiſque timuit, ridet.
Radiat ſuperbo magnus in curru victor.
Nouumque b *Solem geſtiens miratur Rhodos.*

VII.

Amedei contra Saracenos Terreſtris pugna.

Fœcunda laurus lauros; Victoria victorias gignit:
Et ſemel madidus neſcit abſtergi Mucro.
Reducta Pelago Præda, Terris Prædones venatur:
Et Crucis Hoſtes, hoſtiliter cruciat.

Sua

a *Alludit ad Equeſtris Ordinis Titulum.* Fortitudo eius Rhodon Tenuit. b *Alludit ad Rhodium Solis ſimulacrum.*

VIII.

Sua manu Saracenorum Regem interficit.

Per nubes telorum fulgurat Amedei Ferrum.
Et ritu Fulminis alta robuſtiùs quaſſans,
De tot Barbaris Principem Saracenorum petit.
Exinde Rhodijs reddita eſt a *Serenitas.*

IX.

Gentilia Stemmata Rhodienſibus permutare, iniuſſu Cæſaris recuſat.

Ni Cæſar abnuat, abnuit præmij ergo.
Defenſæ Crucis Stemmate auitam mutare Aquilam,
Quàm gloria Auſpicem Beroldo aſſeruerat Cæſar.
Tanta eſt magno in pectore modeſtia.

X.

Annuente Cæſare Inſignia mutat.

Probante Auguſto, grande Argumentum capit;
Seruatum Crucis candorem cruento inferens Clypeo.
Heros Gladio b MAGNVS, *nec Clypeo minor:*
Nam quid effecerit Gladius, Clypeus docet.

---

a *Alludit ad illius Inſulæ ſerenitatem: vnde ab Horatio Clara Rhodos vocatur. Et Solino teſte;* nunquam dies ità nubilus eſt, vt Solem non conſpiciat.

b *Exindè hic Amedeus* Magni *cognomentum obtinuit.*

VRBANI PRÆTORII AVGVSTÆ TAVRINORVM ORNATVS.

MAgnificos inter Apparatus, quibus Auguſtæ Vrbis Moderatores, Regiæ Sponſæ, quæcunque tandem eligeretur, optatiſſimo aduentui plaudere *a* ſtatuerant: magnificentiſſima fuit, & manſura Vrbani Prætorij feſtinata in anteceſſum Inſtauratio, marmoreo proſpectu, ornatuque vndequaque ſplendido, & Auguſti Nominis digno. Huic igitur Magnificentiæ ſuam quoque Operam noſter Author in Inſcriptionum, & Emblematum varietatē lætus contribuit: neque enim facilè crediderim, aut Patritium erga Patriam magis officioſum: aut Patriam erga Patritium magis beneuolam reperiri.

Primi Lapidis Inſcriptio
In fundaminum angulo collocati.

ALMA DIE *b* SEXTA IVNII.

MEMORABILI DIVINI CORPORIS MIRACVLO

SACRA.

AVGVSTA TAVRINORVM,

VRBANVM PALATIVM,

IVCVNDISSIMA REGALIS CONIVGII SPE

SPECIOSIVS REDIVIVVM,

ÆTERNO HOC LAPIDE

ÆTERNÆ FIDELITATIS AC PIETATIS TESTE,

INAVGVRABAT.

O MAIO-

a *Vide ſuperiùs, de Publicis Principum Receptionibus, pag. 133.*
b *Maximè religioſa eſt Vrbi hæc dies, ob Auguſtiſſimæ Euchariſtiæ prodigium, de quo ſuperius, pag. 75.*

MAIORIS AVLÆ ORNATVS.

Hic vetera Vrbis decora, nobilium Hiſtoricorum monumentis, Vrbiſue Tabularijs eruta; coloribus iconicè, Inſcriptionibus hiſtoricè, ità exponuntur, vt nec Inſcriptionibus ſui deſint colores: & geſtorum vetuſtas noua voluptate ſpectetur.

Contignationis Pictura.

Media, & capaciore in Tabula, Eridanus Ægypti Rex, quem Apim alij vocant, occupato Ligurum Regno Vrbem molitur: Inſcriptio ſic habet.

ÆGYPTIO AB REGE, PROPE FLVMINVM REGEM,
REGIA CIVITAS,
ÆGYPTII TAVRI OMINE, AC NOMINE,
AVSPICIVM DVCIT.
a ANNO ANTE ROMAM DCCCXIX.

In minoribus contignationis ſpatijs.

I.
AVGVRVM PRINCEPS, HETRVRIÆ REX
b PIPINVS,
TAVRINOS ÆGYPTIIS ERIPIT
ANNO ANTE ROMAM CCCC.

II.
PROFLIGATIS HETRVSCIS
BELLOVÆSVS TAVRINIS IMPERAT.
ET CISALPINÆ GALLIÆ NOMEN FACIT. *c*
ANNO POST ROMAM CLXVII.

AB

a *Ex Philib. Pingon.* b *Ex eodem.* c *Ex Liuio.*

III.
AB GALLIS AD ROMANOS
TAVRINVM TRANSFERT IMPERIVM
APPIVS CLAVDIVS
ANNO POST ROMAM CCCCLXXVII.

IV.
COTTIVM ROMANI ALPINO MVNERANT REGNO.
TAVRINAMQVE VRBEM ALPIVM PEDEM
REGNI CAPVT CONSTITVVNT.
ANNO POST ROMAM DCCXL.

TABVLÆ DECEM
Superiore in parietum faſcia.

Prima in Tabula, ſanguinolentum, Annibalis cum Taurinis prælium depictum vides, cum hoc Inſcripto.

I.
TAVRINENSEM PLANICIEM, ALPIVM IVGIS ASPERIOREM
ANNIBAL EXPERITVR.
NAM IBI OCVLVM AMISIT VNVM, 1 HIC QVANTOS?
ANNO CCXIX. ANTE SALVATOREM.

1 Trigintaſex millia Hominum, ingentemque numerum Equorum atque Elephantum ſe in Taurinis amiſiſſe, Annibal ſuo ore fatetur apud Liuium *lib.1.dec.3.*

II.
TAVRINÆ VRBIS FIDELITAS
AB DIVO IVLIO 1 IVLIÆ COLONIÆ IVRA.
ET COMATA GALLIA, 2 TOGATÆ GALLIÆ NOMEN,
PROMERETVR.
ANNO XLII. ANTE SALVATOREM.

1 Pictura Cæſarem Iulium oſtendit, Coloniæ ſuæ Inſignia Taurinatibus tradentem: quos Ciues Romanos facit. *Cælius ſecund. Muſter. Plin.* Nomiſmata Taurini cuſa eo ſeculo, cum Iulij Cæſaris effigie, & altrinſecus Tauro inſcripto, COLONIA IVLIA. Quod & Vexillorum erat inſigne.

2 Ciues Taurinenſes Romano more, aſſumpta Toga, & reſecta Cæſarie, cum habitu nomen mutauere.

III.

ALPIVM TRIVMPHATOR AVGVSTVS,
1 AVGVSTI NOMINIS SVI ADDITAMENTO,
IVLIAM COLONIAM CÆTERIS ALTIOREM FACIT:
ANNO XI. ANTE SALVATOREM.

1 Participem præliorum Vrbem, Auguſti Nominis participem eſſe voluit: & à Romanis acceptum Titulum, Vrbi ſuæ commune fecit. Hinc Auguſta Taurinorum dicta. *Dion. lib. 31. & 54. Plin. l. 3. c. 17.* Extantque Nomiſmata, impreſso Tauro, cum inſcriptione, COLONIA AVGVSTA.

IV.

AVGVSTOTAVRINATES
AB APOSTOLO 1 BARNABA, CHRISTIANA FIDE;
POSTINDE NVNQVAM 2 DENIGRANDA, CANDIDANTVR
ANNO LI. POST NATVM SALVATOREM.

1 Circa Chriſti annum illum, Barnabas Chriſti Apoſtolus, tota Ciſalpina Chriſti Verbum diſſeminauit; atque Mediolanenſem Metropolim conſtituit. *Ex Baron. ſub illo anno; & alijs paſſim.*

2 A ſuſcepta ſemel Chriſti Fide, Taurinenſes deſciuiſſe, nuſquàm legitur: imò contrà Nouatores propugnaculum fuiſſe, tum priſcæ, tum recentes Hiſtoriæ teſtantur. Væ Italiæ ſi deſciuiſſet.

V.

SANCTA HEROIS IVLIANA, SANCTOS HEROAS
1 SOLVTOREM, ADVENTOREM, ET OCTAVIVM,
CIVIVM 2 SALVTI SERVATVRA, 3 SEPVLCRO CONDIT
ANNO CCCVI.

1 Cru-

1 Cruciferæ Legionis Thebæorum Martyres; ſub Maximiano palmam adeptos. *Ex Hiſt. Maximiani, Notarij eius æui. Et Guilielm. Baldeſs. Hiſt. Theb.*

2 Anno 1537. imminente ab nocturna aggreſſione Ciuibus excidio; Tergemini illi Heroes, quos pridem Tutelares Ciuitas colebat; mœnibus iam inſidentes aggreſſores, micantibus ſimulacris repulerunt. *Ex Philib. Pingon. ſub illo anno.*

3 Conquiſita illorum ſacra Corpora, tumulo & ædicula religioſè in Vrbis pomerio tunc decorauit: quam poſtmodum ſanctus Victor Taurinenſis Antiſtes, ædibus cenſibuſque annuis auxit: eodemque Sacrario pia Conditrix condita fuit: nunc Auguſtiſſimo in Templo Societatis Ieſu, iunctim, digniſſimeque aſſeruantur.

VI.

TAVRINENSI IN 1 CONCILIO,

PESTIFERA PRISCILLIANORVM HÆRESIS OPPRIMITVR:

ET ORBI VNIVERSO VRBS VNA MEDETVR.

ANNO CCCXCVII.

1 Celebratum eſt hoc Concilium auſpicijs Sirici Pontificis: quem Pictura Poeſeos Soror, oculis oſtendit, licet abſentem: cuius tamen leguntur in Concilio Literæ à Pontificis Archinotario: ſimulque literæ Diui Ambroſij prædefuncti; quibus illa Secta Diris deuouetur. *Ex Concil. Taurinenſ. actio c. 5.*

VII.

A 1 STILICONE IMPERII PRODITORE SEPVLTAM AVGVSTAM,

2 BARBARI REGIS HVMANITAS,

MINORE FORMA, FORTVNA 3 MAIORE, SVSCITAVIT.

ANNO CCCCXX.

1 Hic Honorij Imperatoris Socer; poſt plurima præclariſſimè geſta, tandem vt Genero pulſu, Eucherium Filium ad Imperium efferret; Gothis, quos deuicerat, ità fauit, vt per Auguſtæ noſtræ ruinas, furentibus aditum in Italiam aperuerit.

2 Alaricus Gothorum Rex, à Stilicone iniquiſſimè ſeruatus, Regnoque Ciſalpino potitus; Taurinorum Auguſtam, Alpium propugnaculum, quadrato ſed minore ambitu reſtituit.

3 Nam de ſuo ſinu Italiæ Reges dedit.

VIII.

MAXIMVS TAVRINENSIS, 1 DOCTRINA VERE MAXIMVS, CONTRA FALLACEM 2 EVTYCHETIS DOCTRINAM VOCE TONAT, CALAMO FVLGVRAT.

ANNO CCCCLI.

1 Celeberrimus hic Taurinenſis Epiſcopus fuit, clariſſimuſq; tàm ſcriptis, quàm eloquio Eccleſiæ ſplendor: cuius elogia canit Baronius ſub eo anno.

2 Stupuere illius doctrinam tria Concilia, Arauſicanam, Romanum, & Mediolanenſe ſub Leone Pontifice: vbi præſertim contra corrupta Eutychetis dogmata (vt ait Author, ac pictura exprimit) voce tonuit, calamo fulgurauit.

IX.

LONGOBARDORVM REGINA, 1 THEVDELINDA, SOLIO DATVRA, QVEM THALAMO DIGNETVR, AGILVLPHVM TAVRINORVM DVCEM PRÆFERT OMNIBVS

Anno DLXXXXI.

1 Pijſſima Fœmina Garibaldi Bauariæ Regis Filia; Antharis Longobardorum Regis Vidua; Procerum decreto ità Regno inceſſit, vt quem eligeret Maritum, Rex eſſet. Illa, neminem ſe, Regnoque digniorem æſtimans, Agilulphum accerſit ſimulata cauſa; cui, Regiam manum vt oſculetur, accedenti, os porrigit; illaque teſſera Coniugem ac Regem facit. *Paul. Diaconus*, *ipſeque Author in libro de Ital. Regib.* Hinc loci amœnitate capta, ſtatis temporibus Auguſtam Regni Sedem, noſtram in Auguſtam tranſtulit. *Apud eundem.*

X.
FLAVIVS AGILVLPHVS, ET THEVDELINDA, TAVRINVM TRANSLATA REGIA; 1 IOANNI PRÆCVRSORI REGNI PATRONO, PIO CIVIVM PLAVSV, SIMPLICI QVOQ; 2 AGRESTIVM LVSV, METROPOLITANVS TEMPLVM VOVENT, ANNO DCII.

Mira huius Tabulæ varietas. Templi fundaminibus Auguralis immittitur lapis: aſtantium Regum oculis iconicum Templi ſpecimen exhibet Princeps fabrum: Ciues religioſè operi fauent: Villicorum alij, Corybantium ritu racemiferos agitant thyrſos: alij picturato inſultantes plauſtro, lemniſcatos extimulant boues: omnia lætitiæ plena.

1 Prima omnium religioſiſſima hæc Regina, D. Ioannem Baptiſtam Tutelarem ſuum, Longobardici totius Regni Tutelarem inuocauit, ac loci Præſidem. Atque, vt Moguntiam Inſubricam, qua delectabatur, celeberrimo eiuſdem Patroni Templo illuſtrauit; vbi ferream Coronam velut in ſacrario, ad imitandos Longobardorum Reges, repoſuit: ſic eadem pietate Auguſtam noſtram Italiæ Caput, eiuſdem ſancti Patrocinio, ſolemni Baſilicæ dedicatione, commiſit. *Sigon. Pingon. idemque Author, lib. de Ital. Reg.*

2 Perennauit eadem die Præcurſori ſacra in Templi encænia popularis & feſtiua, ſed religioſa hæc hilaritas, pauculis ab hinc annis intermiſſa.

Inferiora Maioris Aulæ Ornamenta.

Infrà parietum faſciam, apertam circumquaque Porticum imitante pictura, ſtatariæ cernuntur octo Cæſarum Imagines, qui poſt Auguſtum aduſque Sigiſm[illegible]um, memorabile quodpiam beneficium Vrbi noſtræ contulere. Singulis verò, ſingu-

laris memoria redditur, ex Vrbano, aut Eccleſiaſtico Archiuo deprompta, & Imaginibus hiſtoricè ſubſcripta.

I.
TIBERIVS IMPERATOR.

Ad declarandam propenſionem ſuam, Cæſarea Nomiſmata Taurina Colonia Symbolo inſigniuit.

II.
NERO IMPERATOR.

Extincto Rege Cottio, extincti Regni ſemiſſem Taurinenſi Auguſta ſubiecit: & bonis Ciuibus etiam mali Principes profuere.

III.
CONSTANTINVS IMPERATOR.

Fauente edicto, profana Iſidis, & Dianæ Fana, ſolutori ac ſyluestro Cæleſtibus Patronis conſecrare, Ciuibus conceſſit.

IV.
OTHO IMPERATOR.

Auguſtotaurinenſem Rempublicam, Priuati, Publici, Credentiarij Concilij, opportuna inſtitutione ordinauit.

V.
OTHO III. IMPERATOR.
Taurinenſem Mitram, adiecta Cottiarum Vallium nobili lacinia, decorauit.

VI.
HENRICVS V. IMPER.
Prolatis Auguſta Taurinorum Terminis, eandem CÆSAREÆ FIDEI PRÆSIDIVM *nuncupauit.*

VII.
FRIDERICVS IMPERATOR.
Italia incendiarius; Milone Epiſcopo deprecante, Taurinum ſeruat: & inter beneficia numeratur noluiſſe nocere.

SI-

VIII.
SIGISMVNDVS IMPERATOR.

Studiorum omnium Athenæum Auguſtæ Taurinorum, ne maximis Vrbibus inuideret, aperuit.

AVLÆ MINORIS,
Conſilijs deſtinata, Ornamenta.

Cùm ſingula ſenaculi huius ornamenta, ad formandos eorum Animos, qui de publicis rebus conſulunt, Author diſpoſuerit, in ſublimi Tabula *Cæleſte illud Concilium* quod in Apocalypſi, *c.4.* deſcribit Apoſtolus,expingi voluit, vbi SAPIENTIÆ Deus in Seniorum conſeſſu altè fulget: cum hac Inſcriptione. EGO SAPIENTIA HABITO IN CONSILIO. *Prou.c.8.*

Minora Contignationis ſpatia.

In ijs,*Virtutes quatuor*,in commune conſulentibus perneceſſariæ,ſymbolicis ſimulacris proponuntur; addito itidem ex Diuinis libris documento.

I. PRVDENTIA. Regia ſpecie: librum,ſceptrumque tenens. *Conſilium cuſtodiet te;& Prudentia ſeruabit te. Prouerb.8.*

II. VERITAS, & RECTITVDO. Nudo pectore: perſpicuo Corde: Solem oſtendens. *Non abſcondi Veritatem à Concilio multo. Pſalm.39.*

III. SECRETVM. Digito labra comprimens, iuxta Harpocratis ſimulacrum. *Secretum extraneo ne reueles. Prou.25.*

IV. CONCORDIA, & PAX. Cum Lyra,& Caduceo Mercuriali.*Qui Pacis ineunt Conſilia,ſequitur eos gaudium. Prou.12.*

Octo Emblemata in parietum ambitu.

In ijs, præmemoratæ *Conſiliariorum conditiones*, celeberrimis ex Sacra Scriptura commendantur Exemplis: atque ad Exempla ſingula congrui Scripturæ loci accommodantur.

De

I.

De Concilij neceſſitate generatim.

Locus.) IBI SALVS, VBI MVLTA CONSILIA. *Prou.* 2.
Exemplum.) *Conſiliorum Tribunal, Reip. firmamentum exornat Salomo.*
Pictura.) Salomo Conſiliorum loco imprimis ſplendidiſſimè conſtructo, atq. ornato; ſublimi in ſede Procerum cogit Concilium, quanquam ipſe Sapientiſſimus. 3. *Reg.* 7.

II.

Locus.) QVI SAPIENS EST, AVDIT CONSILIA. *Prouerb.* 12.
Exemplum.) *Naamano valetudinem deſperanti, fidele ſuorum Conſilium ſaluti fuit.*
Pictura.) Naaman militum Syriæ Princeps, pernicioſa lue ferè depaſtus, cum Siloe Lymphis corpus eluere, vt monebat Eliſeus, recuſaſſet; ſuorum deinde conſilium ſequutus, lauit, ſtatimque conualuit. Hic itaque Naaman lauat, Serui aſtant. 4. *Reg. c.* 5.

III.

De Veritate, ac Rectitudine Conſilij.

Locus.) PROPTER PECCATA LABIORVM, RVINA. *Prouerb.* 12.
Exemplum.) *Iniquum Caiphæ Conſilium, fiet Hieroſolymæ.*
Pictura.) Hieroſolymæ incendium, & ruina ex eo Conſilio. *Ioan.* 11.

IV.

Locus.) SIMVLATOR ORE DECIPIT. *Prou.* 11.
Exemplum.) *Adulantium Conſilijs deceptus Achab, Martem laceſſit, & Mortem.*
Pictura.) Achab, adulantibus Pſeudoprophetis, victoriam contra Regem Aſsyriæ mendaci ſpiritu ſpondentibus, conſiderę nolens, quàm Michææ Prophetæ, qui vera præſagibat; in procinctu perimitur. 3. *Reg. c.* 22.

V.

V.

Locus.) NEQVISSIMVM CONSILIVM SVPER IPSVM DEVOLVETVR. *Eccleſ.27.*
Exemplum.) *Noxij Conſilij author, noxam experitur Achitophel.*
Pictura.) Achitophel, vtiliſſimi, ſed turpiſſimi Conſilij author; præpoſteri euentus ægrimonia, laqueo iugulum ſponte induit. *2.Reg.17.*

VI.

De ſecreto.

Locus.) QVI AMBVLAT FRAVDVLENTER, REVELAT ARCANA. *Prou.11.*
Exemplum.) *Suorum pernicie, commiſſum ſibi ſecretum pandit Sampſonis Vxor.*
Pictura.) Quòd arcanum blanditijs extortum reuelaſſet Philiſtina Vxor, Philiſtinorum ſtrage Aſcalonem implet Sampſon. *Iudic.14.*

VII.

De Prudentia in Conſilijs.

Locus.) CORONA DIGNITATIS SENECTVS. *Prou.16.*
Exemplum.) *Reiecto Senum prudenti Conſilio, Rempublicam Roboam, ſeſeque perdit.*
Pictura.) Ahias Propheta, in fruſta duodecim dilacerato Palliolo, duas tantum particulas Roboamo attribuit, reliquas Ieroboamo: vt ſignificet, de toto Hebræorum Imperio, quod Roboamo ex aſſe debebatur, duas tantum Tribus in eius ditione permanſuras; quòd in emulgendis Populis, maluerit vanorum Iuuenum, quàm canorum capitum audire conſilia. *3.Reg.12.*

VIII.

De Concordia in Conſilijs.

Locus.) FACTA EST MANVS DOMINI VT DARET EIS COR VNVM. *2.Paralip.30.*
Exemplum.) *Concordi conſilio, labentem reſtituit Rempublicam Ezechias.*
Pictura.) Numinis ira, & Aſſyriorum armis deſolatum Regnum nactus Ezechias, conuocato Procerum, & Leuitarum Concilio, primum omnium ſatagit vt vnicordes ſint. *2.Paralip.29.*

IN-

INSCRIPTIO DEDICATORIA,

In externo Palatij faſtigio collocata, Primori reſpondens Lapidi.

CAROLO EMMANVELI,

ET FRANCISCÆ A FRANCIA,

AVGVSTISSIMIS REGIBVS, AVGVSTA TAVRINORVM;

QVAS OPTATI CONIVGII SPE FVNDARAT ÆDES

FAVSTISSIME CELEBRATI GRATVLATIONE, DEDICAVIT.

ANNO MDCLXIII.

THESIVM
PVBLICARVM
PARERGA.

PARERGA
PVBLICARVM THESIVM
QVAS
CAROLVS FRANCISCVS NICOLIS
VERNANTIS, ET RVBILANTIS COMES,
VICTORI AMEDEO SAB. DVCI DICAVIT.
ET AVGVSTÆ TAVRINORVM SVSTINVIT.
ANNO M. DC. XXXIV.

T*HESAVRI* fatale nomen Authori noſtro dignè contigit: nam ſi quid opis ab eo flagitent Ingenia, ſemper ſui promus, nunquam condus, denegat nihil: alijs natus, non ſibi. Itaque *Vernantis Comes* (cuius nunc ſenilem prudentiam in Virili ætate non miramur; qui virilem in viridi Pueritia anticipauit) cùm olim vix pubeſcens, iam emeritus Philoſophiæ Alumnus, ſtrenuiſſimum Altricis Propugnatorem ſeſe palàm protuliſſet: cùmque ad ornandas *Theſes* ſuas, quas Regio Duci Victori Amedeo dedicabat; ingenioſa, vt nunc fit, aliqua *Parerga* ab Authore noſtro quæſiuiſſet: hic, celeberrimum illud *Stemma* concinnauit; quod non modò alijs Theſibus imitamentum; ſed funebri eiuſdem Ducis Pompæ argumentum ſuppeditauit. Inuentum ſanè Argumento eruditum, Simulacris graue, Emblematis varium, Inſcriptionibus argutum: quas hoc in volumine omittere non poſſum, quo me promiſi omnes illius Inſcriptiones, quæ mihi in manus incidiſſent, ſtudioſorum oculis conſignaturum.

STEMMATIS TOTIVS DISPOSITIO.

TOtam tripedalis paginæ aream, à ſummo ad imum, & qua-quauerſùm circa *Theſes*, architectonicus quidam contextus eleganter diſcurrit, & in ſe redit: in quo, tanquam in Templi alicuius figurato proſpectu, integra Sabaudorum Principum à Beroldo ad Victorem, *Simulacra*, geniali ordine collocata ſunt; & bina binis ſeriatim ſuppoſita? Tùm geminos inter Proauos, *Victoris Amedei Geſta* bello pacique clariora, penſilibus tabellis adumbrata numerantur: ſuis ſingula *Elogiolis* illuſtrata. Idque mira quadam ante atque ordine. Primò enim, Victoris ipſa Geſta, Bellica ad dextram, Pacata ad læuam Stemmatis, diuiſim poſita, diuiſo Claudiani carmine vno, pro vtrarumque *Titulo* hinc, & inde inſcripſit Author: ROBVR IN ARMIS PACE PROBATA FIDES. Eandemque diſtinctionem communi vno *Herculea Claua* Symbolo ſignificauit, quæ ad dexteram horrida, & nodoſa cernitur; ad læuam frondifera, & in Oleam, vt Hiſtoriæ produnt, arboreſcens: partito eiuſdem Claudiani carmine altero vtrinque Inſcripta, OLIM DOMITVRA GIGANTES, ET PACEM LATVRA POLO. Tùm vnaquæque *Tabella* duorum Principum *Simulacris* intercepta, Victoris Amedei Geſtum aliquod oſtendit; quod ipſum in duobus Proauis, qui ad latera locantur, Hiſtoriæ celebrarunt. Vt ſi eadem Virtus ab ijs Maioribus in Nepotem, cum ſanguine dimanarit. Ipſe verò *Victor Amedeus*, celſiore atque ampliore in Tabula velut in Templi faſtigio, ad viuam effigiem expreſſus, planèque ſibi ſimilis, ingenioſi laboris Finis, & Principium, ornamenta ornat omnia; totiuſque Stemmatis, vt iamiam dico, non modo augmentum eſt, ſed Argumentum.

ARGVMENTVM OPERIS, ET OCCASIO.

QVoniam per idem tempus, prudentiſſimus ille Princeps, *Cyprij Regni Titulum* hereditario Iure à Maioribus indeptum à quibuſdam poſtmodo neglectum; grauiſſimis de cauſis, quæ ingenitæ illius modeſtiæ vim intulerant, reſumere coactus fuit; proinde noſter Author, tùm vt Adoleſcentuli Theſium Propugnatoris nomine, Principi ſuo nouum ex priſco decus gratularetur; tùm etiam, vt aliquid in hoc Stemmate pro-

fer-

ferret non vulgare, non tritum, non recoctum: nouam quandam ex renouato illo Titulo, & maximè propriam commentationem meditatus eſt, ex antiqua *Teucri ſalaminij*, qui Cyprium Regnum vindicauit, Hiſtoria; quæ Stemmatis inuentioni, & Theſium dedicationi materiam dedit. Atque hanc, in ipſa præliminari Epiſtola, expreſſam leges.

D. VICTORI AMEDEO

CYPRI REGI SEMPER INVICTO,

COMES CAROLVS FRANCISCVS NICOLIS, VICTORIAM.

Teucer (non ille pauidus iaculator) ad Cyprij Regni vindicias, Authore Oraculo, velificaturus; Militum ſuorum virtutem, qui frementis Pelagi ſpectaculo conſternabantur, egregia illa voce reuocauit, NIL DESPERANDVM TEVCRO DVCE, ET AVSPICE TEVCRO. *Mouit me ſtatim vt monuit hæc ſecuritas, ad intentatum Philoſophiæ Pelagus pertentandum. Quid enim trepidarem ſub intrepido* DVCE, *Ingeniorum* AVSPICE, *qui vel ſolo nominis Oraculo, Victoriam ſpondes. Atqui hanc ſpem, ſi bona mihi Fata compleuiſſent, tanti ego facti memorem* Tabellam hanc *pro votiuo anathemate, inter diuina tua Geſta, & Maiorum tuorum Simulacra, Immortalitatis Templo deſtinaui. Exactum eſt mihi tandem totum hoc itineris, atque laboris: Syrtes Scopulos, Fluctuſque vici. Itaque, vela contraho, gratias refero*, Tabellam *appendo, Votum ſoluo.*

Hiſtoriam Teucri minimè fabuloſam leges apud Trogum Pompeium *lib.* 44. Velleium Paterculum *lib.* 1. Euripidem in Helena *act.* 1. & Horatium *lib.* 1. *Ode* 7. qui Teucri Concionem ad pauidos Commilitones recitat his verbis.

Tempora populea fertur vinxiſſe corona,
Sic triſtes affatus amicos:
Quò me cumque feret melior Fortuna Parente,
Ibimus ò Socij, Comiteſque.
Nil deſperandum Teucro Duce, & Auſpice Teucro.
Certus enim promiſit Apollo,
Ambiguam Tellure noua Salamina futuram.

Maioris Tabulæ Deſcriptio.

Hic, *Teucer* Dux inuictiſſimus ad *Victoris* Ducis noſtri viuam effigiem ſculptus, populea Corona; Regiaque nitens Trabea, antè *Phœbi* Aram ſtat: cui fatidica Sacerdos *Theonoe* (vt in Euripide) *Phœbeum Oraculum* de ſcripto reddit.

Ignotum ornatis, Teucer quate Nauibus æquor;
Regnaque ventorum leuibus pete Cypria pennis,
Quam tibi Diuinus ſedem parat Author Apollo.

Teucrum circumſtant attoniti *Milites*: ipſe verò Theſium *Propugnator Adoleſcentulus*, Teucri velut Armiger, alacri vultu *Clypeum* geſtat Paterno ſuo ſtemmate inſignitum: cuius etiam *Epigraphe* gentilitia, ad præſentem ſententiam ex amiſſi quadrat: PVGNA, ET TVTELA: neque diſſonat *Cognomen*: nam νίκη Victoriam ſonat. Teucri autem *Clypeum*, Sabaudis Cypriiſque Inſignibus pictum, *Regiamque Cypri Coronam*, altè ſuperuolitans *Victoria* defert. Propè litus, armatæ *Naues*. Procul verò *Cyprus Inſula* fluctiuago circumfuſa Mari: quam Commilitonibus Teucer indigitat.

Minores Tabellæ nouem,
Victoris Amedei Geſta iconicè continentes.

Vellem in hac pagina Imagines ipſas vt cupro impreſſæ ſunt poſſe transferre: nihil enim minutius, neque abſolutius in Perſonarum, locorumque deſcriptione cerni poteſt. Prima igitur Tabella, dextrorſum affixa, arduam *Crepacorij Arcem* oſtendit, à Victore adoleſcentulo ante Hiſpanorum oculos expugnatam: cæſumque Hoſtilium ſuppetiarum Præfectum: huiuſque Tabulæ Titulus eſt,

STRENVITAS.

Sita eſt hæc Tabella inter duum Proauorum ſimulacra; *Beroldi Saxonis*, qui caput eſt Sabaudæ Gentis; & *Humberti eius Filij*; in quibus eadem Virtus ante annos viguit. Horum autem ſtatariæ, & cataphractæ Imagines, ex Regij Lararij autographo (vt reliquæ omnes) ex ordine, diligenterque deſumptæ ſunt.

Inſcri-

Inſcriptio hiſtorica Tabellæ ſuffixa.

Spectas hinc illinc generoſi Generis Authores BEROLDVM, *&* HVMBERTVM; *quorum* STRENVITAS, *in ipſo Iuuentæ flore præcoces Palmarum fructus collegit. At illi te viciſſim minimè degenerem ſpectant, Victor Amedeo; qui triumphali ad Rhodanum Victoria initiatus Tyro; repentè hauſtis Alpibus, Crepacorij Arcem repugnantem expugnas: hoc vno tactus infortunio, quod nimia Fortuna, hoſtilium ſuppetiarum Ductore cæſo, materiam Clementiæ ſummouit.*

Non vacat Inſcriptiones appoſitis clarare notis, quas tot impreſſa recentium Hiſtoriarum volumina ſatis euoluunt.

II.

MODVS IN VICTORIA.

Hiſtoria, *Montiſclaui Arcem* diu reluctatam, & oppidanorum deditionem, continet: Tabellam intercipiunt Amedeus Primus, Humberti Primi; & Humbertus Secundus, Amedei Primi Filius.

Inſcriptio.

Rarum eſt MODESTIÆ *cum Strenuitate contubernium; non rarum tamen in eorum pectore, vnde tibi Genus, & Genius. Mirata eſt* AMEDEVM PRIMVM *Burgundia*, HVMBERTVM ALTERVM *Brigantes; à quorum Victoria ſe ipſa contenta, nihil ex deuictis Vrbibus ſuſtulit, præter ſeruitium. His Auorum exemplis Moderationem tuam minimè miratur Monſcaluus, qui Victoriam tuam demiſſione ità compeſcuit; vt optanda voluptatis fuerit, te habuiſſe Victorem.*

III.

CELERITAS.

Hiſtoria, *Plebanam Acropolim*, occidiumque *Liguriæ* tractum, veloci Victoriæ ſubactum curſu; captoſque Tribunos, & bellica Inſignia, ſub oculis ponit.

Inſcriptio.

CELERITAS VERO, *militaris Fortunæ Parens*, *in* HVMBERTO III. & AMEDEO II. *ſeſe iactat: quorum Tela ab Tranſalpinis laceſſita, tam citò in Authores inuolarunt; vt omnium pugnantium frontes, fugientium terga confoderint. Senſit rediuiuam in te Patrum Virtutem Liguria; cuius Oram Occiduam tanta feſtinatione ſubegiſti; vt aliud nihil fuerit Arces videre, quam vincere.*

IV.
FORTITVDO.

Verrucam obſeſſam exhibet hæc Tabula, & ſublicium *Padi Pontem* eluuione laceratum, quem Victor Amedeus, tormentaria inter fulmina, hoſtili glande in facie ictus, intrepidè inſiſtit, ac reficit.

Inſcriptio.

Habuit, & propugnandi FORTITVDO *in vtroque* THOMA *memorabile exemplum, qui pro ineluctabili Pedemontium Muro impauidum Pectus oppoſuere. Te verò Fortiorem confeſſa eſt Cantabrici Tormenti Ferrea vox, cùm Verrucana in obſidione, rebellis Eridani terga iterato Ponte comprimeres. Nam ignitus ille globus, horribili te bombo impetere auſus; vt faciem attigit tuam, ſubita liquatus reuerentia, oſculo tantùm genis impreſſo, tuos antè pedes concidit: vulnuſque quod Victori minabatur, victus accepit.*

V.
RELIGIO.

Indicat hæc Tabella pijſſimum illius Principis cogitatum, quo cum Africo Rege, Religioni Chriſtianæ conducibilem operam moliebatur; vt tuto in loco *Ara* poni, & Catholica miniſteria poſſent exerceri; qui tractatus iam proceſſerat, ni deceſſus obſtitiſſet,

In-

Inſcriptio.

Hactenùs galeata Virtutes: nunc paludatarum Regina RELI-IONI *plaudendum Huius inſtinctu Rhodum Chriſtianæ Pietatis Aſylum, ex ingluuie barbarica* AMEDEVS IV. *extorſit: uſdemque afflatu Quintus* AMEDEVS, *tot Diuis Templa, t Templis munera dedicauit. Horum tu non tam Nominis uàm Virtutis Heres, metas impietati praſcribis, tollis Religioni leque enim ſatis, quod Hareſim finitimam, ne vires, aut virus xerat, totis Alpibus premis: niſi vltrà Herculis metas, verecunda Crucis iubar in Barbarorum oculis defigere molireris.*

VI.
SVAVITAS.

Continet Pictura ſolemnem *Legationem ad Ferdinandum Cæſarem*, qua diu tentatam armis à Magno Genitore Montiſferrati Poſſeſſionem; Victor Amedeus tranquilla tractatione conſequitur.

Inſcriptio.

Sed augendis Imperijs fortiorem eſſe Fortitudine SVAVITATEM, *Geminus teſtatur* AMEDEVS, *Quintus, & Sextus: quos erga Cæſarem beneficos, Cæſarum beneficia, vltroneaque Vrbes ſequuta. Egiſti de hoc exemplo Amedee Victor. Nam ferocem Ferrati Montis Prouinciam, quæ auito Iure debita, ſed armato Iuri obluctata, Paterno ferro vinci potuit, non vinciri; ſuaui opera, grataque ad Cæſarem Legatione, vindicaſti.*

VII.
PRVDENTIA.

Hìc *Claraſcenſis congreſſus* cernitur, in quo Victor Amedeus cum Principum omnium Legatis agit.

Inſcriptio.

PRVDENTIAM *verò, Principum Virtutem Principem, Claraſcenſe Fœdus in illo Orbis Theatro ſpectabilem fecit: vbi non modò Ciſalpina, ſed Italica incendia, terribili Regalium armorum attritu excitata reſtinxiſti. Quis enim pacatos animos in germana* AMEDEI PACIFICI, *&* LVDOVICI *Filij, Stirpe miraretur: quorum alter Italiæ Pacem peperit, alter Eccleſiæ.*

VIII.

IVSTITIA.

Pedemontanum Senatum contagij bellique cauſa diu viuo Patre clauſum aperit, *Nouaſque Conſtitutiones promulgat.*

Inſcriptio.

Suam etiam in Te IVSTITIÆ *gloriam,* PHILIPPVS II. *&* CAROLVS III. *auctiorem agnoſcunt: hic innocuæ Bonitatis Exemplar: ille litium amputator cognominatus. Vtroque verò celebrior Tu, Legum Iura iniurijs Temporum collapſa, nouis Legibus erexiſti: reparatoque Senatu, Aſtræam, quæ tabe corruptas, tubiſque obſtrepentes fugeret Terras, è Cælo reuocaſti.*

IX.

MAGNIFICENTIA.

In *Noua Vrbis* molitione, & munitione.

Inſcriptio.

Denique MAGNIFICENTIA, *Regiarum Virtutum apex, laudibus tuis imponat apicem. Redijt per te ad primæuam amplitudinem Auguſta Regia, Hoſpitum amor, Hoſtium timor: Quæ ab* EMMANVELE PHILIBERTO *dedicata; à* CAROLO EMMANVELE *decorata; Tuis nunc opibus ità creſcit, vt Amicos recipere, Inimicos intercipere poſſit: & vtriſque argumento ſit, per te Auguſti Vrbem, in te Auguſti Animum reuixiſſe.*

Non

Non hic leges *Gallici Regni Præfecturam*; nec *Inſubricam expeditionem*;nec *ad Ticinum* attonitum *geſta*:dum enim hoc Stemma elaborabat Author,futura diuinare non poterat ſed augurari.

MINVTIORA PARERGA.

Hæc ſolida eſt totius Stemmatis Moles: ſed in ea ſoliditate,tot ornamenta,tot ingenij luſus, tot artis deliciæ ad Architecturam, & eruditionem pertinentes,intextæ ſunt;vt nihil ingenio, aut myſterio careat. Curioſum illud ſanè,quòd licet omnes Tabellarum Hiſtoriæ fuſioribus Elogijs explicentur; ſingulis tamen Tabellis breuis aliquis *Titulus* volitante in Cartula, ex celebri Poeta deciſus legitur,ad *Victoris* Ducis Nomen alludens.

I. Nam præcipua in Tabella, vbi ex Oraculo Cyprium Regnum Teucro contigit: *Titulus* eſt Virgilianum Hemiſtichium, CYPRVM VICTOR DITIONE TENEBAT.

II. Prima in Tabella de *Strenuitate Iuuenili*, in Crepacorij expugnatione. HIC IVVENIS IAM VICTOR OVANS. *Virgil.*

III. Te *Moderamine* in Monclaui deditione. VICTOR ERAT QVAMVIS, ÆQVVS IN HOSTE FVIT. *Ouid.*

IV. De *Celeritate* in Liguſtica Victoria. QVOD INSTAT EXPEDIET VICTOR. *Virgil.*

V. De *Fortitudine* contra bellica Tormenta dum Pontem reficit. AVSVS INSISTERE VICTOR. *Virgil.*

VI. De *Religione*:dùm Chriſtianis Miniſterijs locum in Africa procurat. VICTOREM EA CVRA SVBIVIT. *Virg.*

VII. De *Suauitate* in Monferratenſi adeptione. SCEPTRISQVE POTIRI CONTIGERIT VICTORI. *Virgil.*

VIII. De *Iuſtitia* in Nouis Legibus atque Conſtitutionibus. VICTORQVE VOLENTES PER POPVLOS DAT IVRA. *Virgil.*

IX. De *Prudentia* in Pace Claraſcenſi. SCVTORVMQVE INCENDIT VICTOR ACERVOS. *Virgil.*

X. De *Magnificentia* in Nouæ Vrbis molitione. VRBEM CONDERAT VICTOR. *Virgil.*

Cætera facilius eſt cernere, quàm recenſere.

THESIVM PVBLICARVM
P A R E R G A.
QVAS PAVLVS PASTA
DVSINI COMES, ET EQVES COMMEND.
ACADEMICVS SOLITARIVS.
MAVRITIO PRINCIPI A SAB.
ACADEMIÆ PRINCIPI

Dicauit; & Auguſtæ Taurinorum ſuſtinuit.
Anno MDCLIV.

INſtituerat prouidus hic Princeps, celeberrimam Academiam, duplo vtiliorem Reipublicæ, quàm illa fuerit Platonicorum in Hortis Academi. Illa enim,vt aiebat Timon,Sectatores ſuos ad garriendum Cicadarum more inter arbuſta, duntaxat educabat: hæc Androgina Ingeniorum Parens, *Literarÿs* iuxtà, & *Equeſtribus* exercitamentis, Foro & Caſtris ſuos ità initiauit: vt ſtrenuiſſimi Belli Duces, & conſultiſſimi Iuſtitiæ Præſides; Doctiſſimi etiam Cardinales, & ipſe qui nunc regnat Pontifex, ab illius ſinu prodierint. Et quoniam hæc tota Principis voluptas, hoc delicium,hoc à negotijs erat diuerticulum; ſoliuagam Academiæ Sedem, ac Domicilium amœniſſimo in Suburbano ſuo prope Eridanum, conſtituerat: vnde Academicis ſuis, ſuo de genio, & exemplo SOLITARIORVM Nomen indidit: eoſque ab alijs Academiarum Alumnis Heroico illo ſymbolo diſcreuit, quod Author ipſe noſter in ſuo Argutiarum volumine, Symbolorum omnium ingenioſiſſimum cenſuit; *Cylindricum* dico *ſpeculum*, in quo circumfuſæ confuſæque in plano Maculæ coeuntes, perfectiſſimam effigiem conſequuntur. Eoque ingenioſiùs, quo Cylindrus ille in Viridarij cuiuſdam centro ita pingitur, vt florentes areolæ,ac puluini circà ſpeculum, ad informium macularum formam conſiti,ipſo in ſpeculo perfectiſſimam forment ſymboli Epigraphen, OMNIS IN VNVM: ex Virgiliano Carmine,

Sociùm Virtus coit Omnis in Vnum.

Hac

Hac igitur ex erudita ſolitudine, Nobilis Ephebus Paulus Paſta cum prodijſſet; & quam meruerat Laurum, Principi ſuo emeritus referre deſtinaſſet, quæſiſſetque ab Authore noſtro ſuarum *Theſium Parerga*; hic è re nata, argutum *Stemmatis* Argumentum ſumpſit, quod ex Epiſtolari hac Dedicatione planè comprehendes.

SERENISSIMO PRINCIPI

MAVRITIO A SABAVDIA

INGENIORVM ACADEMO.

PAVLVS PASTA ACADEMICVS SOLITARIVS SACRAT.

Quater de cumano armorum ſtrepitu perterrefactæ, noſtris procul Sedibus fugerant Muſæ; niſi in amœniſſimam Suburbani tui ſolitudinem confugiſsent. Hic igitur ſecuræ ſeſe beant, delicianturque Pierides, feliciorem in ACADEMI HORTIS *Parnaſſum nactæ; vbi læta Lauris apricitas eſt pro* a *Helicone: Olorina Eridani lympha pro Caſtalio; blandus Zephyrorum flatus pro Afflatu; & Heros ipſe* ACADEMVS, *pro Phœbi Oraculo. Quin etiam ingenuæ omnes Artes, tùm ſedentariæ, ac pacatæ, & belligeræ amico fœdere, commune Theatrum iunctanſque cum Muſis ſedes colunt, & nouo Ingenij tui miraculo bellicaquoque Arma, paciferas inter Diſciplinas numerantur. Cernis igitur, vt Academicorum alumna Iuuentus, vtrique ſacra Palladi, ad te conuolat, tanto ambitu, vt à* SOLITVDINE *nomen adepti, Solitudini nomen adimant, Vrbemque faciant ex Suburbio. Cernis vt ille gladio, hic calamo certat: ille ex Cathedra tonat, hic ex Equo fulminat: alter Choris, alter Caſtris proludit: & Academicorum tuorum ipſa otia, hoſtibus terrorem incutiunt. Cernis vt Martia Laurus, cum Poetica lauro: ſacer Apex, cum Militari Galea: forenſis Toga cum Philoſophali Palliolo, vni Muſæo certatìm allaborant; & diuerſa ſtudia in commune conferunt; omneſque palàm erudit, quicquid ſinguli didicerunt. Argutiſſimè igitur* CYLINDRICVM SPECVLVM *pro Heroico Aca-*

a *Parnaſſi vertex apud Seruium.*

Academiæ Tuæ ſymbolo commentus es, inſcripto Titulo OMNIS *in* VNVM. *Nam quemadmodum informes paſsimque ſolo diſperſi Characteres, vbi omnes in vnum ſpeculum coiuerint, mira quadam luminis virtute integrati,perfectiſſimè conformantur: ità tot Ingenia, genio diſſimilia, quæ ſingulatìm iacerent; eruditæ vnius Academiæ illuminata commercio, abſolutam vndequaque ſpeciem, conſpicuamque conſequuntur. Me igitur (quem inſigni Clementiæ tuæ beneficio, in hac frugifera ſolitudine amœnas inter Camœnas, alienis perfrui laboribus voluiſti) vt viciſsìm publicò communicem quod priuatim collegi; non tàm ſingularis propenſio monet, quàm ſocialis neceſſitas cogit. Auget fiduciam admirabile Academiæ Tuæ Symbolum. Sic enim Philoſophales hæ Theſes,quas planæ in Paginæ informes quaſi Maculas effudi: in ſublimi præclaroque Mentis tuæ Speculo emendatæ, rectæ & certa euadent Oracula: & quæ mea in vmbra priuatim deliteſcerent; Omnium Collegarum Virtute* IN VNVM *conſpirante, inter dimicandum, promicabunt. Vale Celeberrime* INGENIORVM ACADEME, *Ingenijs omnibus ſemper celebrande: atque vt* OMNES IN VNVM *Vota congerimus, Omnibus Vnus æternùm Viue.*

STEMMATIS DESCRIPTIO.

Minore quidem ambitu hoc Stemma, quàm præcedens conſtat; non minore tamen opere,aut venuſtate. Nam licet ſimplex pagina, Theſium paginæ ſuperaddita, ſymbolicam Picturam comprehendat; paruitatem tamen compenſat diligentia in penè innumerabili multitudine, ac mirabili efformatione minutarum *Figurarum*, veluti Phidiæ Scutum; cuius laus in minutijs maxima fuit, quas vocat Plinius *Argumenta parua,& ingenij tantùm*: vt cum multa mireris, plura ſemper inuenias.

Tota igitur *Stemmatis* facies; totam Tranſpadanæ *Principis Villæ* faciem repræſentat, ſub allegoria *Hortorum Academi*; quorum etiam *Nomen*, vt Villæ Titulus, in tranſuerſario *Sepimento* legitur, quod topiario opere virgultis intertexto, Academicis aditum pandit, occludit alijs, quibus ſapientiæ limen eſt limes.

Hic

Hic ergo amœniſſimus, inter Lauros & vineta, ſuauiter aſſurgit Collis, theatrali ſpecie à Natura ſinuatus: cuius ad imum pedem, architectonica ſtructura, triumphalis ad inſtar Molis columnari nixa fulcimento ſolidè, ſed eleganter, in altum exilit: eiuſque faſtigiata in ſummitate, *Muſæ* omnes Pinnaculum circumſtant, medio *Principis Simulacro*, heroica ſpecie, inter bellica, & literaria trophæa collocato; cum Inſcriptione, HEROI ACADEMO SACRVM. Nam Academum Semideum fuiſſe, Muſaſque ſoliuago in Suburbio coluiſſe, Eupolis teſtatum reliquit. Hinc, & illinc, medianæ Moli contigua *Porticus* in Theatri formam gemino flexu *ſubdialem Aream* complectitur, quam hortenſes *Areolæ* diſtinguunt; atque in ipſo hemicyli meditullio *columnatum ſpeculum* Academiæ *ſymbolum* format, conformatque literas OMNIS IN VNVM.

Hæc totius Stemmatis diſpoſitio, atque Pictura: in qua quod poeticè affictum eſt, à loci natura, & arte parum abludit: nunc emblematica Figmenta perſequemur. Singulæ igitur Porticuum apertiones, ſingularum *Artium* ſtudijs, diſcretæ quaſi *Officinæ*, confinguntur: in quibus ſinguli Artium illarum *Auctores, Auctoreſue*, operi intendunt ſuo: vnàque omnes ſatagunt, vt communi velut in Athenæo Nobiles Academiæ Alumni exerceantur. Singulis autem Fornicibus, congruum cuique Arti *Symbolum* præfixum eſt, figura ſemper varia, manente ſemper Titulo eodem, OMNIS IN VNVM. Totam denique Porticuum ſummitatem, pro Acroterijs *Trophæa* eminenter ornant, ex ſingularum Artium Doctrinarumq; Inſtrumentis compoſita. Lubet igitur eodem ordine, quo ſingulæ Officinæ inſcriptæ ſunt, breue ſpecimen exhibere.

AD LÆVAM.

Rhetorica.

Vides hic *Marcum Tullium Ciceronem*, Latiæ Facundiæ Parentem, ad Quirites pro ſuggeſtu declamantem contra veſanum Catilinam, fugienteſque vides coniurationis conſcios, furente Populo. Oratoriæ verò Facultatis *Symbolum eſt ſcopus altè ſuſpenſus*, in quem multa vndique tela diriguntur; inſcripta Epigraphe, OMNIS IN VNVM. Oratoris enim proprium eſt, Argumenta omnia ad vnius Propoſitionis confirmationem collineare.

Poeſis.

Hic *Homerus*, oculis, non animo cœcus, aſtantem Achillem Lyra pſallit. Poeſeos autem *Symbolum* eſt ipſa *Lyra*; cum eodem dicto, OMNIS IN VNVM. Vnitas enim differentium Chordarum eſt Harmonia: Vnitas Poematis, Heros.

Pictura.

Quandò inter Academica exercitamenta, hæc quoque libera Facultas, Poeſeos Soror enumeratur: vides *Zeuxim* mirabili arte *Vuas* imitantem, quarum ſimilitudine deceptæ conuolant Auiculæ. Picturæ verò *Symbolum* eſt *Pictoria Tabella* pigmentis diuerſicoloribus diſcretim illita, cum dicto, OMNIS IN VNVM: ad Vnam enim effigiem illa inſeruit diuerſitas.

Muſica.

Orpheus blanda voce ſcopulos Feraſque rapit. Pro *Symbolo*, *Muſicarum notarum* P*agina* eſt; quæ quatuor *Vocum diſcrimina* ad idem carmen modulandum conciliat, eodem Titulo inſcripta.

Geometria.

Euclides Platonicus, Regem Ptolemæum Lagidem Geometricat figuras docet. Pro *Symbolo Circulus* Geometrica in Tabula deſcriptus, à cuius Circumferentia ad punctum medium lineæ confluunt æquales: idemque omnibus quadrat Titulus, OMNIS IN VNVM.

Practica Matheſis.

Archimedem cernis, miro trochlearum artificio Marcelli *Naues* harpagantem. *Symbolum* eſt *Parabolicum ſpeculum*, quo Solares radij omnes ad idem punctum concurrentes ignem excitant: quo artificio idem Archimedes nauigia comburebat. Titulus OMNIS IN VNVM.

Aſtro-

Aſtronomia.

Ioannes à ª *Sacrobuſto*,nobile illud inuentum Diſcipulis oſtendit,quo imaginarj *Cœli Orbes* gemino ſuper axe verſatiles, Aſtrorum Soliſque ſemitas,ſtationeſque deſignant. Pro *Symbolo ſphæra* ipſa,cum dicto, OMNIS IN VNVM.

AD DEXTERAM.

Dialectica.

Ariſtoteles Academicis Logicas commentationes ſuas, & Figurarum ſchemata perambulando declarat. Pro *Symbolo*, *Manus conſtricta*; ſic enim Zeno Dialecticam à Rhetorica ſecernebat, vt hanc expanſæ palmæ: illam digitis in palmam reductis compararet. Titulus idem, OMNIS IN VNVM.

Phyſica.

Parmenides Phyſiologorum Princeps, Cœlorum Elementorumque *Globum* ante Academicorum oculos ponit. Ideoque *Globus* pro *Symbolo* eſt: cùm tota hæc rerum Vniuerſitas,vt Parmenides docebat,ſit maximè Vna. Dictum, OMNIS IN VNVM.

Medica.

Hippocrates Cous ex herbarum faſce *diſtillarium in Organum* immiſſo, ſalubres elicit ſuccos. Atque nobili hac in Academia, à Profeſſoribus huius Facultatis,quæ Phyſiologiæ maxima pars eſt, eruditiſſimæ Diſſertationes audiebantur. Pro *Symbolo*, Organum, cum eodem lemmate, OMNIS IN VNVM.

ª *Alijs Sacroboſco*.

Superphyſica.

Continet hæc Doctrina, non modò quam *Naturalem Metaphyſicen* dicunt, ſed *Diuinarum* quoque rerum contemplationem. Hic igitur *Sententiarum Magiſter*, ſacrum euoluens *Codicem*, Cæleſtia pandit arcana. *Symbolum* eſt, *Hierarchicus Cæleſtium ſpirituum Ordo* circa ineffabile *Tetragrammaton*, quod rerum omnium Principium eſt, & Finis: cum eodem dicto, OMNIS IN VNVM.

Ethica.

Socrates Moratæ Philoſophiæ Coryphæus, altera manu *Librum* ſuum de Virtutibus, altera *Calicem* tenens; oblatam ab Athenienſibus *Cicutam* intrepide haurit. Pro *Symbolo* eſt *Silenus* Socratis, extimè deformis, intimè repletus Gemmis, quæ de aperto pectoris ſpiraculo pellucent.

Iuriſprudentia.

Hic *Legislator Iuſtinianus*, ſublimi Solio inter galeatos togatoſque ſedens, læua euaginatum ſtringit *Gladium*, dextra *Codicem* Legum porrigit. Pro *Symbolo*, *Iuſtitiæ Libra*, indiuiduo ex Momento pendens; nempè Virtutis medio; OMNIS IN VNVM.

Prudentia Militaris.

Quoniam *Equeſtris Academiæ* precipuum decus eſt hęc ſcientia; Principum Sabaudorum maximè propria; voluit Author in hac Sede collocare *Magnum Carolum Emmanuelem*, heroicæ huius Scientiæ Magiſtrum, feroci in Equo inſultantem Hoſtibus, ſuoſq; animantem: qualem Haſta vidit obſeſſa. Pro *Symbolo bellica Teſtudo* eſt, qua multi iunctìm Milites, Conſertis Clypeis contecti, hoſtilem ſuffodiunt murum; his enim probè quadrat Virgilianum Hemiſtichium, *Socium Virtus coit* OMNIS IN VNVM.

COE-

COETERA STEMMATIS PARERGA.

Hactenus *Theatri* Ornamenta: iam in *Area* medio Theatri ſinu comprehenſa, vbi *Columnare ſpeculum* florentes inter Areolas eminere diximus; effuſam *Nobilium Academicorum multitudinem* cernis ingenuarum Artium munera pro cuiuſque genio, vt præliminaris Epiſtola indicabat, exercentium. Alij legunt, alij ſcriptitant, alij pingunt, alij declamant, alij diſputant, alij conferunt inter ſeſe. Hi *Cythara* ludunt, iſti *Choreas* ducunt, illi ficto Marte digladiantur, vel ferocem *Equum* domitant, vel *ligneum Equum* dexterrimè inſiliunt; aut immiſſis *Equis*, demiſſiſque lanceis concurrunt. Quidam cæleſtem verſant *Globum*, quidam terreſtrem *Mappam* circino metiuntur; vel diſſita locorum per *Dioptram* explorant. Omnes denique, ingenioſarum inſtar Apum, ex hortenſibus Academi delicijs, floreas Muſarum diuitias populantium, ità ſibi proficiunt, vt alijs proſint. Ipſe vero *Adoleſcens Propugnator Eques*, ad viuum expreſſus, *Theſium* ſuarum, laborumque felicium *Schema*, collectas veluti in Academi Hortis fruges, *Academo Principi ſuo*, humillimè offert ac dedicat.

ICO-

ICONOMANTIA
SIVE
THESIVM PVBLICARVM
PARERGA,
QVAS CAROLVS FRANCISCVS CAPRIS,
CILIARII COMES, ALTESSANI DOMINVS,
ACADEMICORVM FVLMINALIVM PRINCEPS,
SERENISSIMO PRINCIPI
MAVRITIO A SABAVDIA
DICAVIT, ATQVE SVSTINVIT
AVGVSTÆ TAVRINORVM, ANNO MDCLV.

Fvlminales *Academici* de ſuo STEMMATE nomen accepere, quo eum Philoſophalem in aciem deſcendunt ingenijs certaturi, Theſes ipſi ſuas generatim ornare ſolent. Et quoniam illud ipſum Academiæ *Stemma*, de Authoris quoque noſtri fluxit ingenio: de illo vt aliquid dicam, opportunitas monet, poſtquam de ſingulari Propugnatoris huius *Stemmate*, quod ICONOMANTIAM appellauit Author, diſſeruero: Huius igitur *Stemmatis Argumentum*, & noui Nominis Iconomantiæ arcanum, ex *Epiſtola Dedicatoria*, vti ſuperiora percipies.

SERENISSIMO PRINCIPI
MAVRITIO A SABAVDIA
COMES CAROLVS FRANCISCVS CAPRIS,
FVLMINALIS ACADEMIÆ PRINCEPS,
DEDICAT.

Ad-

Admirabile Diuinationis genus curioſa Mortalium procacitas rimata eſt, quo Semideum Imaginibus è Cælo deuocatis, gemmeoque in ſpeculo perſpicuè refulgentibus, quam quiſque Veritatem ſcitari voluiſſet, illo in SPECVLO *intuebatur. Quid eſt autem,* SERENISSIME PRINCEPS, *quod Oraculi definitione adæquè indigeat, quàm Philoſophorum Theſes, quæ inter eruditas Diſceptatorum Exedras toties propugnata, atque oppugnata, euentilata ſemper ſemperque altioribus difficultatum tenebris inuoluta, incertum faciunt, pluſne lucis afferat, quàm auferat Veritati Diſputatio. Vt mirandum minimè ſit,* Scepticam *illam* Sectam, *Pyrrone concitore Athenis ſurrexiſſe, quæ* Nihil eſſe Verum, præter hoc vnum, quòd Verum nihil eſt, *conſtantiſſime profeſſa: vnica Theſi Theſes omnes eluctabatur; & Philoſophiam euertebat Philoſophando. Ego itaque Theſium mearum Veritatem, quam ingenÿ claritate nequeo,* ICONOMANTICA DIVINATIONE *quadam, conſequi conatus, Clariſſimorum* HEROVM *(à quibus Cæleſtem iſtum Animum cum ſanguine duxiſti) glorioſiſſimas* IMAGINES *è Cælo euocatas, in Tua vnius* IMAGINE *perſpicuo veluti ſpeculo conſpicuas, mihi propoſui. Nulla enim Virtus Maximos illos Paterni Maternique tui Stemmatis Manes ſingulatìm illuſtrauit, quæ in Te vno cumulatè non eluceat: vt de Te planè tuus ceciniſſe videatur Virgilius,* VIRTVS COIT OMNIS IN VNVM. *Ades igitur, atque Auſpicÿs illuceſce Tuis,* SERENISSIME PRINCEPS. *Nam niſi Theſes hæ Philoſophicæ tuo confirmantur Oraculo: nihil in Philoſophia Verum eſſe ſtatuo, meque Scepticum ex Peripatetico, in poſterum dedo.*

STEMMATIS DESCRIPTIO.

Nobiliſſimi Propugnatoris huius Theſes, quæ de vniuerſa lectæ Philoſophia, ſimplici pagina quantumcunque prægrandi cohiberi non potuiſſent; cùm in libriformi volumine congeſtìm compaginatas vidit noſter Author, vt ad palmaris pagellæ anguſtias, *Stemmatis Parerga* contraheret, ingenio paruitatem ſupplente, *conquadratum ſpeculum* ad eam menſuram pingendum cenſuit; vbi ipſiſſimum, penèque reſpirantem

Mauritij Principis vultum medio in Circulo collocauit: eumdemque trium *Maiorum Imaginibus* ex Paterno, Maternoque Stipite proximioribus circumcluſit. Hinc *Magnus Carolus*, illinc *Catharina Auſtria*, Mauritij Genitores supernè viſebantur. Subindè *Emmanuel Philibertus*, iuxtìmque *Philippus II.* Hiſpaniarum Rex, Aui. Denique *Carolus Bonus*, cum *Carolo V. Caſare*, Proaui: omnes ad viuam Imaginem, ex penitiſſimis autographis, diligentiſſimè expreſſi. Itaque, vt in Magno Carolo *Inuictam malis Magnanimitatem*: in Catharina *Modeſtam venuſtatem*: in Emmanuele Philiberto *Strenuitatem Amabilem*: in Philippo Rege *Prudens Conſilium*: in Carolo Duce *Bonitatem*: in Carolo Cæſare *Maieſtatem*, omnium conſenſus celebrauit; ità omnes Imagines cum Mauritij Imagine ſic congruebant, vt ſi illo in *Speculo* Maiorum *Virtutes omnes*, vno in Nepote refulgerent. Et ſanè, citrà aſſentationem, ea Mauritij Principis indoles fuit, vt *Magnanimitas* cum *Modeſtia*: *Strenuitas* cum *Prudentia*: *Bonitas* cum *Maieſtate*, in eius animo vultuque, conſpirarint. Ita cùm ſingulas Virtutes haſce, ſingulis Maiorum Imaginibus ſubſcripſerit Author: tùm circa *Principis Imaginem* geminum Claudiani Carmen vt Epilogum inſcripſit, QVÆ SVNT DISPERSA PER OMNES, IN TE MISTA FLVVNT. ET QVÆ DIVISA BEATOS EFFICIVNT, COLLECTA TENES. In eandem quoque ſententiam *Heroicum Principis ſymbolum* pro faſtigio Stemmati appinxit; *Cylindricum* nimirum *Speculum* cum Virgiliana epigraphe; VIRTVS COIT OMNIS IN VNVM.

Sic in anguſto ampliſſimum inuenit campum eruditio. Atque hoc illud eſt ICONOMANTICVM SPECVLVM, quod Heroum *Imaginibus è Cælo deuocatis*, Argutum Stemmati Argumentum dedit, vt Epiſtola indicabat.

Lubet etiam pro corollario argutum addere ingenij quendam impetum. Nam cùm laudem ſtrenuiſſimi Theſium Propugnatoris multæ certatim plauderent Muſæ, quæ in eo volumine leguntur; Author etiam noſter, ab ipſo Propugnatore, ingenioſo Anagrammate atque Epigrammate prouocatus, par pari vt referret, ità luſit.

D. EM-

D. EMMANVELIS THESAVRI
AD INGENIOSISSIMVM VATVM PRINCIPEM
SOBRINVM SVVM RESPONSIO.

CAROLVS CAPRIS.

Anagramma.

CARPIS LAVROS C.

Epigramma.

Nomini augurio LAVROS, *mi Carole* CARPIS.
Vnica C. *ſupereſt, nec tamen arte caret.*
C. *Centum ſonat: ergo alios decet vnica Vates*
Laurea: Centenas at tua Muſa meret.

FVLMINALIVM
ACADEMICORVM STEMMA.
IN COLLEGIO AVGVSTOTAVRINENSI SOCIETATIS IESV.

ROgatus olìm ab *Ariſtotelea Philoſophia, ſacræque Theologiæ* Studioſis, dùm adhuc Anonyma illorum Academia, ingenijs potius & actis, quàm Stemmate Tituloue clareſcebat, vt paulò ante dixi: noluit hic Author quorundam Academicorum genium ſequi (nec tamen improbauit) qui vilia, & abiecta Cognomenta, & Inſignia ſuis indunt Cætibus: ſed ea maluit, quæ alacres animis addant animos, & literarium Martem accendunt. Maximum enim minimique impendij bellantium præſidium eſt ſpes bona. Nora, in Militum delectu ferocia Nomina; vt omnia Victoriarum Cenſoribus placuiſſe. Verſabantur in eius oculis *Vexilla terribilia*, quæ precipuis *Romanorum Legionibus* Nomen, & Auſpicium fecerunt. Dracones, vt ait Ammianus, *hiatu vaſto perflantes, & ideò velut ira ſibilantes*: Aquila *aduncis vnguibus*, vt Ioſephus inquit, *Auiũ omnium valentiſſima, & velut omen Victoriæ in quoſcumque eat*. Aper, Lupus, Elephas, etiam horrenda Monſtra, *Minotaurus, Chimæra, Hydra, Sphynges*, vt ex Apiano, Plinio, Vegetio, multiſque Numiſmatum monumenti: imprimis verò *Flammæ haſtis præfixæ*, incendiorum prænunciæ: & *rutilantia Fulmina*, ſolidiores obices faciliùs diſſipatura, in Legionum Inſignibus, Hoſtes iam exanimabant ſolo Nominis bombo.

Talibus ergo exemplis Author noſter, in *Academiæ* huius *Stemmate*, quam veluti *Martiam*, vel *Fulmineam Legionem*, contra Veritatis oppugnatores ominabatur; FVLMINALEM MACHINAM pingi voluit: bellicum nempè Tormentum ex Catapultarum genere, quod non tricubitale modò Telum vt reliquæ maiores Catapultæ; ſed trabale; nec vnum tantùm, ſed plura vno ictu, iaculabatur. Ingenioſum, & formidabile Siculorum inuentum ſub ſeniore Dionyſio, atrociſſimum bellum contrà Carthaginenſes molientem; adeout Archidamus apud Plutarchum, eiuſmodi Telum ex Sicilia delatum cùm vidiſſet, exclamarit, *Perijt Virtus*, Telum videlicet, nulla æris, aut murorum ſoliditate, vel ingenij vir-

tute

ente repellendum. Hanc autem Machinam,non tam vi, quàm nomine metuendam,vetuſtiſſimus æſtimat libellus,Notitijs Imperij allegatus: FVLMINALIS,inquit,MACHINA *nuncupata,appellatione ſua teſtatur effectum.*

HEROICI FVLMINALIVM SYMBOLI FIGVRA, ET FORMA.

Figuram Machinæ ſic deſcribunt Antiquarij: Trabem arrectam abiegnam, ſolida, & multifori craſsitudine: vt in foraminum loculis miſſiles aptentur Haſtæ plures pauciores ue; quas robuſteum lignum multiplici rotarum nerueorumque rudentum miniſterio retrorſus adductum,vno impetu ad eundem locum impellit.Huius Imaginem expingit Lipſius *l.* 4. *de Militia*.

Forma verò,ideſt *ſententia mente concepta*, in Academiæ ſimilitudine ſita eſt in qua, velut in Fulminali Machina, tot Iacula, quot Ingenia, eadem vrgente Virtute, ad eundem Sapientiæ ſcopum contra Veritatis Oppugnatores diriguntur.

Epigraphe denique, aut breue dictum (quod extimam quaſi Animam Poetæ vocant) nobile propoſitum indicat hiſce verbis, OMNES EODEM. Ex celebri Horatij aliud agentis carmine, Ode 3.lib.2.

Omnes eodem cogimur. Omnium
Verſatur vrna, &c.

Sed in Academico Stemmate, aduerbium, EODEM,ſine accentu ſcribitur: vt inter Aduerbium, & Caſum ſuſpenſa Vox, ambiguo ſenſu argutè ludens, ſignificet, Academica iſta Iacula, EODEM *mouente*; hoc eſt,Academiæ opera: EODEM *loci*, hoc eſt ad Sapientiam conſequendam, ſimul incitari.

STEMMATIS TOTIVS DESCRIPTIO.

Medio in Paginæ ſpatio, FVLMINALIS MACHINA arrecta, & inſtructa Telis, atque ad agendum parata, conſpicitur. *Apollo* verò (quæ Symboli Parerga ſunt) Ingeniorum director, & quaſi Machinarius, ad intendendam conuertendamque Catapultam Rotas mouet.

Tum aſtites *Scientiæ Quatuor* operi allaborant. Nam *Phyſica* Materiam parat, illaboratas nempe Telorum Haſtas. *Logica* verò chalybeas Telorum Cuſpides ſuper incudem quadamtenus format. *Metaphyſica*, eaſdem Cuſpides molari acuit, & expolit Rota. *Theologia* demum, ex Iouialis Aquilæ alis Pennas euellit, quibus conueſtita Tela rectiùs, altiùſque ferantur.

Supra Machinam *Vexillum* infixum eſt militare, cum Academiæ Titulo OMNES EODEM. Ecquis igitur tam terribili obſiſtat Machinæ.

ILLVSTRIVM
VIRORVM
ELOGIA.

ILLVSTRIVM VIRORVM ELOGIA.

VRBANVM VIII.

Octauum Orbis Miraculum,
Attolle Fama;
Si altiùs attolli poteſt, qui ſupra Fortunam ſedet.
Florentiæ Patritius, Romæ Pater,
Vrbem vtramque in amicum duxit diſſidium:
Illa Naturæ dotibus, hac Gloriæ donis certante.
Proluſit ſuis vtraque Auſpicijs.
Flores Apem, Apes Apicem, præſagîbant.
Puer adultam Prudentiam: Adultus ſenilem Dignitatem,
Anteoccupauit.
Feſtinante Fato, ne Orbis Vota ſuſpenderet.
Citrà miraculum fuit, quod meritum accepit Regnum.
Ni miraculum eſſet, corrupto in ſæculo,
Mereri quantum aſſequeris, & aſſequi quantum mereris.
Vrbanæ Felicitati ſtatìm addita appendix, Vrbinum.
Non in dormientis *a* rete à Fortuna coniectum;
Sed ſolertia futurorum preſcia, in tuto poſitum.
Ne *b* ſeni occuparetur, aut Sedi.
Sic auidas Manus, prouidus, fruſtrauit Oculus.
Magnum eſt Vrbes recepiſſe; plus eſt non donaſſe.
Nam cùm Nepoti caducum illud Sceptrum tradere,
Principum ſuaſio, facile; Pontificum exempla licitum facerent,
Suaſiones reiecit, nouum daturus exemplum,
Vt Chriſti Sanguis plus colatur, quàm ſuus.
Nec minore ſtudio Regnum muniuit quàm auxit.
Nam magni Nominis auſpicio fundatam Vrbanam Arcem,
In Æmiliæ tranſgreſſu erigens,
Hinc Romam Hoſpitibus, illinc Hoſtibus Arcem oſtendit,
Tùm *c* Hadriani Molem nouo molimine communijt,

Vt

Vt Hoſtes arceret, vel coerceret.
Fuge impie; Hadriani Sepulcrum mortes ſpirat.
Quieſce parumper Fama:
Nimiæ laudes aures laſſant.

II.

Perge iam quanto impendio

VRBANVS VIII.

Terris Iugum, Pelago frenum iniecit:
d Pyrgenſem Portum, perfidia Hyemis infidum,
Cæmentis onerauit, ornauit Molibus:
Itaque, Roma litori inuidente,
Alludentibus in tuto Nauigijs,
Iam non ſæuit Neptunus, ſed ſeruit.
Neque parcius Petrum munerauit,
Quàm Petri Regnum munierit.
Cerne impoſitum ſacris Cineribus *e* Mauſoleum:
Cælum videre tibi videbere, dum Cælites colis.
Pontificis genium, *f* Artificis æquauit ingenium,
Cerne in faſtigium ſurgentes Angelos; Dices,
Cælum hos dedit, non Bernini Cælum.
Magis tamen mirabere,
Quòd è Panthei ruina acceſſit Operi æternitas.
Otioſum nempè caducarum Trabium Metallum,
Ingentes Petro Columnas,
Innumeras Arci Bombardas dedit:
Vtraque Tormenta:
Hæc Hoſtium, illa Dæmonum.
Æquiùs impendi non poterant Panthei Reliquiæ,
Nam *g* Ioui Vltori ab Agrippa,
Diuis colendis à *h* Bonifacio dicatæ;
Hoſtium vltioni, & diuorum cultui diuiduntur.
Monumenta ad ſplendorem, & Munimenta ad ſecuritatem.
Rependit Petrus gratas Vicario vices:
Vrbem ſeruauit, ab Vrbano ſeruatus.
Non tota Italia *i* lue mulctata, mulctam Roma non luit.
Petri hoc prodigium, an Vrbani?

Qui

Qui ſerpentem morbo, *k* Serpentem Epidaurium obiecit,
Vigilantiam ſuam.
Omnium verò maximum prodigium fuit,
Quòd conflagrante bellis Italia, ſcintillam Roma non ſenſit:
Omnibus olim incendijs buſtium ſupremum, aut primum.
Iam ſcio, cur Capitolio augurium fecerit *l* Humanum Caput.
Vno Vrbani ſollicito Capite, ſecurum fuit Capitolium.
Maius eſt, quod neglecta de incendio præda, repreſſit Incendium,
Nam conſilijs ſuis, ſuorum Legationibus,
Italiæ *m* Pacem dedit, quam vendere potuiſſet.
Subſiſte Fama; & ſacris ſuccumbe veſtigijs.
Qui hæc præſtat, laudandus non eſt, ſed colendus.

Ne mirere Lector, ſi reliqua Magni Pontificis illius, quæ maxima fuerunt, Acta, hoc Elogio non attinguntur. Sola Pontificatus initia; dùm Roma degeret hic celebrauit Author. Non leuibus ſanè ſtudijs curatum ne diſcederet; ſed Patria Ithaca amorem nec Alcinoi Regia morantur. Integrum verò Elogium in Pontificum volumine aſſeruat.

a *Vt de Nicia dicebatur.* b *Vrbinati Duci iam annoſo, & ſine Ducatu ſucceſſore.* c *Caſtrum ſancti Angeli, olim Hadriani Mauſoleum.* d *Nunc Ciuità Vecchia.* e *Apoſtolorum ſanctuarius.* f *Berninus ſtatuarius.* g *Ex Plin. lib. 36.* h *Bonifacius IV. Pont. Max.* i *Contagium anno* 1630. k *Quo Roma olìm ſanata dicitur.* l *Apud Liu. Dec. 1. lib. 6.* m *Pax Claraſcenſis Vrbano attributa in articulis.*

FAMA

FAMA PRÆFICA

IN OBITV

INNOCENTII X.

PONTIFICIS OPTIMI MAXIMI.

Funde lacrymas, incide crines, *a* Præfica Fama.
INNOCENTIVS DECIMVS
Orbis Pater, orbos omnes reliquit.
Dùm Vaticani Vatibus adgemis:
Dum ſeptem Collibus lugubri reſpondes *b* heptaphono:
Laudes luctibus intercine; atque Elegijs Elogia confunde.
Laudes vnum omnes Pamphilium *c* Stemma ſuggeret.
De Stemmate Nomen, de Nomine Animum, de Animo Geſta,
Sine ſuperſtitione diuinabis.
Columbæ adiecta Olea,
Illa Pacis Auis, hæc Palladis Arbos,
Innocenter Strenuum, ſapienter Fortem augurabant.
Primò igitur,
Adſpectum illum antiqui moris commemora:
Quem corrigendo ſeculo natus Animus, ſibi finxit.
Oſtendit in eo Roma, Catones adhuc ſe poſſe parere.
Tùm perge, vt publicæ Fortunæ proludens,
Romanam *d* Rotam mouit, vt æternæ Mentes ſideream:
Æquabiliter, & citrà errorem.
Orbis Oraculum erat Roma, Romæ Pamphilius.
Vrbium Caput, maiore Mente animare non poterat.
Neapolitanam, Hiſpanamque Legationém vt geſſerit, rogas?
Græcè *e* NVNTIVM voca.
Sed Legationi vtrique virtute par, impendijs impar:
Sua Opera nauiter, *f* Fratriæ Opibus ſplendidè,
Vtranque ſuſtinuit.
Itaque optimæ Matronæ Fortunis, debuit Fortunam ſuam:
Nec tantum beneficium æquare poterat circà inuidiam.
Dic igitur,

Vt

Vt hiſce gradibus, ſummos ad Eccleſiæ Cardines ſcandens,
Geſtorum merito; Patrui exemplo; Vrbani iudicio;
Eboris inſtar, ex candore Purpuram traxit.
Senſit Vrbanus ſeſe elegiſſe, poſt ſe elegendum.
Fatidicam Pamphilij Columbam, vti *g* Dodonæam conſuluerat;
Æque in eius pectore, atque in Stemmate candicantem.
Hinc eodem auguratu,
Quo Pontifex Cardinalem, Cardinales Pontificem,
Acclamarunt Pamphilium.
Felici aſſenſu facili aſcenſu:
Cùm Virtute Sanctiſſimus antequàm Titulo,
b Reſponſis, Conſilijs, Miniſterijs,
Pontificatum regeret antequàm gereret.
Sacris Aris ſacrificæ Lucis materiam Fata continuarunt,
Dùm Cerificis *i* Apibus, Oliuifera ſucceſſit Columba.
Quæ innocens INNOCENTIO prælusit.
Hactenus ſine lacrymis.
Nunc laudes ſuſpirio rumpe, ac parumper ſilo.
Sic eunt humana: magna merita ſequitur Mœror.

II.

Iam imo de pectore, Præfica Fama:
Iam peruicaci exprobra Marti,
INNOCENTII DECIMI.
Prima fuiſſe ſtudia, Petri Clauibus *k* Ianum claudere.
Sanè compeſcendo Chriſtiani Sanguinis Diluuio.
Orbi Columba non defuit, niſi Orbis crimina obfuiſſent.
Primum huius Innocentiæ experimentum memora;
Cùm Pontificis Animum tentauit Fortuna
Ingenti nouaque illecebra; nempè *l* Neapolitano tumultu.
Nam annuente Gallo, conniuente Hiſpano, rogante Populo,
Vt è turbido Prædam legeret;
Accinentem Partenopem audijt vt *m* Vlyſſes.
Adijce; vt Venetis coniuncta Claſſe, Trucem Turcam reprimens,
Opprimi etiam poſſe docuit,
Si omnium Aduerſario, omnes aduerſarentur.
Hic altè interſuſpira.
Tùm perge, vt Chriſtianorum Principum æquiſſimus Parens.
Ipſoque Nominis indicio, verè *n* Pamphilius;
Lædere neminem voluit, ſed à nemine lædi.

Pacifica Olea eſt : ſed Herculi quoque *o* Clauam dedit.
Numinis igitur vt verus Cultor, itâ Vltor.
Lacrymabiles *p* Vatis minas expleuit.
Cauendam iram Columbæ.
Sed terge adhuc lachrymas, & reſpira.
Non ſemper nubilum eſt Cælum.

Plaude igitur Fama
INNOCENTIO DECIMO,
Et Gallis gratulare.
Quod multicipitem *q* Ianſenij Chimæram
Monſtris fœtam, ferro inciduam, ſubita Doctrinæ face,
Nocenti innocenter nocens, præfocauit;
Et renaſcentem Caluinum Orco reddidit.
Narra, vt ſacrorum Cœtuum Caput, & Exemplar,
Regularis Diſciplinæ effigiem,
A Præceſſoribus delineatam, abſoluit:
Et Religionem vt augeret, numerum minuit.
Iam eius de Prouidentia publicam felicitatem interroga:
Certè Annona, neque nouis Indigenarum tributis creſcens,
Neque Conuenarum multitudine deficiens,
Oſtendit, Principe ſobrio quàm opulenti ſint Populi.
Luſtralem ergo *r* Annum commemora,
Cùm in Vrbem influens Orbis
Nil Vrbe vberius, nil Sanctiſſimo Sanctius vidit:
Qui, non tàm benedicendo, quàm benefaciendo ſingulos beans,
Ambiguum fecit, pluſne venerationis adderet
Dignitas Pontifici, an Pontifex Dignitati.
Adde, quàm ſibi parcus, alijs magnificus,
In *ſ* Vrbis ornatum, atque Templorum decus, ſcrinia effudit:
Vt Romam æquè Maieſtate, ac Pietate conſpicuam,
Sibi ſimilem redderet.
t Saxeis etiam munitionum molibus congeſtis;
Vt, vel bellicæ Arces bellum arceant,
Vel Petras metuant, qui Petrum ſpernunt.
Altiſono demùm ſpiritu ſemel exclama,
Optimos quoſque in vno INNOCENTIO reuixiſſe Pontifices
Omnium etiam glorioſiſſimo:
Quod totam Maieſtatem ſuſtinuit ſolus:
Nemini curas partitus, ne intimo quidem, atque Optimo.
Poſtrema in Senecta vegetus;

Et

Et ad vltimum ſpiritum Pontifex.
Sanè, conſtantiſſimum Innocentij Votum fuiſſe affirma,
Suos omnes eſſe Innocentes:
Nilque ſuis amplius licere, quàm exteris,
Vt à ſuis in exteros Modeſtiæ mearet Exemplar.
Si quid ſeciùs, contra Votum atque ſcientiam fore.
Nam domeſtica mala,
Faciliùs Domino imputantur, quàm indicantur.
Sed heu Fati crimen! Tantus Heros interijt.
INNOCENTIVS,
Imò ipſa INNOCENTIA, auolauit.
Hic eiula: hic peplum lacera: hic genas carpe.
Eius Inferijs totum efſle Thybrin,
Quibus totum *u* Aquarium effleuit Cœlum.
Pontifex verè Maximus,
Qui mortale nihil fecit, niſi quod mortuus eſt,
Quanquam hoc etiam diuinitùs,
Vt Pontifices mori doceret, quos docuerat viuere.
Dignus, quem mali mortuum, Boni viuum optarent.
Hæc vbi fleueris,
Adora, & Tace.

a *Quæ mortuorum laudes lugendo canebat.* b *Echo in Olympiæ Porticu ſepties iterata.* c *Columba Oliuæ ramum ore geſtans.* d *Romanæ Rotæ Auditor.* e *Nuntius Græcè, Angelus.* f *Fratris Vxor, cuius opum egregiarum ope, Legationes ſuſtinuit.* g *Dodonæ Oracula reddebant Columbæ.* h *Congregationum Præfecturæ; aliaque Miniſteria.* i *Vrbani VIII. ſtemma apes.* k *Iani Templum in Pace claudebatur.* l *In populari ſeditione Thomæ Anelli.* m *Neapolitanæ ore Syrenem Parthenopem Vlyſſes audire noluit.* n *Græcè ſonat, Omnes æquè amans.* o *Herculis Claua ex Oliuæ trunco, qui terra impactus fronduit.* p *Ieremiæ cap. 25.* Facta eſt Terra eorum in deſolationem, à facie iræ Columbæ. q *Cornelij Ianſenij hæreticalia dogmata opportunè damnauit.* r *Annus ſanctus.* ſ *Ædes in Platea Agonis, Fontem, Obeliſcum, Templorum ornatum.* t *Arcet, & Munimenta bellica.* u *Prodigioſi Nimbi dum offertur.*

IN OBITVM MAGNI CAROLI EMMANVELIS SABAVDIÆ DVCIS.

Heu! MAGNVS CAROLVS.

Diu poſt obitum deſiderabitur,
Qui deſiderari ante cœpit quam naſci.
Infœcunda iam Mater Votiuum ſuſcepit,
Vt Principum prodigium, prodigio naſceretur.
Nam Principes Natura donat; Heroas Deus.
Maximo igitur Genitori maior ſuccedit Infans;
Et annis acerbus Imperio maturus,
Altoris gremio regebatur, & Populos regebat Altor.
Senſit diuinam indolem Philippus, cum ſibi Generum aſciuit.
Toto enim Orbe circumluſtrato,
Nil maius CAROLO inuenit.
Quàm auſpicatò, Proles docuit.
Si Mars Mineruæ nuberet, tales naſcerentur.
Nouem edidit liberos:
Tàm numero, quàm ſublimitate Cælos æquaturus.
Solent Amorum Tedæ, Armorum tædium afferre.
At hic, de Coniugali Toro,
Ad ſubiugandos Rebellium toros deſiliens,
Amorem Marti initiauit.
Exinde CAROLVM nemo vidit, niſi armatum.
Nam Regnis maioribus incluſum ſortitus Regnum,
Timeri debet, ne timeat.
Eo igitur metuendus omnibus, quòd neminem metuebat;
Arces muniſſimas expugnando, deſertiſſimas propugnando,
Bella cum Magnis Regibus
Imparibus armis concepit; paribus conditionibus confecit
Nunquam victus niſi proditione; nunquam Victor niſi Virtute,
Neque Ingenium, vti ſolet, oppreſſit Galea.
Nam æquè Ferri, & Ingenij acie bonus,
Sapientibus Apollineam, Fortibus Martiam præripuit Laurum.

Incertumque fecit,
Magiſne Gladio an Calamo Regna ſuſtineantur.
Prudentia tàm perſpicaci, vt callidior quibuſdam ſit viſus.
Ignorante Vulgo, finitimum Imperium Potentioribus inuiſum,
Tutius aſtu quàm haſta ſeruari;
Et geminis Anguibus, Mercurij Virgam interponi.
Regiæ demum Virtutes omnes,
Quæ in omnibus Regibus fuerunt ſingulæ,
Vno in CAROLO ſunt ſingulares.
Omnium verò maximam, Solus totam complexus,
MAGNANIMITATEM;
Sæpè læſus, ſemper lætus,
Docuit, nil contrà Fortitudinem poſſe Fortunam.
Itaque hanc poſtremam omnium Virtutem explicuit.
Nam Dexteram Cæſari datam ne falleret,
Siniſtris Armis circumuentus;
Maluit inter Arma Septuagenarius occumbere.
Dixeris infectum Bellum conſultò reliquiſſe,
Ne Victori Filio nihil vincendum relinqueret.
At heroico planè funere decoratus eſt Heros.
Nam Orbe vniuerſo exequias anticipante:
Exundantia eluxerunt Flumina;
Caduca illuxerunt Fulmina;
Et ferales ad tumulum ludos præbente Fato,
Equeſtria nocturno in æthere ſonuerunt Arma.
Tùm gemini eiuſdem Martis Antagoniſtæ
Collaltus & Spinula;
Ad CAROLI Inferias pro Victima ceciderunt.
Hæc, Gratijs lugentibus, grato dictante Genio;
Magno Mecœnati ſuo effleuit
Emmanuel Theſaurus.

Hac ſubito doloris, & amoris impetu, eadem qua Principem illum amantiſſimum amiſit die, effudit Author. Cùm verò à Regio ſucceſſore iuſſus fuiſſet funebrem Apparatum meditari, eadem ferè ſenſa diſcretas in Tabulas, qua Templi parietibus appenderentur, vt ſuo loco dixi, diuiſit.

AMEDEVS SEPTIMVS.

Sabaudiæ Comitum Vltimus, Ducum Primus,
Tot Regum Nepos, tot Reginarum Pater;
Geſtis, Sapientia, Sanctimonia,
Ter felix:
Æui ſui Salomon acclamatur.
Vere *a* Pacificus; at non ignauus;
Bello natus, Pacem coluit:
Docens Sabaudæ ſtrenuitatis eſſe
Tàm Bella profligare, quàm Bellatores.
Pace itaque toti Italiæ Armis parta,
Aucta Vrbibus, ornata Titulis, ſtabilita legibus Patria.
Æterno adſpirans, ſuo ſe Regno abdicauit:
Sibique Pacem dedit in ſolitudine.
Sed clarior dùm latet; notior dùm amat neſciri;
Magnus Dignitatum contemptor,
Omnium maximam Dignitatum ſibi ſupplicem vidit.
Eugenio enim Quarto Pontifice Maximo,
Baſileenſis Concilij, & Europæ ferè vniuerſæ
Fatali errore, exauthorato:
Non imperandi libidine, ſed obſequendi neceſſitate,
Impoſitum Orbem ſuſtinuit, ne corrueret,
Felix V. Pontifex ſalutatus,
Alijs felicior quàm ſibi.
Nam Chriſtianæ Reipublicæ reformandæ,
Sedandiſque Principum diſſidijs
Sollicitum impendens decennium;
Publicam tranquillitatem prætulit ſuæ.
Sed noua tandem luce diuinitùs Eccleſiæ coruſcante,
Baſileenſis Concilij, & Principum errore agnito,
Orbem pacare maluit, quà regere.
Nam Nicolao V.
Ad ſupremum Pontificium ritè aſſumpto,
Quam inuitus ſuſceperat, ſpontè abijciens Dignitatem,
Pontifex adhuc meritis, & Inſignibus,
Bonæ fidei Teſtibus;
Nec iam Titulo, ſed Virtute Sanctiſſimus;
Amica in Solitudine ſolicitudine depoſita,
Iterum Felix Amedeus eſſe cœpit, cùm Felix Pontifex eſſe deſijt.

Eius

Eius interim Sanctiones, Geſta, & Acta,
Eccleſiæ Vniuerſæ ſalubertima,
Succeſſor *b* Decretis, Populus plauſu, Cælum Miraculis,
Comprobauit.
Debuit huic Religioni Eccleſia,
Quòd illud Schiſma poſtremum fuit.
Terris igitur pacatis, Cælo redonatus;
Etiam poſt Fata ſolitudinem coluit,
Nam *c* Hæreticorum veſania Europam ſubuertente,
Diu Fama notior, quàm Sepulcro, fuit.
At ne maximum Regiæ Stirpis Decus
Sine Tumulo diutiùs tumularetur;
Honoratum hoc Monumentum
Carolus Emmanuel II. Sab. Dux, Cypri Rex,
Collocauit.

Hoc Elogium, cum Authoris nomine, impreſſum etiam leges à Guicenonio poſt Amedei Pacifici vitam: alterum verò, quod eidem attribuit Authori, à Sereniſſimo Principe Mauritio, qui Amedeum Pacificum ſummoperè venerabatur, omnino meditatum fuit, atque compoſitum.

a *Salomon Pacificum ſignificat.* b *Ex Bulla Nicol. V. in Tom. Conciliorum poſt vlt. ſeſs. Baſil. Concil.* c *Sepulcro violato Ripalia à Gebennenſibus: oſſa diu ignota iacuerunt. Demum reperta, ab Emmanuele Philib. Duce, ſolemni pompa condita fuerunt in Taurinenſi Metropolitana. ex Pingon. Aug. ſub anno 1576. ſed locus ignoratur, diu licet quaſitus.*

MERCVRIVS,
SIVE
IVLII MAZZARINI
PRO ITALICA PACE NEGOTIA.
SVB ANNVM MDCXXX.
I.
Ab Vrbano VIII. priuatim mittitur.

IVLIVS MAZZARINVS
Romanus Mercurius, ab Romano aduolat Ioue.
Mercurio *a* lingua litatur.
Huic igitur linguas immolet Italia,
Cuius lingua obſtitit, ne Italia immolaretur.
Imminebat ancipiti roſtro Gonzagis Aquilis Cæſarea Aquila.
Stringebat Italiæ fauces, Caſalenſem Arcem Iberus.
Mittebat Rhodanus ſubſidia periculoſiora diſſidijs,
Auolarat ergo Itala libertas, niſi Mercurius aduolaſſet.
Nam prouida Vrbani Numinis ſolicitudo,
Dùm ad arma pacanda Magnos deſtinat Legatos,
Ad parandos Animos Caduceatorem præmittit.
Nimirum, maximi Ingenij, eſt, maxima noſcere Ingenia.
At quanti obices Paci obiecti?
Nouas Spes, noui ſemper timores diſſlant.
Nam Sabaudum conciliandis Regum Animis occupatum
Inopina occupat Gallorum irruptio.
Gallos Hiſpana potentia demulcendos
Subreptitij Pinarolij felicitas obfirmat.
Hiſpanos Germana æmulatio, & Caſalenſis Arcis auiditas,
incendit.
Germanis iam lapſantibus,

Exa-

Exanimata Mantuo inſtaurat animos.
Tergeminæ Aciei Geryon, tergemino orbatur Capite,
Sabaudo, Collalto, Spinula.
Coſpirant Erynnes Tres alternis prognatæ
Lues ex Fame, Fames ex Bello.
Aura, & Aſtra ominoſis prodigiorum obſtitis Paci obſtant,
Cruento Comete, caduco Fulgure, aerea Pugna.
Itaque cum ineluctabili Fato luctandum fuit.
Sed Fatum vicit Mazzarini Prudentia.
Qua, rebus in ambiguis nunquam ambiguus,
Nouos euentus nouis reparans conſilijs,
Iteratis Ducum Inducijs,
Flammam reprimit, ſi non opprimit.
Et toties Pacem parit dum Pacem parturit.
Mercurium ſcias, Induciarum Authorem.

II.

Fiduciarium Pactum pro Caſalenſi Vrbe.

Quid à Regibus non obtineat Regia Mazzarini facundia?
Nunquam dulcius loquuta eſt Romana Maieſtas.
Neque id mirum:
Cùm *b* Siculos Flores Vrbanæ legerint Apes.
Ineſt tamen ſuauiſſimo eloquio trahax vis:
Vt veritati aſtruat Fabula,
Mercurium aureis vinculis aures vincire.
Sermonis elegantiam geminat *c* oris elegantia.
Hunc ſi audis, ſi vides,
Inuident Oculi Auribus, Aures Oculis.
Tantæ tamen Comitati tantum ineſt Ingenij,
Vt non ſictè cecinerint Vates,
Mercurium cum Amore, forma certaſſe, ingenio viciſſe.
Triumphalis itaque Mazzarini facundia fuit.
Nam bullientibus Gallico Milite Alpibus:
Hiſpano Caſalem propiùs premente:
Hic modò ad Eridanum cum ſagaciſſimo Spinula:
Modò Ripulis cum belligero Gallorum Triumuiratu
Pennis & Ingenio vſque adeò nititur,
Vt Vrbem Hiſpano Gallus *d* dediderit:
Hiſpanus Gonzagis reſignandam deierarit.

Si bimeſtrem intrà moram auxilia obtruderent Galli.
Mirante Orbe nouum Mazzarini Miraculum,
Gallos donare Vrbes poſſe, Hiſpanos reſtituere.
Hæc verò negotia quanta celeritate tranſegit?
Metellos celeres, Papyrios curſores renouat Roma.
Vix enim Rhodanum traijcit, iam Eridanum nauigat;
Intermedias deſultans Alpes.
Hunc ſuſpirabant anxia Populorum Vota;
Eius Lumina, vt naufragantium duo Numina, implorabant
Itaque, cum moroſa eſſet omnis mora;
Antè optabatur quàm abiret, ante redibat quàm ſperaretur.
Mercurius dixiſſes Talaribus fretum.

III.

Gallorum cum Hiſpanis conflictioni obſtat.

Perge Muſa
Veri Mercurij laudes fabuloſo præripere.
Nam rude Seculum, rudia mirabatur:
Hic, in eo Seculo quod miratur nihil, miraculo eſt e
Omnem tamen admirationem vicit ſolertia,
Cùm bimeſtrium Induciarum ſpatio ferè decurſo,
Inſtantibus Gallorum ſuppetijs; extincto Spinula;
Suffectus Marchio à Sancta Cruce,
Gallos infringere leuius ducebat,
Quàm Caſalem Gonzagis reſignare
Nutabat ergo geminas inter Acies Vrbis infelix;
Gallia Viris, Iberia Viribus, præpollente.
Vtram imploraret, incerta.
Nam, nec illius Auxilia officioſa eſſe poterant, niſi officerent:
Nec ab iſta poterat ſeruari, niſi ſeruiret
Vtriuſque igitur haſtis Itala Libertas ſubhaſtabatur.
Expectante Adria vtrius rideret Sanguinem.
Nihil enim ad cruentum Bellum deerat, præter Bellicum
Væ communi bono, niſi Mercurius e Communis interueniſſet,
Quæ Belli Fulmina celeritate anteuertens,
Antè reſtinxit quàm caderent.
Nam Gallo Hiſpanas, Hiſpano Gallicas, oſtentans vires
Omnibus timorem exceſſit, cùm fecit vt ambo timerent.
Æquè

Æquè vtriuſque Victor:
Quod Gallicam celeritatem tardauit,
Hiſpanam tarditatem celerauit,
Vt illi à cœpto recederent, iſti à cepto decederent.
Mercurium prorſus agnoſcas;
Qui *f* Apollini pharetram, Vulcano Ferrum callidè ſurripuit.
At quanta in ijs gerendis integritas!
Cum apud Reges, Principes, Præfectos,
Italicam libertatem, Romana libertate defenderet.
Itaque, ne liberum vocis aditum aurei Torques obſtruerent;
Aurea Regum dona,
Quæ capere cæteros ſolent, non cepit.
Imò æquè munificus, ac munerum oſor;
Id eſſe ſuum arbitratur, quod donat.
Hoc vno *g* Mercurij diſſimilis.

IV.

Pro Europææ Pace labores.

Nunc cum Mazzarini Modeſtia pugnandum eſt, Muſa.
Nam ardua meritorum faſtigia, ſine faſtu, ſcandens,
Sic egit laudanda, vt ſi ſolus ageret;
Sic *h* alijs detulit laudem, vt ſi nihil egiſſet.
Itaque, ſuæ Famæ pennas addidit, linguas ademit.
Ne ſileas tamen, quid pro firmanda Pace pertulerit;
Cùm pro ſarcinandis Inducijs tanta perfeciſſet.
Nunc Alpium Clauſtra, ſcopulis & niuibus clauſa
Non igni & aceto; ſed ſudore atque æſtibus aperit.
Nunc corrupto aeris tractu Populos depopulante,
Domeſticis pereuntibus, inter domeſticas Mortes viuit.
Nunc media per arma Pacem deferens,
Cùm Vigilijs, Stationarijs, Celeribus, improuiſus occurreret,
Hoſtiliter ab Amicis acceptus,
Gladios fermè experitur quos placat.
Diceres, Milites Pacis oſores odiſſe Paciferum.
Itaque vt Orbis quieſceret, nunquam quieuit;
Donec Victore Amedeo Pacis Statore,
In illo Claraſcenſi Conſeſſu,
Vbi quot ora, tot Oracula,

Inter maxima Orbis ingenia Pax nata eſt tandem.
Sed ephemera.
Poterat Paci Fortuna ſubſcribere, ſed inuidit Virtuti.
Pacem nimirum Ratisbonenſem placidi ſpirabant Auſtri;
Sed Auſtris aduerſus *i* Aquilo,
Dum Germaniam turbat, Italiam terret.
Negotia videlicet feliciora feciſſet euentus felix?
Nobiliora infelix fecit.
Neſcires quàm difficilia fecerit Mazzarinus,
Si omnia confeciſſet.
Explebit Prudentiæ conatus altior Prouidentia;
Quæ non Hominum, ſed Fulminum linguis ſuadeat Pacem.
Rogabunt qui rogantur: & flenda qui dolant, flebunt.
Nunc ſatis eſt, quod Italia non ſeruit.
Plaude iam Liberatori Mercurio, Roma.
Ac niſi paria meritis paras,
k Pileum Mercurio detrahas caue.
Sile Muſa,
Viuentem Iulium Mazzarinum dignè laudabit nemo,
Niſi *l* Iulius Mazzarinus reuiuiſcat.

a *Ex Natal. Com.* b *Mazzarinus Sicilia oriundus, ad ardua negotia ab Vrbano eligitur.* c *Laicus adhuc, & Aulicus Adoleſcens, iam Legationibus maturus.* d *Induciarum mutua conditiones.* e *Mercurij cognomentum.* f *Horat. in Hymno Mercurij lib. 1. Natal. Com. de Merc.* g *Mercurius furum Deus dicebatur.* h P*ancirolio Legato.* i *Septemtrionalium* P*rincipum fœdus contra Cæſarem.* k P*ileus Mercurij inſigne.* l *Iulius Mazzarinus* P*atruus prædefunctus: omnium Concionatorum è Societate Ieſu diſertiſſimus.*

IN

IN PRÆMATVRVM DECESSVM

THEODOSII
LVSITANI PRINCIPIS.

MAuortem gladio, Calamo ſuperaſſe Mineruam,
Auſibus Æaciden, Neſtora Conſilijs.
Neptunum ratibus, Terras pede, ſidera mente,
Vincere Theudoſium Fama canebat ouans.
Mors, quæ oculis, non aure caret, tot vt audijt actas,
Plurima quiſquis hic eſt, ſecula vixit, ait.
Protinus haud cæcam contorquens cæca Sagittam;
Pro Sene Spem miſeri ſenſit obiſſe Tagi.
Tunc aures, tunc illa oculos, tunc Spicula culpat.
Tunc quatiens fragili pectus inane manu;
Orbem, ait, orbaui fateor; ſed luminis Orba.
a Perdidit, heu! Virtus te celerata, Puer.

a *In heroicis, & politicis, & militaribus negotijs actuoſus obijt.*

ELO-

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Heu Mortis facinus!
FRANCISCVS MARIA *a* BROLIA,
Senunciarum Marchio.
Reuelli Comes, Berzolij & Fardeti Dominus.
Gallici Ordinis illuſtriori Torques inſignitus;
Ille *b* Genere, Genio, Geſtis inclytus,
Qui Aulæ ſimul, & Bello initiatus Infans,
Aulica gratia, & bellica ferocia
Aulicobellicam ſortitus indolem;
Magno Carolo
Virtutis omen fecit, quantæcunque Fortunæ capacis.
Ille, quem Armis acerrimum
Contra ſe in Subalpinis experta Gallia,
Feſtinata Tribunitiæ Legionis illecebra
Sibi *c* cenſuit demerendum.
Ille immerſabilis Fluuiorum Domitor:
Quo Auſpice,
Hiſpana Sycoris, Belgica Scaldis, Italicus Ticinus,
Suis vndis, & Hiſpanis ignibus æſtuantes,
Gallicis Cohortibus ſuccubuere.
Ille impauidus Hoſtibus pauor;
Qui concluſis Tarraconenſibus Maria, atque Terras eripuit.
Leganeſio de Gallica præda ad Ilerdam triumphanti,
Bellica Tormenta, ne Victori aſſonarent, extorſit.
Baxeæ Oppidulum ferè inutile, ſibi commiſſum,
Totius Belgij ſtimulum fecit, ac frænum.
Obſeſſi Atrebati munitiones, miris ambagibus implexas,
Peruadi poſſe perſuaſit, cùm fortiſſimè peruaſit:
Et grauiſſimo cruentus vulnere,
Victoriæ moram non adiecit, ſed pretium.
Ille inconcuſſus Gallicæ Maieſtatis Propugnator;
Qui præcipuum Regni *d* Miniſtrum,
A Sectarijs præcipuè inſectatum,
Et recedentem fideliter, & redeuntem feliciter
Eſt comitatus;

Pri-

Primuſque audendi *e* author, & actor,
Clarantonium Factioſorum Acropolim,
Bellator, & debellator ingreſſus,
Pariſiorum Portas eruptionibus occludens, aperuit Paci.
Ille demum, qui per Militares Apices,
Ad Regiæ Armorum Præfecturæ culmen eniſus;
Florente adhuc Iuuenta
Tanta geſſit, vt Geſtorum Famæ officiat numerus:
Cum vberiorem Triumphorum autumnum Galliæ maturaret,
En, vt ipſo *f* Valentini obſidij primordio,
Dùm loci faciem primus explorat,
Primus furtiua glande confoſſus,
Aciem, Galliam, Patriam, Familiam,
Victoriam ipſam, quam peperit, funeſtauit.
Heu Mortis facinus!

a *Carienſis Patritius*. b *Ex eo Genere, quod inſignes olim belli Duces, Italia dedit*. c *Sagaciſſimum Richelij Cardinalis conſilium*. d *Mazzarinum Cardinalem, in ſeditione contra Regem*. e *Dum Proceres Pupillo Regi timebant, ſi Pariſios aggrederentur*. f *Valentia Inſubrium, à Mutinenſi Duce obſeſſa Anno 1656*.

Authoris Epigramma,
Eiuſdem Broliæ Inferijs additum.

VNde Armis valeat, Valloque Valentia cingi,
Primus dum explorat Brolia, primus obit.
Ergo triumphalem Tumulo ſuperâſtrue Molem,
Gallia; Laurigeris Appia necte comis.
Exequijs ſimilis, ſimilis ſit pompa Triumpho:
Funeſtis feſtas ignibus adde Faces.
Fercula luctificum præcedant læta Feretrum.
His inſcripta notis, BROLIA VICTOR OBIT.
Non etenim capta eſt, cùm victa Valentia capta eſt.
Capta eſt, cùm docuit Brolia poſſe capi.

PHI-

PHILIBERTI SCALIÆ

VERRVCÆ COMITIS, SECVSINI ABBATIS a LAVREA.

Feſtina Calame, Heroum laudibus ſacer.
PHILIBERTVM SCALIAM
Ad ſumma Gloriæ feſtinantem
Sequi labora, ſi neſcis aſsequi.
Laudum prima eſt, quòd laudes fugit.
Atqui eius curſum ne Natura quidem ſequi potuit.
Eridanus, Adoleſcentiæ Spiritus in Infante;
Tiberis, Virilem ſoliditatem in Puero;
Tagus, Senile Conſilium in Adoleſcente ſtupuere.
Rixantibus inter ſeſe Fluuijs,
Niſi ex Candore Animi; & Eloquij ſuauitate,
Suum Eridanus Cycnum teſtaretur.
Itaque Annos meritis, ætates Animo præcurrens,
Cunctatricis Naturæ ſegnitiam deriſit.
Neque noua hæc viuacitas in illa Stirpe,
Cuius ingenia, Natalium fouente luce,
Tunc matureſcunt, cùm cætera florent.
Viuit, viuetque *b* Aui Fama,
Qui Magni Principis Magnus Achates,
Vnus omnia fuit, & ſolus omnibus ſuffecit.
Tam ſibi vni omnia debens,
Vt Fortunam vel inuitam, raptauerit vſque ad Tumulum,
Viuit *c* Alexander Patruus, verè Magnus,
Qui Numinis more, vbique agentis,
Ad Principes omnes ſemper ablegatus,
Vt publica ſtet Libertas, nunquam ſtat.
At Philiberti *d* Patrem, Verrucæ Comitem,
Taurinenſis Auguſta, ſibi Cognominem, ſibi natum, fouet.
Cuius Nomen ex geſtis, geſta Nomine cognoſcas:
Omnia *Auguſto* ſimilis præter Imperium,
Quod non regit, ſed regit.
Principis fauore nullius vnquam periculo abuſus.
Solis inſtar, qui quo altior, minus inumbrat.
Procul enim ab Auguſto pectore liuor.

Pu-

Puſillis animantibus venenum eſt datum.
Itaque, huic vni Aulico, Aulica parcis Inuidia.
Felices igitur Sobole Parentes, Parentibus Soboles;
Quæ tàm inſitis, quam aſcitis Virtutibus,
e Acies, Aulas, Aras
Decorat dùm decoratur.
Conſilio Numinis, cuncta vni Familiæ tribuentis,
Vt omnibus proſit.
Huic Generi minimè degener Philibertus,
Reipublicæ antè vixit, quàm ſibi.
Tam proſperè, tam properè ad ſeria intentus,
Vt etiam Iuuentæ voluptates oblitus ſit.
Nam vix pubeſcens,
Iam Subalpini Regis in Hiſpania Prolegatus
Prouiſu rerum, conſiliorum diſpoſitu, fandi vi,
Tantæ admirationi fuit,
Vt grauiſſima illa Capita ſuam canitiem increpuerint.
Iam Patriæ redonatum
Sacra Infula, Virtuti ſera, Ætati feſtina,
Ambijt, non ambita.
Gaudente Mitra, quòd à Magno Patruo in Magnum Nepotem
Tranſmiſsa Dignitas, nihil Dignitatis amiſerit.
Poſt tales curas, laborum Triumphator, & ſui;
Nouo Virtutis inſigni, Iuriſprudentiæ laurea cingitur.
Quam alij per ſudorem, hic per otium carpit.
Poſt heroica Facta,
Alcides ſub f Oliua, Philibertus ſub lauro conquieſcit.
Nimirum, Iuriſprudentiæ Tyrocinium ingreſſus, iam emeritus.
Prudentiam exercuit, antequam diſceret.
In legum Codice illa tantùm legit, quæ fecerat,
Cùm ſingula eius facta fuerint leges.
Plus ergo illi debet Laurea, quàm ipſe Laureæ,
At quò tandem g Honorum procurret hic Spiritus,
Qui Metas attigit inter initia.
Non improuidè Regio in Monte Lauream capit;
Regium Apicem Vaticani Montis ornaturam.
Subſiſte Calame; Laſſaris, non ſequeris.
Tam alta Virtus, imas laudes non audit.

a *Anno* 1634. *Monteregali.* b *Philibertus Gherardus Scalia Verruca Comes; primus, ſoluſque Magni Caroli Miniſter,*

c *Abbas*

c *Abbas, poſt Romanam, Gallicam, Hiſpanam, Anglicam Legationem in Belgio mortuus.* d *Mamfredus Auguſtus, Peditum Præfectus ſupremus; Victoris Amedei intimior Miniſter.* e *Frater Equitum Præfecturam ſupremam geſſit.* f *Claua in Oleam verſa.* g *Diuinat Author. Nam Maximos honores geſſit, & Maiores inuidit feſtina mors.*

ELOGIVM SEPVLCRALE

ARCHIEPISCOPI TAVRINENSIS.

IVLIVM CÆSAREM BERGERIAM
Quùm *a* rapuit auara Mors,
Fas omne abrupit,
Auguſtam Vrbem,
Optimo Patre orbauit, ac Patritio.
Iuriſperitorum Collegium,
Primario Collega, ex eadem Familia nono.
Caballarij-Leonis Comitatum,
Æquisſimo & clementiſſimo Domino.
Regiorum Conſiliorum Conclaue,
Intimo atque integerrimo Oraculo.
Aulica Miniſteria,
Miniſtro prudentiſſimo;
Cuius Menti *b* tota Pacis moles incubuit.
Vniuerſam denique Diœceſim
Amantiſſimo atque Amatiſſimo Archipræſule.
Ac ne ſaxa non gemerent,
Templum ipſum Metropolitanum,
Munifico *c* Inſtauratore viduauit.
Vot damna, vnico ſæuæ falcis ductu.
Illud verò ſæuiſſimè,
Quod Præſulem Patruum, & *d* Nepotem cariſſimum.
Simul rapuit.
Vt *e* Maria Margarita
Nepotis Vidua, Pupilli Tutrix,
Gemino implexa luctu,
Dum Virum luget, Patruum tumulet.

a *Ann*

a *Anno ſalutis 1659. Ætatis 67. Pontificij 18.* b *Pax inter Principes, & Regiam Pupilli Matrem.* c *Nam mediam Templi concamerationem peſsùm collapſam, ſolus, ſponte, proprio ære reſtituit.* d *Nepotem ex Fratre, ante vnum diem extinctum, relicto Infante.* e *Marchionis Roncatij Filia.*

ELOGIVM SEPVLCRALE

PRIMARII PRÆSIDES DVCALIS CAMERÆ.

MAVRITIVS PHILIPPA,
Ioannis Antonij Senatoris Clariſſimi Filius.
Sancti Michaelis, Praſſi, Vſsolij, & Martinianæ Comes.
a Hic ſitus eſt.
Tanta Vir integritate,
Vt Cameralium Quæſtorum Proto præſes,
Principis Iura ſine Priuatorum iniuria ſuſtinuerit.
Tanta ſolertia,
Vt Militaribus Cauſis, Rationibuſque Præfectus,
Æquè Militum Cenſor, & Pater;
Illo in Officio Amorem conſequutus ſit,
In quo Odium vitari non poteſt.
Tam illuſtri Ingenio,
Vt Politicas inter ambages,
Subitis eius conſilijs maturius nihil prodierit.
Tam ingenti Animo,
Vt nunquam vel Fortunæ aduerſitate,
Vel negotiorum diuerſitate, ſit obrutus.
Omnibus denique tot Miniſteriorum dotibus ita præditus,
Vt illum incolumem
Probarint Principes, dilexerint Populi, ſuſpexerint *b* Exteri.
c Amiſſum omnes ſuſpirarint.

a *Anno 1656. ætatis 56.* b *Gallici Regis Miniſtri, in commeatuum prouidentia.* c *Omnia comparatione fiunt cariora.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

RICHELMI PRÆSIDIS.

CAMILLVS RICHELMVS,
Nicienſis Patritius,
Bartholomæi Richelmi Senatoris,
Quem *a* Maximi Iuriſperiti, *maximum Iuriſperitum* vocant,
Filius, Heres, Æmulator:
Hòc etiam felicior,
Quò Paterna laude claruit, & ſua.
Annos enim terdenos Forenſi in Arena
Pari diſputationum ſubtilitate, ac ſoliditate congreſſus,
Ab Magno Carolo
Senatoria donatus Purpura, Purpuræ fulgorem auxit.
Regio proinde Victoris, & Chriſtinæ Adminiſtratricis
Adſtipulante iudicio,
In Camerali Magiſtratu, & Pedemontano Senatu, Præſes,
Nunquam perplexo, nunquam flexo ſuffragio,
Quot annis Patrocinatus fuerat, totidem iudicauit.
Itaque cum placida Senectus
De ingenio nihil minuens, authoritatem auxiſſet:
Viuuſque ſua Elogia vbique legeret:
Immortalis Vir eò tantum *b* mori eſt viſus,
Ne humanarum legum Vindex, Naturæ leges infringeret.
Paternæ igitur Memoriæ, Poſterorum Exemplo, Dolori ſuo
Bartholomæus Filius Senator, vt ſatisfaceret,
Eius Effigiem, quod vnicum morti ſpolium ceſſerat,
Æternitati reſtituit.

a *Crauetta, Conſ. Theſaurus Iunior. in quæſt. for. Monachus de recta feud. interpret.* b *Anno 1656. Ætatis 77.*

ELO-

ELOGIVM SEPVLCRALE.

a *Abbatis Cæſarienſis.*
Amici omnium cariſſimi.

Luge Viator.
LAVRENTII SCOTI
Sepulcrum, nulli indefletum, vides.
Lugent Muſæ, Virtutes lugent
Vtriuſque Chori Corypheum.
Qui ſacro in pectore profanas excipiens *b* Muſas,
Suis è moribus *c* pudicas fecit.
Gemino titulo vates.
Nam, Poetica laurea, & Religioſa Laureola
Olim donandus,
Caſto in Baptiſmatis Caſtalio
A LAVRO nomen accepit.
Luget Aula, luget Ara
Curialem Præſulem,
Cui nihil Aulicíſmi affricuit Aula.
Nam Principi ſimul, & Numini carus:
Inuidens nemini, nemini inuiſus:
Rixantes inter *d* Factiones, vtriſque gratus:
Docuit, impiam eſſe illam *e* vocem,
Exeat Aula Qui volet eſſe pius,
Cùm Pietatem in Aula, vt in Ara,
Æquè religiosè coluerit.
Lugent Proceres, Matronæ lugent
Supremum Sacrorum Præfectum.
Qui tàm *f* Auguſti, quàm Auguſtæ
Regijs in Penetralibus aſſiduus:
Nihil à Prætorio ſuperbiæ;
Nihil à Gyniceo, deſidiæ contrahens;
Viris, Ciuilis Vitæ; Fœminis, Modeſtiæ Typus:
Non auſterus, neque remiſſus;
Aliena taxans Vitia, ſuæ Vitæ exemplis,
Docuit, Animis imputandos eſſe Mores, non locis:

S Cùm

Cùm eius Animo innocenti
Locus nullus nocuerit.
Lugent Pauperes, Diuites lugent
Periculoſo g *Laurentij Miniſterio ſanctè perfunctum.*
Tàm enim de Proprio, quàm de Regio ære
Magnus Eleemoſynarius,
Præter quotidianas ſparsìm largitiones,
Amœniſſimum ſuum Suburbanum
Neriani Oratorij Clericis elargitus;
Quòd delicias ſuas, Chriſti delicias fecerit,
Cæleſtes Diuitias fœneratò conſequutus;
Diuites docuit ſuas augere opes,
Inopibus diſpergendo.
Lugent h *Monachi, Serui lugent*
Optimum Promumcondum.
Qui Familiæ ſuæ, & Dei Familiæ
Pari charitate proſpexit.
Nam ſeruos amans, Monachos colens, vtroſque fouens.
Familiaritate, Cœnobium ſui Domui;
Pietate, ſuam Domum Cœnobio, ſimilem fecit:
Tàm Seruorum quam Monachorum
Verus *Abbas*, nempè Pater.
Luget verò multò acerbius, qui hæc ſcripſit,
Coæuum, & à teneris indiuiduum Sodalem;
Cruda falce, ſe ſuperſtite, ab ſe diuiſum.
Itaque lugubre hoc Elogiùm,
Ab iamiam *i* expiraturo
Inter vltima Vota enixè interpellatus
Emmanuel Theſaurus;
Currente in Amici obſequium Calamo, vt Animo
Cum lacrymis compoſuit;
Et *k* Ioannes Laurentius Nazarius
Hæres poſuit.

a *Protonotarij Apoſtolici, Regij Conſiliarij, Vtriuſque Regiæ C[...] ſtitudinis ſummi Sacellarij, & Eleemoſynarum Præfecti. Re[...] etiam Francorum Eleemoſynarij.* b *Italos inter Poetas à Ma[...] Poeta celebratus.* c *Eius Poeſis honeſtiſſima.* d *In bello Ciu[...]* e *Lucanus lib.8.* f *Ducis, & Duciſſæ Sacellis, & Eleemoſynis p[...] fectus.* g *Eleemoſynarum diſtributor S. Laurentius Leuita, [...] Laurentius Scotus.* h *Abbatia Cæſarienſis trans Alpes; qua[...]*

penè

penè dirutam ab Hugonotis inſtaurauit. i *Extremum hoc ab amico Officium Abbas poſtulauit, etiam Teſtamento.* k *Ex Sorore Nepos.*

ELOGIVM SEPVLCRALE

MAGNI CANCELLARII.

CAROLO PHILIPPO *a* MOROTIO
Sabaudiæ Archicancellario
Debuere Ingenia,
Quod Muſas, olim inter popularia ſedentes,
Inclyti Generis claritate Nobiles fecit.
Debuit Senatus,
Quod Primariam eius Sedem
Doctrina & Maieſtate compleuit.
Debuit Princeps
Quod Fidelitate Subditum,
Conſilijs *b* Patrem adæquè geſſit,
Debet Patria,
Quod Honorum Stadio decurſo,
Et Vitæ contacta Meta,
Palmas atque Trophæa foris acquiſita,
In Patriæ *c* Patriſque ſinum,
Secum tulit.
Anno MDCLXI· Ætatis LXXV.

a *Morotij, & Roccbabaldorum Comiti, ex Ceuæ Marchionibus.*
b *Archicancellarius, Principis Pater vocatur.* c *Ludouici Pedemontium Protopræſidis, iam humati.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Auguſtæ Taurinorum Patriæ
Optimus Ciuis & Pater
D. OCTAVIVS CAPRIS
Cigliarij, Rocchæ, Montismartij *a* Comes.
In Mauritiana Militia, Maiorum Stemmatum Eques.
Mauritij Principis à Sabaudia Eques Cubicularis,
Niciæ, & Villæfrancæ Gubernator.
In Gauij, Verrucæ, Tridini, Albæ Obſidijs,
In Ticinenſi, Monbardonenſi, Secuſino conflictu;
In omnibus denique ferocientis Seculi periculis
Sub Auguſtiſſimo quatuor Ducum auſpicio,
Equeſtri Centuriatu, Caſtrenſi Præfectura,
Pedeſtri Chiliarchatu Clarus;
Hoſtilibus ſæpè ictibus,
Honorificis ſemper Principum Encomijs,
Strenuitatem iuxta, diligentiamque teſtantibus;
A puerili Tyrocinio, ad emeritam *b* maturitatem;
Celebres Maiorum laudes propria Virtute
Cumulauit.

a *Alteſſani Superioris, & Curtis veteris Dominus*. b *Dies clauſit anno 1660. ętatis 58.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Hem ſingulare Aulicorum Exemplar.
PHILIBERTVM GHERARDVM
SCALIAM
Verrucæ Comitem.
Qui ad Magni Caroli gratiam
Suo tantum ingenio viam præmonſtrante,

Vix

Vix Aulam ingreſſus,
Ad illuſtriores Aulæ gradus tranſgreſſus,
Equeſtri Deiparæ Ordine Torquatus;
Inde incępit, vbi alij deſinunt.
Quo argumento contra Inuidiam
Contentus eſſe poterat,
Dùm à tanto Principe, tanti eſt factus.
Neque tamen iudicium fefellit euentus.
Nam primam Legationem ad *a* Venetos, fluctuante Patria:
Alteram ad Pontifices *b* Tres, verè Maximos;
Tertiam ad Philippum Tertium iteratò functus;
Id à ſua dexteritate ſemper obtinuit,
Vt exterorum Principum amorem,
Cum ſui Principis vtilitate *c* connecteret:
Qui, non illum modò ad penetralia Conſilia ſemper acciuit;
Sed totam Conſilij Exedram in vnius pectore clauſit.
Ergo cùm grauiſſima, & pene deplorata Negotia.
De Prouinciæ Narbonenſis rebus; de Salutiana Marchia,
De Monferratenſi expeditione, de Aſtenſi Pace,
Infracta fide ac ſolicitudine pertractaſſet:
Denique, apud Ludouicum XIII. Gallorum Regem,
Victoris Amedei, & Chriſtianæ à Francia,
Auſpicatiſſimo Coniugio conſtabilito;
Quod digniori Negotio Vitam impendere non poſſet,
Pariſijs ſtatim obijt.
Hoc vno dolore nimiam Magni Caroli lætitiam acerbante,
Vir ſuauiſſimis formatus moribus:
Qui Authoritati Modeſtiam naturali promiſcens temperamento,
Inuidiam opprimere maluit, quàm Inuidos,
Quibus artibus, fatalem Aulicæ Fortunæ
Fugacitatem figens;
Integrum Principis fauorem ad extremum Spiritum
Ab curiali Faſcino ſeruauit, & ad Filios tranſmiſit.

a *Hic primus Carolo ſuaſit, vt Venetis adhareſceret; ſuumque conſilium ad exitum perduxit.* b *Clementem VIII. Leonem X. Pauium V. non interrupta Roma mora.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Hic tandem ſe Patriæ reſtituit
D. MELCHIOR BVNEVS.
Variliarium Comes, Monalis, & Baltitæ Dominus.
In ſacra Mauritiana Militia
Maiorum Inſignium Eques, & Conſiliarius.
Ab Magno Carolo meritorum æquiſſimo Iudice
Ad nobiliſſimum Thomæ Principis obſequium delectus.
Qui ſingularem eius diligentiam in Cubiculari Miniſterio,
Strenuitatem in Prætorianæ Cohortis ductu;
Grauitatem omnibus in actis expertus;
Dignum cenſuit, cui Epheborum Principum ſuorum
Regimen, educationemque demandaret.
Neque leuius Inuictiſſimi Victoris Iudicium fuit,
Qui eiuſdem bellicæ Virtuti
Portuoſam Villefrancæ Arcem commiſit.
Ab Mauritio quoque Principe, ad ſupremum Hoſpitij Magiſteriũ
Totiuſque Nicienſis Ciuitatis Gubernaculum euectus,
Domeſticã rem prouidẽtiſſimè; publicam integerrimè procurauit.
Sic honorificis laboribus emeritum æmenſus æuum:
Quietem ſibi, mœrorem ſuis, memoriam omnibus
Immortalem reliquit.
Anno ſalutis MDCLVII. Ætatis LXXV.
D. Carolus Mauritius Filius,
Parenti indulgentiſſimo.

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Armigeræ Pietatis Imaginem
LVDOVICVM BVNEVM,
Haſtæ Pompeiæ Patricium cernis.
Hic, ſuopte ingenio pacatus,
Sed bellifero Seculi Genio marti addictus,

Vnus

Vnus ſupra ternas Armatorum Chiliades,
Tribunitias pro Pedemontium Principe gerens vices,
Militibus amabilis, Hoſtibus metuendus;
Summæ ferocitati ſummam Pietatem coniunxit.
Hinc, Auilinianæ Arci, hoſtilibus Caſtris propiori;
Tùm Carmanioliæ, quò Martis impetus vergebat:
Demum Patriæ, gemino malo periclitanti,
Inter Martis Mortiſque terrores,
Præfuit non modò, ſed profuit.
Nam trepidam Vrbem,
Ab Hoſtium inſidijs extimè malè tutam;
Peſtifera lue intimè vaſtante;
Vrbi ſe Ciuem, Ciuibus Patrem approbans;
Dum omnes adiuuat, ſui oblitus;
Alienæ vitæ impendit ſuam.
Hæredes reliquit Pauperum manus:
Nouo exemplo ab Hæredibus optatus.
Plus tamen à Fratre
Melchiore Buneo, Monalis Comite:
Qui Fratrem, vt poteſt, reſtituit Vitæ.
Anno MDCXXXVI.

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Patris.

Syncerum Patritij Amoris Simulacrum
a Auita agnoſce Patria.
Hic eſt
ALEXANDER THESAVRVS,
Sarmatoris Comes, Caſtromanni Dominus:
Qui bellicoſorum, Doctorumque Progenitorum gloriam
In Familia bipertitam, in ſe vno integrauit.
Itaque, in Magni Caroli Aula, Gloriæ Theatro;
Equeſtrium Virtutum,& Liberalium literarum
Abſolutum Spectaculum præbens:
Bellica Virtute, in omnibus ſui Principis expeditionibus:

Sapientia in Conſilijs, & difficillimis *b* Legationibus ;
Summam Aulæ approbationem, & Principis Gratiam ,
Quotidianis congreſſibus, & Honoribus teſtatam meruit.
Quodque magis mirere:
Inter aureos Aulæ compedes, tantum ſibi libertatis aſſeruit,
Vt nihil diſcendum ignoraſſe ; nihil dicendum ſiluiſſe,
Sit viſus.
Itaque inter tot Cenſores, ſine Cenſura ;
Cùm florentiorem æui partem Gloriæ, ac Principi dediſſet :
Denique à curis vt vacaret, Curia vacans ;
Bellicæ Virtutis, & Ingenij laude, in Filios iterum diuiſa,
c Quos partim Marti, partim Mineruæ conſecrauit ;
Maturiores Annos tibi, ſibique ſepoſuit.
Deſijt Anno ſalutis MDCXXI. Ætatis LXIII.
At ne Fama deſinat, hoc monumentum Morti obijcit
Philibertus Filius Primigenius, Sarmatoris Comes.

a *Foſſanum Ciuitas: vnde oriundi maiores. Ibique Sacellum eſt, nobili ſtructura, & Maiorum Simulacris piè, atque eleganter ornatum.* b *Ad Italiæ Principes: & ad componendam Mutinenſis Ducis, & Ferrarienſium* Piorum, *de Saxolij ſtatu controuerſiam.* c Philibertum *Comitem. Ludouicum Præſidem doctiſſimum. Carolum Antonium olim Abbatem Mulegij, Iure vtroque inſignem, poſtea in Societate Ieſu, Apoſtolicæ* Pœnitentiariæ *oraculum. Laurentium Equitem Commendatarium, Principis Scutiferum, in Monferatenſi bello ad Granam occiſum. Et Emmanuelem Authorem noſtrum.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Matris.

a MARGARITÆ THESAVRIÆ
Cortanſerij Dominæ,
Alexandri Sarmatoris Comitis Vnicæ Vxori.
Splendore Generis, Formæ gratia, Candore Animi,
Veræ

Veræ inter Matronas Margaritæ.
Multiplici etiam Prolis fœcunditate,
Margaritis, quæ Vnicam gignunt, feliciori,
Philibertus Filius, Matri benemerenti,
Extremum hoc Officium
Religioſiſſimè exoluit.

a *Aloyſij Mulatij Aſtenſis, & Magdalenæ Scarampę Cortanſerij Dominorum Filię, & Hęredi, extincta linea.*

In eodem Sacello duo leguntur ſub ſuis Imaginibus Elogia Sepulcralia ſanè illuſtria. Alterum Antonini Pręſidis, & Sarmatoris Domini, Authoris noſtri Aui celeberrimi, qui Pedemontanas Deciſiones concinnauit: Septuagenario maior mortuus. Alterum Antonij Authoris Proaui: Sarmatoris Domini, a *Senatoris, & Equitis* b *Aurati: qui octogenario maior in Legatione ad Rodulphum, & Matthiam Auſtriacos Principes obijt Anno 1564. Sed quoniam duo hęc Elogia, non Authoris noſtri, ſed Alexandri eius Patris calamo fluxere; non hic admiſceo. Quę ſequuntur Authoris ſunt ad Maiorum Sacellum exornandum.*

a Ex Diplomate dato Niciæ, vlt. Sept. 1538. *b* Caroli V. Imperatoris manu creati. Ex Diplomate dato Burgis 24. Maij 1524.

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Patrui.

GASPARI ANTONIO THESAVRO
Antonini Filio,
Pedemontani Senatus Oraculo.
Qui Sapientiam expeditiùs vt ſequeretur,
A Coniugio Liber,
Filiorum Amore in Fratris Filios translato;
Vt Sapientiæ quoque Amorem in eoſdem transferret;
Antiquioribus ex Familia Doctoribus
Taurinenſe Domicilium, & annuos mille Coronatos,
Perpetuum Virtutis calcar applicuit.

Emma-

Emmanuel Theſaurus, Septimus ex Fratre Nepos,
Monumentum hoc,
Quod non poſuit Heres, Exheres Ponit.
Quanquam dignius, diuturniuſque Monumentum
Suis ſibi in *a* Voluminibus ipſe conſtruxerit.

a *Quæſtionum forenſium. Additionum ad Deciſiones. De Monetis.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Alterius Patrui.

MARCVS ANTONIVS THESAVRVS
Antonini Filius.
In *a* primæua Mauritiani Commilitij erectione,
Ab Emmanuele Philiberto, adhuc impuber,
b Nobilitatis Virtutiſque commendatione conſcriptus Eques.
Cùm in Belgica Martis Schola eruditus,
Liberæ Centuriæ Præfecturam pro Tyrocinio geſſiſſet:
In Prouinciali bello,
Dum Berræ Arcem, Victoriæ ingentis reſiduum,
Principi ſuſtinet, pro Principe cadit.

a *Ex Diplomate ſub die* 10. *Nouemb.* 1578. *Cum nuper Ordinis, & Militiæ Sancti Mauritij, & Lazari inſtaurationi incumberemus, &c aliquot Nobiles, qui oblatis precibus hoc à nobis petierunt, &c. aggregandos eſſe cenſuimus. Inter quos cum te, licet annum duodecimum adhuc agentem, &c.* b *Cumque ex nobili Genere natus ſis: tibiq; adeò laudabilia puerilis ætatis tuæ inditia &c.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Amitæ.

MARGARITA A SABAVDIA.
Antonini Theſauri Filia.

Forma

Forma ſupra Matronas, Doctrina vltra Sexum;
Vera videri poterat Vrania, niſi nuberet.
Nam Magno Carolo, Optimo æſtimatori,
Viſa eſt Virago,
Quæ *a* Philiberto Emmanueli à Sabaudia,
Collegij Comiti, Nupta, Heroas pareret.
Sed heu magnis Ingenijs iniqua ſemper Fortuna!
Vix Nupta, iam Vidua;
Cum paulò poſt Coniugem, *b* Philippum etiam Filium,
Heroicæ ſpei Pupillum tumulaſſet;
A Philippo Sabaudo Achaiæ Principe, eo *c* tramite Poſtremum:
Nulla poſtindè Fortunæ illecebra ab primis abducta Votis,
Suis nominis memor, Vni ſe vnicam Viro Margaritam,
Et Maternos Amores vni Filio ſeruauit.
Sed fæmineo eiulatu de virili pectore ſecluſo,
Viduitatem ſimul, & Orbitatem prolixam,
Non lugendo, ſed philoſophando ſuſtinuit:
Donec noto recepta Cœlo.
Vtrique ſeſe reſtituit.

a *De illuſtri hoc connubio ſcribit Guicenonus Regius Hiſtoriographus pag.* 128. b *Errat Guicennonius, qui Margarita tribuit Prolem*. c *De hoc ipſo Philippi Achaia ac Pedemontium Principis nobili Tramite ſcribit ibidem Guicenonus, & Pingonius in Arbore.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Auia.

DOROTHEA THESAVRIA,
Paterno Stipite, Illuſtrium de Capris Heroum Proles.
Materno, ex Meſſerani Principibus
Quinque *a* Cardinalium Neptis,
Antonini Theſauri Vnica Vxor.
Cùm in Virtutum omnium Speculum formata eſſet:
Vt Matronarum oculis diutiùs obuerſaretur,
Inte-

Integrum vixit Seculum:
Moreſque mutari ſæpè vidit, ſemper eadem.

a *Ex Ferreriorum Stirpe.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Fratria.

IOANNÆ THESAVRIÆ
Ioannis Balbi Varnoni Comitis, & Mariæ Coſtæ,
Clariſſimo vtrinque Genere natæ.
Quæ cùm ſpecie ac Decore ſola Phœnix vocaretur;
Obitum Phœnici ſimilem experta;
Perit dum a Vnicam Parit;
In ſimili Prole rediuiua.
Philibertus Theſaurus
Inter amiſſæ dolorem, & Natæ gaudium diuiſus,
Coniugi ſuauiſſimæ
Ponit.

a *Ioannam Mombaſilij Marchioni nuptam: nomine & ſpecie ſimilem.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Magni Patrui, Proaui Fratris.

Illuſtri memoriæ
IVVENALIS THESAVRI
Palatini Comitis, & Equitis:
Vtraque Iuris Laurea florentiſſimi:
Tanta apud Carolum V. Cæſarem æſtimatione Ingenij;
Vt Gentilitijs eius Inſignibus
Cæſaream a Aquilam Ingenij Auſpicem inſeruerit.
Atque vt Laurea laureas progerminaret;

Am-

Ampliſſimo Diplomate conceſſerit,
Vt ſeri etiam eius Nepotes, Iuriſprudentiæ laurea donati,
b Aulæ ſtatim Cæſareæ,
Et Imperialis Conſiſtorij Comites adſcripti habeantur:
Iudices conſtituere, Notarios creare, Natalibus ſupplere;
Aliaque Regalia exercere ſuapte authoritate poſſint:
Tantus in Auguſtiſſimo Cæſare Sapientum Amor:
Et æternandæ Sapientiæ in Theſaurorum Familia,
Studium fuit.

a *Ex Cęſareo Diplomate Burgis dato die 24. Maij anno 1524.*
b *Ibid.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Trium Proauiarum.

Tres hæ Puellæ à Scalptore in lapides verſæ,
Te, ſi viuerent, in lapidem verterent.
Tres Phorci Filias crede,
Quarum ſpectata pulchritudo ſaxeos fecit Spectatores.
Antonij Theſauri Senatoris, & Sarmatoris Domini,
Tergemine fuere Coniuges,
a MARGARITA,
Illuſtris Sordanellorum Familiæ poſtrema Heres;
b MARIA,
Antonij Prouanæ Druentij Comitis:
c POLYXENA,
Antonij Coſtæ Polongheriæ Comitis Filia.
Vnius Theſauri triplex Theſaurus.
Tanta Omnes Animi & Formæ pulcritudine,
Vt cùm inter ſe tantùm *d* contendant, neutra vincatur.
Tres Charites fuiſſe diceres, ſi conuixiſſent.
Sed vnum amare non poterant, niſi diuiſæ.
Itaque alterius Amores altera excepit:
Et *e* viuaciſſimum Vnius æuum ſibi ſine lite diuiſere,
Tria ergo ingentia Viri gaudia dixeris;
Totidemque ingentes dolores,

Nam Tumulos Thalamis æquante Parca,
Duas defleuit, à Tertia defletus:
Æquali dolore,ſiue relinqueretur,ſiue relinqueret.
O quanta infelicitas, nupſiſſe!
Sed Parcarum inuidiam penſauit Vxorum Virtus
Quarum ſimilitudo fecit, ne altera optaretur.
Imò alteram in altera reuixiſſe putes:
Et Vxores Tres,Vnicam fuiſſe tricorporem,
Ter vni nuptam.
Nouum miraculum, in numero Vnitas.
At miraculum maius,
Quod in Empyrio, vbi Connubia confarreantur,
Vxores ſimul omnes Vir inuenit;
Et omnes Vni, ſine rixa, conuiuunt.
O quanta felicitas ter nupſiſſe.

a *Obijt anno* 1526. b *Obijt anno* 1537. c *Obijt anno* 1575. d *Vixit annos* 82. *Obijcit anno* 1564.

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Duum Maiorum.

Gemina hæc, vno è marmora, Simulacra,
Seiungi non poterant.
Ille eſt celeber Iureconſultus
VBERTINVS THESAVRVS.
Foſſanenſis Patriæ *a* Ordinator.
Qui *b* Legali Dialectica perſpicaciſſimo ingenio conſcripta
Iuſtitiæ, quæ cœca pingebatur, aperuit oculos.
Hic eſt ſtrenuus Bellator
BARTHOLOMÆVS VBERTINI FILIVS,
Qui à Philiberto Pulcro Sabaudiæ Duce,
Ad Inſubricam Ludouici Regis expeditionem.
Vix Ephebus, Veteranos inter Centuriones, *c* electus,
De Mauri *d* perfidia, Sabaudam Nemeſim recreauit,
Scitè igitur ingenioſus Scalptor,
Cognatos Vultus cognato incidens lapidi,

In-

Iuriſprudentiæ Strenuitatem; Strenuitati Iuriſprudentiã ſociauit.
Quid enim Iuſtitia ſine Fortitudine, niſi Virtus ſine Vi?
Quid Fortitudo ſine Iuſtitia, niſi Vis ſine Virtute?
Illa Lictorum, hæc Latronum.
Vt ergo *e* Palma Palmæ;
Sic Docta Laurus, bellicæ lauro contigua,
Ad ornandam Patriam, feliciùs gliſcit.
Hinc geminis ex Imaginibus,
Vnam Optimi Ciuis Imaginem Sculptor fecit;
Nam *f* Theſauriæ Gentis antiqua erat Teſſera,
Bello, & Paci.

a *Ex Statutorum Foſſani libro, Collat.* 10. *de mandato Ducis Caroli Boni, Anno* 1511. *cui regimen illius Patria confuſum videbatur.* b *Ex Deciſ. Pedemont. pręſ. num.* 44. c *Ex Philiberti Diplomate, ſub* 10. *Octob. anno* 1499. d *Nam Ludouicus Maurus Bonnam Sabaudam Tutela, Pupillum vita ſpoliarat: vt ſuperius, pag.* 170. e *Palma ſociatę fertiliores. Plin. lib.* 13. *cap.* 4. f *Ex gentilitijs Familię Inſignibus, atque ex Arbore Genealogica, quam gradatim, priſcarum Scripturarum authoritate, ab exordijs ſuę Patrię, Antoninus Pręſes diligentiſſimè ordinauit; appoſita ſingulis gradibus annorum ſerie.*

ELOGIVM SEPVLCRALE

Vbertini Iunioris.

Detur hoc Monumentum
IVNIORI VBERTINO THESAVRO;
Qui Bartholomæi Bellatoris Filius,
Vbertini Iuriſconſulti Nepos;
Ius faſque, & perſpicuè intueri, & fortiter tueri,
Ab vtroque condidicit.
Neque Virtuti defuit Occaſio.
Nam Subalpina omni, ferèque omni Ciſalpina,
Carolo Bono ab Gallis *a* occupata;

Cum

Cum ferreis Ciuitates, aureis Ciues machinis quaterentur,
Multique iam, deſperato Principis infortunio,
Victricis Fortunæ Numen adorarent.
Hic ingenuo inſtinctu, ingenitum ſibi Votum ſtatuit,
Seruire Principi, ſeruare Patriam.
Atq; cùm à Gallo ſeruari Oppida non poſſent, ſine Aquilæ ope;
Æquali periculo, ne ille raperet, hæc retineret:
Hic gladio atque conſilio, intrepidè adlaborauit,
Vt ab oppugnatorum gladijs, ac propugnatorum conſilijs,
Vni ſe Principi ſecuram Patria ſuſtineret.
Ingenti Vbertini merito, Patriæ gloria, Principis *b* gratulatione:
Qui ſub Mœnibus Sanquintineis parta Orbi Pace,
Cùm duas res maximè inexpugnabiles redux reperiſſet,
Foſſani Oppidum, & *c* Vbertini Animum;
Vtrumque, vno tempore, ſingulari honeſtamento munerauit.
Nam *d* Oppido ipſo Ciuitatum prærogatiua decorato;
Ciuitatis Inſignibus, Sabaudæ Domus Inſignia interſeruit,
Addito FIDELITATIS Elogio.
Et Vbertini STRENVAM FIDELITATEM
In Patria ſuſtinenda, æternis literis *e* teſtatus;
Patriam ipſam, quam pro tempore defenderat,
Militari eius *f* Præfecturæ perpetuò conſignauit.
Neque hic ſubſtitere.
Vbertini merita, & Principis beneficia.

a *Anno* 1536. *Galli Sabaudeam & Pedemontium imparatum inuadunt.* b *Ex infraſcripto Principis Diplomate.* c *Anno ipſo* 1559. *quo Emmanuel Philibertus, Victor Ditionem recuperauit, Vbertini huius merita teſtatur Diplomate dato Niciæ ſub* 22. *Nouemb.* 1559. d *Anno* 1566. *die* 20. *Febr. Foſſani Ciuitas nouo donatur ſtemmate cum Inſcriptione, FIDELITATIS INSIGNIA.* e *Eodem anno die* 4. *Maij, idem Dux ſuo Diplomate teſtatur de FIDELITATE VIGILANTIA, STRENVITATE VBERTINI in Foſſanenſi oppido tuendo, & militaribus experimentis, ſuo, & Caroli Boni tempore.* f *Eodem Diplomate Foſſanenſis Ciuitatis Militarem Prefecturam eidem committit, cum Arce, & Preſidio.*

ELOGIVM SEPVLCRALE
BARTOLOMÆI IVNIORIS.

Vides Iuuenile hoc ſimulacrum
Senili Vbertini Iunioris ſimulacro
Forma & ferocia cognatum?
Hic eſt ab eo ſatus
BARTHOLOMÆVS THESAVRVS,
Quem ſcalpellum Patri ſimilem fecit, Gladius ſimiliorem.
Securis enim ab Gallo rebus, non ab Gallia,
Quæ peſtifera *a* Hugonotorum colluuie bulliebat:
Cùm Monſtrifera illa Hydra,
b Lemano innutrita lacu, ex Alpium ſe Clauſtris erupiſſet:
Euerſa in Principem Fide Chriſti Fidem euerſura;
Taurinenſi Regiæ, qui Caluiniſtarum ſcopus erat, & ſcopulus,
Vicina iam *c* Oppida proſerpente viru contaminarat.
Itaque trepidante Italia, prouidiſſimus Princeps,
Vt Carij, & Villæfrancæ Arces
Gemina tunc Taurini Propugnacula cis citràque Padum,
Infectis Oppidis oppoſita, in tuto poneret.
Illam *d* Vbertino Patri, hanc Bartholomæo Filio
Bellicis in rebus iam exercito, commendauit.
Itaque, dùm Sabaudus Alcides,
Contrà fæcunda Excetræ Capita ferro ac face depugnat:
Dumque tria Præſidia, Foſſanum, Carinum, Villamfrancam,
Incorrupta iſti fide, ne corruptela ſerpat, euigilant;
Veneniſera Hæreſis,
Afflandæ Auguſtæ Vrbis omni ſpe deſperata,
Venenum ipſa ſuum reſorbuit.
Miro Patriæ plauſu, Italiæ ſecuritate, Principis fructu;
Qui poſt Vbertini obitum,
Paternas *e* Præfecturas Filio continuauit, honores auxit.

a *Poſt Germaniam à Luthero: Gallia à Caluino ſus deque verſa eſt: & vtraque Gebennenſes, Bernenſes, & Angronianos contra Subalpinos fouebant.* b *Gebenna Hugonotorum Metropolis. Caluini primùm, deinde Bezæ ſedet.* c *Præter Mar-*

chiam Salutianam & Carmanioliam ; alia loca proximiora ille morbus infecerat. d *Ex diplomate Emmunuelis Philiberti ſub* 28. *Maij* 1570. *cum elogio* FIDELITATIS. PRVDENTIÆ, STRENVITATIS. c *Ex litteris eius Ducis ſub anno* 1578.

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Tritaui.

Pacata, & tranquilla hæc Imago,
Paciferum Caduceatorem oſtendit
VILLELMVM THESAVRVM
Ioannis Antonij Armigeri Filium.
Nimirum Ardelionij Delatores,
Exoſum ſemper Genus, & acceptum;
Intaminatum Foſſanenſium candorem contaminare niſi,
De violentia in Armatos, & de violato Principis Iure
Apud *a* Ludouicum Sabaudiæ Ducem acriter inſimularant.
Cumque iam Scribarum pennæ,
Indignationis *b* Inebræ volitarent:
Hic, cum Patriæ Oratoribus, ad Principem Orator *c* Delegatus;
Gnarus vt iratorum Regum pertractandi ſint Animi,
Qui decipi faciles, decepti videri neuolunt:
Non *d* Tribunal, ſed Aſylum:
Non Patronus, ſed Pacator acceſſit.
Itaque, Reos Ciues non confeſſus, ſed ſupplices:
Et ſalua illorum innocentia, clementiam interpellans;
Ciuium integritatem, Ducisque authoritatem itá ſuſtinuit,
Vt damnare quos non poterat, abſoluiſſe Princeps videretur.
Hac arte, cùm bonam Ciuium Cauſam,
Irato opertam, placato apertam ſubinde oſtendiſſet.
Amantiſſimus Dux, Amantiſſimis Ciuibus
Fidelitatis *e* laudes pro Cenſura eſſe voluit:
Pluraque conceſſit quam vſurpaſſe culparentur.

Sum-

Summa Caduceatorum laude ;
Qui ſingulari experimento docuerunt.
f *Amantium iras, Amoris eſſe coagmenta.*

a *Ex actis ſub anno* 1459. *in libro Statutorum.* b *Inebra Aues inſanſta in Augurijs.* c *In ijſdem actis.* d *Hac concio habetur in eiſdem actis expreſſa.* e *In eodem Inſtrumento.* f *Ex Terent. in Hadria.*

ELOGIVM SEPVLCRALE

Petri, qui Tritaui Abauus fuit.

Æuiternæ Memoriæ
PETRI THESAVRI FOSSANENSIS.
Qui quo *a* tempore
Ex nimia Cæſarum imbecillitate,
Nimia Regulorum potentia
Populos omnes Ciſalpinos populabatur;
Et meliora Præſidia, maioribus inſidijs obnoxia,
Multos inter Principes, Principem non haberent,
Nutante Patria, cui ſe Principi dederet:
Hic, vt inuictiſſimum iuxta & ſuauiſſimum
Sabaudorum Principum Dominatum cæteris anteferret,
Prouidenti *b* conſilio egit:
Prudentia legatione *c* peregit.
Exinde, reciproco fructu,
Theſauros Sabaudi ſemper fidos:
Sabaudos Theſauri ſemper beneficos,
Sunt experti,

a *Anno* 1314. *altero poſt deceſſum Henrici VII. vacante Imperio.* b *Io: Niger. de Origine Foſſani. lib.* 3. *cap.* 3. *Deciſion. Pedem. Praeſ. num.* 44. c *Ex Inſtrumento cum Philippo Sabaudo Achaya Principe ſub eo anno* 1314. *Sed Petri Legatio fuit ad Amedeum IV. Sab. Comitem, cum quo Philippus conuenerat, vt in Deciſ. eo num.* 44. *ex antiquis monumentis.*

Hæc ab Authore noſtro in ſuorum memoriam iam compoſitā, atque diſpoſita exſcripſi. Reliqua auorum inſignium Maiorum, & celebrium Fratrum, & Adoleſcentulorum Nepotum, quos Marti iam initiatos Mors præripuit, nondum habui, propediem exitura. Vt enim Familiam omnem ſuam (quam inter Foſſani conditrices antiqua numerant monimenta) vltimus extinctam vidit: ita iuſto pro ſolatio, quos præmaturè tumulauit, in vitam reuocare ſuo calamo decreuit; ne iniquior in ſuos, quàm in exteros fuiſſe videatur. Itaque opportuno pro colophone ſubijciam vulgatiſſimum Tetraſtichon, quo Cæſar Mallianus Foſſanenſis Canonicus, in eundem Authorem, Familiæ poſtremum, ad alleuandam inuidiam Fati, eſt argutatus,

Clara tot ingenijs, tanta Domus inclyta Stirpe,
Omnis in hoc vnum deſinit Ingenium.
Cur ſteterint hic Fata rogas? ſua perlege, dices;
Ingenium maius gignere non poterant.

RE-

RERVM LOCORVMQVE INSCRIPTIONES, ET MONIMENTA.

PVBLICA MONIMENTA.

Monimentum Pilæ inciſum
Tertio ab Vrbe lapide, ob Principis infortunium.

Lege Viator.
Et quid vſpiam ſecurum ſit, diſce.
Anno MDCLXIII. Die xv. Septembris.
Dum ſyluoſa per hæc auia ab ſuis deuius
Carolus Emmanuel II. Sabaudiæ Dux,
Otium vt fugiat, Ceruum ſequitur:
Triceſimo ab hinc paſſu, Duriam verſus,
Abſtruſam in Voraginem, fallacibus contectam dumis,
Præcipiti lapſu cum Equo proruit.
Aquis demerſus, & cæmentitio incluſus cuniculo,
Qui ſublabentem riuum in Duriam deuoluit;
Genibus reptans, ſimulque reptantem Equum trahens,
Cœco è gurguſtio, rapidum in Flumen illabitur:
Et ſemper ſibi conſtans, ſemper impauidus,
Gemino ex naufragio emergit incolumis.
Hic ergo, inter luctum & gaudium perplexa Mater
Chriſtiana à Francia,
Clementiſſimæ Chriſti Matri Torquatorum Numini;
Sancto Euſtachio Venatorum Auſpici;
Et Beato Amedeo Regiæ Domus Patrono,
Cariſſimi Filij ſalutem referens,
Temporarium hoc documentum, digniori præuium
Erigi iuſſit.

Mutui Amoris Monimentum.

Amiſſione primæ Coniugis afflictiſſimus Regius Princeps, cùm ad Virginis Deiparæ pedes communem ſibi Tumulum

 ele-

elegiſſet, vtramque Imaginem ſculpi voluit; & anticipata huius Inſcriptionis argumentum dedit, in Sanctiſſima Sindonis Sacrario collocanda.

Contra Mortis Falcem quid valeant Amoris Faces,
Mutuus hic lapis docet, vbi mutuus flagrat Cinis.
Franciſcam à Francia de Caroli Emmanuelis ſinu
Inexorabilis auulſit Mors: eo crudelior,
Quòd Florum pulcerrimum in ipſo Vitæ flore demeſſuit.
Imò nocendo parca; parcendo nocens:
Viuo dimidium rapuit: Mortuæ dimidium reliquit.
Vt nec tota moriens Vxor; nec Vir totus viuens;
Vtroque ſuperſtite, neuter viueret.
Sed irreparabilem Mortis perfidiam, viuus reparauit Amor.
Illa è Thalamo Tumulum: hic è Tumulo Thalamum fecit.
Nam iunctis vtriuſque Cineribus, vt Amoribus;
Coniugium poſt Fata inregrauit.
Donec Cineres Cælo, Animi Cineribus redditi,
Æternùm ament, & amentur.
Diſcite Mortales; Omnia Mors rapit, præter Amorem.
Sperate Amantes: Nihil vitaliùs Amori, quàm Mori.

Monimentum Genuæ inciſum.

IACOBO PHILIPPO DVRATIO
Genuenſi Patritio
Quòd Opum, & Operum ſplendore perinde clarus,
Vt Fortunas ſuas extrà Fortunam poneret,
In Pauperum abdidit ſinu:
Semperque affluentibus, & effluentibus copijs;
Sibi frugalis, illis frugifer;
Humanæ ſortis inæqualitatem,
Chriſtiana munificentia peræquauit.
Quòd ingenuæ Nobilitatis inſtinctu,
Occultam Ingenuorum inopiam, occulta ſubleuans manu,
Verecundas preces furtiua liberaliter ſic anticipauit,
Vt beneficium illi agnóſcerent, non beneficum.

Quòd

Quòd vltimus tabulis, pium hoc Pauperum Aſylum
Legato ingenti ære locupletauit:
Et hæreditati luculentiſſimæ, ſi quando Filij deficerent,
Inopes hoſce Alumnos, poſthumam veluti Familiam ſuffecit.
Quòd poſtremos denique inter ſingultus,
Pari affectu, Deo Spiritum,
Senatui Sereniſſimo Pauperes commendans,
Expirare non eſt ſibi viſus, quandiu iſti reſpirarent.
Tot igitur ob promerita, euiſceratamque Charitatem;
Magiſtratus, & huiuſce Pij Domicilij Adminiſtratores,
Vero Pauperum Patri;
Cùm maius, aut melius donare nihil poſſint;
Ipſum ipſi, ſua in effigie rediuiuum, donant:
Quem Diuites imitentur, Auari erubeſcant;
Pauperes venerentur:
Proque illo, quem nunquam fruſtrà rogauere, perpetuò rogent.
Anno redemptæ ſalutis
MDCLIX.

Monimentum Valentini Suburbani.

HIC VBI FLVVIORVM REX
FEROCITATE DEPOSITA PLACIDE QVIESCIT.
CHRISTIANA A FRANCIA,
SABAVDIÆ DVCISSA CYPRI REGINA,
TRANQVILLVM HOC SVVM DELICIVM
REGALIBVS FILIORVM OCIIS
DEDICAVIT.
ANNO PACATO MDCLX.

Monimentum Portus Nicienſis.

MAGNO CAROLO SABAVDIÆ DVCI,
ET VICTORI AMEDEO INVICTISSIMO FILIO.

QVOD

TRANQVILLA *b* PACE SERENAVIT;
OBSCVRVM HOC ETIAM DOMICILIVM
SERENISSIMO ADSPECTV ILLVSTRAVIT.
DIE XXVII. IVNII. ANNO MDCXXXI.

a *Nondum aſſumpſerat Regium Titulum*. b *Reuertebatur ex Claraſcenſi congreſſu; Pacis Author.*

Minoritarum Fratrum Monimentum Benefactori poſitum.

IVLIVS CÆSAR GERBALDVS.
CIVIS TAVRINENSIS, CENTALLO ORIVNDVS.
REGIÆ CELSITVDINIS ORDINARIVS,
REGIÆQVE COMPVTORVM CAMERÆ PRIMARIVS
A SECRETIS.
SECRETA LICET PIETATE,
NVLLA SVI NOMINIS INSCRIPTIONE
PRÆCLARVM HOC TEMPLVM
SACRÆ MINORITARVM FAMILIÆ DONARIT.
GRATI TAMEN FRATRES NE INGRATO SILENTIO
SVRRIPVISSE POTIVS QVAM ACCEPISSE
MEMORABILE MVNVS VIDEANTVR.
LOQVENTEM HVNC LAPIDEM,
GRATISSIMORVM TESTEM ANIMORVM,
CONSTITVVNT,
ANNO MDCLXIV.

SACRORVM LOCORVM DEDICATIONES.

Ma-

Maioris Aræ Minorum
Taurini.

SANCTO FRANCISCO DE PAVLA,
CHRISTIANA A FRANCIA
QVOD PRO SE, REGIAQVE PROLE,
SÆPE INVOCATVS, SEMPER AFFVIT,
ÆTERNVM SACRAT.

Templi Auguſtiſſimi Corporis,
Taurini.

AVGVSTA TAVRINORVM,
VT SEMPITERNAM
DIVINI MIRACVLI MEMORIAM FVNDARET,
TEMPLVM EREXIT.
VT TEMPLI RELIGIONEM ALTIVS ERIGERET,
SACERDOTVM SECVLARIVM SANCTISSIMI SACRAMENTI
CONGREGATIONEM FVNDAVIT.
ANNO A VIRGINEO PARTV MDCLV.
AB EVCHARISTICO MIRACVLO CCII.

Aræ Votiuæ Poſſani.

DIVIS TERGEMINIS,
DEI GENITRICI, ROCHO, BRIGITTÆ,
QVOD PESTE, FAME, BELLO
SVBALPINOS OMNES DEVASTANTE
VNAM HANC VRBEM
TERGEMINIS CLADIBVS EXEMERINT,
GRATI CIVES FOSSANENSES VOTVM SOLVVNT.
ANNO MDCXXXII.

Ara Sancti Pauli Taurini.

SOCIETAS SANCTI PAVLI,
IN NVMERVM PIORVM OPERVM,
HVNC ETIAM PATRONI CVLTVM
REPONIT.

Broliorum Sacelli, Taurini.

DIVIS AVXILIARIBVS,
AVGVSTINO ET IOSEPHO.
FRANCISCVS MARIA BROLIA,
VOVIT.

Maioris Aræ Sancti Thomæ Taurini.

DIVIS LOCI PRÆSIDIBVS
THOMÆ APOSTOLO, ET CAROLO,
IVGI *a* LITATIONE *b* PROPITIANDIS;
AVGVSTVS MAMFREDVS SCALIA
COMES VERRVCÆ, MARCHIO CALVSII,
D. D. D.
ANNO MDCXXIX.

a *Litatio, à Græco λιτη, hoc eſt rogatio, preces, apud Feſtum Grammaticum. Vnde Litaniæ dicuntur Rogationes Sanctorum.*
b *Propitius, Pius, Fauens; teſte Nonnio. Hinc propitiare aliquem, Plinio, Plauto, Suetonio, idem eſt quod fauentem reddere. Hæc annotaui in gratiam ſituli cuiuſdam Logodædali.*

INSCRIPTIONES.

Rerum variarum.

Trium Principum Fratrum, ex Pario lapide, In Vinea Mauritij Principis à Sabaudia.

PHILIPPVM, VICTOREM, PHILIBERTVM,
Tres vnanimes Fratres,
Candido è Marmore, Marmore candidiores vides.
Strenuitate Primus, Prudentia Tertius,
Omnes vicere: Vterque à Medio victi.
Statu Medius, occaſu Vltimus, Imperio Primus,
Fratres Fatis ſequutos, Factis anteceſſit.
Maior minorem, minor mediam, medius maiorem
Ætatem vixit.
Maiorem Hiſpania, Minorem Sicilia, Medium Italia,
Terris diuiſos, non amore,
Orbi præripuit, Empyreo reddidit;
Omnes Mauritius ſibi reſtituit.

Magni Caroli Emmanuelis ex ære, In eadem Vinea.

Vides hanc in Speciem, paruo in Scrinio Magnam?
Talis erat Prototypus:
Quem Natura ſibimet inuida,
Orbe maiorem exiguis finibus coercuit,
Ne vnquam quieſceret.
Perpetuam Belli neceſſitatem vtrinque adiecit,
Vt quietem pareret.
Proindè metalliferas inter a Alpes natus,
Ne Armis fideret, niſi ſuis.
Dubito vtra Virtute maiorem dicam,
Ferro, an Ingenio.
Vtranque ſanè agnouit Orbis cùm amiſit.

Nam

Nam ſi vixiſſet, non videres quæ *b* vides
Si reuiuiſceret videret quæ præuidit.

a *Natus Ripulis inter Alpes.* b *Poſita fuit Imago dùm Bello Ciuili Patria æſtuaret.*

In Statuam Iacobi Menochij.

Magnum illud Sapientiæ Oraculum
IACOBVS MENOCHIVS
Hic ſilet.
Quid enim reſpondere pergat,
Cùm plura quàm ſcripſit, dici nequeant?

In Effigiem Abbatis Laurentij Scoti, ſuorum Carminum Volumi præfixam.

In Libro Ingenium: Mores in Imagine cernis.
Laurum non opus eſt pingere; Nomen habet.

Inſcriptio Vineæ Marchionis Aſcauij Bobbæ Cuius Portam exteriorem nulli claudunt Poſtes.

AMICIS QVOD AMENT,
INIMICIS QVOD *a* AMENTVR,
SEMPER ÆQVE PATET.

a *Laborabat ex nonnullorum inuidia, qua eo tempore à ſumma quadam præfectura repellebatur.*

Ge-

Geminarum Pyramidum, Metarum inſtar,
In eadem Vinea, eademque ſententia.

SALTEM NON CITRA.

Inſcriptio Vineæ.
Quam CVRIFVGIVM *vocat.*

Hìc ex Vrbe in Suburbium, Viator, de via deuia:
Vbi mera,ſed vera, & dia Volupia Colonos colit.
Varia hic Spectacula, vt Spectantes recreet, Natura creat,
Hìc rabidus, & rapidus Torrens, iucundè terrens,
Pari ruina, & rapina ſaxa diruit, dùm ruit:
Vt credas in gelidum Fulmen mutari Flumen.
Illinc lacteus latex, egelido gelu fluens, refluens,
Flores educat, quos educit.
Hìc fraga fragrant, Serpyllum ſerpit, Roſa ridet:
Gratijſque grata violaria,nullæ violant niues.
Atque vt Flora Flores,ſic Pomaria Pomona pingit
Nam coloris artifice calore,
Optimorum Malorum omnigena genera,
Ramos ornant quos onerant
Neque hìc meridianus Apollo pollet.
Nam ſine luce lucus, ex vetuſtate venuſtatem adeptus,
Abditis Adytis, quos tegit protegit:
Silentique vmbra mœſtis læta,
Teſtatur adeſſe Numen, vbi nullum eſt Lumen,
Hic perſonata perſonans Echo,
Mortua viuit, elinguis loquitur.
Per auras ludens,aures illudit.
Hic per auia profugæ Aues perfugium nactæ,
Ingenito ingenio,ignotas notas concinnè concinunt:
Luſcinia luget, Turtur trutilat, Grus gru t Bubo bubilat:
Quibus occultatus,& oculatus Auceps,
Victum in viſco, fraudes inter frondes, apponit:
Et noto cantu excantatas, ſubdolè capit dùm canit.
Nullæ hìc curiales curæ.

Non

Non lata & alta Palatia,vbi omnis motus eſt metus;
Et impotens Potentia, timet dùm timetur.
Non hìc amentes Opum amantes;
Inopes inter Opes, per vitia diuitias quærunt,
Et Aurum ſequuntur aura fugacius.
Non proditor Liuor, quod videt inuidens,
Quos palàm ſectatur, clàm inſectatur.
Hìc innoxius vt innocuus Solitudinis Hoſpes,
Solicitudinis expers;
Vilis,non ſeruilis; contemptus & contentus;
Lucem ſine luctu, Noctem ſine noxa ſecum tranſigens;
Fauente Fato, parcente Parca, longæuo fruitur æuo?
Et inſtar Oloris,canit dum canet.
Breui: vtranque Sortem ſortitus,dices;
Vrbani mores in Agris, agreſtes in Vrbibus ſunt.

Hanc formam ſequitur Inſcriptio Vineæ Octauij Amedei Tarini propè Eridanum.

TV QVI EX VRBE, HOC IN SVBVRBIVM DIVERTIS;
IVCVNDA INCVRIA, INIVCVNDAS DIMITTE CVRAS.
SOLICITVDINES ODIT HÆC SOLITVDO.
LIBER PATER, LIBEROS AMAT ANIMOS.

Inſcriptio Fontis Lingua priſca.

Ceiuis, Moiniceps, Meiles;
Accola, Incola, Concola;
Queiqueis ſuas Ameicus Homon;
Reſtitato, ac Legito.
Pumicoſæ hæ latubræ,dulce collacrumantes,
Et blandienter melliſcatentes hei latices
Per florulentas vortugines dulci efflouio proſerpiginoſei,
Oculis Speculom, labris deliciom, auribus concentom
Perenni Lubentia dono danunt.

Heic ergo pro arbiterio, ac volupe
Spectato, potato, adquieſcito.
Quo lacte Mundi primæuitas fructa eſt, felix fruitor.
Puræ Acuæ puris Licento.
At ſi queis factioſus Bacchei Latero,
Nympharum Lymphis nequitùs obtrectaſſit;
Ollus Lympharum Nymphis deteſtabilis,
Tantalea raui arſibiliter ſiticuloſus,
In Acua perareſcere, in Flouio perſitiſcere
Damnas eſto.
Hoc Ious ſartom, ſanctom, omneis ſciunto.

Eiuſdem Inſcriptiones
Fontis Pliniani, in Larij Lacus margine;
Qui ſaxea è Rupe ſenis horis fluit, totidemque refluit.

BIBE DVM FLVO, MOX REFLVAM,
SIC EVNT OMNIA.

Alia Inſcriptio.

Alterna alternos requies reparare labores
Te mouet hæc Tellus: te mea Lympha monet.

Alia.

Eſſe obſequendum Tempori, hic Amnis docet.

Alia.

Cur modò dat Fluctus, Fluctus modò denegat hic Fons?
Opeſque dubia fundit, & condit, manu?
Mortales donare docet, non perdere dona.
Dat Liberalis ſæpè, ſemper Prodigus.

Alia.

Hic, qui Naturæ ſuperat miracula Fluctus
Te ſolum, *a* Plini, promeruit Dominum.
Silicet ingenijs illudens omnibus Vnda,
Solius Domini vincitur Ingenio.

a *Pliniј naturalium rerum Scriptoris, Villa hæc olim fuit.*

Inſcriptiones Emblematicæ in eundem Fontem.

CONSTANTIA INCONSTANS.

Alia.

GRATÆ VICES.

Alia.

NIL PRÆPES PERPES.

Inſcriptio Horologij Hydraulici, cuius incrementa & decrementa Horas in columna deſignant, in eodem Fonte.

Surgit, caditque vicibus hic certis Latex:
Soliſque curſus, dùm cadit, ſurgit, notat,
Fabella Fontis vana Caſtalij fuit.
Arcana Phœbi Larius pandit Latex.

Alia.

Horas prius notaſſe qui affirmat Syros,
Iniuriam proteruus huic Fonti facit.

Alia.

Hac Mens in Vnda eſt : tacitus hanc Hoſpes bibe,
Aſtronomiam, potus hic Amnis, docet.

Alia.

Habitare Lymphas nemo iam Nymphas neget.
Hoc Fonte celſum Vrania mutauit Polum.

Alia.

Si conſueta Phœbus erraret via,
A Fonte Phœbus corrigit poſſet ſuo.

Alia.

Tempora confuſis Phaethon cùm perdidit Aſtris,
Tempus in hoc tantùm Fonte ſuperſtes erat.

Alia.

Hanc eſſe Patriam Numinum, & Solis Solum,
Sideribus cognatus hic fons arguit.

Alia.

Clarior hac nulla eſt, nulla eſt obſcurior Vnda,
Abdita dùm refugæ cauſa lateſcit Aquæ.
Attonitas hebetant docta hæc Miracula mentes:
Et linguam gelido Lympha ſtupore ligat.
Larius hem *a* Clario quàm diſcrepat Amnis ab Amne:
Ille loqui Muſas, iſte tacere facit.

a *Clarius Apollinis fons erat propè Colophonem, cuius potu Oracula reddebantur.*

Inſcriptio Horologij Scioterici, Patrijs in Ædibus.

Hac, licet exili nulla eſt lethalior Vmbra.
Nam quicquid fugiens attigit, interijt.

IN-

INSCRIPTIONES EMBLEMATICÆ.
Picturis appoſita.

In Villa prænominati Marchionis Bobbæ Emblemata in Inuidos; quos demùm vicit, Palladis, ideſt, Virtutis propriæ ope.

Prima in Tabula, Pallas forfice Parcam exarmat.

Quicquid efficiat Liuor, nihil officiet.
Nam vni Palladi tres cedunt Parcæ.
Imò viuaci Lauro viuacior Virtus,
Succiſa meliùs ſuccedit.

II.
Pallas Tempus alligat.

Abductam reſignabis Annorum ſummam,
Alate Mortalium plagiarie Senex.
Inuicta Palladis manu victus, & vinctus,
Auulſa penna pœnas dabis.

III.
Pallas Pallantem Semianguem obſtupefacit.

Mira Palladij Virtute,
Pallantem conficit, dum conſpicit Pallas.
Æqua prorſum iniquitatis vltione,
Vt Virtuti inuidens, pereat Virtutem videns.

IV.
Pallas Fortunam manu ducit.

Tandem ſpirante Inuidia, reſpirat Fortuna:
Et finita lucta, finitur luctus.
Vnica Victoria bis triumphat Pallas,
Dùm elatam opprimit; oppreſſam eleuat.

Inſcriptiones Emblematicæ
Sub Imaginibus ex Diuina Scriptura.
In Ædibus Marchionis à Sancto-Thoma.

Prima in Tabula.
Aquam ex Pumice, Virga elicit Moſes.

Documentum.

DVRVM PATIENTIA MOLLIT.

II.
Sicco pede Populus Mare traijcit.

INVIA VIRTVTI NVLLA EST VIA.

III.
Infans Moſes, è Flumine ſeruatus.

FATA VIAM INVENIVNT.

IV.
Senes Calumniatores Puer Daniel conuincit.

FRAVDE SVA PRENDITVR ARTIFEX.

V.
Ioſue Solum moratur dùm pùgnat.

LVCEM AMAT INCLYTA VIRTVS.

VI.
Blanditijs Dalila Sampſonem ligat.

VIS VINCITVR ARTE.

VII.
Draconem oblata Offa dirumpit Dàniel.
BENEFICIIS INVIDIA VINCITVR.

VIII.
A Bello ceſſantem Dauidem, Beth-ſabeæ ſpecies càpit.
EX OCIO LVXVS,

DA-

IX.

Dauidis pœnitentia ex Nathani præſagio.

EX LVXV LVCTVS.

X.

Euocata Samuelis Vmbra, euocanti mortem denunciat.

FATA NON SCRVTANDA.

XI.

Iephtes Voti adſtrictus, Filiæ ſe carnificem deflet.

QVID SPONDEAS VIDE.

XII.

Gedeon eos reprobat, qui proni è flumine bibunt.

FORTVNA VTENDVM, NON ABVTENDVM.

In Ædibus Referendarij Nouarinæ.
Inſcriptiones Emblematicæ ſub fabuloſis Imaginibus Alciati.

Prima in Tabula.

Actæon ſuis ab Canibus diſcerpitur.

QVOS PAVIT, PAVET.

In Seruos ingratos.

II.

Infrænis Equus è rupe proruens.

QVOD PRÆPES, PRÆCEPS.

In præceleres deliberando.

III.

Pygmæi Herculem adoriuntur.

VOLVNT NON VALENT.

Cum potentioribus non certandum.

IV.
Æthiopem lauant.

ALLVES NON ABLVES.
Vitioſa conſuetudo corrigi vix poteſt.

V.
Niobe Dianæ contemptrix, Filiorum cædem lacrymatur.

VBI CRIMEN, IBI DISCRIMEN.
Non lædenda Maieſtas.

VI.
Narciſsi Fabula.

QVI SE QVÆRIT, SE PERDIT.
Philautia pernicioſa in negotijs.

VII.
Inuidia, Herebi Furia, cor ſuum rodit.

CARPITQVE, ET CARPITVR VNA.
Ex Ouidij Metamorph.

VIII.
Tantalus inter vndas.

AFFLVVNT SED EFFLVVNT.
In Voluptuoſos.

IX.
Ariſtippus, aureis compedibus mancipatus.

DITIOR, SED IMPEDITIOR.
Aulica Vita.

X.
Hercules Celticus aureis Populos catenis rapit.

VI SVAVI.
In facundos.

Phry-

XI.

Phryxus, Ariete vehente, mare inequitat.

VIA OMNIS VIRTVTI TVTA.
Ingenio nihil inſuperabile.

XII.

Æneas longæuum geſtat Patrem.

HIC REGIT, ILLE DIRIGIT.
Conſilia Senum, Vires Iuuenum, in negotijs.

XIII.

Bellerophon aligero in Equo Chimæram ſubigit.

VIS ET VIRTVS.
Vtraque Principi neceſſaria, domitanti ferocem Populum.

XIV.

Ganymedis Canes Aquilam fruſtrà terrent.

LATRANT, NON LACERANT.
In obtrectantes Virtuti.

XV.

Phaetontis Fabula.

INCENDIT QVACVNQVE INCEDIT.
In pernicioſam potentiam.

XVI.

Syrenes marino in litore.

VORANT QVOS VOCANT.
In Fœminas procaces.

XVII.

Heroibus pateram porrigit Circe.

IN BENEFICIO MALEFICIVM.
In Proditores.

In-

Inſcriptiones Emblematicæ in Ædibus Arduini Valpergiæ Comitis.

In Valpergienſis Aulæ teſtudine nullæ ſunt hiſtoricæ Imagines; ſed ſimplex ornatus architectonicus, vnde Tabellæ aliquot ad viuum pictæ, videntur altè pendere; quæ ſingulæ ſingula continent Ethica Documenta Iambico *Carmine; quibus Hoſpites mirè detinentur; & Domini genius apparet, Bellicopoliticus.*

I. Bonis cupit nocere, qui parcit Malis.
II. Regnare diſcit, Tempori qui obtemperat.
III. Grauiſſima eſt Viri Optimi iracundia.
IV. Sequentis eſt Magiſter anterior Dies.
V. Deliberandum ſæpè, ſtatuendum eſt ſemel.
VI. Veterem ferendo Iniuriam, inuitas nouam.
VII. Deterior eſt priore, poſterior Dies.
VIII. Dijs micandum, Principi, Patriæ, ſibi.
IX. Lux omnium clariſſima ex Armis micat.
X. Sunt Arma Torrens, huic ferunt, illi auferunt.
XI. Seruatur Armis, Arma qui ſeruat ſua.
XII. Bonus ante pugnam, ſtultus in pugna, eſt timor.
XIII. Pugnando vitam perdere, eſt bis viuere.
XIV. Hoſti manu nocere, non lingua, licet.
XV. Iniuriam Vir Fortis, aut Felix feret.

INSCRIPTIONES
HISTORICÆ.
ID EST
PATRIARCHARVM
GENEALOGIA.

INSCRIPTIONES HISTORICÆ.

ID EST

PATRIARCHARVM GENEALOGIA.

CVM Magnus Carolus Emmanuel Sabaudiæ Dux, non Ingenio minor quàm animo; ingens Volumen de REGNORVM EXORDIIS, à Protoparente Adamo, ad ſua vſque Tempora moliretur: vt Regiam Chriſti Seruatoris Genealogiam; ac deinde Pontificum Maximorum ſeriem, ſequeretur; ſingulorum Patriarcharum, atque Pontificum Elogia, Authoris noſtri Lapidario ſtylo lucubrata, vt Hiſtoria compendiola, & reſpiramenta, interſerebat. Itaque, Patriarchas, cum illuſtribus Viris ſuorum temporum, quos ex authographo emendatiſſimos habui repono: Pontifices expecto.

ELENCVS ELOGIORVM.

Habes Chriſti Gentiles directa linea; Extraneos, extrà Lineam: quos toto Volumine Characteris diuerſitas dabit.

MVNDI PVERILITAS. PASTORES.

	ADAM Terra Filius.	Ænigma.
	Cain Adami Filius.	Epitaphium.
	Abel Adami Filius.	Tumulus.
	Henoch Caini Filius.	Cenſura.
	Irad Henoci Filius.	
	Vauiaei Iradi Filius.	
	Mathuſael Vauiaelis Fil.	
	Lamech Mathuſ. Filius.	Enthuſiaſmus.
	Iabel Lamechi Filius.	Proſopopæia.
	Iubal Lamechi Filius.	Nænia.
	Tubal Lamechi Filius.	Hypotypoſis.
2	*Seth Adami Filius.*	Similes.
3	*Enos Sethi Filius.*	Encomium.
4	*Cainam Enoſſi Filius.*	Oppoſita.
5	*Malaleel Cainami Filius.*	
6	*Iared Malaleelis Filius.*	Expoſtulatio.
7	*Enoch Iaredi Filius.*	Cenotaphium.
8	*Mathuſales Enoci Filius.*	Euchariſticon.
9	*Lamech Iuſtus Mathuſala Filius.*	

MVNDI ADOLESCENTIA. MILITES.

10	*NOES Lamechi Iuſti Filius.*	Anathema.
	Cham Noe Filius.	Diræ.
	Nembroth Chami Nepos.	Digreſſio.
11	*Sem Noe Filius.*	Statuæ.
	Iapheth Noe Filius.	
12	*Arphaxad Semi Filius.*	Catalogus.
13	*Salem Arphaxadi Filius.*	
14	*Heber Salemi Filius.*	
15	*Phaleg Heberi Filius.*	
16	*Reuus Phalegi Filius.*	
17	*Sarag Reui Filius.*	
18	*Nachor Saragi Filius.*	
19	*Thares Nachoris Filius.*	
20	*Abrahamus Thara Filius.*	Narratio.

Loth

	Loth Abraha Fratris Filius.	Topographia.
	Lothi Vxor.	Metamorphoſis.
21	*Iſaach Abrahami Filius.*	Tragœdia.
22	*Iacobi Iſaaci Filius.*	Monita.
	Tribuni duodecim Iacobi Filij.	Somnium.

MVNDI IVVENTVS DVCES.

23	*IVDAS Iacobi Filius.*	Etymon.
	Ioſeph Iacobi Filius.	Eulogium.
24	*Phares Iuda Filius.*	Prodigia.
	Iob Eſau pronepos.	Monomachia.
25	*Eſron Phareſi Filius.* }	
26	*Rhamus Eſronis Filius.* }	Auliciſmus.
27	*Aminadab Rhami Filius.* }	
	Moſes Leui Nepos.	Exegeſis.
	Aaron Moſis Frater.	Paræneſis.
28	*Naaſon Aminadabi Filius.*	Exemplar.
29	*Salma Naaſonis Filius.*	Gratulatio.
	Ioſues ex Ioſepho.	Triumphus.
	Samſon ex Dano.	Idæa.
30	*Booz Salma Filius.* }	Myſterium.
31	*Obed Boozi Filius.* }	
	Gedeon Ioſephi Nepos.	Argumentum.
	Iephtes Ioſephi Nepos.	Monimentum.
32	*Ieſſe Obedi Filius.*	Clauſula.

MVNDI VIRILIS ÆTAS. REGES.

33	*DAVID Ieſſe Filius.*	Adinaton.
	Samuel ex Ioſepho.	Epitheta.
34	*Salomo Dauidis Filius.*	Scylla.
35	*Roboam Salomonis Filius.*	Parallela.
36	*Abias Roboami Filius.*	Edictum.
37	*Aſa Abia Filius.*	Rogus.
38	*Ioſaphat Aſa Filius.*	Minæ.
39	*Ioram Ioſaphati Filius.*	Sententiæ.
40	*Ochozia Iorami Filius.* }	
41	*Ioas Ochozia Filius.* }	Saxifragium.
42	*Amaſia Ioaſi Filius.* }	

Ozia

43 *Ozia Amaſia Filius.* Paraphraſis.
44 *Ioathan Ozia Filius.* Legatio.
45 *Achas Ioathani Filius.* Hiſtoria.
46 *Ezechia Achaſi Filius.* Index.
47 *Manaſſes Ezechia Filius.* Exomologæſis.
48 *Amon Manaſſes Filius.* Simbolum.
49 *Ioſia Amonis Filius.* Epinicium.
50 *Eliacim Ioſia Filius.* } Reuolutio.
Ioachas Ioſia Filius.
Sedecia Eliacimi Frater. Sortitio.
Suſanna Helcia Filia. Admonitio.
51 *Iechonia Eliacimi Filius.* Threni.

MVNDI SENECTVS. SOLITARII.

52 *SALATIEL Iechonia Filius.* Iſagoge.
53 *Zorobabel Salatielis Filius.* Myſtologia.
54 *Ablud Zorobabelis Filius.* Genethliacon.
Eſdra ex Leui. Admiranda.
55 *Eliacim Abiudi Filius.* } Dialogiſmus.
56 *Azor Eliacimi Filius.*
57 *Sadoc Azoris Filius.* Echo.
58 *Achim Sadoci Filius.* Vices.
Ieſus Siracides. Memoriæ.
59 *Eliud Achimi Filius.* } Conſolatoria.
60 *Eleazar Eliudi Filius.*
Eleazar Protomart. Ex Leui. Concio.
Mater Machab. Martt. Leui. Icon.
Razias Martyr. Ex Leui. Etopeia.
Mathatias ex Leui. Nemeſis.
Iudas Machab. Mathath. Filius. Trophæa.
Ionathas Iuda Frater. Polyticon.
Eleazar Ionatha Frater. Emblema.
Simon Eleazari Frater. Diploma.
Ioannes Hircanus Sim. Filius. Epilogus.

NO-

NOVA ÆTAS. SANCTI.

61	*S. PANTHER Eleazari Filius.* *S. Mathan Pantheris Frat.*	Partitio.
62	*S. Bar-panther Pantheris Filius.* *S. Iacob Mathani Filius.*	Naufragium.
63	*S. Ioachim Bar-pantheris Filius.* *S. Anna Ioachimi Vxor.*	Epitalamium.
	S. Ioſeph Iacobi Filius.	Tituli.
	S. Maria Virgo: Ioachimi Filia, Chriſti Mater.	Sculptura.
	S. Ioannes Baptiſta Virginis ex Conſobrina Nepos.	Præconium.
	IESVS, Dei ac Virginis Filius.	Meta.

MVNDI PVERILITAS.
PASTORES.

ADAM & EVA.

- Linea infamis.
  - *Cain.*
    - *Henoch.*
      - *Irad.*
        - *Vauiael.*
          - *Mathuſael.*
            - *Lamech.*
              - *Iabel.*
              - *Iubal.*
              - *Tubal.*
  - *Abel.*
- Chriſti linea.
  - Seth.
    - Enos.
      - Cainam.
        - Malaleel.
          - Iared.
            - Enoch.
              - Mathuſales.
                - Lamech.

ADAM

A D A M

Terræ Filius.

ÆNIGMA.

Siſte gradum viator; mira leges.
Hic ille iaceo, per quem omnes iacent.
Natalis mihi Sedes Damaſcus,
Licet in Creta nato.
Creticum quippè ſignum dum inſtituor,
Ex Typo Prototypus fio.
Vt Hominem me verè dicas, fictum & verum:
Cælo natum ex cæno.
Nec orbus, nec poſthumus fui,
Sed Patris expers:
Vel fecit me Pater, non genuit.
Matrem habui, quæ me habet.
Lignea Nutrix, ſine lacte,
Virum me aluit, non Puerum.
Filiam non filiam Vxorem duxi.
Quæ ſimul nata, & nupta.
Vno partu Nepotem mihi & Liberum, genuit.
Rex ſine vrbibus, diues ſine auro,
Sine Magiſtro eruditus, ludum aperui.
Tot nactus auditores, quot homines.
Heu ſtolida ſapientiæ fames!
Cum omnia ſcirem, vt plura ſcirem, deſipere cæpi.
Virorum ſapientiſſimus dementor à fœmina.
Qua malè-ſuada:
Pomum, cœleſti interdicto circumſcriptum, attingens,
Beatæ Syluæ fructus dum carpo,
Syluam amitto.

Itaque cum profuga Coniuge,
Ex Rege Agricola,
Quia Numen non colui, Terram colui.
Hoc vno concordes Coniuges;
Quod vno iuncti iugo,
Matris vterum tamdiu ſecuimus,
Donec vtero nos recepit.
Itaque, me Vxor immortalem peremit;
Vxorem ego; vterque omnes.
Ah, quam de minimo periuimus!
Tantum malum attulit malus.
Cuius frondibus obuolutus Anguis,
Venenum vomuit, omnes hauſerunt.
Tuus ergo Genitor, ſed nunquam viſus,
Te peremi antequam gignerem.
Sed, ò lætas malorum vices!
Ligno eodem reparatus, quo perij,
Indidem venenum traxi, & medelam.
Vna in arbore ego deliqui, multatus eſt Deus.
Cuius à cæde rediuiuus,
Superos petij, cum Inferos petijt.
Minus egeram niſi peccaſſem.
Nomen flagitas?
Quatuor Mundi plagarum nomina ab Græcis pete,
Anatolì, Dyſis, Arctos, Meſembria:
Abſciſſa nominum capita iunge: nomen habebis.
Decubui cognati mihi Mundi Anno
CMXXX.
Surrexi poſt Annos
M.M.M.M.M.CCXXXII.
Gaude Viator, ac perge.

C A I N

Adami Filius.

EPITAPHIVM.

Huc mala verba, Viator.
Perditorum Princeps tales poſcit inferias.
Hic auarus Agricola, felicis Frater Paſtoris,
Peiores fruges Aris imponens, omnes amiſit;
Ei ingratus Deo Sator, ingrata ſibi Sata deprehendit.
Itaque mordaci conſumptus inuidia.
Quod Abelis Hoſtijs feliciùs ſuccederet;
Ne fraternæ Victimæ litarent, Victimam fecit Fratrem.
Primus hic flagitiorum inſtitor,
Mortem inuenit, & inuexit.
Horruit Mors expiandis ſceleribus nata,
Primos ſibi aditus per innocentis iugulum frangi.
Mirata primo ſe ictu magnam Orbis partem orbaſſe.
Tam dulci delinita ſanguine, innocentes auidiùs petit.
Tam dextero erudita iactu, cæteros certiùs ferit.
At non impunè tulit proditor;
Forum nactus Syluam ſuam, teſtem Mortuum,
Apparitorem Vmbram, carnificem Culpam, iudicem Deum.
Ergo inani pauore territus, ac ſeipſum terrens,
Idem ſemper, & alius; ibi ſemper, & alibi;
Se fugit ac ſequitur, ſceleſtus ſceleſtum;
Vmbram ſuam pauet, mendax mendacem:
Inter mortis metum, ac vitæ odium.
Vt nullibi viuat, vbique viuens;
Quia timenda non timuit, timet non timenda.
Vrbem primus condidit; nec immeritò:
Vt ſi campis ſecuritatem depulerat,
Carcerem ſibi moliretur.
Sed nulla impijs tuta latebra;

Cum Malis vbique malè ſit.
Hunc Vrbe ſua exulantem,
Lamechus Nepos pro fera ferit:
Facili errore, ferarum ſimilem.
Æquo igitur & iniquo iure,
Malus à Malo ſupplicium capit, quod dedit:
Et parricidio fratricidium expiatur.
Bis lugendum Parentibus facinus;
Cum committitur, & cum punitur.
Malè moritur, viuis Parentibus:
Ab Furijs raptatus, primus Tartarum fundauit.
Fuge Viator, ac ſolum quate.

A B E L

Adami Filius.

T V M V L V S.

Viator, quid eſt?
Clamoſum hoc Solum,
Et ignotam de glebis vocem, formidas?
Primus hic omnium tumulus Mortalibus patuit.
Nondum patiente Terra ſuis ſe fœtibus farciri.
Conditur ſub hoc caſpite virgineus Paſtor;
Primorum Hominum ſecunda proles, & primum funus.
Male ſuis oculis vaticinati Parentes,
Abelem, hoc eſt luctum, vocarunt:
Atqui mortem omnibus; vitam nemini flendam, tranſegit.
Mortalium innocentiſſimus, artium innocentiſſimam reperit,
Paſtoritiam:

Optimi

Optimi Principatus imaginem.
Nam errantium Pecudum populo ſub legem miſſo,
Regale munus, & gregale permiſcens,
Pedum pro ſceptro geſtauit.
Itaque Rex inter Oues, Ouis inter Reges,
Obſequentiſſima lanigerorum reipublica
Imperando ſeruijt, ſeruiendo imperauit.
Villis, non iugulo, tributum impoſuit.
Petebat ſine naufragio Phryxæas opes è Caula.
Nam pro auro vellus erat;
Et germanum vocabulum retinente pecunia,
Pecus tondebat, non Populos.
Quin Ouium lacte, non carnibus, vſus,
Cædibus viuere noluit.
Ita Gregis alter, & alumnus.
Suarumque Ouium collactaneus,
Alimento ſimiles mores traxit;
Candidos, non cruentos.
Primus tamen Sacerdos Aris Agnos admouit:
Sed ouantes Ouiculæ Deo cadebant;
Et oris ſono ſe beatas profeſſæ,
Tantundem præſagibant Paſtori.
Vis ſcire quam opima obtulerit?
Tales Hoſtias vt voraret auidius Numen,
Linguoſam in flammam deuolauit:
Nec ſecundas menſas curauit, Caini fruges.
O implacatam Cognatorum inuidiam!
Tabuit cæca rabie Germanus Cain:
Ac diù deſignatum
Blandè ſeduxit, proditoriè trucidauit.
Quæris quo Telo? Ligneo:
Nam tali ex materia nata Mors.
Quæris quid petiuerit? guttur:
Hoc enim Mortis veſtibulum fuerat.
Vt non dubites in Abele multatos eſſe Parentes.
Ah peccantium ſtolidæ mentes!
Mutum putabat Cain flagitium, compreſſo illo iugulo.
Sed proditorem omnia produnt.
Hem fracto gutture vocalior Abel,
Hoc è Tumulo Parricidam terrefacit.

Et viuum citat extinctus.
Condiſce, Viator-
Infandum facinus muta fantur.

ENOCH

Caini Filius.

IRAD *Henoci Filius.*

VAVIAEL *Iradi Filius.*

MATHVSAEL *Vauiaelis Filius.*

CENSVRA.

Tecum mihi res eſt diuine Scriptor, Moſes,
Quod geſta virorum quatuor
Henoci, Iradi, Vauiaelis, Mathuſaelis,
De commentarijs eraſeris,
Et ſæcula totidem, nominibus, non hominibus, diſtinxeris.
Sonas nimirum nomina, ſiles vitam;
Vacuiſque trophæis nudum titulum inſcribis.
Quid nomina ſine geſtis? quod geſta ſine nomine.
Vtraque perierunt; hæc auribus, illa oculis.
Perinde eſt carere faſtis, ac factis.
Fallor: Actuarium cenſura libero.
Suis coloribus ſingulorum geſta pinguntur,
Dum à Caino dicuntur ſati.
Exurgunt ſuos in ortus virulenta germina;
Radicis vitium continuant thyrſi.

De-

Deformes ſunt omnes, non difformes:
Fado exemplari ſimiles.
Quorſum igitur auita Nepotum crimina
Argutus ingereret Scriptor?
Narranda non erant facta, ſed mutanda nomina.
Aut ſinguli Caino ſimiles vixere,
Aut vnus in ſingulis Cain reuixit.
Modeſtus proinde, non moleſtus Moſes;
Ne vel aures loquendo,
Vel hiſtoriam ſilendo læderet;
Loquaci ſilentio,
Infanda geſta nec euulgauit, nec tacuit.
Annorum etiam numerum conſultò ſiluit;
Nihil enim viuunt, qui malè viuunt;
Nec annos impij vſurpant, ſed perdunt.
Nouo igitur inuento ſupplicio,
Sceleſtos vlciſcitur dum tacet ſcelera:
Calamo pungit quos expungit.
Totque capita obtruncat, quot truncat nomina.
Iacete igitur æternùm
Inceſti, Latrones, Parricidæ;
Digna Caino Proles.
Pro latebra, & ſepulcro, ſilentium dono.

LAMECH

LAMECH

Mathuſaelis Filius.

ENTHVSIASMVS.

Quorſum Fata conſulis Lameche,
Quem inconſultum facta condemnant?
Afflatus vaticinor. Quid hoc eſt?
Bis amans, bis amens;
Non vno contentus iugali vinculo,
Gemino te mancipium ligas?
Vtramque igitur pellicem, vtramque ſuccubam facis.
Vt fatidico iam nomine arguaris,
Lamechus mechus.
Quæ hæc diſcors concordia,
Cor vnum in diſcordes ſcindere Coniuges;
Et alternis Liberis, alternas inducere Nouercas?
Licet ſine lituo, & Infula præſagire:
Certùm tibi odium riuales infligent Coniuges,
Cum incerti confligent amores.
Vno flagrabis incendio,
Cum geminus Hymen aduerſis bellabunt facibus.
Malo omine Polygamiæ licentiam facis ex Bigamia.
Nam ſeptuagies ſepties plectendus,
Septem, & ſeptuaginta Liberos ſuſcipies, & depones;
Toties Orbus, quoties Pater.
Impius verò Genitor,
Impio terram Genere onerabis.
Magis impius Nepos,
Impiorum Principem Atauum pro fera cædes.
Nil tibi debet Terrarum Orbis,
Quod Cainum exanimas, ſi eius animum retines.

Vno

Vno iaculo Caino mortem, Vitijs vitam, dediſti.
Errabit oculus, at non errabit manus,
In flagitia per ſe docilis.
Filij etiam nece Ataui Manes placabis.
Æquè ſceleſtus, ſiuè ſceleſtos gignas, ſiue occidas.
Hoc habent peſſimi optimum,
Quod mutua ſeſe per arma plectunt:
Hoc peſſimum, quod ſine ſcelere non poſſunt plectere
Diuinare iam libet:
Incipiet Mors hàc te punire quà peccas.
Marcente ſiquidem vtraque pupilla,
Antequam vita careas, orbe carebis:
Et mortuo deſtinatam noctem viuus anticipabis.
Regent te Filij errantem Patrem,
Qui errantes Filios non regis.
Te cæcum antecedent, qui ſceleſtum ſequuntur.
Ibis tandem cum Filijs præceps Genitor,
In Diluuio naufragus.
Cupidinis flammis ambuſtus, in vnda peribis.

I A B E L

Lamechi Filius.

PROSOPOPEIA.

Viator,
Bene mihi precare ſi malus es.
Ego Lamechi primogenius, ſed Patre peior,
De malis benè merui.
Nam cum Cœlo teſte viuerent impij,
Nec vlla ſceleribus daretur latebra;
Pellicea primus tentoria prætexui,

Quæ

Quæ Cæli conſpectum raperent.
Debet igitur impietas mihi, quod Cæli oculos fugit.
Citiuſque adulta, quia inulta,
Nec Patre caruit, nec Patria:
Et ſub Ouilis pellibus latitarunt Lupi.
Sed maius aliquid merui.
Nam cum auitum crimen aratris luerent homines
Sepulcro proludentes in ſulco;
Tam improbæ ſeruituti
Vicaria Boum colla ſuccedere coegi.
Hominum iugum remolitus in Bruta.
Felici ergo talione,
Peccarunt Iuuenes, plectuntur Iuuenci.
Nec tardis modo Armentis impoſui.
Nam quod ferox Equus Equiti ſeruit, meum eſt munus.
Illexi oblato fræno ieiuna quadrupedis ora.
Ille, vt ignota xenia ignarus hauſit,
Totam vorauit ſeruitutem.
Iraſcitur iam rabidus,
Et ſpuma liuore exoſas inquinans phaleras,
Vndante collo ſubrigitur:
Ac terram ſcrutante Vngula, me quærit.
Seruit tamen ingratijs;
Suoſque Domino commodat pedes.
Quanta mihi debeas Viator, vides.
Equum verte, ne Tumulum euertat.
Nam qui Cælum ſpectare nolui,
Parum egi, ſi à Cælo ſpector.

IVBAL

I V B A L

Lamechi Filius.

N Æ N I A.

Fingite luctum ridentes Præficæ:
Talemque Næniam exſibilate.
Iaces ah tandem! ac taces,
Modulantium Chorage Iubal.
Dediſti tua voci pœnas.
Nam exiguum ſpiritum quo vita ducitur,
Tu primus frangere auſus ad melodiam,
Spiritum ſimul emiſiſti, & amiſiſti.
Conſenſcre Aſtra in tuos obitus.
Tu enim cœleſtis Harmoniæ ſectatus imaginem,
Sacrum Planetarum concentum furatus,
Diuorum delicias Mortalibus propinaſti.
Poſcebant mutæ Animantes ſuo de tortore ſupplicium.
Tu enim primus Teſtudinem, anguem innoxium,
Portatili ſua domo eliminaſti,
Vt Harmoniam angui nocentiorem,
Vacua illa in latebra conderes.
Tum ſecta Pecudum viſcera
Imparibus diſcreta numeris tetendiſti;
Vt pollice verberata, aures mulcerent.
Vah Ingratus Paſtor!
Qui greges in cytharæ equuleo mortuos torques;
Et inter tormenta canere iubes.
Crudelis! vt latos ad Agnorum gemitus,
Choreas ducant Paſtorum chori,
Agnorum viſceribus ludit.
Malè tibi ſit Iubal,

Qui tam dulci peſte
Aures afficis, vt inficias animos.
Latet inter cythara fides Cupido infidus;
Qui canoris imbellium pecudum neruis
Fereces Hominum eneruat Spiritus:
Et arcu eodem
Chordas ferit, & corda.
Ridet interim furtiua Mors,
Qua dulces inter modos
Inauditum ſecuriùs explicat pedem;
Et læta meditantes letho præuenit.
Stabis æternum exemplum, Iubal.
Tibi iocoſa Lyra fila pulſanti,
Tenue vitæ filum fata ſuccident.
Carebis funebri luctu lætitiæ author.
Et qui flebili ſæculo non fleuiſti,
Extinctus ridebere.

T V B A L

Lamechi Filius.

HYPOTYPOSIS.

Ex alia in aliam vocaris muſicam, Viator.
Auras plectro demulſit Iubal:
Aures malleo Tubal obtundit.
Ille tybiæ repertor, hic gladij.
Vtrumque noris ab vno ſatum Lamecho.
Nam effœminatus, ac ferus Pater,
Titulum diuiſit Hæredibus.
Hinc alter effœminatur ad cantum;
Alter efferatur ad arma.

Dubitas

Dubitas de magiſtro?
Cerne tam dira artis rudimenta,
Dices tam bonum ingenium à malo Genio.
En vt ipſo propè de Tartaro
Vulnificum ferrum ſcrutatur veneficus.
Vides, vt ſibilantes circum caminos
Fumoſus curſitans Faber,
Anhelantes agitat folles;
Qui toties animati & exanimes,
Alternum ſpiritum flammis inſpirant?
Illic crudus artifex ferrum coquit;
Flammis domitum malleo cruciat;
Et ferro ferrum flagellat.
Quæris cur tam ferum ſit ferrum?
Suas in nobis vindicat plagas,
Et vulneribus eruditur vt vulneret.
O diræ vitæ faſtidia!
Breuem vitam fecit Natura,
Breuiſſimam culpa, Ars nullam.
Inuentus eſt Caini Nepos, qui Caino inuidiam demeret;
Ille mortem vocauit, hic alas addit:
Ille in Campum duxit, hic armat:
Ille fecit vt mortalis mori poſſit,
Hic vt nemo viuus ſecurus viuat:
Ille vnum occidit, hic quantos?
Quoties quiſque ferro cadet, in hunc clamabit
Ferreus erat, qui ferrum reperit.
At malo tuo malam artem exerces Tubal.
Ferrum cudis, ferro cades.
Parricidam feciſti Patrem;
Caderis à Patre.

SETH

SETH

Adami Filius.

SIMILES.

Hactenus praua germina.
Nunc ſacra, & duratura.
Mala tempora melioribus penſantur.
Quicquid Adamo ſuſtulit Cain, Adamus orbi reponit.
En geminum cum Abele Sethum.
Idem, & alius ab eo eſt.
Eadem frons, Religio eadem, idem Animus:
Iunge nomina, totos iunxeris.
Itaque ſero partu fœcunda Mater,
Duos peperit in vno, vel bis peperit eundem.
Non perijt Abelis innocentia, ſed deſultauit in Fratrem.
Diceres tam grandem animam,
Non vno contentam corpore gemina impleuiſſe.
Aut geminandæ Parentum voluptati,
Bis natum eſſe vnum.
Nec in vno quidem ſtabit.
Exibit generis, inuicti linea nobilis;
Et Patria virtus ſemel agitata
Aget ſe in ſuccidaneos Heroas.
Felicioribus illi terram aratris beabunt:
Gregibus ac Regibus leges ponent:
Ingenuas artes, ingenio extundent:
Templa Deo, Templis Vates vouebunt.
Decidet paſſim execranda fratricidæ propago;
Et Abelis nitorem
Irrupta Sethi Gentilitas diù retinebit:
Merſoque Orbe, ſola enatabit.

O quæ-

O quæſtuoſam Caini inuidiam!
Dum Virgunculum perdit, fœcundum facit:
Et vnum metendo, innumerabiles ſerit.
Sic profuturus ſemper noceat liuor.
Timebit Orcus feracis exemplum vulneris.
Cum Dei filium occidet;
Tertium Abelem;
Fertili ſanguinis elemento innumerabiles gignet.

E N O S

Sethi Filius.

E N C O M I V M.

Enoſſi verò laudibus nil potius addiderim,
Quam quod ignotum Dei Nomen,
Sub mortales aures primus attulit.
Nil maius dici potuit, nec breuius.
Tanta iſta virtus, vt abdiderit reliquas.
Interprete nimirum, ac ſequeſtre vocabulo,
Cum Empyreo commercia nexuit.
Vt tam facile ſit Deum rogare, quam vocare.
Tempeſtiuo igitur officio,
Poſtquam Homines alloqui deſijt Deus,
Hic Homines docuit cum Deo loqui.
Nec leuius arrogatum Numini decus.
Nam cum ignotus Deus omnia noſceret,
Magna ſpargebat munera,
Sed vel ingrata, vel ingratis.

Suſpectum enim beneficium eſt ab ignoto.
Primus itaque Nomenclator Enos,
Diuinis actis nomen inſcripſit:
Et Hominum authorem Hominibus authorauit.
Excepere dulciſſimum Nomen Cœlitum Chori:
Et Sanctiſſimis partum labris,
Inter aurium cunabula verſauere.
Arriſit amico vocabulo placidius Cælum:
Et labentes ſoni reliquias
Lambentes Auræ collegerunt.
Iuere in plauſus canoræ volucres:
Et ſcribendo Tetragrammato,
Suas certatim pennas pararunt Cychni.
Ipſas adeò Tartari latebras
Magni Nominis Echo perſonuit:
Atque ingens veluti globus
De fulminali machina eliſus,
Trepidas Eumenides, conſternataſque confecit.
Quæris quid authoramenti retulerit Enos?
Idem accepit quod dedit.
Homonimos enim cum ſuo Numine,
Deum appellauit, Deus eſt appellatus;
Aras poſuit, impoſitus eſt Aris.

CAINAM

C A I N A M

Enoſſi Filius.

M A L A L E E L

Cainami Filius.

O P P O S I T A.

Cainamus, & Malaleel,
Ignotæ Virtutis, non ignoti Virtuti;
Parem pietatem in nomine diſpari præſeferunt.
Nam Cainam lamentabilem gemitum,
Malaleel lætum Numinis laudatorem, ſonat,
Optimo nimirum peſsimoque Sæculo,
Certabant paria virtutibus vitia.
Hinc Religioſa Sethi poſteritas,
Illinc nefanda Caini genimina,
Procacitatem modeſtiæ,
Sacrificijs ſacrilegia coæquabant.
Itaque Hominem inter Homines nullum inueniſſes;
Sed vel Angelos, vel Belluas;
Aut Ara dignos, aut Hara.
Adeo mortale Genus,
Vel extremos Numinis amores,
Vel extrema odia promeritum,
Voluptati, & mœrori
Parem materiam diuidebat.
Diuiſit proindè officium pietas:
Geminoſque Myſtas initiauit;
Quorum alter luctu, alter cantu litaret.

Sile iam Græcia miratrix
Democriti, & Heracliti diſparem Genium.
Poſſum melius par,diuino de autographo promere
Nam Cainam lugendo,Malaleel canendo,
Nouem ſæcula confecere.
Ille oculos luctu, hic laudibus fauces attriuit:
Et antiquam animam
Alter effleuit, alter efflauit.
Diutius tamen vixit Cainamus:
Nam Mortalium lætitiæ ſuperſtes eſt dolor.
Denique à Cainamo Malaleel eſt ſatus:
Vera quippe voluptas, lachrymarum eſt proles.

I A R E D

Malaleelis Filius.

E X P O S T V L A T I O.

Eſt quo tecum expoſtulem, Fama;
Quæ tot prædita linguis, quot plumis,
Circa Iaredi laudes implumis es, & elinguis.
Nam præter annos ac Prolem, nihil admodum pangis.
Non annis viuunt Mortales, ſed factis.
Tu Iaredi annos prodis, facta perdis.
Quid eſt hoc aliud quam occidere mortuum?
Fallor.
Authoritatem ex ſilentio quæris.
Ad laudum metam de compendio perueniſti,
Dum Iaredum Enoci Genitorem vocas.
Non poterat intempeſto ſæculo tam bonus educi,
Niſi ex optimo Patre,

Quam

Quam magnum hoc fuerit, docuit mora:
Atauus enim eſſe poterat cum Pater eſſe cœpit.
Vt non mireris tam ſenili ingenio Puerum.
Nemo ſeriùs Prolem habuit;
Nemo enim diuturniùs erat habiturus.
Feſtiua non ſunt quæ feſtina.
Decennio parturit Elephas, ſed Elephantum.
Celeres partus velut ſibi præreptos citò reuocant Fata.
Tanti erat igitur nouem ſæcula meditari,
Vt talem ſobolem de ſuo fingeret exemplo.
Omnium verò ſapientiſſimè,
Quod vix editum Aris admouit.
Nouum fœnoris genus, Deo fœnerari:
Dare quod acceperis,
Vt luculentius recipias quod dederis.
Nam qui mortalis dedicatus eſt Puer,
A morte eſt manumiſſus.
Potes iam tu ſecurus eſſe de Filio, de te Filius.
Vtrique bene cautum:
Neuter ſuam flebit orbitatem:
Tu Filio ſuperſtes eris, Filius tibi.

E N O C H

Iaredi Filius.

CENOTAPHIVM.

Inanem ex auro Tumulum molire, Faber.
Et viuaci emblemate
Cæleſtem hominem cæla.
Infantulus fingatur, Aris non Cunis reptans.
Septimus ab Adamo natus, Deo deſtinatus.
Vt in ſeptimo quieſcat Deus.
Iam adultum ſolitudini affinge,

Vt honeſtæ legationi decoros comparet cultus.
Aureo ſqualore lepidam maciem dita;
Argento lacrymas imitante:
Vt pœnitentiam, ignotum nomen,
Non tam ſuadeat, quam oſtendat.
Iam ſyluis digreſſus,
Laſciuos doceat Cainitas
Cæleſtem vltionem præoccupando vitare:
Ac delere lacrymis ſcelera, ne diluuio deleantur.
Heu tardæ Mortalium mentes.
Incredulos monet, non mouet;
Ac flenda vaticinans, ridetur Vates.
Nimirum, pręcipites lentam vltionem non timent:
Ignari grauiſſima quæque lentè ferri.
Ergo feliciori legatione ad Sethigenas miſſum,
Quos in Angelos vertit;
Ab Angelis in ſublime raptum ſculpe.
Num liquidum aera, num ætherem purum potiatur,
Nondum liquet.
Hunc vtique alicubi ſculpe,
Vbi extra Mortis iacula Mortem rideat;
Et viuis egreſſus, mortuis ſuperſtes,
Solus ſibi Phœnix, iuuenile ſenium trahat.
Quid agat dubitas?
Orbis ſpectator, Orbi ſpectaculum parat.
In Pheudochriſtum pro Chriſto velitaturus,
Bellabit contra rebellem,
Et peremptus perimet peremptorem.
Hæc vbi expreſſeris,
Breuem Tumulo Epigraphen fige.
Enochus hic non iacet.
Cum iacebit, omnes iacebunt.
Fleas, Viator, antequam iaceat.

MATHVSALES

Enoci Filius.

LAMECH

Mathuſalæ Filius.

EVCHARISTICON.

Vobis verò inclyti,
Mathuſales & Lameche,
Humana plaudant ingenia;
Qui diuiniſſimam Artium Aſtronomiam Cælo deuocaſtis.
Nitebant ignita illa Sidera, & ignota.
Clariſſimus ille Populus,
Tenebrionum more per noctem bacchari videbatur.
Neſciebant tempeſtates cui gratias haberent Aſtro.
Terrebant rudes ridenda Lunæ deliquia;
Non terrebant comatæ Cœli Furiæ, Cometæ.
Ibat immortale lumen à caduco indiſtinctum;
Et mediaſtini vapores
Inter Stellarum Patricios numerabantur.
Omnia dixiſſes errantia Sidera,
Non incedere, ſed exulare:
Omnia caduca,
Die pereunte naſci, naſcente perire:
Totum denique Cælum Oceano tumulari.
Sic improuidis vita carpebatur:
Et aſſiduas Planetarum lucubrationes inertiſſimi ſpectabant.
Vt Hominum incuria, Aſtrorum iniuria fuerit,
Quæ nomine carebant, vt patria.
Vos itaque Cæli Filij;
Stupore duce, qui optimus ignorantiæ comes,

Profanis impermiſſa penetralia rimati,
Cæli oculos Mortalium oculis oſtendiſtis.
Cœpere muta illa Sidera, deprehenſi Prothei
Suorum curſuum aperire conſilia:
Et obſcuræ temporum leges,
Admotis facibus legi.
Paucis ante diluuium ſæculis
Nata ſunt Aſtra, quia nota.
Sapuit Orbis cùm ſenuit:
Cælum noſci cœpit: cùm iraſci:
Vt diſceret genus humanum quid amitteret.
Denique pereunte Mundo natæ ſunt Muſæ,
Quarum prima fuit Vrania.
Vos verò Cæli interpretes,
Paucis antè diluuium Solibus obijſtis;
Tempeſtiuo perfugio in Cælum recepti.
Quaſi Homines circumuenire non poſſent Stellæ,
Quandiù Stellarum amici viuerent.
Omnium tamen ætates euiciſti Matuſales;
Longiore dignus ſæculo.
Niſi quæ procul de Sideribus coniectaueras,
Propiùs diſpicere maluiſſes.
Detulit fatali Nauigio vtriuſque reliquias Nauclerus Noe.
Tutiſſima prorſus Nauis:
Cui magneticam pixidem ſacra ſupplebat Vrna,
Oſſa gubernaculum, ſaburram Cinis.
Suis igitur grata Vindicibus occurrat Vrania.
Muſarum Parentibus parentent Muſæ.
Vos Hominum linguæ in Cœlum tollant,
Qui Hominum oculis Cœlum obtuliſtis.

MVNDI

MILITES.

NOES
LAMECHI FILIVS.

Chriſti linea

Cham. — Sem. — *Iapheth.*

Nembroth.

Sem.
Arphaxad.
Salem.
Heber.
Phaleg.
Reuus.
Sarag.
Nachor.
Thares.
Loth. — Abraham. — *Lothi Vxor.*
Iſaac.
Iacob.
Tribuni duodecim.

N O E S

Lamechi Filius.

A N A T H E M A.

Adesdùm, Viator.
Quam cernis Tholo ſuſpenſam Trabem
Votiuum inuictæ Nauis fruſtulum eſt;
Quæ nec velo acta, nec remige,
Semel omnes Mortales in Orbem nouum traiecit.
Miraris? Maiora audies:
Mali amores bonos mores infecerant.
Ætatem vitijs anteuerterant homines,
Nondum adulti, iam adulteri.
Argumentum deformitatis erat pudicitia,
Non pudicitiæ deformitas.
Non diligenti manu mittenda erant fulmina;
Quàcumque caderent, in ſceleſtum caſura.
Eo denique ſorduerat Tellus,
Vt dilui non poſſet, niſi diluuio.
Vnus in corrupto ſæculo integer eſſe auſus eſt Noes:
Vt ſcias, magna inter Vitia
Magnæ locum eſſe Virtuti.
Hic fruſtra auditus vindictæ Præco,
Malè feriatos diù terruit,
Serò ſupplices futuros in ſupplicio tam ſero.
Itaque deſperata Cæterorum ſalute, conſulit ſuæ.
Nam Protofabro Numine,
Vt ineluctabile Vndarum obſidium eluctaretur,
Arcam pro Arce molitur.
Ibi ſancta cum Coniuge, Liberis, Nuribus,
Nouus at nauus abditur Nauta.
Vide quam mala fuerint tempora;
Totam Orbis pietatem trabs vna ſuſtinuit.

Ibi diuino delectu Animantium viuarium fecit,
Vt reliquæ cum Hominibus perirent Feræ,
In quarum ingenia tranſierant Homines.
Increſcunt vndecunque ferales Vndæ;
Defluunt, ſuperfluunt, circumfluunt.
Vt Orci mancipia plectant, maria emancipantur;
Vt pereant Homines, tabeſcunt nubes;
Vt terras obruat, Cælum ruit.
Sorbentur cum Gregibus Populi;
Rotantur cum Populis Vrbes;
Interit cum Vrbibus Orbis.
Ne quid inultum viuat, aquæ plectuntur quæ plectunt:
Nam Maria ipſa in diluuio pereunt,
Dum ſua nomina amittunt.
Quale ſpectaculum, ſi ſuperfuiſſent ſpectatores?
Sola hæc indomitum Oceanum inſedit Machina,
Alterius Orbis ſpem claudens.
Luſit annuo in naufragio centenaria nauis,
Vnica in ſalo ſalus:
Donec, quæ omnia merſerat, emerſit Terra;
Et ſuffocatis flagitijs Orbis reſpirauit.
Itaque ſpeculatrice Columba, pacis internuncia;
Omnium Hominum Portitor Noes,
In Orbem alium deſcendit.
Prodiere abdita illa meliorum gentium exemplaria.
Feræ ipſæ, humano ex contubernio minus feræ,
Suis ſaltibus redditæ.
Tum ex Arca ad Aram procedens,
Verus Deucalion,
Ætatis primæ poſtremus, ſecundæ primus,
Victimas pro naulo ſoluit:
Et hoc Ratis reſiduum pro Anathemate ſuſpendit.
Diſce Viator: immerſabilis eſt vera Virtus;
Medio in Ponto Portum inueniet.

CHAM

CHAM

Noe Filius.

DIRÆ.

Voueo te tuis Manibus,
Nauale mancipium Chame:
Cui prouida Fata,
Calidum nomen pro ſtygmate inuſſere.
Quid enim Chami vocabulum, niſi ardor impurus?
Apage in Arcam illam, dignior Ferarum conuiua.
Quamquam fœdior nulla Bellua
Ex natante illo ſtabulo prodijt.
Nam illa incluſa caſtimoniam ſeruarunt,
Tu ipſo in Salo ſalax.
Vel in Arca ſolutus,
Sanctiſſimam illam ſalutis onerariam
Laſciuo concubitu polluiſti.
Nec ſola hæc tua probra.
Primam Vindemiam dedicauerat Noes;
Vt triſtem aquarum memoriam vino reſtingueret.
At indoctus adhuc lymphantem Bacchum mulcere lymphis;
Qui de Oceano ſiccus emerſerat,
Fecit in cratere naufragium.
Robuſtior quippè vini vis,
Effœtum ſenem proſtrauit, nudauitque.
Parum fuit nudaſſe;
Niſi proditorum pudor, pudoris proditor Chame,
Ad paterna ludibria Germanos conuocaſſes.
Tu ne igitur damnoſior, an Bacchus?
Ille Patrem ſpoliat, tu ſpoliatum oſtentas:
Vterque ingratus authori,
Furiæ te omnes, inſolentiſſime Puer,

Noua

Noua purgati Orbis macula;
Et vnicum Patris maleſactum.
Meritò illa derides, quæ te gennerunt:
Hoc ipſo turpia, quia genuere tam turpem.
Vtinam oculis caruiſſes, aut lingua.
Nunc verendæ nuditatis inuerecundus ſpectator, ac præco,
Dum tegenda & tacenda, nec tegis nec taces,
Nemo te protegat, de te nemo taceat.
Vereri incipies, quam deſinis reuereri.
Ibis impacto Genitoris anathemate,
Nudum & ebrium Germanis ergaſtulum.
Voto eodem Filios gignes, ſed ebrios;
Nepotes habebis, ſed nudandos.
Nam Palæſtina & Aſſyria purpura exuti,
Fabulam dabunt quam rides.
Quin fœdo eodem ſemine progeniti Æthiopes,
Impuriſſimi ardoris tui affricti fumo,
Mores tuos de ſuo colore teſtabuntur.
Nec in Parentis arcanis tua ſtabit curioſitas,
Nam præſtigioſus Inferorum ſcrutator,
Barbaro Nomine Zoroaſter,
Magicas peſtes Orco euocabis;
In Orcum reuocandus:
Ex Vnda ſeruatus ad flammas.
Dediſce, Viator, mala culpare Tempora.
Semper ſibi Orbis conſtitit.
Ter ſi diluuio mergatur,
Ter emerget impurior.
Vitia erunt donec Homines.

NEM-

NEMBROTH

Chami Nepos.

DIGRESSIO.

Aliquid extra orbitam
De Nembrotho leges, Viator;
Ne malis artibus partum pereat Nomen.
Magna etiam infamia debetur æternitas.
Hic inter inhumanos immanis,
Tam corporis, quam ſcelerum mole Terram onerauit.
Membra leges exceſſere, vt animum caperent exlegem.
Impotens igitur ſui quòd nimium poſſet,
Virtutem violentia violauit:
Et Aſsyriæ ſceptrum extorſit, vt torqueret Aſſyrios.
Itaque, non mirere amiſſum Imperium impio commiſſum.
Minimum eſt Homines vincere, niſi Deum laceſſat.
Nam primus Idololatra, & Idolum,
Diuinos ſibi honores aſſeruit.
Debuerat ipſe Ara admoneri, non ipſi Ara.
At Vulgo in adulationem prono,
Belus Iupiter dicitur, verius deinde Beelzebub.
Leui diſcrimine, Tyrannus colatur, an Dæmon.
Hinc leue nomen vt ſiſtat, marmori alligat.
Nam cruentis gladijs in ſcalpella verſis,
Suam lapidibus effigiem primus tradidit.
Hærente Natura inter imaginem, & exemplar.
Niſi quod mutuatis officijs,
Ipſe lapidi imaginem, lapis ipſi duritiam commodauit,
Et imaginis imago fuit.
Improſpera videbantur hæc ſcelera ſi perirent.

Ergo

Ergo Turrim meditatur,
Quæ vltra diluuij metum ac Mundi metam,
Trophæa cum ſideribus miſceat.
Eò creuit impietas, vt condenda Solo nomina oſtendat Soli;
Et peccare iam pudeat, niſi peccet in Cælo.
Grandeſcit ſuis authoribus ſimilis Machina;
Gigantum Turris, ac Turrium Gigas:
Quam inſiſtere ſperat, contra fulmina fulminaturus.
Sed ignauè ſuperbus Artifex,
Dum fluminum vires pauet, ad fulminum ſedes accedit.
Et patentiorem ſcopum exhibente magnitudine,
Vindicta occurrit quam fugit.
Confuſis igitur linguis,
Ne creſceret Moles obſtitit Cælum;
Vt decreſceret inſtitit Euphrates.
Vertitur ab imo compacta ſcopulis Babylon,
Non ſolidum opus quia ſtolidum:
Vani nominis fulcrum, nunc vanum nomen.
Vno prodigioſa miraculo, quod ruente Turri infamia ſtetit.
Hoc te volebam parumper digredi: ad Chriſti Proauos redi.

SEM, & IAPHETH

Noe Filij.

STATVÆ.

Effinge mihi, diuine Phidia,
Ingenuos Iuuenes duos,
Qui collectum humeris palliolum
In nudum Patrem auerſo vultu reijciant.
Ex vno gemini ſpirant lapide,

Vt

Vt cognatæ materiæ nexus vnanimes fateatur, ac Fratres?

Tam Religioſum par Fratrum,

Nec Argi oſtendent, nec Athenæ.

Niuea Paros materiam dabit:

Vt notus marmoris nitor, nitoris arcani ſit nota.

Pudibundos volo, & attonitos.

Vis tales fingere? lapideos finge.

Nam magni pudoris anteſignanus eſt pallor ſtuporis rigor.

Capitalibus verò literis hoc adijce Lemma.

Pijs Fratribus,
Semo & Iapheto,
Paternæ famæ tutelaribus:
Quòd Parentis nuditatem profanis oculis verberatam,
Honeſto pallij oppoſitu ſanctiſſimè protexerint:
Et infami deriſore obiurgato,
Infamiam ſui ſaculi deleuerint:
Ac per ſuos etiam Nepotes,
Impuris Chami Nepotibus,
Tranſcripta impudentiæ mulctam irrogauerint.
Ob eamque rem munerati,
Pro iniecta veſte, regiam Chlamidem receperint:
Quot Filios tot Reges,
Orbi vniuerſi Regionibus diſtribuerint:
Alter Hebræorum, Romanorum alter Parens,
Hebraicæ Romanaque Eccleſiæ Protoparentes extiterint:
Humani demum Generis Seruatorem
Progenuerit alter, alter coluerit.
Terrarum Orbis vniuerſus,
Proſperæ Pietatis Imagine in exemplum datæ,
Lubens gratuſque gratulatur.

AR-

ARPHAXAD

Semi Filius.

SALEM *Arphaxadi Filius.*

HEBER *Salemi Filius.*

PHALEG *Heberi Filius.*

REVVS *Phalegi Filius.*

SARAG *Reui Filius.*

NACHOR *Saragi Filius.*

THARES *Nachoris Filius.*

CATALOGVS.

Quicquid ſexcenti ſoles dedere Sanctum,
Catalogus hic dabit:
Reliqua deuorauit obliuio.
Seruari debuerant germina, Seruatorem germinatura,
Hac illa renouati Orbis innocentia
In Arphaxado, Salemo, atque Hebero;
Qui ſuos ſibi montes pro meta poſitos rati,
Tamdiu curis, quamdiu curioſitate vacarunt.
Itaque ſuorum litorum cunabulis appoſiti,
Vbi naſcebantur creſcebant;

Vbi creſcebant denaſcebantur.
Hoc beneficio diluuium profuit,
Quòd erectis montibus, ambitionem circumſepſit.
Sed nimirum bonis ſtirpibus agnaſcuntur ſtolones
Creuerunt Chamitarum corpora animis maiora;
Nam peſſima ſtatim adoleſcunt.
Creuit proinde ſpatij neceſſitas, & imperij fames,
Finitimique vocabuli authoritate,
Ius & Vis pro eodem accepta.
Tunc orti legislatores, cùm mortuæ leges:
Tunc ſcripta Iura cùm proſcripta Iuſtitia.
Hinc nata militaris diſciplina Ars moriendi.
Eòque inſolentiæ ventum,
Vt glorioſius haberetur Cælum aggredi quàm mereri,
Ac Deum adoriri, quàm adorare,
Obſtitit Numen audacibus cœptis,
Faceto & inſigni commento:
Dum patriam Hominum vocem
In ignota comminuit idiomata.
Tyrannidis miniſtra lingua eſt:
Hanc Deus multauit cùm mutauit.
Soluitur enim mala Reſpublica, cum diuiditur.
Profuit hoc tamen Orbi ſupplicium:
Dum enim repentè Barbari,
Inter tot linguas viderentur elingues;
Inutili iam conuictu,
Inhoſpitum hàc illàc quæſitarunt hoſpitium.
Diſtributa ſunt igitur cælitùs exilia quæ colerentur.
Qua neceſſitate
Naues, mobilia Mortis domicilia, compactæ.
Hinc Maria Monſtris, Syluæ Feris ereptæ.
Denique vna ex Chaldæa
In Regiones omnes traductæ Coloniæ;
Et animatus eſt Orbis.
Solus Heberus Hebræorum Pater, & Iſagogus
Patrium Solum, vocemque retinuit;
Et in pectoris ſacrario,
Natale idioma, ad diuini oris Oracula conſeruauit;
Natus Hebero Phaleg:
Cuius nomine linguarum diuiſio memoriæ conſignata.

Suc-

Succreuerunt Reuus, Sarag, Nachor, & Thares:
Quorum laudes ſiluit Moſes,
Ne magni Abrahami laudibus obſtreperent.
Itaque de Abrahamo vt loquamur,
Cæteri ſileantur.

ABRAHAMVS

Tharæ Filius.

NARRATIO.

Abrahami geſta narro, Viator audi.
Hic in Chaldæa natus,
Cùm inter Siderum cultores, Auctorem Siderum coleret,
Patrium Cælum amittere maluit quàm adorare.
Profugus igitur, & palabundus,
Vt famem auerteret, propè famam euertit.
Nam Coniugis ſpecies Abramo periculo fuerat,
Niſi Abrami ſolertia, Coniugi ſaluti fuiſſet.
Vſque adeo mala ſarcina eſt pulchritudo.
Eò igitur perfugiens, vnde profugerat;
Ex Ægypto in Cananitidem redux,
Aram poſuit, quietis arrham.
Lothum habuit Fratris Filium;
Cui, permixtis diuitijs, commercia nexuit.
Societate creſcunt opes; ſed opibus decreſcit ſocietas.
Creuere cum prædijs famuli, cum famulis rixæ.
Nec geminum ſolium, vnum capiebat ſolum,
Itaque cùm affinitas confinium non pateretur,
Terram partire maluerunt quàm corda.
Sed hæc humanarum rerum neceſſitas;

Sociata augeri, aucta diuidi, diuiſa perire.
Ergo amœniſſimam Pentapoleos regionem;
Tyranni quatuor populantes,
Lothum abducunt.
Perierat Loth, niſi Patruum habuiſſet,
Qui Seruis trecentis ſub vexillum collectis,
Tot Hoſtias, quot Hoſtes iugulauit.
Quis iam trecentos narret Lacones,
Qui non ſe numerant, ſed æſtimant?
Plus egere Abramo duce totidem vernæ.
Vnam illi repreſſere aciem, hi quatuor oppreſſere.
Adeo facilè militant, qui Deum habent commilitonem.
Sic inter Mortales Abram floruit, ſed mortalis.
Infelix erat felicitas, quæ non habebat hæredem.
Nam, vana Nominis illecebra,
Abramus erat, non Abramus:
Pater videlicet, ſine prole.
Erogare illi omnia noluit Deus,
Vt aliquid eſſet quo Deum rogaret.
Rogando, Iſmaelem orbitatis ſolatium ex Ancilla ſuſcepit.
Sed nondum ſatis.
Inuidioſa erat Coniugis ſterilitati Ancillæ fœcunditas;
Liberis egebat tanta fortuna, non libertis.
Itaque vt nihil iam à Natura deſideraret,
Nihilque Naturæ deberet,
Rogando, de ſterili Coniuge Iſaacum ſuſcepit.
Sed carò emit tam carum pignus:
Ipſum quippè ſenectæ gaudium,
Sua iubetur dextera iugulare.
Lucroſo nimirum periculo.
Nam pro ſobole oblata ſtellarum numerum æquaturus,
Ex Abramo fit Abrahamus.
Ex inani Patre, multorum Pater.
Quæris quàm magnus fuerit?
Et ſinu metire.
Omnes probos gremio excipit.
Exceptos omnes, Beatos facit,

L O T H

Abrahæ Fratris Filius.

TOPOGRAPHIA.

Sulphurea, viator, quam cernis Lacuna, Pontapolis fuit.
Quinque olim Regibus beata ſedes;
Nunc fumoſum famoſi Cupidinis buſtum, ſuas faces experti.
Inuerſis huius ignibus reſoluta nubes,
Imbres in flammas verterunt.
Vt contra Naturam laſciuitum non dubites,
Naturæ legibus ita peruerſis.
Nam contra Naturæ inimicos, inimica fæderantur Naturæ,
Ignis, & Imber.
Sic flendos, inter luſus,
Ignea procella afflati Ciues omnes,
Præpoſterè arſerunt vt amarunt.
Immo, geminato miraculo,
Ignis ex aqua fluxit, mox aqua ex igne.
Ambuſtam quippe Regionis faciem
Pigrum deleuit Mare; vero nomine mortuum;
Cocyto ſimile, vnde orta Venus.
Ita profanæ Vrbes poſt incendium naufragæ,
A Vulcano mortem, à Neptuno tumulum habuere.
De more;
Nam Cupidinis flammas lacrymarum ſequuntur vndæ.
Nulla igitur hic Ceres, nec Cereris Comes.
Caſſæ tantùm fruges,
Et poma præſtigioſo colore blanda,
Expetientium fauces putri eludunt fauilla;
In exemplum voluptatis, quæ foris nitida

In pœnitendum mox cinerem vaneſcit.
Latior illa Inſula, Lothi ſedes ac domus fuit.
Qui ſolus æruginoſo ſæculo purus, igne non eguit;
Soluſque incendio ſuperfuit.
Hunc ſuaui cum Vxore, ac Gnatis duabus,
Angeli de Hoſpitio grati, vindicauere.
Lege data ne Patriam à tergo reſpicerent.
Adeo diuina iudicia humanis oculis interdicunt:
Vel auerſa Venus miſerationem demeretur.
At Fœminæ illiciuntur vetando: augente voluptate periculo.
Hæc, cliuo in iſto reſiſtans, dum ſe vertit,
In lapidem vertitur ſalſum.
Digna ſigillaria quæ inſulſis mittantur.
Hoc in Monte abſtruſus reſpirauerat Loth.
Filiarum comitatu Vxoris tacturam leniente.
Sat felix quòd cariora flammis exemerat:
Neſcius heu puellarum ſinu peiora incendia foueri;
Quæ diù clauſa ruinam faciunt.
Hæ ſe Virorum generi ſuperſtites ratæ,
Virginitatis tædio, maternum thalamum ſcandunt.
Nimirum, feſtinæ hilaritatis ſpecie Genium ſoluturæ,
Pleniores calices Patri propinauerant:
Vt Veneri lenocinaretur Bacchus, & ignis in igne fureret.
Hinc nefandæ Bacchantes, ebrij Genitoris implexæ amplexibus,
Fœdis Liberalibus, fœdiora miſcent Floralia.
Oh, poſt illum ſalem; adhuc fatuæ Sorores?
Debuerant Matri conformari:
Quæ niſi eſſet ſtatua, nunc fieret.
Verum eſt quod aiunt, lethalem floribus vitem;
Cum Virgineos necuerit flores.
Infelix Genitor; cui flamma ſeruatus?
Ignem fugit, & fœtum tulit in dolio.
Felix tamen, quod gemina inter ſtupra caſtiſſimus
Salua honeſtate filias fecit Matres.
Nam clandeſtino Vini philtro obſtupefactus,
Baccho, Nocte, Somno, ter cæcus,
Inceſtum furantes Filias non ſenſit.
Vt non abſurdè aſſeratur Somnus Paſiphæ Maritus,
Cùm & inceſtificus eſſe poſſit.
Licet hoc etiam miraculis numerare,

Carneam

Carneam ſtatuam, dormiendo gignentem.
Ergo vtraque concepit riualis Soror;
Et vtraque ſuum peperit fratrem:
Quorum alter Moabitis, alter Ammonitis nomen fecit,
Olim Iſacidis infectum genus;
Quale tali thalamo ingignitur.
Perge Viator.
Citra fabulam tres fabulas tenes,
Phaetonta, Nioben, Myrrham.

L O T H I
V X O R.

METAMORPHOSIS.

Quam ſtupes muliebrem ſtatuam
Tanto artificio fictam,
Artifice caruit.
Genita fuit, & ſine ſcalpello ſculpta.
Et, quod impenſius mirere,
Olim ſpirabilis, & loquuta:
Breui; Fœmina fuit.
Dicerem, eſt:
Niſi prodigium videretur,
Fœminam eſſe, & tacere.
Gorgonium vidiſſe illam putas?
Aut Citonum fontem bibiſſe?
Errat: Se ipſa finxit.
Nam contra Diuinum præſcriptum
Dum Patriam ſpectat, ſe amiſit.

Sola igitur Mortalium, nec Imaginis egens, nec Sepulcri,
Ipſa ſua ſtupiditatis Imago,
In ſemita hæret.
Et in ſua ſtatua tumulatur.
Licet igitur intra Metamorphoſes numerare
Fœminam ex vera fictam.
Imò nunc veram, quia fictam.
Nam quid in fæminis videas, niſi fictum?
Itaque mentiri ſolita, ſeipſam mentitur.
Mortua Viuam ſimulat, vel Viua mortuam.
Magis mirere,
Quod inſulſa, ſalſum migrauit in lapidem:
In ſale mortua, quo viua carebat.
Sic ſolent fœminæ: ſapiunt cùm pereunt,
Ah fuge hunc ſalem, ſi ſapis, Viator.

I S A A C

Abrahæ Filius.

TRAGOEDIA.

Adeſte Ciues.
In Monte Moriàh Tragœdia dabitur,
Cui nihil ſimile dedere Athenæ.
Idomenæus, & Agamemnon fabulæ ſunt;
Et ſi confero, mihi frigent.
Protaſin aget Numinis Internuncius;
Qui Iſaacum patria iubebit dextera immolari.
Diſtrahetur infelix Pater inter filij vel fidei iacturam;
Aut incredulus futurus, aut crudelis;
Atque vt totas ærumnas ſecum tractet,
Ad ignotam procul Aram peregrinabitur;

Vt ſingula per veſtigia gladium parans,
Locum omnem horreat, dum locum ignorat:
Toties enectus antequam necet.
Epitaſin aget Iſaacus;
Spes Patris, ac timor: Cæli munus, & muneris pretium.
Tot victimis à Patris expetitus, nunc Patris victima:
Quem Deus fœneratus eſt Puerum, vt repeteret Virum.
Vterque procedet ſuorum myſteriorum Sacrifer:
Hic ligna geſtans, quibus inardeat;
Ille facem, quam poſteritati ſubijciat.
Nam totius Populi Caput de capite periclitatur.
Iam ad mæſtam cataſtaſim venietur.
Hanc vterque perſoluet;
Dum Ara poſita, compoſita ſtrue,
Diſcet Puer ad ſe pertinere illum gladium.
Ambigeres flebilior ne Sacerdos, an Victima ſit.
Niſi quod mollius eſt amanti,
Mortem impetrare, quam imperare.
Iam in ore primo ſtat Anima:
Iam gladium alter, alter iugulum nudat:
Iam Morti acerbiſſimæ nihil deeſt,
Præter id quod Mortis acerbitatem adimit, Mors ipſa.
Sed cataſtaſis horrorem læta excipiet cataſtrophe:
Dum momento eodem,
Imperium Deus, ferrum Genitor, reuocabit.
Itaque ad fortunatum Rebeccæ connubium ſeruato Puero;
Fœdus Aries pro ſuccidanea Victima Aram imbuet.
De more Numinis, qui bonis minatur, malos perimit.
Sic Iſaacus iterum natus, Abrahamus iterum Pater,
Vterque Actor, corollam ferent.
Agetur Tragœdia ludis verè Olympicis.
Modos facient Cæleſtes Chori.
Spectante Cœlo, Actore Homine, Authore Deo.
Qui veræ cædis progymnaſina, ficta in cæde meditatus,
Eodem in Monte Filium immolando, Tragœdiam explebit.

IA-

I A C O B

Iſaaci Filius.

M O N I T A.

Habes, Viator,
Tot in Iacobo documenta, quot geſta.
Hic in ſterili coniugio diuinitus impetratur.
Diſce per vota quærere quod optas:
Nam magnum aliquid porrigit Cœlum, cùm flectitur.
Iam gemino tumente fœtu, Iacob optimus, Eſau peſſimus,
Feliciſſimam ſimul & miſerrimam fecere Matrem.
Diſce quam finitimum Virtuti ſit vitium;
Cum Mali Bonis agnaſcantur.
Sed ô prodigia! Rixantur Pueri antequam prodeant;
Et gladiatoria Palæſtra vterus eſt:
Tumulus eſſe poterat, ſi magna odia poſſent latere.
Diſce quam præmaturè ſe prodant pupillorum ingenia.
Ergo ex pellibus in aciem deſcendunt: ex vtero in Orbem,
At primas obtinuit Eſau, hærente ad calcem Iacobo.
Diſce commune rerum fatum.
Vt dignitates indigni rapiant, non ſeruaturi.
Vagus enim Venator Eſau,rabida inſtinctus fame,
Flatulenta edulia Sacerdotio paciſcens,
Fit ex Domino Verna.
Diſce quam ſtolida ſit improbitas.
Nam irretitus ſuamet arte venalis venator,
Cum ad eſcam inuolat, libertatem amittit.
Conſpirauit in Iacobi gloriam
Matris acumen, & Patris cœcitas:

Dum

Dum Pius Impio ſimilis.
Paternæ dexteræ ſubrepens, primarum ſubripit,
Et Eſau capitur dum Feras capit.
Diſce tua iura ingenio promouere:
Humanus enim mentis acie vincimus, quam Ferri.
Iam Fratris iras vt fugiat Iacob, Patriam fugit.
Et ſollicitudines per ſolitudines mulcens,
Exitium declinat exilio.
Diſce quàm arduum ſit Fratres componere, niſi diuidas.
Magnus ex odio Iacobi labor; maior ex Amore.
Rachelis coniugium,
Vnam videlicet ſeruitutem, ſeptenni ſeruitute mercatur.
Diſce Amoris nequitiam, qui Sapientes dementat.
Impoſuit Iacobo Labanus,
Dum pro pulcherrima, lippam ſuppoſuit.
Bis igitur vt nubat, bis ſeruit:
Et liberos vt acquirat, libertatem amittit.
Diſce quid auaro fidas, ſi ſanguinem ſudoribus vendit.
Sed opportuna Soceri importunitas Genero fuit.
Nam ſterilem inuenit pulcram, deformem frugi.
Diſce humanarum rerum vices:
Spem fallit ſpecies, vilia ſunt quæ ſpernuntur.
Infelix igitur Rachel, vt prolem pariat vota concipit;
Felix niſi litaſſet.
Nam Animam ſimul, ac Beniaminum enixa,
Vitam amiſit cùm dedit.
Diſce quàm noſtra nos prodat Cupiditas:
Perierat niſi pareret: perijt quia peperit.
Iam Natorum ac Pecudum Gregibus auctus Iacob,
Soceri auget inuidiam.
Diſce quàm magnum ſit infortunium magna fortuna.
At malum malo mutatur,
Dum à Socero lapſus, in Fratrem relabitur.
Sed inter furem ac furentem medius,
Illum dolis vincit, hunc donis.
Diſce quàm ſecura munimenta ſint munera.
Nam ferro inuictos, auro vinces.
Vltima reſtabant tentamenta Virtutis.
Soceri aſtu, Fratris æſtu inconcuſſus,
Natorum flagitijs concutitur;

Cruento

Cruento Ioſephi ſpolio deceptus,
Fictam cædem veris lacrymis luit.
Diſce, multiplici ex connubio plus doloris quàm ſolatÿ progigni.
Redijt tandem felicitas ſera, ſed ſeria.
Læta enim ac tragica agnitione,
Dum Beniaminum repetit, Ioſephum reperit.
Itaque inter Filios duodecim, oſcula, & Animam diuidens,
Ingenti felicitati ſuccubuit.
Diſce Virtutis leges, Viator;
Verè vt gaudeas, diù lugendum.

TRIBVNI XII.

Iacobi Filÿ.

SOMNIVM.

Suauis futurorum interpres Somnus,
Vel Ioſepho ad Cælum rapto,
Vel Cœlo ad Ioſephum delato,
Talibus Oraculis puerile pectus implenit.
Huc nobilis Infans.
Signiferum illum Orbem, Phæbi Phæbeſque curriculum, vide;
Vbi Aſtra duodecim, tempeſtates alternant.
Veſtræ familiæ vides Emblema.
Hic Signorum Princeps, ac vernæ fœcunditatis antiſtes *Aries.*
Te tibi oſtendit.
Cui Primigeniorum dignitatem
Natura negatam Virtus dabit:
Cum ex famulo Princeps,
Ægyptum ditabis, ab Ægypto ditabere.
At ille toroſus, & aratro ſacer *Bos,*
Iſſachar eſt:
Qui oneris quàm honoris patientior,

Ve-

Vectura victitans, iuge perferet iugum.
Iam *Geminorum* Fratrum nodus Beniamino aſtruit,
Vero Philadelphiæ exemplo.
Vnico tecum animo, quia ab vnico vtero.
Iam verò ſub æſtuoſum tropici limitem
Refugus latibulans *Cancer*,
Nephtalis eſt, à recto retrogradus.
Nec ſeruile ingenium mirere, de Serua natum.
Cernis ſubinde iubatum radijs *Leonem*,
Magnanimum, victor, ſtrenuum caput?
Hæ Iudæ dotes:
Qui nomen Genti, ſceptrum Regibus, Meſſiæ natales dabit.
Virginem verò,
Soliuagum, ſeuerum, ſed caſtum Sydus,
Ad Leuim referas.
Quem pudicitiæ amor vltorem libidinis faciet,
Ac Tribu ſoloque dimotum, aris Temploque admouebit.
Danum æquiſſimum Iudicem, *Libra* præſagit:
Quæ noctem diemque, hoc eſt pœnas & præmia,
Pari lance ſuſpendit.
Cernis ne *Scorpionem* illum truculenter blandum,
Ore innocenti, nocente cauda?
Simonis perfidiam notat:
Qui vel ſuo proditor nomini
Paci verba, dexteræ telum aptans,
Credulo Sichem, citius iugulato, quam iugato,
Nuptialem ipſam facem ſupponet.
Nec melius ex *Centauro* præſagium;
Hinc humana ſpecie, equina laſciuia biformis,
Rubeno reſpondet.
Tantæ hnmanitatis, vt tuo funere pollui nolit:
Tantæ laſciuiæ, vt Patris thalamos vltrò polluat.
Æquè pius dum Fratres ſeruat,
Ac impius dum Fratres gignit.
Pari igitur præmio pænaque dignus,
Primogenitus naſcitur, Primogenita amittet.
Euge; fœdiſſimum *Capricornum* cum Gado conferas;
Deformes, ſed vniformes.
Nam Martis ille ac Maris turbator,
Campos cædibus, freta tempeſtatibus aſperat,

Hic Sociorum quietem mouebit:
Ditiones ſeditionibus agitabit.
Contrà verò,
Regius hic Miniſter *Aquarius*, Azeri ſchema eſt,
Quid de gregali ad regalem ſedem vocatus,
Regum animos tractabit, iras mulcebit.
Piſces demum, lubricæ Maris animæ,
Zabulonis ſortem pingunt.
Qui piſculentam ſortitus oram,
Diuitias ac delicias comparabit.
Hæc veſtræ fortuna Domus,
Cœli Filia, Cœlo nixa, cum Cœlo duratura.
Quid enim Cœnum, niſi Miſteriorum Pictura?
Hac vaticinatus Sopor, euanuit,
At experrectus Ioſeph,
Suo Somnio Fratres fecit inſomnes.

MVNDI

MVNDI IVVENTVS,
DVCES.

IVDAS

IACOBI FILIVS.

Chriſti | linea

Ex Leui Iudæ fratre.	*Ioſeph Iudę frater.*	Phares.	*Ex Dan Iudæ fratre.*	*Ex Eſau Iacobi fratre.*
Moſes & Aron.	*Ioſues.*	Eſron.	*Samſon.*	*Iob.*
	Gedeon.	Ramus.		
	Iephtes.	Aminadab.		
		Naaſon.		
		Salma.		
		Booz.		
		Obed.		
		Ieſſe.		

IVDAS

I V D A S

Iacobi Filius.

E T Y M O N.

Tertium vides Orbis Parentem, Viator.
Qui Fati conſilio nomen à Laude ſortitus,
Gerendorum præſcium, geſtorum pretium,
Id meruit adultus, quo donatus eſt infans.
Ergo ne ſilentium rapinæ damnetur,
Suam Iudæ Etymologiam pro præconio reſtitue.
Animum illum celebra magnum, ſtrenuum iuſtum:
Qualem poſcebat Mundi Iuuenta.
Magnitudinis fuit,
Quod Patri ſe Vadem pro Beniamino deuouit:
Certus, aut raptum reducere, aut raptorem.
Strenuitatis, quod hoſtiles ſectas hoſtiliter inſectatus,
Bella exercuit prò venatu.
Iuſtitiæ, quod ignoti inceſtus ſe conſcium noſcens,
Breuem luxum diù luxit.
Has vt laudes vnico vocabulo conſtringeret Fatum,
Iudam vocauit.
Migrauit in ſtirpem tanti nominis teſſera:
Nam Iudæ Tribus, Tribuno ſimilis,
Iuſtitia, ſtrenuitate, magnitudine cæteras vicit.
Hæſit Nepotibus auita gloria pro ſtimulo.
Qui ne nomini impares arguerentur,
Numini pares eſſe debuerant.
Eodem tituli augurio Regia dignitas fulſit:
Quæ Primogeniti annis debita, indebita vitijs,
A Rubeno ad Iudam, ab Euirato ad Virum, transfugit.
Adeò facilius eſt nanciſci Reges, quam naſci.

Hu-

Huius Imperio nullum maius.
Nam longa perpetuaque Regum linea decurrens,
Denique in Dei humeris ſedit
Ita Iudæ ſolium fuit altius Sole.
Nec cæco Prouidentiæ myſterio,
In *Iuda* nomine inſandum Dei Nomen inuenias;
Addito *Delca*, quod *Ianuam* ſonat.
Nam Diuinitati ad Mortales ingreſſæ,
Iudæa Virgo Inanitrix fuit, & Genitrix.
Quanta hæc Iudæ Gloria, quod ſui Author Authoris
Numen numeret inter Nepotes, & Iudæus dicatur Deus;
Sed, heu miſeræ vices!
Tanti Nominis laudem ſimile nomen inficiet.
Surget *Iuda* Antagoniſtes Iudas.
Hic Numen edet, ille prodet.
Sanctumque os putri violans oſculo,
Suummet nomen contaminabit.
Dediſce Viator auitos iactare faſtos.
Hominum eſt Virtus, non Nominum.
Nam totidem literis Meſſiæ Patrem appelles, & Parricidam;

I O S E P H

Iacobi Filius.

EVLOGIVM.

Dulces Rachelis primitiæ Ioſeph,
Vt primus euadat, vndecimus naſcitur,
Egregium aliquid meditante Natura,
Quæ tot exemplaria delineauit, vt vnum abſolueret.
Paternæ virtuti, maternæ pulchritudini compar;

Vt impares Fratrum mores de ſuo Typo corrigeret.
In ſopore Vigil,
Pingente Somno, futuræ dignitatis expreſſit imaginem.
Sed periculoſa res eſt eminere.
Per cognatum liuorem.
Viuus humatur, exhumatus diuenditur.
Infelix Puer,
Vel perimatur nè imperet, vel ſeruetur, vt ſeruiat.
Bis infelix,
Ab Eunucho emitur, vt ſeruiat Fœminæ.
Ter infelix;
Purus impuræ ſeruit, ingenuus captiuæ:
Nam liberali mancipij ſpecie Domina capitur.
Hic inhoneſtum thalamum fugit:
Sed voto repugnat forma, pudore aucta.
Itaque inuerecunda procacius perſequitur verecundum.
Hic Domino, quam Dominæ obſequentior, fugit:
Illa denique, impudentia impudicitiæ ſuffragante,
Arrepto pro Iuuene palliolo,
Indicium criminis inſonti obijcit.
Quid multa? fauor ſequitur ream, reatus inſontem.
Itaque liberalius ducens Ioſeph,
Seruili compede, quam herili amplexu conſtringi,
Carcerem ſubire maluit, quàm mereri.
Sed Virtus quicquid intrat condecorat.
Læta ac mæſta ſomniante Pharaone,
Vt ambages ſoluat, vinculis ſoluitur.
Anguem diceres per latebras tractum,
Vt exiret nitidior.
Ægypti Fata denuncians, Ægypto præficitur.
Nemo enim melius proſpicit malis, quam qui proſpicit mala.
Itaque ore affirmato, re firmato præſagio;
Nunc ferax, nunc ferox tempeſtas
Septenem fertilitatem ſeptenni ſterilitate deuorauit.
Nepos nimirum Natura cùm prodigit, decoquit,
Hinc optimus Promus-Condus Ioſeph,
Frumento grauidas Pyramides pandens,
Calefacta annona promit, quod tepente condiderat.
Ita Ægyptiæ Pyramides, iam ſepulcra, mox horrea.
Ægyptios aluut quos tumulabant.

Tunc Aſia in Ægyptum emendicante
Frumentatores Fratres agnoſcit Ioſeph.
Pia Fati Talione:
Vt ab eo vitam emerent, quem vendiderant.
Dulciorem tamen agnitionem ſimulato facturus iurgio,
Ceu furto deprehenſo, ceu fures comprehendit;
Pari violentia amorem pectore, carcere Fratres, includens.
Sed lubrica res eſt Amor.
Medullis coercitus pupillas rumpit.
Cæcuſque per oculos viam rimatur.
Latas igitur liquatus in lacrymas Ioſeph,
Suis ſe proditoribus prodit.
Cœlum diceres illam Domum, Aſtris duodecim latam.
Sed ſine Sole, dum ſine Patre:
Qui demum accerſitus, totam fortunam ſerenauit.
Omnia recuperauerat præter Patriam.
Huic oſſa legauit pro Oraculo:
Vbi, poſt obitum peregrinatus, tandem quieuit.
Semel mortuus,
Bis tumulatus,
Ter fletus,
Quater felix.

PHARES

Iudæ Filius.

PRODIGIA.

Adoleſcens quem cernis, Phares eſt:
Matris inceſtu, Patris adulterio ſatus?
Parentum dedecus, Nepotum decus.
O Prodigium!
Duos fleuerat Viros, eoſque Leuiros Thamar.
Tertio deſponſa Fratri, & fraudata,
Ne orbitatem fleret,
Fraudulenta libidine, ab Iuda Socero Prolem furatur.
Nam pellax Pellex,
Proſtituto corpore, non vultu,
Filium concepit Mariti Fratrem, ignota Nothum.
O dirum Prodigium!
Obſcuri ſceleris palam conuicta Meretrix,
Accuſatore vtero, Socero Iudice, ad flammas trahitur;
Vt Veneris crimen Vulcanus plectat;
Et flammam expiet flamma.
Sed productis ſcortationis præmiolis,
Sigillo, ſudario, baculo;
Reum Iudicem conuicit rea.
O implexum Prodigium!
Sanctum adulterio miſceri, adulterio ſanctum gigni,
Immò vnico adulterio bis adulter Iudas,
Crimen geminat:
Quippè vnico inceſtu, geminos gignit.
O probroſum Prodigium!
Gemello inſtante partu,
Exertam Zaræ dexteram purpura diſtinguit Obſtetrix;
Purpuratam dexteram in vterum reuocat Zara;

Et poſterior Phares prior oritur.
O diuinum Prodigium!
Quid monſtri ferunt hæ vices?
An purpureum vinculum,
Vt Ægyptiæ captiuitatis omen, exhorret Infans?
An penitus in vterum reſilit,
Vt purpuream Regni notam oſtendat Fratri,
Cui diuinæ ſtirpis authori debentur primæ?
An quòd auroræ plagam ſignificet Zara,
Purpuream auroræ notam coruſcat,
Vt Solis inſtar procedat Phares?
An gemini Populi præpoſteræ notantur ſortes?
Nam qui legem primus accepit,
A legis actis manum retraxit.
O felix Prodigium!
Nemo vtilius peccauit, quàm Thamar.
Nam legitima areſcente Iudæ Prole,
Tota Iudæorum Regum Sylua
De ſpurio hoc Stolone propagatur.
Pio Prouidentiæ Conſilio:
Vt decolor Hebræorum purpura
Haberet vnde erubeſceret:
Et Regali Throno oppoſitus Tamaris Thorus,
Tyrannicum typhum excuteret.
O maximum omnium Prodigium!
Regia Chriſti Gentilitas hoc probro ſuperbit:
Et Virginei Partus Auiæ, iactantur inceſtæ,
Dum Chriſti Genitores ex Thamare dicunrur Nati.
Siue id augendo Diuinorum natalium ſplendori:
Nam fœdiore in nebula clarior elucet Iris.
Siue minuendæ ſeueritati:
Dum criminum Vindex criminoſos inuenit ſuos.
O læta Prodigia!
Abi Viator, & Spera.

I O B

Eſau Pronepos.

MONOMACHIA.

In arenam, ò Ciues:
Gemini congrediuntur Athletæ,
Orientis alter, alter Occidentis ſolis Imperator;
Iob, & Dæmon.
Simplicem illum videbitis cum multiplici Hoſte pugnantem.
Illum ſemper eundem; hunc ſemper alium:
Qui forma carens, formas alternat.
Sed proderit Iobo aduerſarij varietas,
Toties vnum triumphaturo.
En mollium Sabæorum ſpecie ſimulatus Hoſtis,
Iobi Boues prædatur.
Hæc prima Dæmonis velitatio; Robur eneruare delicijs.
Sed irrito euentu,
In flammam mutatur flammarum hoſpes.
Et Cælo cadens, vbi ſtare non potuit,
Incendit quàcunque incedit;
Et paſcentes ouiculas igni depaſcitur.
Hinc Magicum Chaldæorum agmen mentitus,
Camelos cum rectoribus corripit.
Suſtinet hanc iacturam diuinus Pugil,
Qui opibus impeditior quò ditior,
que beneficum vocat Numen, ſiue afferat, ſiue auferat opes.
Sic prædonem angit, dum de præda non angitur.
Hactenus proluſit aggreſſor: iam propius,
Vt Regiam euertat in ventum vertitur:
Nil enim aulæ nocentius vento.
Omnes turbat hic turbo præter illum cui nocet;

Qui

Qui ruinas inter infractus,
Latiore Cælo fruitur dum tecta ſubſidunt.
Sed maiores ciet lacrymarum nimbos hic ventus.
Dulcem ſenis ſobolem inter epulas ruina ſepelit.
At facilius Terram mouet, quam Iobum;
Qui ruente familia ſuſtinere poteſt orbitatem.
Spoliato quid ſupereſt? Vita.
Hanc Tortoris Imagine cruciat, non rapit:
Vt intra corpus, & cadauer medius,
Iob vitam optet, vel Mortem.
Iob neutram curat.
Et ante Numen cadens, æmulum ſternit dum ſternitur.
Debellauerat; niſi defeſſus Antagoniſta,
Deteriorem ſibi vicarium ſufficeret, Fœminam.
Viro igitur Vxorem delegat;
Quæ poſtremam ſuis malis imponere manum ſuadeat;
Et Mortem Morte antenertere.
Beneficam crederes hanc Maleficam; niſi eſſet Vxor,
Cui luxus eſt debili marito carere.
Detrahit hanc Pietatis laruam Mariti pietas:
Ac linguam linguam retundens,
Viuere mauult, inuiſus Coniugi ac ſibi;
Totieſque Hoſtem verberat, quoties ſpirat:
Et nihil amaturus præter Deum, Mortem etiam odit.
Nam poſtremis in malis,
Fortius eſt Mortem arcere, quam arceſſere.
Iam inter rapinas & ruinas nudus, palmam tenet
Sed ipſam in palmam victus inuolat Dæmon.
Et vltimos conatus adhibet, amicorum probra.
Hi tanta virtute amaris ſalibus reſperſa,
Famoſis carminibus Victoris ſumam corrumpunt.
Habet hanc felicitatem nouiſſima calamitas,
Quod inuidiam extinguit: hoc vno inuidenda.
Iob omnium miſerrimus, inuidos habet amicos,
Nimirum Poetas,
Tam malè mordaces, vt vel vlceroſum mordeant.
Adeò inter aulicos, Virgines Muſæ laſciuiunt.
Euicit extremum hunc laborem ſtrenuus Iob.
Qui contemptus & contentus, Hoſtes Hoſtijs luſtrat
Hic toto Cæli Theatro plauſus excitus.

Nec minore præmio, quam prælio,
Regno, liberis, opibus, duplo auctior.
Suos ipſe luctus cecinit.
Et calamitates calamo felices fecit.

E S R O N

Phareſi Filius.

RAMVS *Eſroni Filius.*

AMINADAB *Rami Filius.*

AVLICISMVS.

Aulam eſſe Auram,
Triumuiratus hic docet;
Aulicæ fortunæ leuitatem expertus;
Quæ cum Eſrone proceſſit,
Cum Ramo ſtetit;
Cum Aminadabo receſſit.
Nemo igitur Eſrone felicior Aulicus.
Nam cum iniuria Sideris depulſa Ceres,
Aſiam, atque Africam fugeret;
Et areret quicquid araret:
Eſron in Ægyptum receptus,
Regnante Amoſi Pharaone, Proregnante Ioſepho Patruo,
In ſoliuago Thebaidis ſolo cælitum vitam vixit:
Vrbicas delicias nactus inter Agreſtes.
Candida enim felicitas mapalium fumo non tingitur.

Senſit

Senſit Colonorum innocentiam Canopi Tellus;
Quæ regali Iudæorum vomere exculta,
Vota frugibus anteiuit;
Ac nihil debuit Nilo.
Certauit cum agrorum fœcunditate Agricolarum fœcunditas:
Nam exiguus Iſraelitidum cætus
Prodigioſa ſuperfœtatione impleuit Ægyptum.
Dubitas quanta vi ſoboleuerint?
Vna Iudæ Tribus quinos in Ægyptum deduxit Pueros.
Intra octogeſimum luſtrum,
Septuaginta millia bellatorum diduxit.
Adeo clementia Principis propagatur Reſpublica;
Et fauonius conceptui fauet.
Hactenus cum aduena Eſrone velificata felicitas,
Cum Ramo indigena ſuſiſtere cæpit.
Nam ab Amoſi ad ſuccedaneos Pharaones,
Ægyptio deſultante Sceptro;
Ioſephi merita cum Ioſepho funerauit obliuio.
Hoc Aulæ ingenium:
Malefacta in ſaxo, Benefacta in aquis ſcalpuntur:
Et cum beneficiario interit beneficium.
Tantam igitur Iudæorum fortunam
Sequuta, vt ſolet, inuidia:
Cui omnia ſuſpecta, niſi deſpecta.
Nouiſſimæ igitur calamitati ſeruatur Aminadab;
Male Regnante Amenophi:
Qui Regiam Iudæ ſtirpem, luteo miniſterio defixit.
Additis operarum Cenſoribus,
Qui, crebriore quæſtione quam quæſtu
Ceſſantes inceſſerent;
Vt infelix Populus operam aut animam ageret.
Hæc Tyrannorum Natura;
Diuitias rapere quas donent, timere quas dederint;
Ac ditatos calcare ne calcitrent.
At innoxijs nihil noxium.
Semineces Hebræi, & viuaces,
Baſilicæ inſtar herbæ, creſcunt per iurgia.
Quamquam doloris auctarium eſt
In ſterili fortuna fœcunditas.
Horruit Pharao feracem hanc Excetram;

Contra

Contra quam gladio niſus,
Fœmineos Hebræorum fœtus viuere iubet ad Venerem,
Maſculos vetat.
Æquè iniquus dum perdit, ac dum parcit:
Comite ſemper crudelitatis laſciuia.
Infelix omnino Aminadab,
Quòd non citius aut ſerius naſcitur.
Nempè, cùm Hebræa libertas,
Ægyptum attigit aut reliquit.
Immo omnium feliciſſimus,
Qui tantum infortunium fortiter tulit.
Miſerum enim eſt, miſerum eſſe neſcire.
Age Aulice:
Tres horum ætates compone, Aulici ætatem habebis.
Cui mendax Fortuna,
Primum applodit, mox ſupplodit, demum explodit.
Quod ſi Aulæ vicibus Principum vices accedant,
Sis licet cautus, non vitabis has cautes.

MOSES

M O S E S

Leui Nepos.

EXEGESIS.

Hactenus Homines, Natura genuit, nunc Deos.
Prouectiori Mundo ingenium creuit.
Noui Regis odio flagrante,
Noua Hebræorum ſpes naſcitur, Moſes.
Ortu, Vita, Obitu,
Intra fidem, ſupra opinionem.
Vtero exactus flumini traditur;
Vt lethes eſſet pro lauacro.
Sed iactura caruit hic iactus.
Mergi non poteſt ſpectata pulchritudo.
Inter papyros hærentem ac biblos
(Iam tum Biblia meditabatur)
Regis ſpectans Puella,
Optat, educit; adoptat, educat.
Sed lubricum Aulæ culmen ingenuis.
Fratrum oſores peroſus,
Ægyptio confoſſo, Ægyptum deſerit.
Obſcuro ſeceſſu, ſucceſſu illuſtri.
Nam Ouium Paſtor, mox Hominum,
Dilecto Populo deligitur Princeps.
Primus Moſi labor, Hebræorum libertatem rogare:
Sed à Tyranno.
Fruſtra nimirum rogantur, quibus aures in oculis.
Manu igitur, quàm lingua, facundior,
Vt aures audiant, oculos terret.
At quos Deus obfirmat, plectas facilius quàm flectas.
Hebræos cedente Mari incedentes,

Va-

Vado ſequitur Pharao.
Sed in vndis demerſus, memori elemento pœnas dedit,
Quas naſcenti Moſi decreuerat.
Sic ſuis artibus pereunt Tyranni.
Tanta pro ſuis fecit Moſes, plura pertulit à ſuis.
Nam ſternax Vulgus promiſſas ad ſedes eductus,
Angitur dum agitur;
Sanctumque ductorem, vt ſeductorem criminatur.
Adeò nec Probi immunes à probris.
Profuit Moſi Paſtoritia:
Didicerat cum Brutis viuere.
Quanta in contumaces miſſa beneficia, & amiſſa?
Liquitur inuita de Pumice non ingratus ingratis liquor.
Virga lapides molliente, non Homines:
Sapit ſiti admonitis amarus nuper aquarum hauſtus:
Nec lingua amaror melle depellitur.
Tota condiendis altilibus ancillatur Natura:
Sed rapida ora munus mandunt, munificem mordent.
Caneſcunt dulci rore concreta gramina.
At delicata Mancipia incipiunt faſtidire delicias.
O veſtro luto lutulentiores!
Nil diſſolutius ſeruo recens ſoluto.
Nam ſeruitutis impatiens, libertatis incapax
In ſeruitio libertatem amat, in libertate ſeruitium
Duras igitur vt ceruices emolliat Moſes,
Ad Tonantem ſcandit per fulmina;
Leges rogaturus, quas irroget.
Sed diuino è cultu Deo ſimilis reuerſus,
Geminas facie faces eiaculatus,
Iumenti Cultores Iumento ſimiles reperit:
Qui paſſim ſtrati,
Legem detrectant, obtrectant legislatori.
Adeò periculoſum Antiſtiti gregem deſerere;
Etſi Deum adeat.
Iam verò iteratis oraculis,
Ter alius, & ter idem,
Ciuile, Militare Pontificium Ius edens;
Proceres, Duces, Pontifices.
Foro, Caſtris, Templo conſtituit.
Omnium ditiſſimus,

Deum

Deum in Arca poſſedit.
Omnium doctiſſimus,
Diuina geſta Commentarijs excepit.
Omnium ſtrenuiſſimus.
Stationes quaterdenas annis totidem metitus,
Viam per auia vel inuenit, vel fecit.
Quin ipſe Belli Dux, & bellica machina,
In Monte fixus,
Hoſtem deijcit, dum manus erigit.
Populo denique tot per clades traducto,
Primum ac poſtremum optati ſoli conſpectum rapiens,
Patriam amiſit, cum vidit.
Hoc tantum Humanum fecit, quod defecit.
Morientem nemo vidit,
Mortuum nemo inuenit,
Tumulum nemo erexit:
Si Deus moreretur, ſic moreretur.
Quis Moſem neget Pharaonis Deum?

A A R O N

Moſis Frater.

PARÆNESIS.

Adeſte Præſules. Paucis vos moneo.
Cecidi; nemo fidat: Conualui; nemo diffidat.
Ego Pontificum Princeps, & Principum Pontifex,
Moſis frater, immo lingua fui.
Nam quo alteruter carebat, ab alterutro ſumpſit.
Illi ego linguam, ille mihi manum ſuffecit.
Vni omnia nunquam conceſſa.
Sed ego nimio indulgentior.

Vulgo

Vulgo Deum Deo meliorem flagitanti, Dæmonem dedi.
Inaurium auro flammis domito, Monſtrum conflaui:
Vt aurium dolore oculi reſipiſcerent.
At nimis imperitè aureum formaui, ſi coli nolebam:
Cum aurum colatur vel informe: Et Numus pro Numine ſit.
Materiæ pretio vilem addidi Iumenti ſpeciem,
Vt Numen darem colentibus ſimile.
Sic circa Vitulum vitulantur laſciui,
Et Paſtores ducuntur à Pecude.
Itaque in elemento eodem, Deum Moſes, ego Dæmonem reperi.
At nemini ſuum artificium pluris ſtetit.
Leuius Authorem torſit Phalaridis Taurus,
Quàm meus me Vitulus.
Nam ſemel ille gemuit, ego ſemper.
Finem ludicri luctus excepit:
Dum Vulcano redonatus eſt Vitulus:
Et flamma ſcelus delet quod fecit.
Tum, verſo in medelam veneno, Idoli Cineres in aquis ſorbui.
Vt Bacchi facinus eluerent lymphæ.
Itaque ad oculos tranſmiſſo piaculo, meum Idolum effleui.
Hinc, vltore Leuitarum gladio Populum depopulante,
Toties cado, quoties video cadentes.
Vt trigeſies millies peream, triginta millia pereuntium ſpecto.
Sic Populus Antiſtitis culpa,
Antiſtes Populi pœna, torquetur.
Illi ſanguinem fundunt, ego lacrymas.
Heu quot lacrymas?
Nullas ad Filiorum funera mihi ſepoſui.
Vidi infelix infelices pueros,
Profano igni adolentes, ſacro igne adoleri.
At exhauſtis meo crimine oculis,
Nihil inueni quod ſupra alienum crimen efflueret
Supererat pro ſolatio dignitas: hac etiam ſpolior in Monte Hor.
Et Pontifex de Ponte deijcior
Mors denique dolores omnes oneratura,
Optata litora proſpectantem oppreſſit,
Obij à Patria extorris, quàm oculis tantum tenui.
Credite Antiſtites,
Lubrica res eſt præeſſe.

NAASON

N A A S O N

Aminadabi Filius.

E X E M P L A R.

Lege, attende, mirare:
Principis Tribus Princeps Naaſon,
In Principum exemplar eſt poſitus.
Hic fortiſſimo Atauo fortior Atnepos,
Primus ab Ægyptio luto pedem extulit,
Nouæ fortunæ Protoplaſtes:
Moſi obſequutus, non Pharaoni.
Qui cum Hebræos, nec amare vellet, nec amittere,
Amiſit quos amauit,
Graſſante per tenebras Cæli gladio.
Adeo auguſtum Imperandi augurium eſt, Deo parere.
Primus morante acie ad Orientem metatur:
Caſtrenſis vigilantiæ documento,
Vt Solem cadentem vltimus,
Naſcentem primus adſpiciat Princeps.
Primus Sanctuarium in Caſtris recepit,
Aggregata in contubernium leuitica Tribu:
Vt Hoſtiarum cædes Hoſtium cæli proluderet.
Alterno enim fœdere,
Religionem Princeps, Religio Principem ſeruat.
Primus in procinctu Martem laceſſit;
Non receſſurus niſi victoria receptui canat.
Præpoſterè nempe bellatur,
Cum Dux ab agmine ducitur, non agmen à Duce.
Primus ad Erythreum trepidante Turba,

In-

Inſolens vadum diuidui maris intrauit :
Et mendaci ſe credidit Elemento .
Dumque illi Rubrum pelagus pallidi ſpeculabantur .
Hic Deo fretus , fretum deriſit.
Tanta hæc fiducia , vt anteceſſorem Angelum anteceſſerit .
Nam attonitum mare intrante Naaſone,
Anteſignana columna pone aciem receſſit .
Vel quod Angelo audentior fuerit Princeps ,
Vel quo Principis exemplum melius præluceret .
Aſſurgit inambulanti reuerens vnda:
Aqueo cæmento ſtipans altrinſecus viam.
Hic terram pro fluctu , fluctum pro litore inueniens ,
In vndarum lubrico ſuam ſpeculatur ſoliditatem .
Neſcias vtrum magis mirere,
Stantes vndas , an euntem Ducem :
In mari conſtantiam , an in Principe obſequium .
Exili virga indomitum domari mare ,
An Mare ſine Mari , à Nauta ſine Nauigio, tranſmitti.
Sanè hinc dicita fama Regalem purpuram meruiſſe Naaſonem;
Quod Purpureum fretum calcauerit Primus.
Habetis exemplar Principes : incipite quæ præcipitis .
Malè imperat , qui imperat tantum .

S A L M A

Naaſonis Filius.

GRATVLATIO.

Gratulor tibi Principum feliciſſime Salma,
Hoc primum, quòd cæco errante populo
Genitus es in deſerto.
Nihil in deſerto illo fœcundius,
Vbi peregrinatus ſtatim ac natus
Patriam in exilio habuiſti, exilium in patria.
Magis gratulor, quod legem per fulgura dictante Deo
In lucem veniſti:
Et Ceruulæ inſtar, tonante Cęlo ſoluta eſt Parens
Iuſtum igitur non mirer, cui cognata iura,
Nec fortem, cui tonitrus increpundia.
Habuiſti cæleſtis alumnus nutricia ſidera,
Et manna pro mamma.
Vnde dulciſſimi tibi mores:
Nam alimentum, eſt indolis elementum.
Nec dulcia defuere viatica donec viarum acerbitas.
Penuariam donante Cælo, vt domicilium.
Hinc inſtar Cæli, in agitatione firmiſſimus
Quadraginta dierum iter annis totidem produxiſti;
Non tua ſed blaſphemi populi culpa,
Qui pede vti lingua errabundus
Tamdiu à recta quamdiu à recto deuiauit.
Planè Peripatetici, qui ſapientiam condiſcunt ambulando.
Quid lubrica illa monſtra commemorem?
Neſcio angues ne flammeos, an flammas anguineas vocem.
Antiqui ſanè Serpentis germina,

Qui Tartari Salamandra vritur non aduritur.
Neq; enim deccutior carnifex furioſorum linguis,
Quàm furiarum Colubræ, debebatur.
Tu verò ſupplici prece peſtes illas repreſſiſti:
Qua nulla promptior excantatio.
Vt reciproco ictu
Linguæ anguibus, angues lingua mulctarentur.
Macte tua illa conſtantia,
Quæ tot per funera nuſquam perijt.
Nam cæteri ex Ægypto digreſſi
(Præter vnum, aut alterum)
Ante confectum iter, itinere confecti ſunt.
Ita, populoſa illa ſolitudo, vitioſorum cribrum,
Tot aucta cunabulis quot ſepulcris,
Alterum accepit populum, alterum dedit;
Melioremque dedit quàm accepit.
At quantâ virtute.
Sola ferri tui acie aciem vniuerſam tutatus,
Aduerſus aduerſos primum ſemper telum torſiſti?
At tribus & triginta proſtratis Regibus,
Meſſiæ annos victorijs totidem præнumeraſti?
Clareſcit tua fama Hierichontis incendio;
Quam Vrbem orator, & explorator ingreſſus,
Viciſti vt vinci poſſe vidiſti.
Vindicata manubiarum loco Raaba,
Hoſpitali fide maritalem fidem ſupplente.
Meritrix meritiſſima
Quæ Seruatorem progigneret, cuius progenitores ſeruarat.
Ergo tibi gratulor quod primus, quod ſoſpes,
Primam & ſoſpitem promiſſæ telluri appuleris tribum.
Integra Genitorem manebat hæc palma,
Vt metam præciperet, qui ſe præmouerat.
Sed eam bipertire viſum ſuperis,
Ne tanta Parentis gloria inglorium faceret Filium.
Itaque illi Erythræum, tibi Iordanis fuit prætentandus;
Qui retrocedentibus vndis vadum reliquit.
Nimirum, virtuti cedere, docile flumen à mari didicerat.
Terge tam pura lympha ſudores tuos,
Et malis recreare poſt mala.
Nam amara, memorando dulceſcunt,

Et

Et aures mulcet quod oculis terruit.
Fruere partis delicijs inuictiſſime Salma.
Quo Auſpice, bellari cæptum & debellari;
Quo Duce, hoſtes omnes ceſſerunt, aut receſſerunt;
Quo Reduce, Iudæa Tribus centum Vrbes ſortitur,
Quarum Indigenæ tuo admoniti gladio,
Vacuas vt relinquerent ſedes, Tartarum impleuere.

I O S V E S

Ex Ioſepho.

TRIVMPHVS.

Egregium Triumphum inſtrue Silo;
Victor incedit Ioſues.
Hierichontina præcedant tubæ,
Vt Accedenti Victori accidant Vrbes.
Eximio triumpho non portæ panduntur, ſed mœnia.
Diſtinguat Cohortium ſigna ſalubre Tetragrammaton IESVS.
Vincendi teſſera, Victoris titulus, Victoriæ tutela.
Hoc enim ſeruatus quo Seruator,
Tartaro formidines feſtinauit.
Idumæorum ſuccedant manubiæ:
Quorum terga dumtaxat vidit.
Officium fuit ſpoliaſſe fugaces, & armis graues.
Nam timidorum arma prædatorem vocant, non hoſtem:
Prima inter fercula Sinæ Montis occurrat ſpecies.
Vbi cum Moſe Empyreus Pyrauſta Ioſues, in igne vixit.
Nimirum prauæ naturæ franguntur leges, cum diuinæ conduntur.

Quas ſolus Moſes dedit, ſolus Ioſues ſeruauit.
Hinc duorum terga ferentium premat immanis Botrus,
Oſtentui datus,
Cum quadraginta annorum itinere, quadraginta diebus exhauſto:
De Gigantum tellure
Fruges retulit, colonis ſimiles.
Olim tam colonos meſſurus, quam fruges.
Ergo tergemina Gigantum Henacinorum capita
Contis præfixa geſtentur;
Quibus robur rubori fuit.
Nam Viros non à viribus voces, ſed à virtute.
Volo etiam aceruum lapidum plauſtro vehi:
Ingratam ingratis memoriam,
A quibus penè exanimatur dum territos animat.
Adeo timenda eſt timidorum audacia.
Tam Madianitarum Trophæa;
Quos ad Moſis inferias mactauit inferis:
Medio Balaami capite, exerta lingua:
Quam præſtigiator Prophetes, ſuo iumento ſtolidior
In imprecationes conatus, in preces reſoluit.
Hinc Iordanis imago, ſi licet ſimulari, producitor.
Qui à Myſtis geſtatam, & Myſteria geſtantem Arcam
Veneratus ac veritus;
Stuporem inter & metum, ſimul ſtetit, & fugit,
Hiericho inter ſimulacra victarum Vrbium præcedat:
Quæ tubarum ſono turbata,
Saltantem Ioſua contremuit.
Septem præterea Vrbes grauiori Marte deletæ,
In imagine tantum viuant.
Sæuiendum enim erat, aut ſeruiendum.
Flagrent ante currum pro facibus Sol, & Luna;
Qui pridem gradarij, iam ſtatarij Planetæ,
Ne victoriam morentur, morantur diem.
At Gabaonitæ, catenata mancipia, currum trahant.
Nam callidè vitam pacti, catenas in lucro ponunt.
Turrito curru immineat Victor,
Hæreditario Moſis diademate radiatus;
Vt noctem illuſtret, exæcet inuidiam.
Triumphalem Senem laureatæ ſequantur Tribus,
Nemine iuuentam excedente.

Solus enim cum Calebo Ioſues
Ægyptum vidit, & Iudæam;
Carcerem, & Metam.
Pompam excipiat cæleſtis Arcus,
Sic inſcriptio faſtigio
Ieſu ſeruatori,
Dictatori virgineo,
Africano, Aſiatico.
Quòd ad Palæſtinas delicias vindicato Populo,
Tyrannis tribus, & triginta, igni, ferro, cantu, proſtratis:
Totidemque Regionibus tributim diuiſis:
Sanctuario in Silunte collocato;
Vt Deus quieſceret nunquam quieuerit.
Sen. Popul. Q. Hebr.
Portam Trophæis inſignem aperuit.
V. O.

SAMSON

Ex Dano.

IDÆA.

Adeſte Iuuenes, quibus Robur, & Cupido.
Do vobis vtriuſque Ideam, Samſonem,
Alcidis coætaneum, Alcidi ſimilem, robuſto, & forti:
Mox Cupidinis mancipium, Cupidini ſimile, cæco & nudo.
Hic de ſterili germinat:
Quo miraculo vel Iacob, vel Eſau naſcitur, nihil medium.
Nazarenus Nazareno dicatur; lecto à floribus titulo.
Auarum nempè munus, Vita autumnum Deo dicare, non florem.
Ne temulentia tumentem faciat,
Fonte puro fallere ſitim iubetur.

Vt bibentis imaginem reddente lympha,
Se ipſum noſcere aſſueſcat.
Contra pugnaces diuino robore afflatur Puer:
Nil enim Hoſti nocentius quam innocentia.
At Martius ille ſpiritus capillis illigatur:
Vt ſcias, quam caducum ſit donum iuuenile robur,
Cum tenui admodum de filo pendeat.
Ad Hoſtium cædem conſecratus,
Odia Philiſteorum ab Philiſtearum amoribus incipit.
Incircumciſum connubium firmante Deo;
Vt Marti facem ſubijciat Cupido.
Primus Samſonis labor, qui primus Alcidis,
Leonem immaniſſimum ſternere.
Dulcior tamen victoria,
Ferinas inter exuuias, mellificium inuenit:
Et Leonis hiatus, Hominum ſepulcrum, mox Apium nidus,
Feritate in dulcedinem verſa,
Conuiuali ænigmati materiam dedit:
Quo enodando conuiuæ perfidam Sphingem adeunt,
Samſonis Coniugem.
Hinc nouus Iuueni labor.
Qui male ſoluti problematis amarum pretium ſoluturus,
Philiſteos triginta occidit; & Hoſtium ſpolijs Hoſtes induit.
Sic ingenio victores vincuntur viribus;
Et dolos ſequitur dolor.
Hinc noua malorum Hydra:
Nam iniuria vindictam, vindicta iniuriam prouocat.
Samſonis Vxor cognatam cædem adulterijs vlciſcitur.
Vt non mirere mariti ſecretum vulgaſſe, quæ ſe ipſam vulgat.
Nil enim Fœmina arcanum, cui nihil ſanctum.
Samſon trecentis Vulpibus faces ſubligat:
Ludicro initio, flebili euentu.
Nam incendiariæ animantes per ſegetes ſparſæ,
Famem cum flammis ſpargunt.
Hoc incendio adoletur Adultera;
Et Cereris facibus ad Proſerpinam ducitur.
Sic Vulpina ingenia plectuntur à Vulpibus.
Sed alij ex alijs nectuntur labores.
Nam ſociali perfidia, Philiſtinis proditur à Tribu Iuda:
Chriſti ſpecimen non daret, niſi à Iuda proderetur.

Sed

Sed vinculis repente exutus,
Aſelli mandibula Cataphractorum ceruices terit.
Nullum enim vile telum in virili manu.
Quin eadem claua gemino clara miraculo,
Vincenti telum, victori fontem miniſtrat;
Saniem emaculatura quam fuderat.
Nimis felix iam Samſon, niſi ſua Gloria ſuperfuiſſet.
Sed tantam famam libidines infamarunt.
Et hic labor Herculeis adnumeretur.
Gazea Meritricula amplexibus illaqueatus,
Philiſtinis deſtinatur ad prædam.
Monocerotem diceres, Puellæ in gremio captum, ſed impuræ.
At exitu inopinato declinauit exitium.
Vrbis compagibus felici niſi reuulſis,
Portarum fores foras portauit.
Sic Sirenum præſtigias ſemper effugiat;
Quæ vorant quos vocant.
Sed amoris impotens, labores mutat non vitat.
Tertiam Omphalem amauit Dalilam.
Alcide fortior dum toties vincit,
Effœminatior dum toties ancillatur.
Mulierculæ igitur fidem auro decolorant Philiſtini;
Exploraturi vnde vinci poſſit amaſius:
Atque, vt Martem capiant, Venerem captant.
Hic procaces hoſtilis Amicæ rogatus eludens,
Neruos, rudentes, trabalem clauum diffringit:
Semper captus, & liber.
Sed ſagaciſſimus Quæſitor eſt Fœmina.
Blande torquendo verum extorquet.
Tergiuerſari difficile eſt,
Cum Apparitor Cupido faces admouet.
Hem ſæpe decipiens, ſæpius deceptus,
Ne ſuos amores contriſtet, Virtutem comis implicitam prodit.
Secto igitur per fraudem capillo, robur auolat,
Et qui Leones ſtrauerat, à Lupa ſternitur.
Coortis vndique inſidijs, eneruis in neruum mittitur.
Et oculis orbatur, quos in aliena fronte perdiderat.
Sic ex Alcide Oedipus, fruges terendo conteritur.
Hoc tantum felix, quod ſe miſerum non vidit.
Rediјt tandem ad Samſonem virtus, cum Samſon ad Numen;

Creuitque mens cum capillo.
In Veneris Templo Cyclopem ludere iuſſus, nec laruæ egen:
Labefactis columnis Templum impellit;
Et ſpectaculum perimit Spectatores.
Sic ſua inter Trophæa moritur Samſon;
Odijs felicior quam amoribus.
Hoc tamen egregiè,
Quod Veneris Idolum moriendo comminuit:
Eamque perdit qua perditur:
Cuius inſidias vidit cum oculis caruit.
Tu ne ſerò videas,
Samſonem vide, ac perge.

B O O Z

Salmæ Filius.

OBED *Boozi Filius.*

MYSTERIVM.

Booz Cananitide Raaba ſatus,
Moabitidem duxit Rutham.
O *Myſteria!*
Mirum quod ex Meritoria caſtiſſimus naſcitur;
Et pauperculam ducit æratus.
Magis mirum,
Quod legis peritiſſimus legem violat.
Nam cum diuinis tabulis cautum ſit,
De alienigenis naſci Hebræos,
Ne de profanis naſcantur ſancti;
Hic Vxoriam obſcuritatem ex materna continuans,

Alie-

Alienigenæ Filius & Coniux,
Contra legem genitus, genuit contra legem.
Quodque fas omne ſuperat:
Nefaſtus vterque Hymenæus
Per auitos Meſſiæ faſtos ſerpit:
Et infelicium tedarum fumo tantam nobilitatem denigrat.
O Myſteria!
Quot inuolucris diuina conduntur!
Callidus legis Interpres Booz,
Legislatoris ingenium aſſequitur, dum à lege recedit:
Erit cum Cæleſtis aliquis naſcatur Booz,
Ex Meritricula Sinagoga;
Qui alienigenæ nubat Eccleſiæ.
Illam Raabam, hanc Rutham meritò voces.
Hanc igitur Sponſam luto perlitam, diluet:
Fame enectam, ſacris frugibus alet:
Ad pedes iacentem, in Regni ſolio collocabit.
Mendicam dotabit, ditabit.
Hæc effœto Coniugi Obedum gignet:
Gaudente Noema, congaudente vicinia.
Expirante nimirum Chriſto viuet Chriſtianum Genus,
Cælitum voluptas, Diuinitatis Deliciæ.
O Myſteria!
Hæc in arcanis habe Viator, ac perge

GEDEON

Ioſephi Nepos.

ARGVMENTVM.

Quid inani cythara aucupio aures illigas Orpheu?
Ex Hebro ad Hebræos diuerte:
Altius Hymni Argumentum dabit inuictus Gedeon,
Tibi coæuus.
Hoc cantu, non aerias, ſed empyreas Aues morabere.
Magnas Viri virtutes pange, poſt magna vitia.
Optimus ex contrario concentus.
Strophen dabit Gedeonis ignauia.
Nam pridem vecors, trementia vexilla tremuit;
Et cum hoſtilibus telis certauit fuga.
Addita ſegnitiæ impietas.
Male audijt quod Deum non audijt.
Nam Victoriam ſpondenti Numini,
Fidem negat, niſi maiora fide prodigia videat.
Ergo flamma & imber ad Gedeonem legantur:
Vtroque dignum Nuncio Auditorem,
Qui diuino minus ori, quam ſuis oculis credit.
Poſt hæc dedecora,
Antiſtrophen ex virtutibus verte:
Plaudente ſibi Prouidentia, cum hæc illis mutat.
Cane vt diuina vi vocis contra Madianitas egreditur.
Quos à Moſe deletos,
Vnde vixerint neſcias, niſi à ſuis tumulis:
Adeo mala gramina numquam benè pereunt.
Hic ex trepido intrepidus,
Vniuerſos iam prouocat, qui ſingulos formidabat.
Itaque à Sacerdote Miles,

Dei

Dei cultor, mox vltor;
Cultrum ſanctè, gladium fortiter, vibrans;
Mortuam pietatem impiorum mortibus ſuſcitauit.
Verſo iam nomine Ierobaal,
Adorato Dæmoni ſucum fecit.
Nec ſimules quàm exigua manu tot capita ſparſerit.
Centum, & triginta Madianitarum millibus
Trecentos obiecit, ſed viros,
Ne ignauia fugam augeret, numerus diſciplinam minueret.
Militum virtutem æquando explorauit:
His ſelectis,
Qui fluuium manu legunt, non proni lingunt.
Nam lingua fidentiores quam manu, arcentur Bello.
Hos tubis armatos in aciem ducit:
Tam Deo fidens, vt victoriam canat, dum pugnat.
Tum face, & gladio armatos producit.
Nam virtus in exemplum poſita, micat dum dimicat.
Terrentur ſtolato agmine Madianitæ,
Certis velut exequijs;
Gladio cædem, face funus ominante.
Ita lymphatis terrore, & errore animis,
Ceu Cadmæi Terrigenæ inter ſe gladijs tranſfigunt;
Et mutuatis mortibus cadunt.
Malorum enim concordia in diſcordiam deſinit.
Hic victoriam premens,
Hàc illàc fugat quos fugerat.
Reges duos lictorum ſecuribus ſubijcit.
Quos puerilem gladium indignantes, dignatur ſuo,
Glorioſus planè victor,
Qui Reges necando, ſuperbos facit.
Nemine ſuorum amiſſo, neminem hoſtium ſeruauit.
Stirpitus vellendi erant impij.
Numquam enim alij mores fuiſſent, niſi alij Homines:
Hoc ergo vindice verè pereunt Madianitæ:
Nullumque ſtante Gedeone Idolum ſtetit.
Lætam hanc Antiſtrophen lugubre excipiat Epos!
Nam tot inter palmas,
Vnum ſupra ſeptuaginta ſuſcepit Liberos.
Magis felix, ſi vno minus fœcundus.
Vnus nimirum Abimelech,

Vt Patriam proderet, Fratres perdidit:
Paternumque ſceptrum fregit cum rapuit.
Sic bonis inuiſus,
Paterna memoria inuidiam fecit.
Heu miſera Patris laudes natorum notis.
Hic hilares modos ſuſpirio rumpe.
Humanarum rerum ſtylus eſt,
Læta triſtibus finire.

IEPHTES

Ioſephi Nepos.

MONIMENTVM.

Lege Viator, ac luge.
Miſeranda memoria hanc Aram complectitur.
Iephtes Galaadita,
Inuito Deo ſatus, adultero nimirum thalamo:
Contra leges natus, nullis legibus vixit.
Fratrum conuictu depulſus, latronibus conuixit.
Tanto profectu, vt latronum Princeps euaſerit.
Quippè in vitiorum ſchola, breui ſuperatur Magiſter.
Ære ſuo leuis, ære alieno graues accerſit;
Qui ne ſoluant, rapiunt; & peccant, ne pœnas luant.
Ferocem Iuuenem flammauit temeritas;
Non tam præda, quam prædandi periculi læta.
Ammonitarum armis Galaaditas prementibus,
Ad profugum Iephte confugit Patria.
Et de more vulgi, vtroque immodici,
Regem flagitant, quem noluerant Ciuem.
Exuerat is Patriæ amorem, non Filiæ;

Quæ

Quæ vnica, tota erat Domus:
Huic dotalem gloriam cumulaturus,
Totam belli molem ad ſe recepit;
Regiam infulam pactus ſub pugnam:
Quæ lyntheo nullum mollius bellico ſudori tergendo.
Ita bellum ſine Regno ſubijt, vt Regnum ſubiret ſine bello.
Pium igitur purumque duellum voto auſpicaturus:
Quicquid reuerſo primum occurrat,
Pro victoriali piaculo huic Aræ ſpondet.
Heu pietatis improuida ſimplex impietas!
Hoſtiam magis horrebit, quam Hoſtem.
Ergo ſiue ira, ſiue indulgentia Numinis, vicit.
Ammonitas nec paci, nec bello paratos, momento expugnauit:
Vrbes viginti ſimul obſidere cœpit, & cepit.
Longos victori gemitus feſtinante victoria.
Iam Patriæ redonatus, & voti reus,
Nil ante Filiam pro foribus vidit,
Geſtientibus Puellarum choris prægeſtientem.
Ah quæſtuoſam morti lætitiam!
Hunc illi victoriæ finem hoſtes vouiſſent.
Tum niuali oſculo Natæ libato,
Ceu ſupremum ſpiritum ore legeret;
Vicimus, inquit, Filia: nimio victoriam mercati;
Tuo nempe ſanguine.
Illa non vitam rogare, ſed ſpatium:
Nam mori mollius fit mora.
Bimeſtri ergo eiulatu in ſurdas cautes eliſo;
Quo, ſibi Præfica, ſuas anticipat nænias,
Huic ſe demum Aræ votiuam ſiſtit.
Æquè imprudens obſequio Puella, & Imperio Pater:
Niſi Pontificis ignorantia, vtriuſque culpam minueret.
Aſtat iam cum intrepida Hoſtia
Trepidus Sacerdos Pater.
Nam dolorem hic premendo auxerat,
Illa plorando conſumpſerat.
Iam, ne quid non ritè fiat, linguis fauetur.
Hærent in Virginis vultu Iuuenum vultus:
Nam deſperata pulchritudo acrius mouet;
Et Solis inſtar, maior videtur cum cadit.
Cælum ſpectat ſpectata Puella:

Cuius

Cuius lacrymas aſtantium oculi ſpargunt.
Iam neci deuotam componens Genitor,
Ferro iugulum inuicta Martyris delibat:
Et ſemianimis ſuper exanimem cadit.
Vorant virgineum corpus mundiſſimæ flammæ:
Cæloque inferunt, quò feruntur.
Cætera ſanctè ritèque peracta.
Niſi canentium numeros innumeri gemitus fregiſſent.
Hunc bello finem impoſuit
Nimis liberalis prædo, Sanctus Iephtes,
Pugnare doctior quam vouere.
At trepidæ Virgines, ne ſimili Patrum voto illigarentur,
Aram hanc immortalibus literis inſcriptam
Annuo eiulatu circumlatrant.
Graia etiam Muſa, quia Virgines,
Facti Inuidiam
In Agamemnonem Coætaneum reiecerunt.

I E S S E

Obedi Filius.

CLAVSVLA.

Agmen claudet inuictiſſimus Iſai:
Ducum palmem, & Regum radix.
Auitam bellicæ præfecturæ virgam
Sudoribus ita rigauit,
Vt cædendis ſceptris ſylueſceret.
Bethlehemi Patricius,
Patriam fecit Deo dignam.
Primæuus in Philiſtinos gladium acuit;
Quos vti cotem virtutis reliquerat Deus.
Nam arma bello, milites pace franguntur:
Et hoſte mortuo, pugnant ſodales.
Sacræ militiæ authoratus,
Pro Sanctuario Sanctus bellauit.
Quod vel amiſſum, in eius pectore inueniſſes.
Miles fuit ſine militum vitijs;
Qui victoriæ Cupidi, à Cupidine victi,
Fœdiores referunt plagas quam inferant.
Emeritur, conſilio pugnauit.
Vtilius enim reguntur bella, quam geruntur,
Cum galea canicies eſt.
Vbi telis nil amplius valuit,
Filios pro telis in hoſtes miſit,
Qui tergeminas manus Patri ſuffecere;
Et tricorporis inſtar Gerionis
In triplici corpore, ter vnus pugnauit;
Atque ſedendo vicit.
Quæris qua virtute natos habuerit?

Natu

Natu minimus, Gigantum maximum vicit.
Quæris qua ſpecie?
Deſpectior, imperio dignus eſt viſus.
Hæc tanta felicitas
Ieſſeum pectus impetu ingreſſa,
Animam expulit.
O Mortalium voluptas nocens!
Hæc cogita Viator:
Et ſedens interiunge.

DAVID
IESSE FILIVS.

Chriſti | linea

Salomo.

Ex Ioſepho. Roboam. *Ex Iuda.*

Samuel, Abias. *Suſanna,*

Aſa.

Ioſaphat,

Ioram.

Ochozia.

Ioas.

Amaſia,

Ozia.

Ioathan,

Achas,

Ezechia.

Manaſses.

Amon.

Ioſia.

Eliacim. *Ioachas.* *Sedecia,*

Iechonia,

D A V I D

Ieſſe Filius.

ADINATON.

A Ducibus ad Reges venio.
Crudam Mundi iuuentutem maturuiſſe, indicat purpura.
Coaceruatæ tamen cum dignitatibus curæ:
Vbi enim curæ niſi in curia?
Solem circumnectens corona, nimbos minatur.
Coronatorum primum ſpectabis Dauidem:
Omnium feliciſſimum,& miſerrimum.
Felicitatis hoc habuit maximum, quod ex minimo creuit.
Hoc ipſo miſerrimus, quòd ingentes ærumnæ inuenere felicem.
Iugulatores paterni gregis leones infans iugulat.
Ipſo infelix triumpho.
Nam citra infantiæ ludicra, dura exorditur à teneris.
In prætexta chlamydi candidatur.
Hoc ipſo non inuidendus,quia præmaturè inuidendus.
Carneum Philiſtinorum propugnaculum Goliam ſternens,
Vno lapide Rempublicam fundat.
Sed victoriam potitus, non præmium,
Plus odij lucratur quam gloriæ:
Et optimo inter aulicos argumento, diſplicuit.
Entheatum Saulem cythara mulcet;
Vtroque Arcu felix, ſeu fila impellat, ſeu tela.
Sed Erynnes irritat dum temperat.
Nam lira ludens, haſta pene confoſſus,
Ineluctabiles gemitus à cantu exorditur.
Inter Getheos aulicos recipitur profugus.
Sed Regi carus,non Satrapis;
Vt inſanos fugiat cogitur inſanire.

Iam

Iam Regali coniugio ſuperbit Opilio:
Sed Philiſtinorum præputijs empto, Pronubnam habuit Libitinã.
Iudæ & Iſraelis Diadema,
Ex gemino vnum, ſuo capiti implicuit:
Sed Saulis ac Filij ſanguine gemmatum.
Quos ardentiſſimos hoſtes ardentiſſimè amans,
Viuos fugit, mortuos deflet;
Mœſtus ne vincat, & quia vicit.
Sic mutuis vulneribus, ſanguinem victi, victor lacrymas fundit.
Omnium hoſtium vidit funera;
Quos vel ipſe, vel Deus, vel ipſi ſe, confecere:
Sed plura ſuorum vidit,
Triduana peſte, trienni fame, perenni bello.
Vt flebile lucrum fuerit, amiſſis ciuibus vrbes capere.
Reges omnes finitimos aut ferro vinxit, aut fœdere.
Sed externis liber, inteſtinis obnoxius:
Æque infelici Marte, ſiue vincat ſiue vincatur.
Pacem peperit tandem: ſed bello peiorem.
Nam pondere armorum liber, amorum vinculis captus
Cupidinis Matri mancipium datur.
Tum ex adultero homicida,
Rapta Coniuge, Maritum ſuſtulit.
Multiplici coniugio lætus, non Filijs:
Quorum alter Sororis ſtupro, alter Nouercæ inceſtu,
Bis infelicem fecere Patrem.
Tum diriore vltione quam crimine,
Stupratorem inceſtificus vetante Patre necat; dolente necatur.
Vt neſcias flebiliorne Patri contigerit iniuria, an vindicta.
Inornatam Hieroſolymam capit, captam ornat.
Vt miſerrimæ Vrbi ſalubrius nihil contigerit, quam vinci.
Sed Sanctuario Vrbi donato,
Templum Sanctuario donare cauetur.
Cruentæ dexteræ munus horrente Numine.
Vt Dauidis victoriæ eidem exoſæ fuerint à quo imperatæ.
Tandem ſeptuagenario maior exceſſit.
Sed clarior ſi citius.
Nam frigidus, imbellis, attritus;
Quaſi ex illo Dauide nihil retinuerit Dauid:
Imperium ſenex depoſuit, quod meruit infans:
Et infante inualidior, decenni Filio ſceptrum commiſit.

Hoc vno feliciſſimus eſſe poterat;
Quod Hominum ſtrenuiſſimus,
Hominum ſapientiſſimum genuit:
Niſi quod præuiſa Filij nequitia morientem mori coegit.
Hem qualem in Purpura felicitatem ſperes,
Si Principum feliciſſimus, miſerrimus fuit.
Quamquam hæc Regum conditio eſt,
Felices facere, non eſſe felices.

S A M V E L

Ex Ioſepho.

EPITHETA.

Qui hic conditur,
Vnó ſignari nomine non poteſt.
Aliud ſemper nomen meruit.
Meroris Filius, lætitiæ Parens vocetur.
Nam Nouerca emulatione Matrem habuit,
Lacrymarum clepſydra moras notantem.
Speratus cum deſperandus,
Sterilem habuit Matrem.
Tanta anima deſperabat Natura æquare corpus,
Conceptu acerbus, virtute maturus,
Ipſo illatebratus vtero ſanctitate luſtratur.
Vt diuino ſpiritu prius reſpirarit, quam ſuo.
Faſcijs liber, voti adſtrictus,
Nazareorum miniſterio Templo circumdat:
Officijs cum Deo, certante Matre;
Quæ in Templo impetratum, Templo deſpondet;
Et liberum Deo reddidit ſeruum,

Ob-

Obſequio cæcus, monitis oculatus,
Incipit ventura profari antequam fari.
Vt vni Samueli nihil inopinum contigerit:
Nec Prophetam mireris ex Prophetide natum.
Feruore candens innocentia candidus,
Circa propitiabilem Arcam excubias ducit.
Vt gemina Cherubin tertium mirarentur.
Templi cuſtos, & Dei Templum,
Diuina conſuetudine per ſomnum fruitur.
Pontificis vocem ſimulante Deo;
Nec aliam Pontificis vocem credat, aliam Dei.
Pauore vacuus, Numine plenus,
Pontificis Filijs extrema denunciat.
Qui ſacrificia libare doctiores, quam litare
Lucem noxis, noctem luxu tranſigebant.
Aſper eloquio, dulcis moribus;
Trepidum Pontificem intrepidè increpat.
Qui nimis indulgente in Filios cenſura,
Raptores arguens, rapinas participabat.
Præuiſu verax, prouiſus velox.
Cadente Pontifice, Pontificatum ſuſtinuit.
Sic dignitas Aaronitas defecit, cum digni Aaronitæ defecere;
Vicennis Præfectus, centenario ſuffectus.
Amiſſam Arcam Fœderis, renouato fœdere vindicauit;
Docuitque pœnas pœnitentia vitare.
In pace pugnax in pugna pacatus;
Philiſtinos quieſcendo vicit.
Nam Cæli fulmina, populi gladios inuocans,
Captos perdit, perdita capit.
Æqui Iudex, iudicum æquiſſimus,
Filios ſibi ſubſtituit.
Sed populo impoſitos, ſtatim depoſuit;
Ne iuſtitiæ lances auro deprimerent.
Populi Conſul, populo conſulens,
Saulem Regem creat, inter malos meliorem:
Peruncto vertice, ad medelam.
Regius enim eſt morbus ſuperbiæ tumor.
Zelo æſtuans, lacrymis madens,
Saulis contumacia ſeruatum Agagum diſcerpit;
A Saule ad Dauidem gregis regimen transfert.

Nam timendi ſunt Reges, qui Deum non timent.
Omnium denique laudum compendium eſto,
Quod omnium laudum compendium fuit.
Itaque ne Malis conuiuat, tandem moritur.
Nec obtinet votum.
Nam Pythoniſſa intentionibus fretus Saul,
Eadem prauitate mortuum quærit Samuelem,
Qua viuum oderat.
Sic virtutem ſequentem fugimus, fugientem ſequimur.
Sed euocatus è tumulo Samuel,
Saulem ad tumulum deuocat:
Et vmbra territum ad vmbras rapit.
Sic ſuis inuentis obeunt curioſi.
Samuel igitur,
Bis vt viuat, ſemel moritur.
Semel vt quieſcat, bis moritur.
Tu ne quieſcenti obſtrepas
Tace Viator, ac perge.

SA-

S A L O M O

Dauidis Filius.

S C Y L L A.

Triforme hoc Monſtrum,
Humano capite, fœmineo pectore, ferina Cauda;
Scyllam putas? falleris:
Salomo eſt;
Sapiens Puer, effœminatus Vir, ferus Senex.
Hoc Puero nemo ſapientior.
Vnus mortalium omnia ſciuit, nihil didicit.
Venit ad Iuuenem Sapientia, quæ Iuuenes fugit;
Sui ſecura apud pudicum:
Cui candor pro canicie.
Quod magis mirere, ad dormientem venit:
Muſarum ductore ſomno, qui Muſas fugat.
Itaque per occluſas fores, oculos ingreſſa eſt;
Vel hoc inditio cæleſtis.
Nec venit indotata.
Sceptro manum porrexit Salomo, cum cæteri ferulæ.
Vt dubites vter vtri plus contulerit.
Nam per Sapientiam regnauit Puer, per Puerum Sapientia.
Prima imperantis cura fuit Patris ſepulcrum:
Tanta Magnificentia, vt Patrem æternauerit tumulando.
Errant nimirum qui ne degeneres arguantur,
Parentis famam extinguunt.
Non extinguitur fama, cùm deſiderantur extincti.
Eadem pietate
Mortem patrio teſtamento legatam Ioabo dedit.
Optimum Principatus fundamentum ex talium ruina.
Qualis enim Populus, ſi peſſimi optimates?

Ex Rege Sacerdos, Templum dicauit.
Mundum voces non Templum;
Spatijs tripertitum, plagis quadrifidum.
Annis totidem, quot Mundus ſolibus abſolutum.
Meritò igitur vndecumque delatæ opes;
Vt Mundum Mundus ornaret.
Hinc à diuinis ad ciuilia; vti decet.
Vrbem mœnibus, Regnum vrbibus ſtipat:
Vt Populum cohibeat, quem auxerat pace.
Regiam & tribunal, gemma & oſtro conſternit:
Ne venalis ſperetur iuſtitia, opes calcat.
Atque vt profugam reuocet Aſtræam,
Aureos mores aureâ in domo reſtituit.
Nuſquam lautius Sapientia ſedit.
Quâ Interprete, implicitas lites momento explituit.
Illam præcipue, de ſuperſtite Infante.
Qui cum duas inter Matres, nullam Matrem haberet,
Vtrique cadere iuſſus, vt neutri cederet,
Amore indice Matrem inuenit.
Eadem Dictatrice Sapientia, Diuina ſcripſit Oracula.
Cum quicquid diceret Oraculum eſſet.
Hæc Regiæ fama Sapientiæ, Reginarum ſcitiſſimam traxit;
Quæ maiorem fama, Regem mirata,
Plura didicit, quàm quæſierit;
Plura retulit, quam obtulerit:
Nam Salomonem alterum in vtero retulit.
Sed heu, quid Mortalibus tutum?
Tantum ingenium marcuit, cum maturuit.
Vt neſcias vtrum magis mirere,
Senium in Infante, an infantiam in Sene.
Tantæ cauſa dementiæ, libido.
Nec mirum ex Berſabæa nato.
Septingentis coniugijs, trecentos concubinatus,
Innumerabilia ſtupra, coniunxit.
Amauit quotquot vidit:
Voluit quotquot amauit: habuit quotquot voluit.
Stupente Natura,
Quod fœminis omnibus vnus ſufficeret, non vni omnes.
Sic effœminatus Salomo Sapientiam amiſit.
Veneris perfidia; quæ in alios non mitior, quam in Filium,

Aman-

Amantes excæcat, vt Amorem.
Hinc Aſmodæi quàm Dei legibus obſequentior,
Suorum Idolorum Idola coluit;.
Et Venerem veneratur venereus.
Vt non immeritò Venerem vocarint Luciferum,
Cum alter colatur in altero.
Sequuta, vt ſolet, luxuriem feritas:
Nam nimia liberalitas rapinis alitur.
Ergo, Regni opibus in gynæceo profligatis,
Per grauiſſima tributa amicos nudat, vt amicas ornet.
Quin per magicas artes aurum ſcrutatus,
Feralis æruſcator, vectigales Dæmonas facit;
Et Plutum quærit apud Plutonem.
Tot inter flagitia pacem amiſit pacificus:
Salomo, non iam Salomo.
Bellante Idumæo latronum duce,
Rebellante Ieroboamo tributorum quæſtore;
Per Mammonæ miniſtros, Mammonæ cultor affligitur:
Donec diuino Numine afflatus Achias
Suum pallium, & Salomonis Regnum, diuiſit.
Sic obijt inſanus Sapiens;
Hebræorum decus & dedecus.
Inops inter opes, ſterilis inter coniugia,
Vnico de tot thalamis ſuſcepto Filio.
Nam nihil Veneri nocentius, quam Venus.
Primus è Chriſti Proauis Stygem coluit;
Et primus intrauit.
Indubio argumento: nam Idola poſuit, non ſuſtulit;
Et flenda leguntur, non fletus.
O ſaga Puellarum forma,
Quæ inſanire Sapientiam facit,
Et Hominem vertit in Scyllam.
Oh, ſi ſapitis, hanc Scyllam fugite.

RO-

ROBOAM

Salomonis Filius.

PARALLELA.

Inſano inſanus ſuccedit natus;
Natus ex nondum inſano.
Mala exempla natalibus præualent.
Vterque Regnum ſuſcepit;
Ille annis tantum, hic tantum ingenio puer.
Sed iuuenis Salomo ſenes audijt;
Senex Roboam iuuenes audijt;
Sero erudiendus periculo,
Iuuenili Senatu Regna ſeneſcere.
Pari libidine vxoria dedicant Idola;
Sed ille Venerem, hic Priapum;
Effœminatus virilem.
Cuius Sacerdotio perfuncta Coniux, amat quod colit:
Tali Numini melior Victima, quam Sacerdos.
Pari amentia Coniugum gregem paſcunt.
Sed ille maiorem, quia ditior.
Nam ſine Mammona friget Aſmodæus,
Pari leuitate populum tributis grauant.
Sed ille mollius, hic durius.
Nam rapacitati additis conuicijs,
Bis Fera, vngui nocuit, & lingua,
Pari in vtrumque ſeditione, conſpirat populus vt reſpiret.
Sed ille turbas placauit, hic placando turbauit.
Nam aduram tributis Præfectum,
Mulcendo cœtui delegat, quem mulgendo cenſui delegerat;
Qui magnetica eadem facundia,
Lapides trahit, qua aurum traxerat,
Vterque fleuit Regni ſchiſma,

Sed

Sed ille adumbratum, hic verum.
Nam diuiſo cum Religione Principatu,
Roboamo Iudaicus, Ieroboamo Iſraeliticus ceſſit.
Nihil enim citius Regna ſecat, quam ſecta.
Pari fato externos irritant Reges.
Sed ille procumbit, hic ſuccumbit.
Nam Ægyptius Pharao Seſoſtris,
Roboamum libertate, auro Templum, nudauit.
Adeò inteſtina diſſidia, finitimorum ſunt lucra.
Pari affectatione Templum ornant, non colunt.
Sed ille aureis, hic æneis donis,
Vt ex diſpari ærario noſceret,
Quam citò ſæculi metallum degeneret.
Paria igitur vitia, par ſequitur pœna.
Cupidinis enim flammis ad Tartari flammas,
Alternis ſe ignibus cruciant.
Lite dubia, vter inſanior
Qui ſapuit aliquando, an qui numquam.

A B I A S

Roboami Filius.

E D I C T V M.

Adeſte Ciues, Aduenæ, Conuenæque.
Quòd Abias Roboami, & Maacæ Filius,
Paternam impietatem, maternam libidinem retinuit.
Quòd ex malis malos geniturus,
Omnium mulierum, vir, omnium virorum mulierem duxit,
More vt nomine Matri ſimilem:
Quòd vltimus ceris ſcriptus hæres,
Secluſo primogenito, nihilo melior euaſit;

Et

Et legum vindex, vixit ſine lege:
Quòd veræ Religionis ſuaſor non ſectator,
Et fari promptior quam facere,
Non percepit quæ præcepit.
Quòd iuſtiore ferro, quam mente,
De perduelli Ieroboamo Victoriam nauiter potitus,
Ignauiter eſt vſus;
Et quingentis millibus Iſraelitarum cælitus necatis,
Idololatras conterere maluit, quam Idola.
Quod Bethel, & Sichem ſchiſmaticas Vrbes
Triumphator ingreſſus,
Fanorum aurum, non profanorum aras ſuſtulit;
Et prædata captiuarum pudicitia;
Vrbem luſtris impleuit, non luſtrauit:
Quòd parta libertate
Bis-ſenis connubijs ſtatim mancipatus;
Gynæceo citiùs, quam Templo receptus,
Manubijs Sanctuario debitis thalamos cumulauit:
Denique quod octo ſupra triginta liberis vndecunque genitis,
Paterna vitia pro patrimonio reliquit:
Hunc Hominem ingratiſſimum, impuriſſimum;
Initio Regni, vitæ medio, nequitiæ ſummo,
Lare & laurea priuandum,
Vita & Vita ſpoliandum;
Stygio ergaſtulo mancipandum;
Et Manium manibus quos adorauit adurendum;
SEN. POP. Q. CÆLESTIS
Atris calculis
Cenſet, Pronunciat, Iubet.

A S A

Abiæ Filius.

R O G V S.

Proijce odores in hanc flammam, Viator.
Aſa Rex Iuda,
Primus Regale funus rogali luce radiarum,
Afflatumque pigmentis, cupijt: nec immeritò.
Principum Phœnici tales debebantur exequiæ.
Hic Ataui Filius, non Patris,
Videntem audiens Azariam, Religionem reſtituit.
Optimus Patriæ Pater,
Matrem Priapeiorum Antiſtitam Regno abdicauit.
Malorum enim principium ſunt mali Principes.
Maſcula Venere effœminatos,
Qui ſubterraneo abſtruſi delubro
Brutam libidinem in Brutorum ſpecubus exercebant,
Terra eductos igni tradidit: hac tantum dignos luce.
Nam Conſcientia Iudice, mortem merentur,
Qui ſe tumulant, vt peccent; & penas de compendio petituri,
Latebras quærunt Inferis propiores.
Maiore prodigio Priapum in Cedronem demerſit;
Qui ſubita gliſcente flamma à torrente ipſo torretur.
Diceres Virgineum Chriſti pedem libaturas lymphas,
Ob impuræ imaginis arctactum, igne luſtrari:
Dubito, aquis ne vratur Idolum, an aquas vrat,
Minime nouo miraculo:
Cum Venus flamma ſit, aquis nata;
Et inter lacrymas ardeant amantes,
Diro certè ſpectaculo,
Terrentur Idololatræ dum torretur Idolum;
Et in flamma naufragium facit.

Vera igitur nominis nota Medicus appellatur,
Quod languentem populum ſanauerit.
Magna enim vulgi cenſura eſt Regis virtus.
Tantæ virtutis honorarium retulit, victoriam & pacem.
Immò in pace victoriam,
Nam decies centena Æthiopum millia,
Certum ſibi funus de colore ominata,
Panicis terroribus diuinitus incuſſis,
Spernendo potius quam ſternendo difflauit.
Voluuntur humi nigra corpora, ceu torres ſanguine extincti.
Fugiunt ad Orci flammas fuliginoſæ iam animæ,
Ac Furijs ſimiles ſibi aduenas ſtupentibus,
Tartari tenebræ geminantur.
Sub alterum pacis decennium
Aſæ Baaſa, vt Roboamo Ieroboam fatalis hoſtis,
Victoriæ materiam intulit veriùs quam bellum.
Quin aſportatis hoſticæ Ramæ ruderibus,
Gabaam & Maſpham, Regni propugnacula, exaggerauit.
Itaque inuerſam triumphi ſpeciem vidiſſes,
Hoſtes dirui, mœnia duci captiua.
Nec omni tamen labe caruit: Salomonis genus erat.
Nam omnia Ethnicorum emaculauit cunabula,
Præter excelſa Fana,
Montibus ingenio altioribus nixa.
Vt intelligant Principes
Quanto periculo arces Hæreticis indulgeant,
Cum tela vix euolent quo impietas repit.
Iſraelem oppugnaturus, diuina humanis auxilia poſthabuit.
Aſſyriorum fœdus toto ærario paciſcens,
Ab infidelibus fidem emit.
Prophetam indigno fœderi reluctantem, neruis præpedijt:
Ciues Prophetæ fauentes gladio addixit.
Adeo intutum Reges carpere, vel optimos.
Æqua igitur talione,
Trienni podagræ, felleæ billis filiæ, cruciandus traditur;
Et qui Vatum pedes neruis arctauerat, pedum neruis arctatur.
At de crimine pœnam traxit, de pœna crimen.
Ad nobilem illam peſtem, medicis fortiorem,
Medicorum manus implorat, non Dei.
Ipſo ridendus nomine, dum Medicus eget medico.

De-

Denique lectum pro equuleo nactus,
Membrifraga torquente podagra, erratorum ſummam fatetur.
Reſumptaque virtute rediuiuus.
Odoratum hunc Rogum ſibi viuus compoſuit;
Vt Empyreum prælibaret in flamma.
Nam Virtus non fragrat niſi flagrat.

IOSAPHAT

Aſa Filius.

MINÆ.

Veh tibi, Viator,
Si quid tibi conſcius, cenſorium hoc Solum calcas:
Inexorabilis Arbiter Ioſaphatus, hac in Valle ius dicit.
Cui tanta veritas, vt nihil ignoret;
Tanta ſeueritas, vt nihil ignoſcat.
Integritatis teſtem do zelum,
Quo à ſtirpe reuulſas effœminatorum reliquias excoxit.
Diuini Iuris Interpres
Legis tabulas in omnium pectora tranſcripſit è ſuo.
Meritò lapideas; vt lapidem rogent, qui lapidem violant.
Inſpectores vtrique Foro conſtituit Æaco ſimiles:
Peccanti attentos, non precanti.
Quibus tam leue aurum, vt recti lances non flectat:
Tam graue ferrum, vt à recto deflectentes proterat.
Ciuium quippe ſecuritas eſt ſecuris.
Damnandi rigorem æquauit plectendi vigor?
Nam conſcriptis familiatim bellatoribus?
Regno arces, arcibus præſidiarios,

Præ-

Præſidiarijs præfectos impoſuit.
Vt omni aditu gladijs obſtructo
Fugere cum nequeant ſceleſti, ſcelera fugiantur.
Nec armis opus;
Si adſpectu Galaaditas vicit, Moabitas cantu.
Nam Hebræis modulantibus, in furorem acti hoſtes,
Inter ſe digladiantur.
Paribuſque momentis illi canunt, iſti cadunt:
Chordarum concordia cordium diſcordiam proritante.
Riſit Mors muſica tot Andabatarum paria,
Sono occæcata, ad numeros cadere.
Horruit Mars amuſicus, arcuum neruos lyræ neruis eludi;
Et lyram inter arma numerari, vt inter aſtra.
Heu duræ minæ!
Quid faciet Iudex, ſi ſæuit Cytharedus?
Veniet ſumma dies, die carens; cum Apparitor Angelus
Omnes antiſtare iubeat hoc Forum, cui omnia liquent.
Quod vadimonium nec fauor excuſabit, nec lacrymæ;
Ne Mors quidem.
Nam rupta tellure, ſolutis Mundi compagibus,
Mors ipſa iure petitura, quod bona fide poſſidet,
Abſorptos euomet, vt reſorbeat.
Aderit Adraſteæ miniſtra Erynnis;
Carnifex nimirum flamma;
Quæ luce eadem ſcrutetur impios, & comburat:
Ac nequid inultum lateat, nil inuſtum relinquet.
Metue ſceleſte non cunctaturum Iudicem,
Plus metue cunctantem.
Diu grauida nubes damnoſiùs parit.

IORAM

I O R A M

Ioſaphati Filius.

SENTENTIÆ.

Recurrit ad Ioramum Ataui impietas,
Nam in aulico freto
Vitia fluunt, vt refluant.
Ante Imperium innocens viſus:
Octennio nequiter egit, quo imperauit.
Nam innocentiæ candorem immerita cruentat purpura.
Ad Regnum ſublatus Fratres ſuſtulit.
Nam Tyrannus ſanguinem ſitit quem timet:
Numquam lætus niſi dum canit exequias.
Addidit crudelitati ſodalem idololatriam.
Bis de Inferis optime meritus:
Quos auget, & adorat.
Quid enim colat niſi mortua, qui viuos odit?
Impietatis magiſtram audijt Coniugem.
Illam nempè Athaliam, Achabi mortalium ſceleſtiſſimi.
Nam ſæpè impietas eſt dotalis.
Vxorio exemplo citius raptus quam patrio,
Maſcula thura effœminauit.
Nam efficaciſſima ſuadendo oracula ſunt oſcula.
Ad inania pauidus, Heliæ minas non pauet.
Nam perituri Tyranni argumentum eſt
In ſecuris metus, in metuendis ſecuritas.
Vero igitur euentu, Iudæam prædantur Arabes.
Nam Regum delicta Regnum luit.
Infelix populi conditio,
Quia premitur à Tyranno, Barbaris tradi;
Et diſperire, quia perit.

Inter hæc mala;
Regiæ Coniuges raptæ, Filij trucidati.
Itaque infelix cælebs & orbus,
Coniugum lecto, natorum letho funeſtatus.
Fleuit, à nemine fletus.
Nam populi mulſum, Tyranni lachrymæ.
Sic acerbiſſimæ morti ſeruatus,
Animam cum viſceribus pone regeſſit.
Vt intelligas quo loco mentem habeant ignaui.
Rogo demum caruit, non tumulo.
Hoc etiam præpoſterè:
Quod igne fraudatus quem meruit,
Terram impetrauit quam terruit.
Nam Tyranno maxima pœnarum eſt,
Poſt obitum non lucere.

OCHOZIA

Iorami Filius.

IOAS *Ochozia Filius.*

AMASIA *Ioaſi Filius.*

SAXIFRAGIVM.

Tres haſce Statuas,
Inter Chriſti Proauos pridem collocatas,
Matthæus fregit dum tacuit.
Execratum Achabum Matris Patrem
Reſpicit hæc vindicta;
Cuius Nepotes ad tertium vſque diris vouerat Vates.
Eaque ne Chriſti Maiores Achabi Minoribus miſcerentur,
Nepos,

Nepos, Pronepos, Abnepos,
De ſacro Stemmate exulantes,
Nomine carent, & effigie.
His alia vita, non alia vitia:
Primus prima, medius media, vltimus vltima.
Ætate defecit:
Vt ſcias, animi eſſe crimina, non pili.
Omnes imminentem pueritiæ fugerunt gladium:
Primus hoſtilem, alter maternum, tertius ſeruilem.
Parcente falce, donec ſcelera matureſcerent.
Omnes laude indigni, digna laude incepere:
Nam vana ſimulacra,
Primus diu non coluit, vltimus coli vetuit,
Medius colentes occidit.
Omnes ad volutabrum reuerſi, Idola reſtituunt;
Hoſtilia primus, aulica ſecundus, paterna tertius.
Omnes monitoribus aſperi:
Primus Heliam non arridentem deridet;
Tertius minanti Eſaiæ mortem minatur;
Medius Zachariam lapidum cultus exprobrantem
Lapidibus obruit.
Omnes Rempublicam perdunt:
Primus poſtulatio fœdere;
Alter emptitia pace;
Tertius voluntario duello.
Omnes Templum dedecorant;
Quod primus deſerit, ſecundus ſpoliat, tertius ſpoliari patitur.
Omnes coniurato ferro ignauiter ſublati:
Primus dum latet, alius dum ſtertit, tertius dum fugit.
Omnes denique mali:
Non ita vt altero peior alter,
Sed omnes omnium peſſimi.
Omnes igitur Matthæi calamo, vt Iudæo gladio, confoſſi;
Nec inter viuos, nec inter extinctos numerantur.
Nam quos premit obliuio, non natos puta.

O Z I A

Amaſiæ Filius.

PARAPHRASIS.

Hoc in tumulo non tumulo, iacuit non iacuit;
Viuum cadauer, Regis agricolæ.
Qui victor victus, Deum ſpreuit dum coluit.
Et vulneratus vt conualeſceret, moriendo conualuit.
Hunc viuos fugientem, mortui timuerunt.
Reſtitas ad hunc griphum, Viator? paraphraſin cape.
Hic eſt Ozia Rex Iuda;
Qui vrbana vitia in ſuburbio declinauit.
Redijt ſub hoc Principe, ac ſuum exordium Regia dignitas;
Nempè ad Paſtoritiam.
Hic triumphali aratro terram domuit.
Vnde mira fœcunditas;
Cum trabeato Agricolæ vectigalior ſeruiret tellus:
Et regia manu maritatæ gemmarent Carmeli vites.
Audiant Principes qui ex Vrbium cinere aurum cribrant;
Veræ fodinæ ſunt ſulci:
Bubus, non Hominibus graues.
Ibi vegetæ opes radices agunt.
Has Humaniſſima humus ſinu promit:
Quæ Hominum altrix, & alumna,
Riuis nutrita, frugibus nutrit.
Huic vni fœnerabantur antiqui Reges:
Quibus pro loculis erant ſcrobes.
Nunc terram dedignantur terræ filij;
Nec colere modo, ſed calcare.
Nam purpura interpoſita à ſe Matrem ſecernunt;

Eamdem

Eamdem peroſi pro qua dimicant.
Hinc Principum lubricæ opes, quia ſiue radice,
Plutus à Cerere gignitur, & Iaſone;
Segete, & vellere;
Vtroque, ſuccreſcente ſumentibus.
Rubiginem vomeri non indulſit;ſed neque gladio,
Vtraque Martis materia, ferrum:
Vtroque modo terram ſubegit.
Philiſtinos, Arabas, Ammonitas,
Tam facilè ſub iugum miſit, quam iuuencos.
Gethum, Iabriam, & Azothum, hoſtiles Vrbes,
Eodem vomere quo glebas, exarauit.
Pari luſu vulpeculis tragulas, & baliſtas hoſtibus, tetendit;
Eadem arte ſegetum meſſor, & capitum,
Cereris falcem Morti commodauit.
Ita ex aruis ad arma, ex armis ad arua diuertens,
Oleas meſſuit, quas ipſe conſeuerat.
Sed vtinam ne extra ſuas oleas.
Nimirum vanida victoriarum diſtentus aura
(Qui felicium eſt morbus)
Sacerdotali ſibi iure arrogato,
Sacro thure profanus adolet.
Oh, quid agis mitrate villice?
Te aratrum decet, non ara.
Huic fumo ſucceſſit flamma; ambitioni iracundia,
Vno ſcelere bis iniurius,
Cælum thure, thuribulo Myſtas exterret.
Non dilata verò vindicta,
Subita lepræ illuuies Regiam frontem populatur,
Et infulæ locum fœdat.
Decebat talem Pontificem talis lamina,
Vt frontonis ſupercilium deprimeret.
Diditur etiam Tellus ingenti fremitu trepidaſſe:
Exitura de centro, niſi ille de Templo.
O fluxa, Reges, gaudia!
Cum ipſum ſupra quod ſtatis, inſtabile ſit,
Atqui cum ſua Tellure tremens Ozias,
Exemplo reſilit ex Templo:
Ex Regno exhautoratus,
E viuis migrans non è vita,

Marcido in corpóre ſepultus, & inſepultus,
Soliuagos intra penates lugendo conſenuit.
Diu expirauit viuum cadauer;
Serò moritur, iam mortuo ſimilis?
Et auito ſepulcro interdictus,
Agro tumulatur, quem coluit.
Adeo ſuperborum contactum vel Mortui pauent.
Habes griphi ſententiam,
Viator abi.

IOATHAN

Oziæ Filius.

LEGATIO.

Adeſto Fama:
Ad Principes te delego;
Vnico exemplo magna conſilia tranſacturam.
Ioathani Regis virtutes Regibus refer.
Vt emerito Patri ſuccedens puer,
Feſſo Athlanti Alcides integer,
Ægro Parentis capiti ſuppoſuit ſuum.
Felix Genitor, qui vita peracta viuens,
Succeſſoris virtutes non ſperauit, ſed ſpectauit.
Felix puer. qui paternæ frontis adſpectu, frontem remiſit,
Et humilitatis magiſtrum habuit tumorem.
Et, quis credat? vnum caput alterius morbo ſanatum.
Adde vt Iſaiæ, Zachariæ, Oſeæ, Amoſi,

No-

Nobilibus ſpectris admonitus,
Rectum iter inſtiterit.
Nam Veritas priuatæ fortunæ bonum,
Ad Principes non illabitur, niſi è Cælo;
Non immeritò Iouis Filia.
Prædica, vt Numine vſus propitio,
Syriæ & Iſraelis coniuratos Reges cohibuit:
Ammonitas ſemper cæduos feliciter cecidit:
Numquam non lædens, numquam læſus.
O militiam innocentem,
Vbi ad meliores partes applicante victoria,
Nemini nocebant arma, niſi nocenti:
Et rectior rectiùs collimabat.
Poſt militare, ciuile ſtudium exaggera.
Vt ſanctæ Vrbis intuta munijt, diruta erexit:
Nec molles fundauit Moles, ſed ſibi ſimiles.
Vt Dominus ex Domo, Domus ex Domino agnoſceretur.
Turrim Ophel euexit ſupra nubes;
Regiæ mentis Idæam ſemper ſerenæ.
Portam Templi ſpecioſam,
Æris & auri ornatu, nomine dignam fecit.
Specioſamne magis, an ſpatioſam?
Sanè totam Petri charitatem triumphali fornice excepit;
Quam recto veſtigio claudus ſequutus;
Ne torto pede ſpecioſum limen deformaret.
Narra vt hoc Principe,
Vomuit vetuſtas multo ſolidiora quæ exederat.
Vt collapſa nemo dixerit ædificia,
Sed ſponte inclinata, vt altius gliſcerent.
Celebra denique magnificentiam,
Qua vrbes Ciuibus, agreſtibus mapalia condidit.
Illas præſidio, hæc ſubſidio.
Nam mutuis gladij, & ligonis officijs,
Tuetur qui alitur, alitur qui tuetur,
Et arces pereunt poſt caſas.
Poſt hæc elogia altum ingemiſce,
Quòd hoſtibus ferox, ſuis blandior,
Obiurgandæ ſuperſtitione linguam non habuit.
Itaque glorioſiùs
Delubra ſolo, quàm ædificia Cælo, æquaſſet.

Vt mirum non ſit,
Adulari populos Regibus, cùm Reges populis adulentur;
Adde igitur Principibus animos;
Vt à Diuinis exorſi, degeneres increpent:
Ioathani eiurato exemplo,
Qui fortia faciliùs fecit, quàm dixit.

A C H A S

Ioathani Filius.

H I S T O R I A.

Amicitias beneficijs parari qui putat,
Hiſtoriam hanc legat.
Achas ad Iudæ ſolium diuinitus erectus,
Omnem lapidem mouit quo Deum perderet:
Nam inter ſaxeos Dæmonas diuiſo cultu,
Nullum vt faceret Deum, multiplicem fecit.
Parum fuit Deum obruiſſe lapidibus.
Eundem importuno Oeſtro vellicaturus,
Muſcam Deum fecit.
Planè ſuos inter Deos numerandus;
Puſillus, Excors, niger, moleſtus.
Mirare Diuini pectoris patientiam,
Quæ iniuriam peroſa non iniurium, hoſtem prole auget.
Et quod opimum Dei munus, optima prole.
Hic ex beneficio maleficus,
Acceptum Filium Idolis comburit.
Timuit Orbis eumdem Rogum:
Tremuit populus Thyeſtæam illam coquinam;

In-

Inuenta eſt flamma, quæ aſtantes frigidos faceret.
Nefandi ſacrificij locus Gehenna,
Quæ Tartaro nomen dedit, vt exemplum.
Quippe infernus ignis
Nondum nomen inuenerat ſatis horrendum.
Achas Plutone peior, ignem dedit inferno peiorem.
Parati affuere Dei vindices,
Raſis & Phaceus, Syriæ & Iſraelis Dynaſtæ.
Maluit tamen Deus contumacem contumaciter demereri;
Itaque Iſaiam Achaſo delegat,
Qui pro victoria ſpondeat:
Prodigium quodcunque daturus pro vade.
Et quo prodigia firmentur,
Dei Filium pignori pollicetur.
O Numinis patientia toties irritata, non irata!
Achas prodigia reſpuit:
Et Numen inter Nepotes dedignatur.
Puto Deum ipſum Gehennæ immolaturus, ſi naſci feſtinaret.
Spretis igitur Cæli copijs,
Aſſyriorum Regem mauult auxiliarium.
Sic mendax nemini credit, niſi mendaci.
Ac ne pretio careat tutela,
Totum ærarium, ſanctum, profanum, Aſſyrijs profundit;
Vitamque pretio taxat.
Itaque quicquid rapere hoſtes poterant, donat;
Seſeque ſpoliat, ne ſpolietur.
Quin ſublatis exuuijs Templum claudit;
Quaſi incluſo ac ſpoliato Deo, victor.
Riſit inſaniam Deus;
Et perfidum reliquit fœderatis plectendum:
Nam perditi, ipſi ſe perdunt.
Affuit ergo accitus Aſſyrius Thelegat-Phanaſarus
Qui attritis Achaſi hoſtibus, ipſum attriuit.
Sic nocent auxilia malo maiora,
Et bellorum nimbi detonant in authorem.
Putas Achaſum reſipuiſſe? deſipuit.
Ab ſua Muſca perpunctus Damaſcenorum Idolo ſe deuouet.
Itaque contra Syros, Aſſyrios implorat;
Contra Aſſyrios, Syrorum Deum,
Qui ne ſuos quidem ſeruauerat.

Hic Diuina patientia deſperauit ;
Et ſeruari nolentem ſemel perdidit,
Malè moritur inter vtramque vitæ metam :
Et extra tumulum tumulatus
(Quis enim iuſta faciat iniuſto?)
Gehennæ aſſignatur, cui nomen fecerat.
Sic ei fiat qui beneficium in vitium torquet.

EZECHIA

Achaſi Filius.

INDEX.

Rerum ab hoc Principe geſtarum indicem cape.
Sub Romanæ Vrbis natales naſcitur
Achaſi Filius Ezechia.
Sed ille ex optimo Patre peſſimus,
Hic ex peſſimo optimus, iterum peſſimum geniturus.
Sic teſſelata fortuna bona malis interpolat.
Sanctiſſimæ Parentis mores libauit,non Patris.
Quæ felicior Mater quam Vxor,
Pro votis Filium accepit,non Maritum.
Quintum ſupra viceſimum annum natus,
Florem ſceptro impoſuit, quem cæteri perdunt.
Primo Imperij anno Templum aperuit,
Quod nihil Sanctum vidit, niſi Regem.
Moſis etiam ſerpentem deiecit, olim ſalubrem, iam virulentum.
Poſtquam ſuperſtitioſis aris concaluit,

An-

Anno, & Animo eodem,
Sculptilia in Cedronem ſparſit; muſicos modos reſtituit.
Vtrumque nexum: quid enim Cedron niſi mœror?
Sic populi lacrymas Idola ſorbent;
Et flente flumine, ciues canunt,
Tot Pharaonibus demerſis, quot Idolis.
Merguntur incendiarij illi Dæmones:
Inferno ardore exantiperiſthaſi geminato.
Et adorata illa ſaxa, adorantium ſcopuli,
Poſt animorum naufragium ipſa naufragantur.
Poſtero anno, diuiſa Iudæ ſtudia pro Concione componit.
Amphioni comparandus Orator:
Nam Vrbem ille parauit, hic reparauit canendo.
Inſtante Paſchate,
Ad Solymorum celebritatem ſchiſmaticas alliciens Tribus,
Iudæ Iſraelem coniunxit.
Ita Paſchalis Agnus, agnos fecit conuiuas:
Vt fractis Idolis integrata concordia.
Poſt hæc, Salomonis de plantarum vſu commentarios combuſſit.
Iam enim ex horto non è Cælo ſalus quærebatur:
Et herbarum non oculorum expreſſo ſucco,
Membra curabantur non animi.
In illa igitur flamma ars mortua, ſpes reuixit.
Vtinam Coi Senis farcimina ad Ezechiæ manus veniſſent;
Sine carnificina homines conualeſcerent.
Auctis iam annis,
Aucta cum Sacerdotum pietate, laicorum liberalitate;
Condendis largitionibus Templi horrea laxauit.
Quis neget frugi eſſe virtutem?
Cum ſacra opera ſacras opes adaugeant.
Anno Imperij bis ſeptimo, qui ſemper Clymactericus,
Ezechiæ virtus tentata.
Nam Aſſyrius Sennacherib Iudæam euertens, & euerrens,
Citius rapuit arces quam vidit.
Quæris quanta acie?
Terra contecta, montes depreſſi, flumina epota.
Sed armatorum tot millibus,
Trecenta & triginta talenta obſtitere.
Toti Ægyptiorum armamentario,
Totum Templi ærarium obiecit Ezechia.

Nam

Nam ſacræ diuitiæ eò ſeruantur vt ſeruent.
Fecerat hoc etiam Pater, ſed impare ſtudio:
Ille Templum timebat, hic pro Templo.
Extremo eodem anno,
Aſſyria fide recrudeſcentibus Barbaris,
Infanda effutiente Sennacheribbo ad pias preces confugit.
Felix certamen: lingua pugnacem, lingua vicit.
Minus dixi; dormiendo vicit.
Nam per tenebras cæcutiente Angeli gladio,
Aſſyriorum millia centum octoginta, ſomnus conſignauit Sorori.
Diriguit Sennacherib nocturnæ cladis ſpectaculo;
In patria, à Filio, ante Idola cæſus,
Qui patriam liquerat, pro Filio, contra Deum.
Anno victoriam ſublabente, dirùm ægrotat.
Tumente vlcere quò animus detumeſceret.
Lethum denunciante Iſaia, luget, ſubmittitur, conualeſcit.
O dulces lacrymæ, vitæ auſpices, vel inceptæ, vel receptæ.
Primum naſcentium omen, vltimum pereuntium ſuffragium;
Anni igitur quindecim ad vitæ ſtamen aſſuti:
Illuſtri teſte, Sole;
Qui ſupra lineas decem retroacta ſtyli vmbra
Viam & vitam redorditur.
Hem quid ſolidum in humanis,
Si ætas horarium eſt, annus linea, vmbra vita.
Lethalis vmbra, quæ lineas enecat, quotquot attingit;
Pariterque dum proficit, deficit.
Poſt menſes duos,
Babylonum Legatis diuitias, & delicias oſtentat
Neſcius quàm rapaci populo illecebras.
Sed ò rigidam diſciplinam circa Principes.
Pro quantulo crimine, quantum diſcrimen?
Funeſtior interuenit Legatus Iſaias.
Qui in oſtentatiunculæ pœnam,
Iacturam opibus, capturam Liberis ominatur.
O lethales diuitiæ, quas nec cælare tutum, nec proferre!
Sed ò vitales lacrymæ, vel cælatæ, vel prolatæ!
Ad præſentiſſimum hunc panchreſtum redit Ezechia.
Suis in oculis ſalubrem hunc ſuccum quærit,
Quo Numen emollitum, ira reſtincta.
O efficaces iterum lacrymæ!

Tacitæ oculorum voces,& liquidi voces oculi:
Nec fœcundus humor tantum,ſed facundus,
Qui animum erigit dum cadit,&cadit ſine iactura
Nam ſolam hanc mercem prodigere licet.
Exinde piſcinas, fontes, aquæductus,
Puto ſuarum imi amenta lacrymarum, aperuit.
Per quas denique animus enauit ad palmam.
Anno à ſuſcepto Imperio viceſimonono.
Dauidi non conferendus, ſed præferendus;
Nam maiora fecit, minora deliquit.

MANASSES

Ezechiæ Filius.

EXOMOLOGESIS.

O Rerum Opifex, Reorum Opifer, Deus;
Aduerte tandem æquas aures,
Clemens attrito, felix catenato, Rex Exregi.
Infanda mea facta ad rationem reuoco.
Tu ſolus audi quæ ſolus ſpectas:
Aut ſpectare deſine, quæ piger audire.
Ille ego Manaſſes, Orbis Eoi Veſper:
Vt lucem fœdarem in lucem veni.
Conceptus, lethale nefas concepi.
Et hærente adhuc cortice, odiſſe te cœpi antequam noſſe,
Iam de latebra proſerpens Vipera, hoſpitalem vterum torſi.
Felici hoc exordio mihi plaudens,
Quod nondum natus potui Matri nocere.
Alumnæ grauis ſarcina,papillas morſu tentauij
Sanguinis auidior,quam lactis.

Cir-

Circumciſus, impreſſum generis ſignum
Pro libidinis teſſera ſuſcipiens,
Dixi; hunc ſanguinem Veneri propino.
Infandus Infans, paruus ſed prauus,
Execrationes infrendens inter vagitus,
Candidum nihil habui præter ſindonem;
Hanc ipſam cruentaturus.
Deerat iam nocendi auido, nocendi facultas.
Hanc è voto feſtinauit fortuna,
Cum duodenni gladium commiſit.
Ita, nimis impotens, quia nimis potens,
Proceres terrui Puer; quò leuior, eò grauior populo,
Qui citum diadematis fulgorem, ceu fulgor expauit.
Hinc diuini, humani Iuris immemor,
(Quid enim Manaſſes, niſi obliuioſus?)
Vnam mihi legem ſtatui, legem nullam ſeruare.
Durus, Difficilis,
Rogari, inuidiam; non rogari, contumeliam duxi.
Iniuſtus, inhumanus,
Alijs omnia licere volui, alijs nihil.
Impius, periurus,
Studio, & ambitu paterna exempla non inſtiti.
Puduit Regem bene agere de exemplo.
Anteire malos malui, quam bonos ſequi.
Hoc vno Patris ſpeculum,
Quod eius imaginem reddidi ex contrario.
Proinde, ex tuo Templo.
Quæ ille intulit, ſuſtuli; quæ ſuſtulit, intuli.
Atque vt à te maximè ſeiungerer,
Duo ſeiunctiſſima coniunxi, atheiſmum, & ſuperſtitionem.
Excelſa diruerat Pater; refeci:
Vt altiore de prærupto contereretur, Religio.
Priapi aras ſuſtulerat; reſtitui;
Laſciuè ſimul, & ſacrilegè;
Vt dignitatem libidini addere, adimerem tibi.
Has inter ſordes volutus, ſauciari potui, non ſatiari.
Planetarum ſectator, quia errantium,
Eorum ſimulacris Templi atria ſtipans,
Inueni quo tua tibi Sidera fierent odioſa.
Auſpicijs, & aruſpicijs attentior quam tibi,

Auium

Auium pennas, & pecudum fibras
Veraciores duxi, quam tuas tabulas.
Hoc minimè falſus,
Quòd Brutis ſtolidiorem me cenſui, dum Bruta conſului.
Striges, Ariolos, Magos, Pythones colui.
Te vt Orbe depellerem, Dæmonas euocaui.
Itaque, quo irreligioſior eſſem,
Religionem mutaui, non ſuſtuli.
Aſtra, Lapidem, Bruta, Furias;
Quidlibet eſſe Deum paſſus, dùm tu non eſſes.
Senior factus non ſanior,
Ab impietate ad crudelitatem prorui.
Nam calcanda erat poſt Diuinitatem humanitas.
Credulitate crudelitati ſuffragante;
Hoſtes opinatus omnes diſſimiles;
Ferus vt timerer, & quia timebar,
Hoſtium numerum auxi tollendo.
Prophetarum voces cum ſpiritu intercluſi.
Iſaiam Socerum ſerra diſſecui.
Denique adamantinam cordis duritiam flammis exploraturus,
In valle Gehennæ Filios combuſſi.
Lætus, quod nec Auo molliorem me inuenit illa flamma.
Tot ergo ſcelerum cumulis impuli patientiam tuam,
Vt perditus videreris, niſi me perderes.
Viciſti proinde, ne vincerem;
Immiſſo Babilonico, vt Tyrannum Tyrannus plecteret.
Qui tam citò vinctum, quam victum,
Me, meos, mea, ad fœdum hoc ergaſtulum abduxit.
Ah ſatis pœnarum habes, victor,
Dum inter opima catenatum numeras Regem.
Non tu innocentibus pœnitentiam delegas,
Quæ reatum necat non reum;
Et in ſolutum imputat crimina, cum numerantur.
Meum ius vrgeo; ad hanc prouoco:
Suffragante ipſa ſcelerum multitudine.
Poſſibile non erat tanta committi, niſi ab inſano.
Exere ſplendido miraculo vim tuam
O bone, & parcendo exercite!
En vt ventoſa victoria tumens Hoſtis,
Vernaculorum te tuorum deſertorum ridet, & viuit.

Ex vſu non eſt ſcelera mulctare ſceleribus;
Et externos recreare tuorum pœnis.
Redde heù conſpectum mihi beatæ Vrbis;
Vbi Reges peccare ſolent,& pœnitere.
Vlulabo vbi deliqui.
Sanguinis riuos lacrymarum riuis exſtergam:
Exulabit Idolorum populus, vrbe donatus:
Et exemplo corruptos,exemplo corrigam.
Hæc orauit Manaſſes, & Regno redditus votum expleuit;
Atque vt diutiùs doleret, nemo diutiùs regnauit.

A M O N

Manaſſes Filius.

SYMBOLVS.

O Spes fallaces.
Intempeſtiuè concuſſi iſti flores;
Intempeſtiuè ſepulti ſymbola ſunt.
Amonem florentis æui Principem,
Infrugis hìc Hortulus condit.
Qui de paterno exemplo,
Inter vitia & virtutes ætatem diuiſurus,
Pœnitendi fiducia, pœnitenda commiſit.
Templo Idola, latibulis ſtupra, Vrbi funera,
Velut fœnori intermiſſa reſtituens,
Vt probè ſeneſceret, improbè adoleuit.
Sed heu; claudicante ſpe velocior Mors,
Coniurato aulicorum ferro,
Vota cum vita ſuccidit.
Itaque ſpe florens, non virtute;
Inter flores iacet, ſed frugiperdas.
O Spes fallaces.

I O S I A

Amonis Filius.

E P I N I C I V M.

Io Triumphe.
Idolorum Euerſor curuli feretro effertur.
Hic eſt ille Ioſia,
Quem ſupra trecentos annos Natura parturijt.
Iam tum enim fatidica voce præmonſtratus,
Idolis operantem Ieroboamum ſolo nomine tremefecit.
Nondum natus, iam notus:
Vel natus ante Parentes.
Io Triumphe geminate Ciues.
Hic ille cenſorius infans.
Qui ſupercilio contracta morum licentia,
Rempublicam octenni ſibi commiſſam octennio compoſuit.
Itaque Dauidem ſequutus, anteceſſit:
Nam Dauid bonos inuenit, hic fecit.
Adeo parui intereſt paruum corpus.
Quid ad illum delegatur Ieremia, ad puerum puer.
Seneſcentis Reipublicæ argumento, cum virtus repueraſcit.
Io Triumphe iterate Ciues.
Hic ille diuinus ædilis,
Quo Templi diruta reſarciente,
Amiſſum legis volumen inter ruinas inuentum.
Tanti duxerant impij Templum diruere:
Mortuam rati legem, ſi liber humaretur;
Vel libera ſcelera, ſi lex lateret.
Itaque poſt Ioſiam exhumata lex lucem vidit;
Et in eodem ſcrobe virtus reuixit.

Immò

Immò in Ioſia tota reuixit.
Nam vitia cæteri vel induxerunt, vel indulſerunt.
Solus hic mortalium nec commiſit ſcelera, nec permiſit.
Io Pæan.
Hic ille zelator adoleſcens,
Qui monente Prophetide,
Toties rediuiua ſimulacra in cinerem ſoluit;
Et plebeijs tumulis inſperſit:
Vt à mortuis diſcerent tandem mori.
Senſere Manes puluerem illum grauem:
Pluſque Dæmonas combuſſit ille cinis, quam ſuæ flammæ.
Io Pæan geminate Ciues.
Hic ille intrepidus adoleſcens,
Qui nefanda Fanorum nemora incendens,
Nocentes vmbras, & hoſpites Lupas abegit.
Eodemque incendio Solis quadrigas fulminauit.
Nouum aſtropoplectum ridente populo,
Dum Phaethontis Pater, Dei ſedes affectans.
Phaethontis ſupplicium tulit,
Et ex fabula Hiſtoriam fecit.
Io Pæan iterate Ciues.
Hic ille aſſertor iuuenis,
Qui Iuda, & Iſraele flammis expiato,
Vanos Antiſtites ſuiſmet aris impoſuit;
Suppoſita Idolorum ſtrue:
Vt quale Numen colerent, ipſi ſentirent.
Mutatis igitur officijs,
Adoletur qui adolebat, & ab Idolis vruntur Vates.
Qua victima nulla melior, quia nulla peior.
Io Victor dicite Cætus.
Hic Principum Protomartyr,
Nouiſſimo incumbente Reipublicæ Fato,
Irati Numinis telum vt frangeret, in ſe reflexit;
Dum impluentibus Ægyptiorum telis deuotum pectus oppoſuit.
Sic ante Pharij Nechaonis os in quadriga confoſſus,
Spiritum Tartaro formidabilem in Tyrannum efflauit.
Neſcio an occumbendo vicerit, an vincendo occubuerit.
Occumbit certè, non procumbit, qui ſedens moritur.
Ita ſuo ſanguine trabeatus,
Eodem curru Mortem in triumphum traxit;

Et feretro pro Feretrio ſpolia ſua deferens,
Ad Mauſolæum, veluti ad Capitolium, proceſſit;
Primuſque poſt obitum triumphauit.
Io Victor, Io Pæan, Io Triumphe.

ELIACIM, & IOACHAS

Ioſiæ Filij.

REVOLVTIO.

Extrema Regni tranquillitas extremam cladem minatur.
Die inclinante grandior floreſcit Iris.
Creuit ad ſummum Hebræa felicitas Ioſiæ nixa;
Quo ſubducto vniuerſa corruit: inuidente Aſiæ Africa,
Quæ purpureo Mari diuiſæ, Iudææ ruinis coiuere.
Spectabat ad Eliacimum Regia dignitas.
Hanc Ioachas rapuit natu minor.
Ah puer infelix! rapinam timebis.
Cur inauſpicatum ad Imperium inuolas,
Vnde mitior te natura ſepoſuit, naſcendi mora?
Torpedo Iudaicum ſceptrum eſt: tangentes manus nodabit.
Itaque ex ſecundo primus ex primo poſtremus,
Regnum peruertit, quia præuertit.
Hunc Pharao, à Fratre accitus, catenatum rapuit.
Ridente Ægypto mancipia redire ex Regibus,
Qui ex mancipijs abierant Reges.
Ita poſt ſexdecim Soles quæſita ſceptra,
Poſt tertiam Lunam amiſit.
Breue Regi ſpatio, Tyranno longum, Ciuibus nimium.
Expleuit igitur iras Eliacim;

Sce-

Sceptro potitus iam cariore, quia rapto.
Redijt ad illum infula, ſed & infulæ fatum.
Alijs per Pharaonem imperat, illi imperat Pharao.
Cui Tributi taxatur: hoc vno pretioſus.
Atque vt libertum ſe noſcat, non liberum,
Alio donatus nomine, Ioachim vocatur, non Eliacim.
Quid illi relinquent qui nomen eripiunt?
Regnum itaque ſub Rege impetrat;
Cum idem ſit impetrare quod amittere.
Egit tamen Ægypto pro maleficijs grates,
Dum deformem Idolorum coloniam ex Ægypto traducens,
Polluit quæ Pater ſanxerat.
Vriam ferro, Ieremiæ librum rogo deſtinat:
Ferro deſtinandus, non rogo.
Immò vt dites ad Ditem trahat;
Gemma & anulis Dœmones includit: bis Idola.
Nam gemmæ Dæmonum Filiæ, concepto Dæmone Matres fiunt.
Heu caro venales opes! quamdiu gemmet has gemmas?
His anulis catena nectitur.
Hunc Nabucodonoſor infido infidus,
Deceptum vinculis implicuit:
Implicitum ferarum ſpecubus incluſit:
Incluſum ferarum faucibus obiecit.
Aliquis ergo prætereuntium dixerit,
Hic moritur Tyrannus præmortuo nomine:
Qui viuus iacuit in tumulo: mortuus vixit extra tumulum.
Hunc Matthæus à Chriſti Genealogia ſecuit,
Ne feram pro homine inſereret.

SEDECIA

Eliacimi Frater.

SORTITIO.

Excidit infelix par Fratrum,
Quorum alterum fera, alterum furor abſumpſit.
Te vero Sedecia, tertia Sors manet,
Vtraque peior.
Mouente Regalem vrnam Fortuna,
Iechonia Eliacimi filio Babylonem abducto,
Nepotis ſceptrum à victore impetrabis.
Æquè in Nepotem durus, in Hoſtem mollis,
Vt illum ſpolies, huic ſeruies.
Mutato etiam nomine, ex Mathania Sedecias,
Iuſti nihil habebis præter nomen.
Toties direptam Vrbem diripies:
De pauperum penu Idola recreabis hoſtilia:
Præſcias Vatum fauces obſtringes:
Quaſi fatum tuum in Vatum pectore concluſurus.
Sed diuino conſilio conſilium adimitur.
Deo ſimul & Chaldæo fœdifragus,
Tributi iugum dum excutit, ſub iugum cadeſ.
Nabucodonoſore nouiſſima expeditione graſſante,
Hieruſalem, per te non Hieruſalem,
Claudetur, incenditur, ſolo æquabitur.
Tu tot inter mortes mortem non reperies.
Miſerius enim eſt miſero animam trahere, quam tradere.
Reductis brachijs Babylonem traheris catenarius Canis.
Manu & oculis captus; oculis & Liberis orbus.
Planè inter pudenda impudens,
Cum oculos amiſeris, pudoris ſedes.

Itaque

Itaque cum Babylonium tibi carcerem Ezechiel minetur;
Tu Babylonem te viſurum neget;
Vterque diuinabitis.
Cæcus Vrbem in Vrbe non videbis.
Verus Sedecias, Iuſtitiæ ſimulacrum, quia cæcum.
Peribis tandem veteranum mancipium:
Et aceruo ignobili additus,
In tanto Patriæ rogo, rogo carebis.
Nam ſceleribus clarus, rogi luce non eges.

S V S A N N A

Helciæ Filia.

ADMONITIO.

Adeſte Nuptæ, Innuptæque:
Quarum Virtus in pulchritudine, non pulchritudo in Virtute.
Docebo quam ſpecioſum damnum ſit ſpecies.
Suſanna fui, ex Regia domo in Regiam domum ducta.
Qua forma fuerim, ex nomine habes.
Quid enim Suſanna, niſi Roſa?
Florum nempe Regina, & Reginarum flos.
At nimium felix eram ſi forma defuiſſet:
Quam perdere dum metuo, penè me perdidit.
Babylone captiua,
Colebam hoc qualecunque corporis decus:
Vnum captiuitatis ſolamen vni Coniugi.
Itaque nudam me nemini oſtendi, niſi thalamo, & fonti.
Occluſis pomarij foribus; nec ſolem arbitrum paſſa.

Quem, meridie curioſiorem, nemus arcebat.
Addebam membris lympharum nitorem;
Liberatoque capillamento,
Aureas vndas comarum, argenteis fontis vndis mergebam;
Vt fontem in fonte diceres.
Neque ſpeculo opus: in ſpeculo natabam;
Tergente ſimul, & imaginem reddente riuo,
Qui blando ſuſurro membris adulatus;
Non tam lauabat, quam laudabat.
Innepta, quæ fugax donum fugacioribus morabar vndis:
Nec lubrica ex imagine forma inconſtantiam noui.
Proh ſancte pudor, quid vſque ſecurum?
Falſum eſt à fucis tutam eſſe Roſam.
Latebant inter virgulta amaſij duo.
Angues in herba.
Hi Popularium Seniores erant, & Iudices:
Quos, vel inter algentes aquas, vrebam:
Ignara puellarum faciem eſſe facem.
Erumpunt ex inſidijs amantes hoſtes.
Horreſco vulnificos vultus:
Aquis membra ſubmergo;
Sed perſpicui latices me produnt, vt vitrum Roſam
Sinum crinibus obduco, ſed crines euentilant auræ,
Quæ ſpirando, in me conſpirant.
Dubitas omnia conſpiraſſe in flagitium? riuales fœderantur.
Fruſtrati precibus, terrores addunt:
Et maximum innocenti malum minantur, calumniam.
Ego inter vitæ aut virtutis diſcrimen,
Quid agimus (inquam) Suſanna?
Corpus eluis, & animam pollues? Vale potius Vita.
Hæc mecum exigens, clamo.
Altius illi clamant; & crimen regerunt;
Impermiſſam Venerem cum pubere adultero.
Ego cauſa melior, patrocinio peior,
Inter Parentum lacrymas, & vulgi conuicia;
Seminuda, & ſemianimis, ad ſupplicium trahor.
Iam ſaxa parabantur, adulteris debita,
Vt eadem legis, & mulctæ materia ſit.
Et aliquis elato iam lapide, lapidi ſimilis hæſit.
Nam pudor extremus decorem augebat.

O pu-

O pudicitia, vt ſeruantem ſeruas!
Quis credet? Concionem moratur duodennis puer:
Qui vtrumque ſeorſum teſtem de criminis loco ſcitatus,
Vtrumque diſcrepantem inuenit.
Et mendacio mendacium detectum.
Dulcius nihil radiat quam Veritas, vt nubem fregit.
Mutantur populi voces.
Siccine (inquiunt) captiuus furit, captiuos ferit Cupido?
Poſt Patriæ incendia,
Sceleſtiores flammas Babylonem attuliſtis?
Hypocritæ, periuri, ardentes niues.
Quid de nobis æſtiment hoſtes,
Si Optimates peccant, Iudices peierant, Senes laſciuiunt?
Quid multa? Mutatur rerum ſcena.
Deſultant vincula à me ad Senes.
Ego ad thalamum ducor, illi ad flammas;
Vt bene ardeant, qui male arſerant.
Sic puer fœminæ, Suſanna Daniel,
Innocens innocenti, ſubſidio fuit.
Diſcite meo periculo, Puellæ,
Eſte formidoloſæ, vt formoſæ.

ECHO.

IECHONIA

Eliacimi Filius.

THRENI.

Nondum Hieroſolymæ deferbuerat Cinis,
Cum buſto inſidens Ieremia,
Lamentabili hoc fremitu Patriam conclamauit.
O Solymæ, ò adyta, ò læti colles Sionis.
Hæccine illa beata Vrbium Mater,
Quam Æuo coæuam ſpoponderat Deus?
Quid ergo diuturnum, ſi æterna pereunt?
O Regiæ opes chaſmatum ſimiles,
Quæ vaneſcunt dum lucent.
Cecidit, cecidit ſuperba Regia pinnis coronata;
Nihil iam niſi funus, & fumus.
O fumum ſemper Aulæ moleſtum!
Quò redijt excelſa Templi moles,
Angelorum colonia, Cæli ſuburbium?
Euertitur mortali manu diuinus ille labor
Et nemini polluto impunè penetrabiles penetrales,
Homicidæ perſultant flammæ:
Eodemque elemento profanatur ſanctuarium, quo luſtrabatur.
Vbi vaſa? vbi ſacra? vbi fontes?
Ignaui fontes,& naturæ obliti,
Ignem non extinguunt,quem culpa ſuccendit.
Vbi menſa? vbi ara?
Vbi lampas, æterni Solis æmula?
Iam nihil eſt niſi lampas vna, totum Templum.
Quas litatura inibis preces infelix turba?
Altioris votis incendia ſunt.
Cui ſupplices feretis palmas lynteati Senes?
Abiere Angeli Templi Indigetes,

Ipſa

Ipſa Sion in flammas abijt.
Poſtremò, cremata domo abijt Deus.
O auida ignis potentia!
Quam nobis Patriam linquet, qui exulem facit Deum?
Quo congeſtæ opes? quo exoticæ merces, ò Ciues?
Quo armillæ? quo veſtri mundi, ò Puellæ.
Præda ſunt inter incendiarium, & incendium diuiſa.
Incumbit ſpolijs prædator ignis:
Qui auarus iuxta & prodigus,
Quicquid rapit, momento decoquit;
Et alumnus nequam, alentem perdit materiam.
Quin cum ſuis flammis de præda rixatur miles;
Plerumque raptus dum rapit.
Heu; parum eſt gazas diripuiſſe.
Vnda flagrantibus, ſpiritus viuis, terra extinctis eripitur.
Solem ipſum eripiunt vndante fumo.
Et auram patriam repetunt per ſingultus.
Ah dolor! quæritur Vrbs à Ciuibus, ab Vrbe Ciues.
Pereunt nitentes illi Principum cœtus,
Gemmantes pueri, cana maturitas,
Flos Sionis, virgunculæ.
Hic hoſtili ferro ſuccubuit: ille incubuit ſuo;
Hic Patriæ fatum ſequutus, flammis exarſit.
Condi non poterant tanta cadauera niſi Vrbe inuerſa.
Sed heù ſuperſtitum peior conditio
Quos inſtans victor præagit.
Gaudete ſub Patriæ cineribus ſepulti Ciues,
Non obſcuræ vmbræ in tanta pyra.
Lugendi ſunt qui vos lugent.
Rapitur extorris ordo, fuligine ac fauilla ſordidus:
Quas indigenas opes legiſſe tantum licuit,
Vt Vrbis fatum in fronte circumferant.
En vt inter Patriam, & exilium reſtitant,
Incerti vtrum malint.
Itaque in illo incendio Patriæ amor perijt.
Trahuntur hoſtiles per vrbes indigna pompa;
Exercitus olim nunc turba.
Trahuntur captiuæ Matres, & alumnos trahunt,
Vinculis antequam faſcijs obuolutos.
Pari ludibrio corona, & cydaris inter fercula eunt.

Pari ſequuntur opprobrio Sedecias, & Saraias,
Rex & Pontifex:
Hic ex lachrymis,ille ex vulnere cæcus.
Qui olim diſcordes, ſola catena conueniunt.
Nunc ſe Babylon in Cælum tollit ſine ſua mole.
Sparguntur hàc illàc Palæſtina ſeruitia,
Pudore confecta vel pedore.
Quondam etiam iuxta Babylonicum Euphratem conſidunt.
Vt ſuam imaginem pauitantes, ſe ipſi crucient.
Hìc mœſtas inter mortes canere iuſſi,
Barbaros eiulatus ſacris numeris confundunt.
Hoc etiam Babylonem decebat idioma.
Ah puer infelix Iechonia!
Ibis tot inter ſpectra deſtinatam in caueam:
Malus Populi cuſtos, cuſtodia dignus.
Hunc ignem fumus incendit tuus.
Flagrabunt alij flamma, tu infamia:
Octo ferè luſtris compedes atteres.
Matrem, Coniuges, Filium,
Triſtem ærumnarum comitatum,
Inter infima Tyranni miniſteria numeraturus.
Ah fœda conditio!
Plus Domini te pudebit, quam ſeruitutis.
Ille; ille victor tuus Nacobodonoſor,
Noua & ſtolida metamorphoſi iumentis aggregatus,
Nouum brutum, bruta terrebit.
Vt intelligas quam diſpari Domino ſeruias.
Tu vero Patriæ confector,
Ætatis quartæ cardinem inſiſtens,
Iudæorum Regum miſerabile agmen claudes.
Hoc omnium miſerrimus,
Quòd illis Regnum ſuperuixit, tu Regno,
Heu fleas Viator, & iter ſiſte.

MVNDI

SOLITARII.

SALATIEL

IECHONIÆ FILIVS.

Chriſti linea

Zorobabel.

Abiud.

Eliacim.

Azor.

Ex Leui.	Sadoc.	*Ex Leui.*
Eſdra.	Achim.	*Mater Machabea.*
Ieſus Siracides.	Eliud.	Razias.
Eleazar Protomart.	Eleazar.	Matathias.

Iudas. Ionatas. Eleazar. Simon.

Ioannes Hircanus.

SALATIEL

Iechoniæ Filius.

ISAGOGE.

Pando tibi quintum Atrium; Viator ſubi.
De Chriſti Proauis,
Nullum ſubinde Reum viſurus, quia nullum Regem:
Nullum occiſum, quia nullum homicidam.
Mundi ſenectus ad infantiam rediјt.
De impiorum oſſibus nati ſunt Sancti:
Cadmæi prodigij teſte Ezechiele.
Vſui fuit Solymorum incendium:
Nam deſpumante ſuperbia,
Ex illa vſtrina liquitur aureum purum Sæculum.
Pro limine Salatielem offendes.
Quam latentem ſcintillam patrius fouebat cinis;
Vt nouo Sæculo auſpicium faceret.
Fortis, magnanimus, in ſeruitute ſibi imperauit.
Hoc ipſo felix.
Nam aduerſa Aduerſis aduerſa non ſunt, ſed Auerſis.
Vis ſcire quid pro Populo fecerit? fleuit.
Quid enim poſſet aliud Princeps mancipium?
Sed eius lacrymæ Chaldæorum merſerunt imperium.
Tria quæ cernis proſtrata monſtra,
Tres ſunt Tyranni, quos flendo confecit.
Cernuus hic, & Semiferus;
Nabucodonoſor fuit, quondam Magnus nunc breuis,
Qui Iudææ, & Ægypti ruinis amplificata Babylone,
Sua geſta miratus, hominem ſe negauit, nec fuit.
Nam vera lyncatropia Feris permiſtus,
Vliſseæ fabulæ famam arrogauit.

Quæ

Quæ enim Cyrce, niſi ſuperbia?
Sic ferus Homo, vel humana Fera, ſeptennium tranſigens,
Formam cum mente recepit.
Ei qui bellua fuit cùm ſe Deum credidit;
Iam belluam ſe credens, homo fuit.
Qui adiacet Euilmerodachus eſt.
Initio Imperij maior viſus,
Vt matutini Solis augetur ſpecies,
Illudente oculis Nebula.
Hic Salatielem vinculis eductum Regiæ præfecit.
Faſtuoſa nimirum pietate;
Quòd famulitium faſtidiret, niſi Regale.
Sed blanda vtcumque initia atrocibus actibus corrupit.
Maleficus, Malefidus, Maledicus, Maledictus.
Vt à Nabucodonoſore fatum credas iam verſo in Feram.
Hunc igitur Leuiri telo confoſſum,
Tertius ſequitur Balthaſſar.
Partibus ſimilis, quia degener.
Quem Daniel odoratus, Leænam vocauit:
Nec maſculum quippè, nec mitem:
Inter fœminas virum, fœminam inter viros.
Hic impietati ludibria miſcens,
Sacris Templi calicibus, Belo Dœmoni propinauit:
Talem apud conuiuam breui cœnaturus.
Nimirum ebrius erat antequam biberet.
Heu quam de proximo iunguntur merum & mĕror?
Aperta manus, operto vultu, ferale decretum ſcripſit:
Adeo malis Principibus nemo propalam vera denunciat.
Tribus notis exaratur:
Vt trium literarum non dubites virum.
O beneuolens Prouidentia!
Media ex Perſide vocati vindices, Darius, & Cyrus,
Gynde amne ligonibus mulctato,
Et infractis cornibus humiliores;
Ebriam Babylonem incendunt.
Vnius noctis fato perijt antiquiſſima vrbium;
Hieroſolymæ ſemper æmula, tandem ſimilis:
Quam Sol cadens nimiam vidit, oriens nullam.
Quæris vnde irruperit Victor Cyrus?
Per Euphratis alueum;

He-

Hebræorum fortaſſe lachrymis auctum.
Verè vt dicas, Hebræos Chaldæorum flammis,
Chaldæos Hebræorum aquis arſiſſe.
Ita ſeptuagenaria captiuitate ſoluta,
Vt lætus ad Proauos iret nuncius,
Mori feſtinauit Salatiel.
Plaude Viator, ac perge.

ZOROBABEL

Salatielis Filius.

MYSTOLOGIA.

Cæcæ Babylonis infelix hoſpes,
Si nouum cordis Templum Deo deſtinas,
Zorobabelem ſequere.
Cuius etiam nomen triumphatam Babelem,
Vt caudam, raptat.
Hunc Templo excitando Cyrus excitat.
Meritò Cyrus, hoc eſt Sol.
Quid enim Numen niſi lumen,
Quo amoto mens Babylone cæcutit?
Hic Iudææ Prorex (nam Regnum amiſerant)
Annoſæ captiuitatis analecta in Patriam ducit.
Et è tanto numero vix quinquaginta chiliades ſequuntur,
Sic ſolet; multos ſeruitus diſtinet, plures ſeruitutem:
Tu è paucis eſto.
Hieroſolymam ingreſſus, Vrbem in Vrbe non inuenit.

Ne

Ne Templi fundamenta quidem reperta.
Heu, quàm non perfunctoriè pereunt,
Quos Deus exaugurat:
Scalpente flamma etiam infoſſos.
Septimo menſæ lætitiæ ſacro,
Operans Ieſus Pontifex, aram accendit, & animat.
Quis enim ſine IESV algentem refouet ſpiritum?
Nuſquam lætior ignis emicuit.
Idem elementum facem Templo attulit funebrem, & natalem;
Itaque Numinis ira,
Vt nobilem illam flaminam vidit, extinxit ſuam.
Zacharia, & Aggæo Conſulibus,
Ezechiele Architecto,
Ipſo nouilunij cardine, Templum fundat.
Dum nocturna Cœli lampas, tenuior, quo propior Soli,
Paria decrementis incrementa redorditur.
Nam primum creſcendi auſpicium, coram Numine imminui,
Hæc inter ſolemnia,
Pari pietate, affectu diſpari,
Ouare iuuenes, lugere ſenes.
Illi nouæ mollis ſpectaculo, hi antiquæ memoria.
Dubites, natale in funere, an funus in natali, celebretur?
Eximio documento;
Vt culpam defleas, etiam reparatam.
Sed hem, priſco anathemate tacti Samaritani,
Hebræorum Templum commune volunt, aut nullum.
Zorobabel nec nullum vult, nec commune.
O qui pietatis arcem moliris!
Talem fuge ſocietatem,
Vbi nequitia in commune, odia priuatim!
Quæ omnium deterrima, quia inteſtina,
Ardere neſciunt, niſi totam pietatem reſtinxerint.
Ergo mali Fratres, vt Cyri munificentię obſtruant
Megiſtanas & Satrapas commouent.
O noxia pietati politica conſilia!
Quid refert pium eſſe Regem, ſi impius Satrapa?
Iniuſtum Regem mauelim, quam conſulem.
Nam nocere ille poteſt, hic docet.
At Zorobabeli inſtantia non deeſt.
Regio ærario præcluſo, ſuum pandit.

Talem Celerem optaſſet Romulus.
Felix, qui à ſuis opibus opem quærit.
Age quod potes, quod agis poteris.
Adiuuat facientem Deus.
Peiore decreto ſæuit Cambyſes poſt Cyrum.
Nam ille creſcere Templum vetat, hic ſtare.
Suo in ſulco tumulatum Templum, ad foſſam rediјt.
O nubila, & obſita Dei conſilia? Quid hoc eſt?
Ruere Templum vt ſurgat, ſurgere vt ruat?
Neſcio ruinam optet, an Templum.
Ah, vide quanto in quæſtu ſit pœnitere.
Iteratos lapſus permittit, vt crebrò attritus, ſolidior ſurgas.
Nimirum, diu in exordio laborat virtus:
Sæpè ad fundamenta redeundum.
Cambyſi Hiſtaſpes ſucceſſit Darius.
Qui facunda Zorobabelis legatione commotus,
Tonantis Regiam reponi iubet.
Vis altum proficere? ora.
Dura molliunt calentes preces.
Exurgit iam Templum; luculentius quò lentius.
E parietinis viuunt parietes; vt è cadauere corpus.
Numquam grauiores lapides ſenſit Tartarus.
Nam pondere expenſo, inſidentem agnouit Deum.
Sic æuum riſura molitio, quadriennio coronatur.
Satage ô piger;
Dum calet diuinus fauor, opus matura.
Breuis mora æterna tollit.
Functi demum labore, feſtiuos eunt in plauſus,
Et noua vox *Alleluia* circumſonat.
Nimirum voluptatum ſumma eſt Deum recepiſſe,
Qui ſui hoſpitis hoſpes, domum implet ac Fabrum.
Templo abſoluto,
Diu vixit, nihil egit Zorobabel.
Minora agere noluit, maiora non potuit.
Nam ſatis egit, qui Deum recepit.

ABIVD

A B I V D

Zorobabelis Filius.

GENETHLIACON.

Naſcere fortunatiſſime Abiud.
Omnes tecum opportunitates naſcuntur.
Primus extra Babylonem naſceris;
Vt Meſſiæ nobilitatem reſtituas.
Nato Templo naſceris; prima votorum materia.
O quanti locatur Numini Domus.
Pius Genitor lapides dicauit, Liberos recipit;
Verus Deucalion ex lapidibus Prolem.
Naſcere Heroum ſanguis; tecum Patria naſcetur.
Iacuit ad hunc vſque diem Hieroſolyma:
Et Dei hoſpites hoſpitio caruere.
Redditi erant Patriæ ciues, non ciuibus Patria.
Qui poſt exilium exules, domicilium habebant non domum.
Naſcere felix Ciuis; naſcitur tecum Neemias;
Qui auſpice Artaxerxe, vere Longimano, quia munifico,
Nouam Hieroſolymam dabit.
Frement Samaritæ, naſcentibus muris mortem minati.
Inſtabitis nihilominus audaces Fabri,
Trulla, & gladio vtrinque diſtricto;
Vt ſacram operam altera peragat manus, altera protegat.
Cadent mundi ſurgente muro;
Suo ſanguine Cæmentum maceraturi.
Vt miraculo ſit, Ciuitas Pacis Bello nata.
Naſcere feliciſſime puer.
Videbis prodigium annua memoria celebrandum,
Cùm luſtrante Vrbem Neemia,
Et abditam Sanctuarij flammam vindicante,

Aqua pro igni reperta :
Qua reſperſi aræ lapides ſponte flagrarunt.
Gemino itaque miraculo,
Ignis Filia lympha inimicum Patrem genuit:
In bellicæ præſagium gloriæ,
Ex aduerſario clareſcentis.
Naſcere Muſarum voluptas; quæ tecum renaſcentur.
Nam diuinus Scriba Eſdra, obliteratas reſtituet literas.
Prodi ergo in lucem fortunatiſſime Abiud,
De tua fama ſecurus.
Felix qui Sæculo naſcitur ſcriptoribus fœto.

E S D R A

Ex Leui.

ADMIRANDA.

Audi & mirare, Viator.
Hic eſt ille Caleſtis Chirogogus Eſdra,
Legum peritus, & lator.
Qui de ſuo Marte Aſtraam terris redonauit.
Nam de mentis Theſauro,
Adamantina memoria commiſſum Pentateucum depromens.
Ius diuinum repoſuit.
Perierant Moſis commentaria pereunte Vrbe.
Immò perierat Moſes apud immemores.
Quin ſua originis oblitus Orbis,
Aut ſemper ſibi natus videbatur, aut numquam.
Tanto itaque reparatore Heroum geſta reuixere.
Et ipſe reuixit Mundus, dum ſuos legit natales.

Hic etiam ſepultam ſcribendi artem reſtituit.
Perierant humanæ artes cum ſcriptoria,
Nam deuinctis Babylone manibus,
Nulli legebantur characteres, niſi ſeruis inuſti.
Itaque ſapientia grauidum pectus,
Nil parere poterat vitale,
Cùm ingenijs obſtetricare deſierant paginæ.
Ferebantur ad aures leuiſſima aura,
Et verba per auras moritura.
Hic veloci dextera fugientia verba moratus,
Acuto calamo in tabella defixit,
Liquidum æuum duratura.
Certauit cum loquentis lingua ſcribentis manus:
Nouoque miraculo,
Audijt oculus quod prapetes digiti loquebantur.
Quale portentum? in fertili pagellarum æquore,
Muſarum agello,
Nigerrimum notarum ſemen committi;
Quod aratum calamo, ſepia rigatum,
Legendam doctrinarum meſſem feſtinet.
Maiore oſtento,
Inſcrutabilia cordis ſecreta fida in pagina praproperè pinxit,
Quæ ad amicos mitterentur longo tractu ſepoſitos,
Vt libri cortice inuolutus animus
Flumina Oceanumque traijceret.
Heu tamen pleriſque lamentabilem artem.
Quibus calamitas calamus, & atramentum venenum;
Sed dira prouocantibus imputentur.

E L I A C I M

Abiudi Filius.

AZOR *Eliacimi Filius.*

DIALOGISMVS.

Quis hic? *aliquis.* Quis Aliquis? *Nemo.*
Nemo ne ſi aliquis? *Aliquis, & nemo.*
Solue Hoſpes hos logos.
Audi Viator, & tace.
Hęc miracula patrat *Humilitas*, verè Thaumantis
Sapientum magiſtra, nil ſcire docens.
Hæc ſuis elementarijs in arcanum ſeuocatis,
Vbi nec tuba fremit, nec turba,
Illud Pythagoreum inſuſurrat,
Silere, & ſileri;
Infra ſe omnia ponere: ſe infra omnia:
Denique ſe intra nihilum totos claudere.
Ita nemini notos niſi ſibi,
Suo nihilo vt philoſophali palliolo inuoluit;
Ac *Sophos* demum proclamat, cum nihil ſciuerint, niſi nihil.
Hæc Meſſiæ deſtinata educatrix,
Ipſum nihilatura, qui omnia fudit è nihilo,
Pedagogiæ experimentum in Proauis facit,
Quos latebreſcere iubet;
Vt ignotus ex ignotis naſcatur Deus.
Proinde reliqua Meſſiæ Gentilitas, ad Ioſephum vſquè ſiletur:
Nam priſtino ſplendori donata Vrbe, ſplendorem ipſi ſuũ fugere;
Et populari Principatu ad Pontifices miſſo,
Vacatione obtenta, ad virtutem diuerterunt.
Vt propinquum diuini Solis ortum non dubites,
Cum magna ſidera condi incipiunt.

Pri-

Primi Eliacim & Azor in hac Tacitorum Acadēmia conſcripti
Numinis more ſecum habitarunt.
Immo ne ſagaciſſimæ naris Fama quieſcentes odoraretur;
Veſtigia virtutum confundentes,
De ſuis geſtis nihil conſtare voluere, niſi nihil.
At ne aliquid vixiſſe viderentur, tempus arctarunt in nihilum.
Supererat ſolum nomen, magnus virtutum index, & vindex:
Nam Eliacim, rediuiui Numinis triumphum,
Azor, Numinis auxiliarem ſonat.
Sed hoc ipſum humilitatis artificium fuit;
Quæ tot laudes vt minueret, in anguſtum coegit;
Totam panegyrim vno vocabulo adſtringens:
Quaſi niſi fuerint, niſi nomen; hoc eſt nihil.
Adde quod ſuum ipſi nomen peremerunt.
Nulli enim ſtemmati inſertum, oblituit in nihilo:
Donec ab Arcanorum Præfecto Matthæo,
De Cæli Archiuis tranſcriptum, cum rediuiuo Meſſia reuixit.
Itaque vt *nemo* viderentur Eliacim & Azor,
Anomalos ſe nuncuparunt ſilentio.
Perbibe hoc dogma Viator. *Ama neſciri.*
Fulminat inuidia quos tonat Fama. Ah nimis multa.
Puluerem ſparge, atque abi. Tegi iſti volunt, non legi.

SADOC

Azoris Filius.

ECHO.

O verboſæ Famæ laconica Mima, Echo?
Quæ in hac ſpelunca, inter Sadoci pulueres, exanimis viuis:
Noſti te tanti Viri coætaneum Alexandrum? *Andrum.*
Argutè in faſtuoſum græciſſas;
Debuerat, nomine teſte, hominem ſe noſcere, non Deum.
Orbem tamen impleuit Alexandri nomen. *Omen.*
Nimirum vterque Alexander Aſiæ ominoſus.
Sed alter Græciam in Aſiam, alter Aſiam in Græciam rapuit.
At vnde illi Propago? *Pago.* Pella videlicet oppidulo.
Vt mirer anguſtum fuiſſe Orbem, tam anguſtè nato.
Strenuum tamen Genitorem iactat Philippum. *Lippum.*
Verbo dicis. In Patris oculo legi poterant Filij mores.
Quid enim gigneret exoculatus, niſi Cupidines?
Cœca illum ſanè furiabat ebrietas. *Ætas.*
Crudam inquis iuuentam, cui violentia & vinolentia.
Qualis igitur Græciæ vox fuit,
Cùm primum Claſſicum inflauit Macedo? *Cedo.*
Mirum ni furenti Filio cederet Patria.
Iam qualis contra Syriam aduentus? *Ventus.*
Sanè ventus: nam celeritatem comitante ruina,
Vi & raptim dominatur. *Minatur.*
Sic eſt. Victoriarum helluo, bella ferens ex bellis,
Dum captis dominatur, minatur capiendis.
Nam vix Tyrum potitus, ferro deſtinat Hebræos. *Reos.*
Reos: nam commeatus ei denegauerant, qui poterat capere.
Quid agerent ergo Sabbatarij?
Aduerſo Numine militarent? *Litarent.*
Id actum. In vota & expiationes itum.

Sed

Sed age: quodnam litando fragrantius thus? *Iuſtus*.
Sadoci nimirum lacrymæ: nam Sadoc Iuſtum ſonat.
Hic ergo ſoliuagus, lacrymis pro thure ſubſtitutis,
Iratum demulſit Numen plorando. *Orando*.
Bene. Nam diſertus Orator eſt, deſerti fletus.
Sed interim portas attigerat Magnus. *Agnus*.
O Prodigia! Iaddi Pontificis occurſu,
Alexander agnus fit ex leone.
Nam fulgurante IEOVAE nomine hebetatus
Subſtitit ad eximiam frontis notam. *Notam*.
Pridem notam. Nam quieſcenti monſtrata, victoriam ſpoponderat.
Itaque terram petens Vatem adorauit Iudæum. *Deum*.
Immò. Nam certum Numen in Vate vidit.
Quid ergo pretij tulit Deum naſtus patronum? *Thronum*
Meruit, inquis, Imperium Perſicum Græca pietas.
Sed dum Orbes optat, Orbem amittit;
Et ille Magnus ſepulcrum ſubit exſile. *Sile*.

A C H I M

Sadoci Filius.

V I C E S.

Tu quoque modeſtiſſime Achim,
Taciturnæ Humilitatis propoſito latens,
Ingenti hac virtute virtutes omnes operuiſti;
Vt nemo vixiſſe te ſenſerit.
Hanc tamen vnam, qua cæteras tegis, numquam teges;
Cùm hoc ipſum appareat, quòd non appares.
Nec latuit tuum certè ſæculum;
Quo fortuna, dulcibus acida intermiſcens,

Alternis riſit, ac fleuit;
Vt nec gaudia continere poſſes, nec lacrymas.
Fleuiſti hoc primum, quod annuente Alexandro,
Antipontifex Manaſſe, Samaritanum Antitemplum dicauit.
Potuit diſcordiæ Templum vocari,
Vbi vota votis, & victimæ victimis aduerſæ,
Sionis cultum geminando minuerunt.
Ibi cruentus ille pecudum & ciuium mactator
Flamma dignior, quam flammeo;
Ara erecta, rebellium Aſylo,
Docuit Tyrannum tutiùs imperare rixantibus,
Et Hebræos perdere per Hebræos.
Nam Reſpublica nauigium eſt:
Integrum natat, diuiſum mergitur.
Recreaſti te nihilominus vindictæ ſpectaculo.
Ipſum quippè Mundi raptorem Alexandrum,
Herculis ſcyphus ſtatim necauit.
O lethum milite indignum!
Animam mero, non ſanguine purpuream, vomere.
Immò ſic mori debuit biboſus victor,
Bacchi & Herculis Æmulus:
Nam vtrumque aduerſarium expertus,
In Herculis cratere, à Baccho iugulatur.
Puto Clytus aliquis in illo ſcypho latebat.
O philotheſium craterem, ſtellis donandum!
Probauit ſe ille ſcyphus Herculeum, Tyranni cæde.
Huius igitur magnitudo, in exiguum contracta cinerem,
Veſtræ locum fecit libertati.
Nam, ne Danielis vaticinio derogaretur,
Serui quatuor in totidem fruſta Imperium lacerarunt trahendo.
Adeò Terrarum Orbis
Magno puſillus, puſillis magnus eſt viſus.
Heu! tanti ne fuerat ignota bella ſcrutari,
Ignorante victore cui vinceret?
At ecce nouam lacrymarum ſcatebram.
Ptolemæus Lagis ſucceſſor,
Poſt breuem libertatem moleſtius vobis iugum impegit.
Nil Purpura voracius:
Hic purpuratus, poſt Ægyptum Syriam cupit.
Religionis imitamento ſacrificium prætendens,

Templum

Templum diripit.
Deerat hoc etiam miſeris, Regum pietatem timere
Ad Aram eamdem,
Populus pro latrone vouet, latro populum deuouet.
O pertinax Hebræorum munificentia!
Se nudant vt Templum ornent, toties nudandum.
Quid erat aliud Sionius collis, quàm Barbarorum fodina?
At ne auarus prædo videretur,
Si Hebræorum gazas, non ipſos raperet;
Centena ciuium millia catenis onerauit.
Itaque totum Ægypti ferrum, Iudæi;
Totum Iudæ aurum, Ægyptij ſecum tulere.
Sed triſtia lætis rurſum mutata.
Vacauit aliquando Africa monſtris?
Ptolemæo Lagidi, Ptolemæus Philadelphus ſuccedit.
Rudi eruditus, ideoque benignior.
Cuius beneficia proximus hic lapis ſeruat.

I E S V S

Siracides.

M E M O R I Æ.

Æternitati.
Ptolemæus Philadelphus,
Suaſore Phalereo Demetrio,
Alexandrinam Bibliothecam vnico libro cumulaturus,
Moſis volumen, ſcitoſque voluminis interpretes,
A Pontifice Maximo Eleazaro precatur.
Vt impetret, captiuos donat:

Et Hebræus liber, liberos fecit Hebræos.
Quantum Phalereo debeat Eccleſia, vides.
Tot habuit ſtatuas, quot annus dies:
Tot meruit, quot æternitas annos.
Immò attoniti liberti, ſpirantes Phaleres ſtatuæ fuere;
Huius officijs ingens miraculum vidit Pharos:
Duos & ſeptuaginta interpretes,
In Erythræo litore domunculis diſcretos,
Patrium Bibliorum idioma, græcè vertere;
Tanta ingeniorum conſpiratione,
Vt ne de ſyllaba diſcordes reperti ſint.
Dixeris, aut tot manibus vnum præfuiſſe caput;
Aut tot capita vna ſcripſiſse manu.
Vnilingues fuere, quia vnicordes.
Pretioſiorem vnionem nuſquam viderat illud mare,
Vnionum ferax.
Noua res, & miraculo ſimilis,
Inter Hebræos concordia, inter Græcos veritas;
Nimirum, aderat inter interpretes Ieſus,
Cuius nomine veritas ſibi conſtat;
Quæ ſemper eadem, atque vna.
Hoc ſuus teſtatur Eccleſiaſtici liber,
Qui vnus, omnibus conſonat, & omnia dicit.
Ex vno interprete omnes diſce.
O docta capita! ſua ſcriptili papyro
Quæ Pharij Reges coronantur, laureanda;
Nec improuidè librum edidere,
Vbi turrita Pharos fidum nautis lumen oſtendit;
Nam per fallaces Rabinorum Syrtes,
Errore vario iactata ingenia,
Voluminis huius lampas in rectam ducit;
Et Gentilitati naufragæ prælucet.
Huc proram obuerte, & anchoram fige,

E L I V D

Achimi Filius.

ELEAZAR *Eliudi Filius.*

CONSOLATORIA.

Deterrimo vrgentur Sæculo ſanctiſſimi Heroes
Eliud & Eleazar.
Debuit tota nequitia ſe proferre,
Integra Inſtauratori materia.
Ad homines feſtinat ſalus, quia ſcelera ad metam.
Hoſtes pariter & carnifices inſtant.
Breui, Martyrum Sæculum eſt.
Quorum ſanguis Meſſiæ prælucet, Soli aurora.
Barbarici ferri magnes Templi aurum fuit;
Toties raptum, & rapiendum.
Infelix metallum: nullibi tutum, ne in Templo quidem:
Meritò pallidum, quòd vbicumque inſidias paueat.
Sacra huius fame captus Seleucus, Heliodorum immittit;
Qui Angelorum flagello tactus, intactas opes relinquit.
Ac ni Onias oraſſet, inuenerat latro pro loculis loculum.
Succedit Antiocho feliciùs?
Qui Oniæ Pontificatum licitantibus vendit:
Atque vt ſacra dignitas, dignitatem amittat,
Coronam ponit ſub corona.
Vileſcente Apice quod pretio emitur.
Tum direptam Vrbem mortibus implet:
Octingentis Ciuium millibus intra breue triduum cæſis,
Totidem vinctis, aut ſubhaſtatis.
Feralis haſta, quæ turpius vendit, quam ferit.
At fœdiora per Philippum & Apollonium præbet exempla.
Qui præmiſſa pace bellis peiore,

Luce

Luce ſacra vacantem Theatro Populum contrucidant.
Et vndante ſanie, naumachiam faciunt ex paleſtra.
O luctuoſum ludicrum, & feriæ inferijs proximæ!
Mala Ædilis Mors eſt; ex cædibus ludos facit.
Neque hoc ludicro contentus Antiochus;
Certante cum Theatri arena peremptorum numero,
Extritæ frontis Senem delegat.
Cuius ætas ſcribitur, vt vulpem de pilo noſcas;
Nomen ſiletur, vt totus pereat.
Antichriſtum citra calumniam voces.
Hic aram caſtiſſimam probroſo inceſtans Idolo,
Hebræorum reliquias à patrio ritu deterret.
Gaude Pietas. Virtutes vti nubes, colliſæ fulgurant.
Videbis nonagenarios, fœminas, infantes,
Sacro etiam bello deuotos Machabæorum Duces;
Libertatem retinere, non ſanguinem.
Vos verò integerrimi Chriſti Proaui.
Eliud, & Eleazar, in Bethlehem ſecedentes,
Exilium ferre maluiſtis, quàm mereri.

E L E A Z A R

Protomartyr. Ex Leui.

C O N C I O.

Hic ille eſt Longæuus Leuita,
Qui à Sene Antiocheno porcinam mandere iuſſus,
Rogantes amicos vt ficto obſequio mortem fugeret,
Tali concione increpauit.
Quod ſuadetis, amici, etiam hoſtis ſuadet.

Bona

Bona fide ad cœnam vocatis, quam Tyrannus parat.
Ego periuris faucibus ſuillas dapes inuadam.
Hoc ipſo virulentas, quia proſcriptas?
Hoc ore leges violem, quo legem doceo?
Na, dignus ſim Bruto apponi, quod mihi apponitur.
At moriar. Quidni?
Neceſſarium vtrique malum minatur annoſus Tortor.
Soluendum ſemel hoc vitæ penſum:
Quod qui perendinat, Morti fœneratur, diu moriens.
Non æſtimat annorum meorum pondus,
Qui Morte me leuiorem putat.
Nonaginta me illaqueant anni.
Hanc effugere nec poſſum velle, nec velim poſſe.
Veteranam Eleazari pietatem terga vertere?
Pulcherrimam vitæ fabulam extremo in actu corrumpere?
Sine fruge hanc frontem arauit tempus, niſi laureolam meto.
Quin ſi me intactum fata præterirent,
Nunc occurrerem fatis, vt patrijs pro legibus caderem.
In hoc naſcimur, vt honeſtè cadamus.
Tunc dignum eſt mori, cùm indignus es mori.
At nimis durus videor? erratis.
Scabra cuti tenacius hærere ſpiritus ſolet.
Tamen hunc moriendi metum pellit peccandi metus.
Hic ipſe ſemimortuus confector meus conſtantiam docet,
Qui penè effertur, efferens me.
Cur ferre verbera hac ætate non poſſim, quæ ille poteſt infligere?
Tam contra ſenectæ mores crudelitas eſt, quàm fortitudo.
Pudor ſit ſi naturæ imbecillitas
Vitio ſuppletur, non virtute.
At non onerat nouitas meum caſum.
Iamdudum in hoc ſum initiatus.
Sacerdos ſum: mei muneris eſt ſanguinem fundere;
Neque ſemper ferinum.
Quoſque minoribus victimis operor,
Ignauus Myſtes, & de alieno tantùm pius?
Tot Hoſtias feci, vt Hoſtia fieri diſcerem.
At ſimula; eſum finge; labris illude;
Obſequij imitatione circumſcribi Tyrannus poteſt.
Addamus, & velle: quid hoc erit?
Amici ſimulationem ſuadent?

Vi-

Videte, ne fictus amor ſit, qui docet fingere.
Nil ſimulat ſenectus; ne ſe ipſam quidem.
Fidei colorem oſtendunt cani.
At Græcus proditor ſimulationem ſenecta ſua dignam putat.
Poſt fidem perimens, immò per fidem. Eſto.
Nobis cauendum, ne Attica fidei ſimilem faciamus Hebræam.
Religio meretrix non eſt: Pigmenta reſpuit.
Peccat non fictè, qui fictè peccat.
Ignoratis, conuiuales amici,
Quales oculos in pectorum ſecreta Numen immittat.
Conſtat de commentario quid ſapiant impermiſſa dapes.
Hac rima mors inceſſit.
Breui: obſequi neceſſe eſt, viuere non eſt neceſſe.
Malo eſſe eſca, quam tales eſſe eſcas.
Eamus Tyranne: nemo me trahet: omnes antecedam.
Mortem appara:
Bene cautum mihi eſt; non poſſum totus mori.
Virgas expedi:
Solum puluerem excutient; & hunc reparabilem.
Quate, ſeca, reſeca:
Vulnera ipſa vulnera:
Tanto ociùs hoc ſeruitutis clauſtrum perrumpes.
Rempublicam fulcire integer nequeo, fractus potero.
Valete amici; aliquando laudabitis quod timetis.

MA-

MATER MACHABÆA:

Martyr. Ex Leui.

ICON.

Muliebris hæc Statua, conſtantiæ Imago eſt.
De nomine nihil certum: miracula non habent :
Atqui, miraculum eſt conſtans Fœmina.
Saxeam Niobem fortaſſe voces.
Nam Filiorum ſeptem funera proſpectans, ſic ſtetit.
Sed Niobes à Cælo, hæc pro Cælo, diriguit.
Extincto grandæuo Eleazaro,
Anus intrepida ante Antiochum ſiſtitur.
Hoc deerat ad Hebrææm gloriam,
Vt colui numeraretur inter trophæa.
Contra legiones, Filiorum manipulum ducit.
Numerum ſonorum, atque concordem.
Hanc gladiatoriam familiam ſanctiſſima Laniſta erudit,
Vna die ſpectaculorum hebdomaden præbens.
Ite, *inquit*, ò meum agmen,
Hoc vultu quo Fœminam videtis.
Docete non ſolas Lacænas viros parere.
Mei Liberi non eſtis, niſi eſtis liberi.
Circumſtant Matrem ſeptena illa capita.
Hydram diceres ferri auidam.
Clarior nulla conſtitit inter Conſanguineos inuidia;
De ſupplicio rixantur.
Nec Mors timetur, ſed mora.
At ne perturbatè peccet Antiochus
Ordinem tenet in ſcelere.
A grandiori crudelitatem auſpicatur.
Vt iiſdem gradibus orba fieret, quibus fuerat Mater;

Aſtanti Puero cibos apponit, ab Eleazaro recuſatos
Hoc ſufficit, ne attingat.
Auerſanti linguam pracidi iubet.
Nam prima Tyranni cautio eſt in linguas.
Quid agis Antioche? ex lingua calamum facis.
Cruentum hoc fruſtulum terram ſignans,
Fortiora ſcribet, quàm loquatur.
Poſt linguam manus poſtulatus,
Citius porrigit, quàm iubetur.
Et hoc Tyrannicum eſt, manus formidare poſt linguas.
Cecidit ſub ſecuri ſecura dextera:
Mortua illa palma, palmam rapuit:
Et ſecta manus caleſte iter Fratribus indicauit.
Parum fuit indicaſſe, niſi veſtigia ſignaret.
Ergo etiam pedes amputanti porrigit:
Sine his citiùs peruenturus quò tendit.
O vera Hermetis effigies, recti terminos ſignatura.
Sub hac mortalitatis ludibria, propoſiti tenax,
Totus & ſenſim obuerſa cute deglubitur.
Mortuos non amat Tyrannus, ſed morientes.
Stupet triumphalis Ephebus ſe extra ſe exiuiſſe;
Non alio ſenſu, quam ſi dormiturus ſindonem poneret.
Dicturus ſi poſſet,
Non eſt in cute mea virtus: hanc numquam curaui.
Tene Barbare: nil habes mei niſi vaginam.
Hanc etiam amittes, ad me redituram.
At ne ſic quidem mollitus, bulliente in oliuo frigitur.
Si ſartaginem audis,
Neſcias, oleumne querulum gemat.
An ipſo in oleo tripudiet Martyr.
Nemo ſanè inter vnguenta maiore luxu diffluit.
O dolorem voluptatum pleniſſimum!
Quid enim martyrium, niſi beneficium malo animo factum?
Sic oleum & operam in primo Tyrannus amiſit.
Succedunt ordine reliqui;
Et exemplum capiunt daturi.
Alterius oleum, alterius palaſtra ceroma eſt.
Singuli fraterno martyrio donantur, & ſuo.
Omnes antiqua veritati linguas immolant.
Omnes in fidei ſpecimen Deo dexteras donant.

Omnes

Omnes ad Olympicam palmam ſine pedibus currunt.
Omnes ſartaginis oleo ad Regnum ſacrantur.
Vnà omnes, ſeptemplicis inſtar lychni, Matrem circumſtant.
Plus dico: omnes in vltimo ſpiritu loquuntur elingues.
Funduntque de ſartaginis tripode oracula;
Delphicis meliora.
Mirantur Græci tam ſolida Hebræorum effata.
Quibus nec ſuos Sapientes comparent, niſi numero.
Quæris num fleuerit Mater?
Non plus quàm hic lapis.
Suas lacrymas alienis in oculis ridet.
Spectat ſuos Heroas, ſpectata Herois.
Se ipſam in ſingulis miratur:
Et ſingulos tuetur, dum intuetur.
Afræ volucri ſimilis; quæ alumnos obtutu format.
Sic vno die ſepties Mater, & Martyr;
Poſt ſeptena Filiorum funera exarſit.
Et Planetarum numero addidit firmamentum.

R A Z I A S

Ex Leui. Martyr.

E T O P E I A.

Audi, Viator, inauditam ad libertatem viam.
Ducente Virtute, quà vitium eſt ſequi.
Sperabat Eupatoris Præfectus deuinctam Iudæam,
Si Raziam ligaret.
Hic ad catenas quæſitus, confugit ad ſuum gladium.
Sed non egit pro voto.

Anguſtiore aperto vulnere,
Quàm quo ingredi tota Mors poſſet.
Hoc more Mors eſt; cita inuitis, ſera optantibus.
Ergo inſtante Cohorte, ignauum obiurgans ferrum,
De muro ſeſe permiſit.
Non eſt hoc ire, ſed præcipitare ad libertatem.
At eliſis retrò ceruicibus, ne ſic quidem moritur.
Puduit animam à tergo exire:
Vel tantæ animæ nullus exitus ſatis patult.
Traijcit ſe per frequentiam fractus & integer;
Saxumque pro concione inſiſtens ſuggeſtui ſimile,
Trepidos Ciues ad libertatem hortatur;
Ac ne verbis deſit pondus,
Sua ipſe viſcera de vulnere penſilia diſſipat;
Et plena manu ſupra populum ſpargit.
O viuacem fortitudinis naturam, quæ ſuis de vitalibus ludit!
Scrutatur ſecura dextera penetrales animæ ſedes.
Tot altè integumentis demerſa pectoris ſacraria,
Quæ nemo ſpectat impunè, manu ducit, & vulgat.
Viuis pectoribus calentes exuuias prædatus,
Laceratur qui lacerat, vulnus patitur qui facit;
Et palpitantia viſcera, vt non ſua frangit, vt ſua donat.
Capite, *inquit*, Ciues. Hæc meæ libertatis trophæa ſunt.
Hic animus ligari non vult: ne fibris quidem.
Vitæ nodos, & ligamenta proijcio.
Quæ roſtra veriore declamantis facundia perſonueruut?
Non hæc Suadæ medulla eſt, ſed medullarum Suada.
Superauit Actæi Senis vota:
Ille loquentium pectus de rima introſpicere optauit,
Hic, apertus Orator,
Non tam vocem, quàm vocis organa oſtendit:
Simulquè ad Auditores verba mittit, & viſcera.
O felicem Populum, Augure libertatem Razia!
Qui ſuamet exta, ſacrifica manu tractata, conſulens,
Omnia libera, & ſecura pronunciat.
Actum eſt de tua tyrannide Antioche:
Horum hominum ingenuitatem non coges.
Quid enim? Portas obijcies?
Libertatis clauim manu tenent, pugionem.
Muros? Ad libertatem murus eſt gradus.

Ca-

Catenas? Difficiliùs eſt ſuā inteſtina proſcindere.
Iugum? Hæ ceruices frangi poſſunt, non flecti.
Inediam? Poſſunt ſine viſceribus viuere.
Viſcera ipſa exiges? Vltrò eiaculantur.
Puto etiam ſuos neruos arcubus ſufficient, vt te feriant.
Ah! quid Amore libertatis ingenioſius, ac ſæuius.
Titiano immitior vulture, ſuum ſcalpit pectus.
Vis Amorem pingere?
Raziam in ſaxo pinge, ſua viſcera diuidentem:
Euiſcerati Amoris ſymbolum eſt.
Errant qui Patriæ Patrem vocant hunc Senem;
Magnam Matrem veriùs dixerint:
Nam latè fuſis viſceribus Ciues amplexus,
Omnes liberos ſuos fecit.
Vtinam inſperſilia hæc fruſta Ciuibus innaſci poſſent.
Nullum verius fortitudinis ſemen eſt iactum.
Voluit igitur poſt declamationem mori,
Vt integrum animum ſemianimi Populo legaret;
Atqui, tardante Atropo,
Vitæ ſuæ filum ipſe præcidit.
Et nullas Fato gratias debuit, ſed ſibi.

MATHATHIAS

Ex Leui.

NEMESIS.

O Cælitum ſtrenuiſſima Nemeſis,
Empyrij Numinis, & anxia Neceſſitatis Filia:
Dic quales aculeos Leuitarum patientiæ ſuffixeris
Vt Martyria Marte mutarent.
Scio, Poſt enormem Sanctorum ſtragem,
Solitudine in Ciuitatem ingreſſa, in ſolitudinem fugerant Ciues:
Qua nulla infelicibus felicior patria.
Tu de Caleſti pratorio delapſa Virgo,
Pontificem Mathathiam in cinere iacentem ſic accendiſti.
Quid agis cinerarie Senex?
Hoc cinere Zelum ſupprimis, qui æternus eſt focus
Sacerdoti commiſſus?
Occidi cupis, cum liceat occidere,
O ingloriam fortitudinem, quæ pati tantum poteſt!
Ergo vt viuat Religio ſanguinem totum dabis?
Hoc ipſo peribit exanguis.
Cape in armatos arma.
Miſeri fiant, qui miſeros faciunt.
Sentiant hoſtes adhuc te viuum.
His monitis perpunctus Mathathias
Sine Populo Princeps, Pontifex ſine Templo,
Se, Filios, familiam,
In ſacram militiam contra Tyrannos conſcribit.
Tu interim diuina Nemeſis,
Pro belli ſigno, bellum dediſti;
Commiſſis alto in æthere flammeorum Equitum cohortibus,
Aureis inter ſe armis dimicantium.

In-

Indubio victoria auſpicio: quid enim auro inexpugnabile?
Horruit tua conſilia Tyranni Prator Apelles.
Verſuſque ad crudelitatis alterum genus, clementiam;
Blanda ſpe Mathathiam Idolis conciliare tentat, non minis.
Sed nihil ſperat, qui nihil timet.
Hic non Deum deſerit modò,
Sed deſertorem Iudaum, Idolis adolentem,
Ipſa in ara iugulat:
Oppreſſurum quos impunè aluerat ignes.
Tum ferrum in Pratoris pectus intendit, cuius oculos ſpreuerat.
Vt peccandi author cum peccati miniſtro plecteretur.
O meritas vices!
Sacerdos Iudici carnifex; Iudex Sacerdoti fit reus.
Neſcio ad quem pertineant ha victima.
Sanè Deo cadunt, à Dæmone rapiuntur.
Redÿt ex his vulneribus in Religionis venas ſanguis.
Reſpirarunt Iudai ipſo flatu, quem Prator exhalauit.
O quantulis ex rebus quanta pendent!
Calamitas & beatitudo, ſola pugionis acie diſtabant.
Succeſſu animoſior Pontifex,
Ad Dei partes Populum vocat.
Vox claſſicum fuit, vexillum pugio.
Egiſti ſub ea ſigna Aſſiduorum academiam,
Fortiſſimum genus quia Sanctiſſimum.
Graci, ex leonibus vulpes, ad patrias artes confugiunt.
Aderant ſeptima lucis ſacra otia:
Tum feriatum Hebraorum Martem laceſſunt Barbari.
Heu miſera ignorantia conditio!
Iudaorum plerique, ignaui quia ignari,
Sabbati quàm ſui tutela religioſores,
Cadi malunt quam cadere.
Tu increpita intempeſtiua pietatis mora,
Surge, *inquis*, Mathathia; Sabbatum Marti conſecra.
Quietis dies eſt, non inertiæ.
Nec vlla dulcior quies, quam ſub palma.
Ipſa Impiorum cædes
Feſtum diem faceret, niſi eſſet.
Beaſti ergo te horribili ſpectaculo indignabunda Virago.
Fregiſti properante curru Gracorum cumulos,
Manente magnis in vulneribus orbita.

Ex eodem cruento gramine
Equis pabula, crinibus gramineam exhibuiſti.
Ac ne lætitiæ funalia deeſſent,
Templa cum Myſtis, Idola cum Idololatris incendi iubes;
Nec citius iubes, quàm incenduntur.
Quicquid irreligioſum erexerat Græcia,
Ne adoretur aduritur.
Tu inter illa incendia dirum ſubridens.
Fruere, *inquis*, Antioche, promerita hac luce.
Potes iam vero cognomento Illuſtris fieri.
Sic barbarum iugum excutit Mathathias.
In cuius vnam domum, Iudææ virtus translata.
Tum fatali bello confecto, fato conficitur,
Palmas numeraturus, quas præmiſerat.
Tu ad Cœlum conuerſa, & mucronem lambens:
Io, *inquis*, Superi.
Nihil vnquam dulcius bibi.

IVDAS MACHBAÆVS

Mathathiæ Filius.

T R O P H Æ A.

Parcite tantiſper vndis laſſati Remiges,
Ne venerabile hoc litus illaudatum recedat.
Inſignis ille Obeliſcus, Modinæo ſolo apicem imponit,
Machabæorum cunis & ſepulcris beato.
Ingentes illæ columnæ armis graues,
Cœlo ingerunt quicquid formidauerat tellus.
Inter hæc Trophæa Iudæ Mauſolæum ſurgit.
Qui ſacro & militari miniſterio, bis Princeps.
Maiora quàm geri poſſint, geſſit.

Di-

Dignum corpore Animum, res geſta docent:
Dignum Animo corpus, Gigantea monſtrat lorica.
Huic pro patria lege contra Barbaros accincto,
Vniuerſa militauit Natura.
Angeli armis, Aer ſpectris, Somnus præſagijs.
Mortuos etiam ſortitus Auxiliarios,
Ab Ozia animatur; armatur ab Ieremia.
Deus ipſe tanto Imperatori centuriatus,
Fulminea manu Fecialem ſe præſtitit.
Vt crederes Deum pugnare, Iudam imperare.
Quin ab ipſo ſtetere Hoſtes.
Nam fulguranti Iudæ obtutu dementantes,
Cæco ludo inter ſe mortes diuiſere.
Hoc fuit Iudæ pugnare, funebres ludos facere.
Claruit Virtus trium Tyrannorum periculo,
Epiphanis, Eupatoris, Demetrij:
Quorum primum ſole nomine exterruit;
Alterum pugnando exarmauit; Tertium agitauit extinctus.
Nicanorem trium Regum Prætorem, ter inſurgentem,
Primo congreſſu nudauit, ſecundo fugauit, tertio occidit.
Ab Apollonio ſanguinem exegit:
Cuius gladium Sanctorum cæde impium, impiorum cæde expiauit.
Seonem, Ptolemæum, Gorgiam,
Syro, Græco, Aſiano exercitu circumuallatos,
Dum ad ſpolia conuolant, ſpoliauit.
Timotheum & Bacchidem, blanditijs quàm minis ferociores
Menelaum & Alcimum, Mitra & Galea male vſos;
Ne ſemel perirent, ſæpius fugauit.
Idumæis palmas eripuit; Arabibus oleas conceſſit;
Fulminis more in obluctantia ſe exercentis.
Octoginta millia ſub Lyſia,
Centum quindecim millia ſub Antiocho,
Centum viginti millia ſub Timotheo,
Exigua manu, Ogygia ſtrage diſperſit.
Sic numero impar, ſucceſſu maior, cauſa melior,
Bella omnia lugendo concepit, ludendo confecit.
Victoriarium loca ſi quæris, Iudæum Orbem diſcurre.
Rebelles Galaaditarum Vrbes currente incendio deletæ,
Præſteris inſtar perpetua flamma viam ſignantis.
Idola omnia immolata; immolatores omnes mactati.

Vt

Vt Dæmonum opprobria nunciarent Inferis.
Gazara præſidium Ieroſolymis æmulum,
Viginti non ampliùs commilitonibus patefactum.
Ferox Maſpha contrucidatis maribus euirata.
Altiſſima Caſphis, ideoque ventoſa lingua,
Ciuium ſanguine ſtagnum auxit; ea die non ſtagnum.
Carnion ſitu, Ephron ciuibus vallata,
Didicere, impietatem, nec mœnibus, nec manibus tutam.
Ioppitarum, Iamnitarumque maleſida naualia ſuccendit;
Fecitque è portu Pharum, ſuiſmet nauibus metuendam.
Ieruſalem ſepties defenſam, quater triumphator ingreſſus
Superſtitione, ac ſanguine pollutam Dei Domum,
Nouis natalibus dedicauit.
Æternaque lætitiæ imagine,
Tabernaculorum feſtam diem quotannis reuerti iuſſit.
Fortius nihil agere poterat: debebat & fortiter pati.
Itaque Vrbe donato Imperio, quod in ſolitudine inuenerat;
Hebræo cultu, Græca pace, Romana ſocietate
Patriæ feliciter arrogata;
Domeſticis malis, vt victores ſolent, extinguitur.
Ex illo tantum ſanguine conſtitit Hominem fuiſſe
Hunc igitur, digniſſimo omnium loco,
Sua inter Trophæa, mœſtiſſimi Fratres compoſuere;
Erecta ingenti Pyramide virtutum meta;
Situ, & mole Nautis conſpicua;
Vt votis aſſueſcens Iudas, Æquora placaret poſt terras.

IONATHAS

Iudæ Frater.

POLYTICON.

In Iuda quid diuinum robur;
In Ionatha quid humana prudentia poſſit,
Viator diſce.
Parando Regno plus virium; ſeruando plus ſolertię requiritur.
Regnabat Aſiam interfector Antiochi Demetrius.
Aſiam repetebat interfecti Filius Alexander.
Inter Aſiæ Procos meritoria proſtabat Iudæa.
At qui ſe geſſerit Ionathas, dicam.
Audiant Principes maioribus intercluſi.
Vrbanis tunc diſſidijs agitabatur Ionathas;
Nam Iuda cæſo, ad victorem Bacchidem vulgus defecerat;
Et alterius Fratris cruorem ſparſerant Iambrenſes.
Adeò leoni mortuo inſultant lepores.
Itaque in Vrbe Vrbes erant; & nullum caput quia multiplex.
Vtriſque imminebat iam victor Ionathas:
Iambrenſibus lanceas inter lances,
Bacchidibus tumulos inter thalamos intulerat:
Vt pari ſomno, accubantes & cubantes, occumberent.
Hic igitur externas rixas odoratus, ciuiles ſtatim compoſuit:
Et fraterna vltioni prępoſuit pacem.
Actum enim de Imperij ſalute cùm inteſtina ſoluuntur.
Rebus domi compoſitis vtrique externo videri vtilis cœpit.
Exiguo quippe momento victoria lances inclinantur.
Quid eligeret Ionathas?
Inter geminum Martem neutri accedere, intutum;
Vtriuſque alea ſuper te curret, niſi ludas.
Aut vnum perditurus es, aut à duobus perdendus.
Ergo æſtimatis hinc illinc viribus, fortioribus plaudens,
Iun-

Iungitur Demetrio Ionathas contra Alexandrum,
Solerter. E factionibus, vrgenda ſemper infirmior.
Ni à Brutis doceri pudet, canes docent:
Qui rixantibus ſuperueniunt, macilentiorem allatrant.
Sed in fœderis pretium milites petit, obſides repetit,
Quos cum Sionis Arce tenebant Græci.
Hoc ſtatim ſatage, vt Mars finitimus tibi ſit frugi.
Inter aliena negocia, tuum matura.
In turbido naſſa mittitur.
Poſt paulùm; fortuna bellicas ſortes verſante,
Iam fortior Alexander præmijs ſolicitat Ionathan
Pontificatu, Corona, Purpura.
Iungitur Alexandro Ionathas contra Demetrium,
Qui primum tantum claſſicum audijt:
Nam velocior vt fugeret, à tergo vitam reliquit.
Leuem credideris Ionathæ fidem? non fuit.
Norat Demetrianum ingenium, iniurium, & periurum;
In pugna comes, in pace hoſtis, expectabatur.
Fœdus ferierat, vt fœderatum feriret.
Soluit quippè felicitas neceſſitudinem, quam neceſſitas ſtringit.
At rurſum mutata ſcena,
Demetrij Filius, Ptolemæi Soceri armis præpollens,
Alexandrum interpellat.
Iungitur Demetrio Ionathas contra Alexandrum,
Quem fugacem Arabicus gladius inuenit.
Non fuerat melior Alexander, ſed vtilior.
Pelaſgi omnes.
Iudæis fidem non ſeruaſſet, qui ederat Iudæam fidem.
Capiendus ergo fuit, ne caperet.
Nec interim paruo lucro:
Nam vel annuente, vel non renuente Demetrio,
Hebræam immunitatem, & Iudæ fines aſſequitur;
Hieroſolymæ arcem vindicat, minax munimentum
Quod Vrbis iugo impoſitum, Vrbi iugum imponebat.
In æſtuario non dormiendum.
Neque hic ſtetere vices.
Patrios vlturus cineres puer Antiochus,
Auguſtioribus præmijs Ionathan demeretur.
Iungitur Antiochus Ionathas contra Demetrium:
Quo ſtatim fugato, ſecuritati conſulens,

Vrbem

Vrbem muris præcingit.
Hoc agendum cum malæ fidei muneratore.
Beneficium cape, caue à benefico:
Vt ſuummet munus timeat ſi repoſcit.
Poterat huic fortunæ acquieſcere,
Si quieſcere poſſet fortuna.
Tryphon Antiochi Præfectus,
Regni dulcedine captus quod Antiocho acquiſierat;
Aſianæ libertatis ſpe Ionathan mulcet.
Iungitur Triphoni Ionathas contra Antiochum.
Sic callidus Heros, cum Græcis græciſſans,
Inter præſentem Hoſtem, & futurum;
Altero alterum trudens,
Aliquid ſemper ex vtroque libauit.
Sed heu cæcam Polyticorum ſapientiam!
Nemo omnibus horis ſapit, ne Ionathas quidem:
Quem Pelaſga ſilicet fide recepit Tryphon:
Receptum, vinculis ſuo fœdere ſtrictioribus occupat:
Occupatum cum Filijs immolat:
Et alterius oculos alterius cæde funeſtat.
Inclytus tamen Heros, nec Iuda minor.
Nam ſi vtrumque conferas, dices,
Deum pro Iuda militaſſe, Ionathan pro Deo.
Extinctum fleuere Populi,
Magis ipſi deflendi.

E L E A Z A R

Ionathæ Frater.

E M B L E M A.

Eleazari tumulo inſculptus Elephas ,
Magnanimæ mortis Emblema eſt .
Sic perijt , vt tumulatur .
Hæres paternæ perfidiæ Antiochus Eupator ,
Aſiam mouerat contra Iudæam :
Nec homines tantum , ſed elephantos conſcripſit:
Bellum non ratus , niſi Belluæ pugnarent.
Incedunt ordine horrifico mortis baiulæ monſtra ,
Premente humeros machina , viris preſſa .
Vt arcem arci impoſitam putes , ferream carneæ .
Tubam & telum deformibus exerunt buccis.
Totaque Iudæorum iacula barritu prouocant,cute refellunt.
Nec feræ tantùm ,ſed ferarum ſarcina militat.
Nam barbari plus triginta ,ſingulorum tergo impoſiti ,
Suorum ictuum ſecuri ſpectatores,
Funera laudant quæ faciunt.
Tot Beſtias vna geſtat, neque dixeris vtra maior,
Quæ geſtat, an quæ geſtatur.
Sanè ab Hominibus Beſtiæ ſæuire diſcunt .
Quippè acuendo furori illarum oculos miles inebriat :
. Propoſito vuæ ſanguine, humanum imitante.
Noua res, purpureo incitari Elephantos, non albo.
Sed fortaſſe ſanguinem ſitire à ſuo Tyranno didicerant.
Vna præ cæteris , mole ornatuque ſuperbior ,
Regalibus exuuijs loricata,
Regem teſtabatur inſeſſorem .

Hanc Eleazar virtuti ſuæ ſcopum deſtinat.
Sic eunt humana: in conſpicua collimatur.
Ergo per obſtantes cohortes viam rimatus:
Hinc inde ferream capitum ſegetem ferro demetens
Per hominum vulnera ad Beſtiam venit.
Quam tamen inuenit telis imperuiam;
Nam genuinæ ſoliditati, ſquammoſæ acceſſerant bracteæ.
Armatum ſcopulum, aut mobile armamentarium dixiſſes;
Se habent etiam maxima quà petantur.
Succedit ſtylo diſtricto Eleazar,
Cataphractæ pecudis inermem vterum ſuffoſſurus:
Vt vno ictu tres caderent,
A vulnere Moles, Tyrannus de Mole; ipſe ſub Mole;
Vterque ſua morte: nam ſæculi fatum eſt,
Bonos opprimi, malos ruere.
Procumbit furtiuo ictu euiſcerata Martis fera:
Euertitur prono armo ferrata turris;
Cui puſillus pugio fulmen fuit.
Sparguntur humi præſidentes Barbari:
Victor ſuperincidentis Beſtiæ ruina teritur.
O qualis Machabæorum libertas!
Malunt ſub Bellua frangi, quam viuere ſub Tyranno.
Sed heu fruſtrata virtus!
In Elephanto Antiochi arma erant, non Antiochus:
Loricam telis obiecerat pectore vacuam.
Hi mores Tyrannorum:
Arma geſtant, non animum.
Timent dum timentur.
Ergo Eleazar Antiochum petijt; ſed pro Antiocho perijt Beſtia;
Pro ſimili ſimilis, immo idem.
Vterque fera; vterque duplici corde, & excors.
Sed Elephas inter Bruta Rex eſt, ille inter Reges Brutum.
Gaude feliciſſimo iſto errore magnanime Martyr.
De Elephanto, non Tyrannum, ſed Tyrannidem deieciſti.
Habes quod optas:
Sentis ex trophæi pondere victoriæ magnitudinem,
Nouo ritu triumphaturus.
Nam plerique Elephanto vehuntur, tu Elephantum vehis.
Non potes vulgari funere inuolui Sanctiſſime confeſſor.
Mortem inter opima inueniſti.

Ornant

Ornant te inſignia, quæ te onerant:
Et extinctus Regem ſpolias.
Ne tumulum cura; Elephanto tegeris pro mauſolæo.
Neque incidendo emblemati petenda procul ſegmenta;
Debellatus Elephas ebur miniſtrat.

SIMON

Eleazari. Frater.

DIPLOMA.

Bonum factum.
Anno Græcæ Tyrannidis CLXXVII. Menſe IX.
Non immemor Senatus Populuſque Iudæus,
Quantum Simonis Machabæi diuinis virtutibus debeat.
Prudentiæ.
Qua Parentis *optimi iudicio, cunctis mortalibus anteferendus,*
Fortiſſimis Fratribus perpetuum Conſul aſſedit.
Pietati:
Qua paterna germanaque buſta,
Honorificis molibus incluſit.
Charitati:
Qua nutantem fraterno caſu Principatum *in ſe recepit*
Domeſticis licet exemplis monitus quanti purpura ſtaret.
Religioni.
Qua ſupremo Pontificij *faſtigio impoſitus,*
Profanos *cum Templo animos depurauit.*
Strenuitati.
Qua ſacræ militiæ nuncupatus,
Septem Tyrannorum conatus, aut eluſit, aut eliſit.

Fe-

Felicitati:
Qua Hieroſolymitanam Acropolim potitus,
Pacem Hebrais inſuetam exhibuit.
Munificentiæ:
Qua Rempublicam ære, & ſanguine inaniſſimam complexus,
Suo auro publicum ferrum conflauit.
Prouidentiæ:
Qua rem agrariam maritimamq; turribus Portubuſq; communijt
Vt tellus & vnda tutò ſulcarentur.
Maieſtati:
Qua, vultu, habituque corporis Semideo ſimilis,
Athenobium Tyranni emiſſarium attonuit.
Vigilantiæ:
Qua Quiritium ſocietate opportunè procurata;
Ab Romana Aquila auxiliare fulmen obtinuit.
Denique Fortitudini:
Qua ingratiſſimi Generi proditorio epulo receptus, & deceptus,
Suum, duorumque liberum, fidelem ſanguinem dedit.
Ob ea promerita;
Atque vt Virtutum tantarum nota,
Æmulationi ac ſolamini extarent;
Hoc monimentum,
Honorarias in tabulas immortalibus literis referri,
Eaſque, Gazophilacij Templique frontibus affigi,
Decreuit.

IOANNES HIRCANVS

Simonis Filius.

EPILOGVS.

Requieſce parumper, Viator.
Antiquioris Teſtamenti volumen ad calcem deuenit.
Cum Orbe nata Orbis Hiſtoria,
In Ioannis præconio ſiſtitur;
A Præcurſore Ioanne redordienda.
Idem nomen, Synagogæ Heſperus, & Eccleſiæ Phoſphorus,
Priori libro exodium, poſteriori exordium præbet;
Et paginam vtramque compaginat.
Conſonant enim ſibi diuina: extrema primis reſpondent.
Æternus igitur Scriptor,
Pro exacti operis colophone,
Memoratorum Principum virtutes in Ioanne collegit,
Vt omnes in vno ligentur, & legantur Principes,
Ac ne breuitas Epilogo deſit,
Triginta annorum geſta, verbis tribus complectitur.
Quid enim de Ioanne Hircano narrat?
Sicarios perdidiſſe, ſtrenuè bellaſſe, muros refeciſſe.
Totum elogium, trilogio expeditur.
Plura memorare poſteritas geſtiet.
Quòd Sororium parricidam, ne matricida fieret, impunè dimiſit.
Septimum Antiochum pace, tertium Demetrium bello, auertit.
Hircanorum ſuperbia, Idumæorum impietate repreſſa,
Ex ijs nomen, ex iſtis palmas reportauit.
Hæc, vel inter penſa, canuntur.
At Cæleſtis Encomiaſtes, laudes dum ſupprimit, exprimit.
Satis ergo faſtigij ad Ioannis gloriam accedit,
Quòd ipſe poſt omnes, poſt ipſum nemo laudatur.

Eximius planè Princeps.
Qui humanis actis, & diuino commentario, metam ponit.
Nam pneumaticus calamus in vltima hac cera hæſit.
Quis neget magna molis fuiſſe Ioannis Elogium?
Dei manum laſſauit.
Hoc nempè exarato, reſpirauit diuinus Spiritus,
Et feriatum calamum poſuit.
Hìc tu quoque reſpira.
Difficile eſt vera ſcribere; difficilius audire.

SANCTI.

ELEAZARI FILII.

Chriſti linea Ex Leui.

S. Mathan. S.Panther.

S. Iacob. S. Bapanther.

S. Ioſeph. S. Ioachim. *S. Anna.*

S.Maria Virgo. *S. Ioannes Baptiſta.*

Ieſus Chriſtus Seruator.

S. PANTHER

Eleazari Filius.

S. MATHAN *Pantheris Frater.*

PARTITIO.

Auditis? ſonant diuinæ tandem cognationis optata nomina;
Vicini Seruatoris teſſera;
Qui promiſſus ſemper, & negatus, Orbis vota irritat, dum irritat:
Hic Eleazari truncus duos in tramites finditur:
Quorum alter ad Virginem Maritum, alter ad Virginem Matrem,
Vterque ad miraculum deſinet.
Itaque inſectilis Patriarcharum linea, vt Salus intret, agit rimam;
Nobilitas geminatur, vt germinet; germinat vt geminetur.
Fœcunditatis terminus Virginitas eſt, Virginitatis fœcunditas.
Debebatur hic concentui conſenſus,
Vt vnico Stemmatis amplexu, Homini Deus necteretur;
Et redeunte beneficio, Homo fieret qui Hominem fecit.
Felices Mathan, & Panther tanto Nepote:
Cuius propinqua iam luce afflati,
Diuinarum virtutum fulgorem trahunt ex interuallo.
Nulla tamen eorum virtus clarior,
Quàm quòd ſuas obſcurarunt virtutes.
Nam ſacræ Hiſtoriæ nihil commiſit Mathan, niſi nomen;
Panther ne nomen quidem.
Quod, niſi memori Africani calamo effoſſum, lateret.
Rarum votum inter ambitioſos Humilitas.
Illo enim Sæculo, ſi vnquàm, claritas crudelitate quæſita;
Ariſtobulus, Hircani degener Filius,
Innocentem Principatum ad Regni inuidiam reſtituit;
Primuſque tyrannico diademate frontem perfricans,
(Neſcius quantum malorum ſub ea bractea occuleretur.)

Securiùs vt regnaret, noluit eſſe quibus regnaret.
Patritios carcere, Fratrem ferro, Matrem fame, confecit.
Nec dilato ſupplicio,
De pectoris vena ſanguinem vomuit.
Crudelitatis conſcientiam pro vomica deuorauerat.
Huic Iamnæus, Salome Matris aſtu, ſufficitur;
Fratricidæ fratricida.
Hem quò deuenerit Machabæorum gloria!
Hoſtilis olim ſanguinis prodiga nunc cognati.
Nimirum nullum patrimonium citiùs decoquitur, quam virtus.
Raro ad tertium peruenit hæredem.
Magnæ mentes, amentes gignunt.
Immodeſto igitur Sæculo, modeſti Fratres
Mathan & Panther,
Tirannicum faſtum è Bethleheme in Galileam fugere.
Optimum quippè in Tyrannos bellum eſt fuga.
Et in Nazarena Vrbe, hoc eſt inter Flores,
Nazareo nidificarunt.

S. BAPANTHER

Pantheris Filius.

S. IACOB *Mathani Filius.*

NAVFRAGIVM.

Vos quoque geminum Sidus Iacob, & Bapanther,
Miſerrimi Naufragij ſpectatores ex tuto,
Procellarum finem ſerenæ lucis augurio præmonſtratis.
Tenebat Iudaici Regni clauum Iamnæus,
Nauticam doctior ex naufragijs.
Nam malè regnando regnare diſcitur.

Ibat

Ibat ridente malacia felix, lætumque Regni nauigium.
Et æquatos velorum ſinus ferente Spiritu,
Gazam, Dium, Eſſam, Gaulanum, Seleuciam,
Nouo triumpho alligatas onerarias remulcabat.
Sed inſolito ſereno tempeſtas ſuberat.
Acerbo ſtatim letho Nauiculator demergitur.
Succeſſit Gubernaculo Hircanus alter, Iamnæi Filius;
Idem Magiſter & Proreta; Rex & Pontifex.
Hunc ſubuertere Ariſtobulus Frater adnititur.
Æquali nauis periculo,
Siue geminus præſideat Rector, ſiue nullus,
Errat alnus in pelago, in alno nautæ.
Duobus imperantibus obtemperat nemo.
Inter hæc intima nauigio mala,
Externorum bellorum inſanæ hyems ſuperuenit.
Heſperius Zephyrus, cum Armenio Euro,
Cum Tigrane Lucullus,
Alieno exitio rixantur.
Non capit ſeſe Italicum Mare.
Tyrrhenum in Eoum refunditur, & vndas miſcent.
Vorticoſa Charybdis Antipater,
Per diſcordiarum rimas armorum æſtum immittit,
Nauarchum merſura Ariſtobulum, qui clauo hæret.
Hic, cui neceſſitas pro arte,
Demiſſos velorum ſinus aduerſo obliquans vento,
Ad Pompeianam Scyllam vltrò declinat:
Quæ rapido turbine,
Iudaici Regni clauum ſuis de cardinibus vellit:
Puppim calcat & proram, Arcem ac Templum:
Anchorales auitæ fidei rudentes præcidit.
Et fera vota diſſipantibus ventis,
Legum tabulas, nauigij compages, diſſoluit.
Fluctuatum denique, nauſeantemque Ariſtobulum,
In cæcos Romæ vortices abſorbet.
Hic bis emerſus, bis ſubmerſus,
Amica Cæſaris manu ſpirans educitur.
Sed Pompeianorum vi fluctuum circumfuſus,
Nauteam bibit, venenum.
Hic exitus Iudææ Regnum, & Machabæos Rectores tulit,
Miſerrimam Romanorum Pyratarum prædam;

Qui ſacras opes, aureaſque trabes,
Sparſa tempeſtatis analecta, reliquiaſque collegere
Eximio documento,
Fraternis diſcordijs Regna naufragare.
Vos vero amica lumina, ſalutareſque Dioſcuri,
Bapanther & Iacob,
Virgineam è Cælo Nauim, cui nomen à Mari,
Diuinis mercibus onuſtam;
Cæleſtemque Gubernatorem Ioſephum,
Dexteriore alite velificaturum, oſtendiſtis.

S. IOACHIMVS

Bapantheris Filius.

S. ANNA *Ioachimi Vxor.*

EPITHALAMIVM.

Deſcende Cælo vbi nil agis ſanctiſſime Hymen:
Duas extrà Cælum Cæleſtes Animas copulaturus,
Ioachimum & Annam.
Illum Regia, hanc Sacerdotali ſtirpe:
Vt dotali vtroque apice, Nepotem inſtituant
Inter Reges Pontificem, inter Pontifices Regem.
Age: iugalibus nodis quos Æternitas nexuit,
Cor geminum ſtringe, vel vnicum diuide:
Vt alter Sponſus ex altero ſpiret.
Sed heu ſpinoſa primordia! initio planges, dùm panges.
Vltrà viginti annos ſterilis ille thalamus,
Nihil niſi lacrymas gignet.
Sed verte ſtatim lætioribus hanc næniam.
Nam ſterilis Parens,

Ma-

Maiorem prolem vteró capiet, quam mente.
Stupente rerum Natura
Tam fœtam, quam fœtum extrà ſuas leges.
Adde nouam inter fœminas laudem,
Citrà Sobolis crimen Matrem fieri.
Nam cæteræ, Carnifices antequàm Matres,
Partum conficiunt, dum concipiunt.
Vnoque momento,
E Cælo demiſſam Animam Orco exponentes,
Vitam largiuntur, & lethum.
Sola Maria Parentis honos, non onus,
Maternum vterum condecorabit intrando,
Nec deerunt puerperio præſagia.
Renaſcente enim Templo naſcetur Virgo.
Alteram Dei Domum parabit Anna, alteram Herodes reparabit.
In altera Numini fient Victimæ,
In altera victima fiet Numen.
Creſcet cum Prole Parentum felicitas.
Nam mutuo repignerati amoris officio,
Filia ex Parentibus, per Filiam Parentes viuent.
Ita Ioachimi Penates alterum Cælum meritò voces;
Vbi Sacra Familiæ Trias,
Corporibus tripertita, Animis vna,
Genitor, Genitrix, Genita,
Beabitur, & beabit.
Omnia denique in vnum vota colligent
Longæui Coniuges;
Cum ſeſe Numinis Auos mirabuntur.
Tanta gaudia,
Nec illi ferre, nec tu fari potes. Tace,

S. IOSEPH

Iacobi Filius: Virginis Sponſus.

TITVLI.

Senis huius magnitudinem, tergemino metire Titulo.
Vir MARIÆ fuit.
Solus nimirum toto Orbe ſelectus
Viragini Vir, Virgini Virgo.
Fortunatum Coniugium,
Cui dexter Ales Angelus,
Diuinitas Pronuba, Flammeum Flamen, Dos Verbum.
Vnica hæc Hymenæi teda fumo caruit,
Virgineo candore non denigrato.
Iugalia hæc vincula nihil ſtrinxere præter Animos,
Nec vltrà amorem iuere amantium vota.
Nec nouum Ioſepho, Dominæ nolle miſceri.
Dubito nuptialem cælibatum, an cælibes nuptias vocem.
Nam Sponſæ contubernio, Sponſi virginitas geminatur;
Nouoque miraculo, forma pudicitiæ ſuffragatur.
Denique ſic Palmæ nubunt.
Hinc alter ille, maiorque Titulus:
Pater IESV fuit.
Quippe natura Patruus, coniugio Vitricus, officio Pater;
Priuignum Numen educauit, erudijt, aluit;
Et vitam ſi non dedit ſeruauit;
Deumque oculis genuit cuſtodiendo; toties Pater.
O quanta dignitas! Filium participare cum Deo;
Et vlnis Alumnum regere Orbe maiorem;
Qui vel parendo Parentem facit.
O gratas educationis vices!
Ille ſeruat, hic ſeruit: & Altorem ſuum Alumnus alit.
Orant alij Numen, hic cogit,

Nam

Nam Patris vota, imperia ſunt.
Adijce poſtremum Titulum.
Filius DAVIDIS fuit, & FABER.
Quis credat?
Regia Dauidis linea in Materiario finitur.
Nouæ nimirum nobilitatis Fabro,
Nam retrograda generis claritas
A Deo in Fabrum, à Fabro in Reges Auos, refunditur.
O nexa Prouidentiæ opera!
Regalis Genealogiæ princeps Adam, poſtremus Ioſeph:
Ille Agricola, hic Faber.
Nam lignum, peccati materiam, ille ſæuit, hic ſecuit.
Haud alienum à Chriſti Patre miniſterium.
Quid enim Deus, niſi Faber?
Tornare Orbem, inſpicare montes, dolare campos,
Excidere Homines, fabrilia ſunt.
Verè vt dicas, Fabrum Deum, & Fabri Filium.
Reſpondent verò morienti Chriſto hi natales:
Vt inter eandem artem viueret, & occumberet.
Malleus, forfex, terebræ, claui, ligna;
Vitæ miniſteria, Mortis inſtrumenta, fuere.
Eademque domeſtica arte cunæ dolantur, & cruces,
Suæ igitur neci naſcendo proludit,
Dum ex Fabro naſcitur.
Nec minor Dauide Ioſephus
Auitum Regnum gerit in officina.
Stant illi ſua Imperij ſigna,
Fabriles ſecures, & lignei faſces, quos Puer alligat.
Summa illi authoritas.
Mortalibus imperat Puer, Puero Mater, Matri Sponſus.
Nec Imperij nomen abeſt:
Quid enim Ioſeph, niſi Auguſtus?
Itaque vno tempore ſuum Roma Auguſtum iactat,
Nazareth ſuum.
At quanto dignior hic Magiſtratus,
Rerum Dominum Domi poſſidere?
Solus igitur Mortalium, Ioſephus.
Cælum non imperauit, ſed exegit.
Nam quæ alijs diuina donaria ſunt,
Ioſepho iſagogicum fuit, & nutricia.

SAN-

SANCTA MARIA VIRGO

Ioachimi Filia, Chriſti Mater.

SCVLPTVRA.

Lauretana hæc Statua, Lucæ ſcalpellum ſenſit;
Vtinam vita quoque ſimulacrum calamo edidiſſet.
Sed hiſtoriographi officium argumenti diuinitas vertit.
Nam cæleſti calamo in ferreum cælum degenerante,
De ſcriptore ſculptor, pro vera effigie ligneam dedit;
Totamque exanimauit hiſtoriam.
Falleris, Viator. Figmentum hoc, Euangelium ſuppleuit.
Facundus codex eſt caudex.
Atqui diu ſecum cogitabundus Artifex,
Animi Idæam ligno impreſſit.
Audi myſteria, & mirare.
Primùm, Cedri Regiæ Arboris, trunco exciſa effigies,
Nobilitatem refert:
Quæ vndeuiginti luxurioſa Regibus, Virginem tulit.
Tanti Generis non tàm ſtirpem, quàm ſtipitem.
Præterea, exareſcente Materia ſculpitur.
Nam ſterili Matri ingenita eſt Virgo.
Quid enim mortua ex Venere gigneretur, niſi Virgineum?
Nullum in hoc Typo peccatum culpes;
Nullum in Prototypo.
Ne illud quidem Mundo cognatum.
Nam ſola Maria Adami lutum non oluit.
Iam ſi Templo Imago, Imagini Templum dicatum;
Templis etiam colenda Maria, Templum coluit,
Cum trimula caſtis Aris admota,
Ipſa Deo, ipſi Deus, Virgineum florem ſeruauit;

Mu-

Munuſque impetrauit, offerendo.
At quòd Fabrili materiæ nubilis adhæret forma;
Specioſum cum Fabro coniugium refert:
Immò in coniugio cælibatum.
Nam ſi Statua nuberet, ſic nuberet.
Cernis eodem trunco
Exculptam cum Filio Matrem, cum Matre Filium
Gemino, & vno corpore;
Vt dubites vtrum ex alio naſcatur?
Habes prodigium illud maximum,
Cùm Deo genita Deum genuit:
Nouoque reciprocæ cognationis vocabulo,
Dei Filia, Filij Sponſa, Sponſi Domina, Domini Ancilla;
Cæleſtia humanis, humana cœleſtibus, compaginauit.
Sed heu breuis voluptas! Vide vt Chriſtifera Imago,
Infantem gremio ſtringit, atque ſcalpenti porrigit.
Sic Filium, Simonis gladio ſcalpendum, obtulit Mater.
Miraris Ægyptium Statuæ cultum, colorem, ſolutum crinem?
Non alia ſpecie profuga hæc Aſtræa,
Herodianam Vulpeculam latuit inter Ægyptios;
Gemino Sole felices.
Sic rerum Arbiter, ne Tyrannum perderet, Filium proſcripſit.
Inſigni documento, excutiendos malos Principes,
Non cædendo, non cedendo, ſed recedendo:
Hoc ipſo miſeros, quòd Iuſtitiæ deſertores Iuſtitia deſerit.
Mirum potius, cur dextera Puerum ſuſtinente,
Vix dexteræ fidens læua medium amplectitur.
Nam pia Genitrix, in Templo recuperata Prole,
Rapaces adhuc Sinagogæ manus formidat;
Et inter voluptatem, & timorem,
Amplexus geminat, vt affectus.
Quæris diuino vt Amore flagrauerat?
Habes calorem ex colore.
Fuliginoſum hoc lignum, Amoris torrem oſtendit.
Silentium quæris? Statuam taciturnam interroga.
Verecundiam? nil ſuis oculis ampliùs indulſit,
Quàm Statua ſuis.
Clementiam? ſuſpice prolatam Chriſti dexteram,
Veluti miſeris benè precantem.
Hanc rogauit Parens; & quicquid rogauit, irrogauit.

Sanè

Sanè primum ac poſtremum Chriſti miraculum,
A Parthenia Matre impetratum conſtat.
Vt peruicacia ſit dubitare de cæteris.
Refert iam Opiſicem ſcitari,
Cur diſcriminatis vt in funere crinibus,
Dolentem dolauit, ſed erectam.
Certè ſic ſtetit iuxtà Crucem, Cruce altior, & ſolidior.
Callidè igitur fœmineam Statuam ſculpſit Lucas.
Nam Filij mortem vt Fœmina ſenſit, vt Statua tulit.
Quin etiam Cedro ectypam Virginem elaborauit:
Simili cum Cruce ligno.
Nam Crucis inſtar, Cruci oppoſita;
Et altera alteri patibulum fuit.
Quid? vltima eius fata nil argutius exprimat,
Quàm incorrupta è Cedro Statua,
Exanimati, ſed incorrupti corporis typus.
Æterna hæc ſanctio, vt omnia pereant vel immerentia:
Damnata, quia nata.
Poſt omnium mortes, Mors ipſa morietur.
Adeò Parcæ, ne ſibi quidem ſunt Parcæ.
Sola Deipara perijt, non putruit; & in ſcrobe refloruit.
Reſtabat erudito operi labor extremus,
Triumphalis ad Cælum Heroinæ curſus.
Hunc denique Imago refert,
Erecta, paludata, auro coruſca.
Tali ſiquidem pompa
Ad illum veniens, qui ad ipſam venerat,
Cælum addidit Cælo.
Quin operi coronam impoſuit Sculptor,
Dùm ſacrum Simulacrum coronauit.
Nimirum, Cæli Auguſta Terras diſpiciens,
Regia ſemper munera
Optantibus donat, ignaris ingerit, ingratis obtrudit.
Neminem relictura miſerum, niſi qui eſſe velit.
Dubitas? Statuam do teſtem.
Ante hanc nemo vacuus rogauit;
Ne Turca quidem.

SAN-

SANCTVS IOANNES BAPTISTA

Virginis ex Conſobrina Nepos.

PRÆCONIVM.

Iamiam Numen aderit.
Adeſt iam Numinis Præco.
Hoc Præcone,
Nemo maior, nemo minor.
Prophetarum poſtremus, Martyrum primus,
Solis Lucifer, Luciferi Veſper,
Meſſiæ magnitudinem ex ſua imagine expreſſit.
Immò Meſſiæ Myſtes, & Chriſti Chriſtus,
Mundi Luſtratorem luſtrali aqua ſanciuit.
Ambigente Iordane, lauaret an lauaretur.
Nobilis fluuius, cæleſti Eridano minimè inuidus.
Nam ille in Cœlum translatus, huic Cœlum delatum.
Hem quantus: at quantulus fuit?
Tantam ſanctitatem ad nihilum redegit,
Cum ſe Neminem *dixit.*
Tantòque ſe diminuens quantò cælitùs auctior,
Cum Omnipotentia certauit.
Hic ne vinceretur, augentem vicit, ſe minuendo;
Illa vt vinceret, imminutum vicit augendo:
Adde, hoc Præcone
Nemo taciturnior, nemo vocalior.
Vix conceptus, ſilentium Patri indixit;
Vix formatus, Deum hoſpitem nutibus excepit;
Vix vtero egreſſus, ſolitudinem ingreſſus,
Hirtus, ieiunus, vigil,
Cum Angelis Angelus, Mutus cum Mutis viuens,
Quod loqueretur, tacendo didicit.

Nemo

Nemo diutiùs infans fuit;nemo altiùs fatus ;
In deſerto diſertus ,
Et iam nihil niſi vox ,
Rudes inſtruxit, auios reduxit,
Peccantes increpuit , Reges terruit .
Trunco etiam capite clamoſus ,
Viuum ſe morti approbauit ;
Et ad Mortuos vitæ Præco deſcendit.
At at , procumbito Viator ;
Præco ſiluit,Meſſias adeſt.

IESVS CHRISTVS

Dei , ac Virginis Filius.

M E T A.

Siſtimur ò tandem tibi Clementiſſime Aſſertor ;
Sacri Voluminis Alpha & Omega :
Non longiùs vagaturi , te contacto .
Quò enim procedat qui te accedit , vltimam rerum Metam?
Tu Auiti Generis Meta :
Matris annos in Patauis numeraturus,
Trium & ſexaginta Patriarcharum Stemma claudis ;
Omnium nobiliſſimum , quia notiſſimum .
Nam Patritij Stipites reliqui ,
Qua commendantur vetuſtate carioſi ,
Simul eduntur , & exeduntur .
Tu antiquorum antiquiſſimus , nouiſſimorum nouiſſimus;
Maioribus maior, poſterior poſteris ;

Scuiſti

Seuiſti nobilitatem tuam, & meſſuiſti:
Verè tuam, qua à te fluxit, in te redijt.
Tu Diuinorum Operum Meta.
Cæleſti ſatu mortalia cæleſtibus nectens,
Ex Deo Homo, ex Virguncula Deus,
Quod vnum deerat vniuerſitati miraculum, expleuiſti;
Tu Temporum Meta:
Summo ſolſtitio, nocte media, anno extremo, natus;
Solis fugam, vmbrarum incrementa, anni lapſum, inhibuiſti;
Et geminus verè Ianus,
Antiqui nouique Sæculi intercalaris Spectator,
Pacem, vti terminales Ferias, Orbi indulſiſti.
Tu Dignitatum Meta:
Qua in Stabulo contacta Purpurati Aſtronomi retroceſſere?
Nam quis vltra Bubile illud faſtus explicet,
Vbi ſuperbiæ frænum eſt fœnum?
O nouæ Aſtronomiæ ſectanei Reges!
Cæteri Præſepe inter Stellas, hi Stellas in Præſepi obſeruarunt?
Scitè igitur capitum decora ante tuos pedes proiecere;
Gnari, dignitates deſinere vbi incipiunt.
Tu Moſaicæ legis Meta:
Duriſſima iura circumciſus circumcidiſti,
Et inamœna Synagogæ ſpatia metaſti;
Lapideo illo gladio pro limitaneo lapide, infixo.
Tu Sapientiæ Meta:
Phariſaicam Templi Exedram duodennis euertiſti;
Nam te audito, qui omnia docebant, nihil ſe ſcire didicerunt;
Et Infante Magiſtro, ſe nouerunt Infantes.
Tu Infernæ potentiæ Meta;
Spectante Solitudine cum Lucifero congreſſus,
Auidum eſuriendo ſtrangulaſti;
Et inceſtam illam naturam, æternæ flammæ cuſtodem;
Malarum Veſtalium ſupplicio de rupe impellens,
Heſperum feciſti ex Lucifero.
Tu Peccati Meta:
Iordanem intrando abluens, vt aliorum ſordes elueret;
Herculeæ inſtar columnæ, fluctibus demerſus,
Vndarum & ſcelerum curſum progredi vetuiſti.
Tu Votorum Meta:
Patrium orbem benemerendo diſcurrens.

Fatigato ſæpiùs pede, numquam manu,
Supplicia à ſupplicibus auertiſti.
Tu Mortis Meta:
Arboris eiuſdem paxillo, quo Mors Adamum transfixerat,
Æqua talione Mortem confixiſti;
Quæ funeſtiſſimo exacto ſtadio,
Ad eundem ſtipitem vndè mota fuerat, ſtetit:
Et Adamo altero abſorpto, priorem vomuit.
Tu Gloria Meta:
Æneos Orci poſtes cruenta dextera eluctatus,
Gementem ſub Terras Patriarcharum Populum,
Ab Tartareis ignibus ad Empyreos euexiſti:
Relictiſque in Monte veſtigijs, quæ inſiſteremus,
Tam faciles ad te aditus pandis, vt volare ſit velle.
Te igitur Beatiſſimam omnium rerum Metam
Ex deſtinato aſſequutus; exacti operis curſum ſiſto
Hoc vno rectum, quòd ad te peruenit.
Is enim errat, qui à te deerrat.
Hic feſtiuo celeuſmate Stationem occupans,
Foliorum carbaſa complico:
Et pro anchora, emeritum calamum figo,
Anno tuo MDCXLIII.

INSCRIPTIONES ADSTRICTÆ NVMERIS.

HORTI RACONISII

IN *Hortis Sereniſſimi Emmanuelis Philiberti à Sabaudia Cariniani Principis, fabuloſa Cæleſtium Imaginum Simulacra in areolarum angulis ſolido opere conficta ſunt: & cuique Simulacro hexaſtichum ſubſcriptum, moratam aliquam ſententiolam emblematica venuſtate continet: vt in vno Viridario Cæleſtem ſimul Aſtronomiam, & humanam Philoſophiam deambulantes Principes contemplentur, nec tàm flores legant, quàm documenta.*

PLANETÆ.

I.

Saturnus, ſiue Tempus.

Falcatus Senex, Infantem mandit.

Annorum dirus Pater, Annorumque vorator,
  Quæ priùs ediderat Tempora, tempus edit.
Magnarum largitor Opum, largitor Honorum,
  Omnia quæ donat, deuorat iſte Senex.
Heu, quid Opes? quid Regna? tuum nihil eſt, niſi Virtus.
  Deuorat illa Senex, deuorat iſta Senem.

II.

Iupiter.

Nudus Fulmen torquet, aſtante Aquila.

Splendida cùm toto diffundat munera Mundo
  Rex Superum, nudus Fulmina ſola tenet.
Et licet archetypa tot pinxerit arte Volucres;
  Fulmineam tantùm diligit vltor Auem.
Nam pauci officijs, plures terrore mouentur:
  Fac vt amet Populus, fac tamen vt metuat.

III.
Mars.

Armis horridus acinacim rotat.

Hic licet infeſtis nuſquam penetrabilis Armis,
Securus propria conditione Deus.
At caput Ætneo munit, pectuſque metallo;
Ceu Mortem impauidus terreat, & paueat.
Conſilio cauto, Princeps, à Principe ſume.
Sint tibi cuncta licet proſpera, cuncta time.

IV.
Sol, ſiue Apollo.

Radiatus Lira ludit.

Vna Chelys Cælum eſt, ſeptenaque fila Planetæ
Lux plectrum, numeri Tempora, Vita melos.
Hanc Sol concordi Cytharam modulamine ſolus
Tangit; & Aſtrorum ducit in Orbe Choros.
Vna nequit gemino tangi Lyra Cælica Sole;
Vnica nec Reges perferet Aula Duos.

V.
Venus.

Cupidinem complexu fouet.

Deciduum alternis reparat quid fœtibus Orbem?
Fertilis hæc Cælo nata fauente Venus.
Quid mentes vireſque Virum lethaliùs haurit?
Hæc eadem Pelago nata furente Venus.
Quid Venus eſt igitur? Lethalis vita, lucroſus
Iactus, barbaries blanda, bonumque nocens.

VI.
Mercurius.

Caduceo inſtructus, & auolaturo ſimilis.

Quadruplici excellit quem cernis dote Miniſter;
Velox, Facundus, Callidus, atque Latro.

Huius

Huius ab ingenio Regum fluxere Miniſtri,
Quos & Mercurios Aula diſerta vocat.
Tres poterant ſolidum dotes formare Miniſtrum;
Sed rarò, ſi adſit Tertia, Quarta aberit.

VII.
Luna.
Dianæ inſtar, lunata fronte.

Candida Fraternæ ſectatrix Cynthia Lucis;
Non eadem, atque eadem; nunc fugit, inde redit.
Hæc procul à Phœbo, pleno micat integra vultu:
At propior Phœbo, Cornua fronte gerit.
Virginibus ſpeculum: ſplendent ſi ſplendida vitant.
Si dant ſe in lucem, deficit integritas.

SIGNA ZODIACI.

Aries.

Lanigerum inſidet Phryxus.

Impia clamoſæ fugientem Regna Nouercæ,
Auratus Phryxum per mare vexit Ouis.
Poſt vbi conſedit ſecuro in litore Phryxus,
Velleris vt pretium vellat, Ouem iugulat.
Qua potes arte ſtude cupido ſeruire Tyranno;
Talia ſeruitij premia crede feres.

II.
Taurus.

Europam rapit.

Lætus Agenoreo ludit dum litore Taurus,
Taurus furtiuo qui locat ora Ioui.
Inſidet hunc, redimitque roſis Europa Iuuencum;
Neſcia Raptorem ſe redimire ſuum.

Quid tibi, Raptor, opus Taurinos ſumere vultus?
Literulam *a* Tauro detrahe, plus rapies.

a *Auro.*

III.

Gemini: ſiue Caſtor, & Pollux.

Mutuo complexu impliciti.

Hi ſunt Tyndarides fidiſſima pectora fratres,
Qui duo Corporibus; Corde ſed vnus erant.
Vnanimi Regnum ſtudio rexere Paternum:
Turbauitque piam nulla querela Domum.
Sic olim gemino Cor vnum Pectore Fratres:
Nunc vno gemina in Pectore Corda gerunt.

IV.

Cancer.

Retrogradus à Nympha tenetur.

Syluestrem Proteus Driadem per aprica petebat;
Aſt auidum pauido ſugerat illa pede.
Verſus ad inſidias, refugus fit Cancer: & illa
Retrogradum ſequitur: dumque capit, capitur.
Nouerat ingenium Protheus. Hoc Fœmina more eſt.
Si ſequeris, fugiet: ſi fugias, ſequitur.

V.

Leo.

Super Aram immolandus.

Africa Sidereo ſqualebat hiulca vapore:
Non imber miſeræ; non dabat amnis aquas.
Horribilem Phœbi monitu mactare Leonem
Conſulitur, Populi qui Leo terror erat.
Conſilium ſapiens: lætum vis copia Regnum
Atque quies recreet? talia Monſtra quate.

VI.

VI.

Virgo, ſiue Aſtræa.

Alata: Spicam laua dextra gladium tenet.

Impia cùm Superis inferrent Arma Gigantes;
  Vna omnes Virgo perdidit aligera.
Hinc eadem Virgo fixis numeratur in Aſtris,
  Fida laboranti quòd tulit Arma Ioui.
Non mirum eſt, Mulier quod tantos perdidit; at quòd
  Fixa ſtet in Cælo res volucris Mulier.

VII.

Libra, ſiue Bilances.

Venus ancillari ſpecie, Libram & Poma deſert.

Ridebat Venerem Iuno, *Tu florea ſemper*
  Serta geris; *Frugum nulla caniſtra geris.*
At Venus aſſumpta Famulæ ſimulamine Libras
  Poma Deæ rapuit; vendidit illa Deæ.
Quot modo ſe frugi didicerunt fingere Serui,
  Qui Domino vendunt, quæ Domino rapiunt?

VIII.

Scorpius, ſiue Nepa.

Mars eius caudam flammis armat.

Diffiſus Getico Titanas figere Ferro,
  Hanc Stygio Mauors imbuit igne Nepam.
Sic Genus indomitum quondam ferroque, manuque,
  Diſſipat exiguæ flammea cauda Feræ.
Silicet, in Superos vbi perfida turba rebellat;
  Parcendum Gladio, bella gerenda Face.

IX.

Sagittarius, ſiue Chiron Centaurus.

Biformis, alatus, arcum dirigit.

Cur humeris alæ? *Quod mente ad Sidera ſurgit.*
  Miſſile cur telum? *Mentis acumen habet,*

Cur

Cur Equus eſt partìm? *Frænis obtemperat æqui.*
Cur & Homo? *Humanum docta Minerua facit.*
Talem igitur magni Reges meruere Magiſtrum,
Quos non eſſe Feras edocet iſta Fera.

X.
Capricornus, ſiue Capripiſtrix.

Pallas hoc Monſtrum irritat.

Prælia Phlegræi Cælo indixere Tyranni,
Queis Hominum ceruix, cauda Draconis erat.
Obijcit hoc Monſtris Monſtrum ingenioſa Minerua:
Caprea cui ceruix, caudaque Priſtis erat.
Nimirum extremis extrema pericla periclis;
Atque Malum pelles deteriore Malo.

XI.
Aquarius.

Et vrna fluuium fundit.

Hunc Iuuenem Capulo fundentem Flumina prono,
Conſtituit ſummo ſummus in Axe Pater.
Vt cùm Diluuij trepidet formidine Tellus,
Obtuat innocuus crimina ſola pauor.
Sic oſtentatis Clementia Faſcibus inſons,
Vt mala deuitent hac monet arte malos.

XII.
Piſces Gemini.

Venus maritimæ Bigæ alligatos regit.

Vt Venerem veherent Triton Auriga ſubegit
Hæc duo cærulei lubrica Monſtra Maris.
Hos Dea Vectores exacto Cypria curſu
Grata per ætherias ludere iuſſit aquas.
Præmia rara; duos tantùm Venus alma Miniſtros
Dat Cælo; reliquos Tartara in ima trahit.

IMAGINES BOREALES.

Vrſa Minor.

Iouem lactat.

Hirſutos effœta ſinus, ſcabramque papillam
Gnoſia lactenti præbuit Vrſa Ioui.
Hinc tenuit primam prima inter Sidera Sedem;
Nauibus irato ſuſpicienda mari.
Sit vilis; ſit inops; ſit agreſti agreſtior Vrſo:
Quem Regum extollit Gratia, Sidus erit.

II.
Vrſa Maior. Calliſto. Helix.

Nympha prægnans, erecta: Vrſino capite, ac plantis.

Me caſtam caſtæ ſacraram ſponte Dianæ;
Sed mea furtiuus vota fefellit Amor.
Senſit, teſte vtero, miſerandum Cynthia crimen;
Senſit; & ex Nympha protinus Vrſa fui.
Diſcite vel nulli quicquam ſpondere Potenti:
Vel quam ſpondetis, non violare fidem.

III.
Draco.

Circa pomiferam Arborem contortus: erecto capite.

Circuit Heſperidum flauos Draco peruigil Hortos.
Ne cupidæ rapiant Aurea Mala manus.
Paſcitur ipſe tamen ſeruati frugibus Horti:
Quaſque alios prohibet mandere, mandit opes.
Quàm ſimiles vigilant Angues? Quàm ſæpè ſeuerus
Raptorum plectens crimina, Raptor erit?

IV.

Cepheus.

Rex Æthiops, ingens, deformis.

Mempheos hic fuerat, nigrique Dynaſta Canopi ;
Ore niger, vaſtus corpore, crine breuis.
Pulcræ igitur Sobolis turpis Pater, atque peroſor,
Innocuam Monſtris obtulit Andromeden.
Hos caue Deformes : nam reſpondere viciſſim
Mos ori ; os mori, nomine reque ſolent.

V.

Bootes, ſiuè Arcas.

Bubulci figura, cum ſtimulo.

Quid facit iſte boum ſacra inter Sidera ductor ?
Aula Deum Caula eſt ? Arua per Aſtra colit !
Calliſto hunc Pellex genuit : rigidumque procaci
Cuſtodem Matri præpoſuere Dij.
Lubrica res Mulier. Rigido cuſtode remoto
Caſta nec in Cælo viuere poſſet a Helix.

a *Helix & Calliſto, eadem eſt.*

VI.

Corona Ariadnæ, ſiue Borealis.

Ariadna Coronam gemmis inſignem Cælo offert.

Forentem baccis, crebroque adamante Coronam
Hanc Bacchus Sponſæ, Sponſa dat ipſa Dijs.
Fronte puellari nimis ambitioſa ſupellex,
Dignior eſt Diuum cingere viſa comas.
Sola decet caſtos pudibunda Modeſtia vultus.
Sed Gemma eſt gemmis rarior Inde tuis.

VII.

VII.
Hercules.

Quieſcenti ſimilis, inuerſa Claua.

Hic habet Alcides quam neſcijt ante quietem:
Quæque humeris tulerat, nunc premit Aſtra pede.
Nempè, quod infeſtum Iunonis Numen haberet;
Supra Iunonis hunc tulit Aſtra Pater.
Principis egregia eſt Virtutem attollere Virtus,
Surgat vt inuiſus celſior inuidia.

VIII.
Lyra vel Vultur.

Orpheus Lyram tractat Vulturiformem.

Hæc Lyra Caucaſei quæ ficta eſt Vulturis inſtar,
Sitne rapax Vultur neſcio, ſitne Lyra.
Orpheus hac rapuit Neptuno Monſtra, Leones
Saltibus, Aſtra Ioui, Manibus Eurydicen.
Quam ſimiles habet Aula Lyras? Quam ſæpe ſuaui
Qui tibi blanditur carmine, Vultur erit.

IX.
Cychnus.

Ledam rapit.

Se Cychnum ſimulans Aquila inſectante fugacem,
Lædeum refugit Iupiter in gremium.
Candidulum rapuit Virgo: ſed candidus illi
Candorem rapuit Luxurioſus Olor.
Quid ſatis eſt cautum! quem non præſentia fallet;
Si niger in niueo Coruus Olore Latet!

X.
Caſſiope, ſiue Sedes.

Æthiopis Cephei Coniux, mirè ornata ſedet.

Hic ſedet illuſtris luxu, radiata pyropis;
Nigrior at nigro Caſſiopæa Viro.
Praua Virago quidem, potiuſque inferna Vorago:
Sed quia diues erat, Diua repentè fuit.
Turpibus inſignes turpe eſt conſcendere ſedes.
Fœdius aſcendit Simia, quàm iaceat.

XI.
Perſeus, vel Caput Meduſæ.
Eques, anguineum Meduſæ Caput oſtentans.

Protinùs horrendæ prætendens ora Meduſæ,
Frigida ſpectantnm Perſeus ora facit.
Squammigera hoc Monſtro lapideſcere Monſtra coegit;
Nexuit hæc viuos mortua forma Duces.
Rex fuit hic ſapiens; armis iura omnia cedunt;
Omnibus at Sapiens imperat Armigeris.

XII.
Auriga, ſiue Mirtilus.
A Pelope præcipitatur.

Proditor hic Domini, curruſque Auriga doloſi,
Nomina Myrtoo liquit, & oſſa Mari.
Nec ſatis: in Cælum raptus, raptatur in orbem;
Vt quoties Cælum vertitur, ille ruat.
A Pelope hanc retulit, Dominum cui vendidit, arrham;
Proditio grata eſt; proditor eſt odio.

XIII.
Serpentarius, vel Phorbâs.
Rex Lyræ concentu Serpentes excantat.

Theſſalus hi dulci dòcuit modulamine Princeps
Ad ſua vipereos currere iuſſa greges,

Vi-

Vidiſſes humili criſta, poſitoque veneno,
Sibila Regales lambere Monſtra pedes.
Mollia verba domant Angues: pariterque feroces
Blanda Viros, pluſquam verbera, verba domant.

XIV.

Æſculapius, ſiue Serpens.

Barbatus, togatuſque, Serpentem tenet.

Regia Phœbigenam Iuuenem cur cingit abolla?
Eſt Medicus: vitæ ius habet, atque necis.
Docta veneniferum cur dextera porrigit Anguem,
Eſt Medicus: miſeros ſæpè medela necat.
Cur Pater imberbis, barbato Filius ore?
Eſt Medicus: plures qui necat, eſt Medicus.

XV.

Sagitta, vel Prometheus,

Aquila Promethei iecur depaſcens, telo figitur.

Iupiter exardens rapti ſibi fulminis ira,
In mea mordacem viſcera miſit Auem.
Sed quia me nimia vindex feritate ſecabat,
Herculeæ meruit cuſpidis eſſe labor.
Namque Reos auidè nimium qui vlciſcitur, æqua
Vltio fit quamuis, vltor iniquus erit.

XVI.

Ganymedes.

Ab Aquila rapitur.

Olim fida Iouis nectar libauerat Hebe:
Hoc Iuuene accito, pulſa Miniſtra fuit.

Hunc

Hunc tulit Empyream rapidus Iouis Ales in Aulam :
 Cœpit, & ignota fundere mella manu .
Delicias cupidi ſitiunt , mutantque cupitas.
 Vita ſed heu citiùs , quàm ſitis illa perit .

XVII.

Delphin, ſiuè Arion.

Cytharedus Delphinum inequitat.

Ionium diues Pelagum dum ſulcat Arion ,
 Arma miſer Comitum perfidioſa pauet .
Confugit ad Cytharam : Cytharæ modulamine captus,
 Per medias Delphin de nece ſeruat aquas .
Diuitiæ damno ; Virtus fuit vna ſaluti :
 Qua ſine , ſunt inopes quas colit Orbis opes.

XVIII.

Equus minor, ſiuè Cyllarus.

A Polluce inſeſſus.

Fraterno vt iunxit Pollucem Iupiter Aſtro ,
 Te quoque Sidereis , Cyllare, iunxit Equis.
Atque ibi , tot feſſum ſtadijs , bellique cruentum
 Puluere, cum Domino te quoque nectar alit .
Turpe eſt emeriti Senium non paſcere Serui:
 Non eget hoc Dominus, aſt eget hic Domino .

XIX.

Equus maior, ſiuè Pegaſus.

Cum Bellerophonte præceps.

Argolica tumidus palma , domitaque Chymæra .
 Summa per Iſthmiacus Sydera ſaltat Eques.
Iupiter in præceps Equitem deturbat,& Aſtris
 Sacrilegi teſtem criminis addit Equum ,

Sic

Sic auidos ſua ſæpè Duces Victoria perdit,
Qui cum vicerunt plurima, plura petunt.

XX.

Andromede.

Vinculis à Perſeo exuitur.

Hæc inuiſa nigro Genitori candida Proles,
Irreparanda Feræ præda natantis erat.
Perſeus hanc ſummo delapſus ab æthere ſoluit,
Atque ſibi vinclo nobiliore ligat.
Scin miſeris quando ſint allatura ſalutem
Numina! ſpes quando nulla ſalutis erit.

XXI.

Delta, vel Triangulus.

Ægyptius cum Triangulo Stellis angularibus illuſtris.

Æthereum triplici radiatur Sidere Delta,
Inſula Niliacæ quod fuit alma plagæ.
Omnibus hoc Delta felices influit auras:
Omnis ab hac triplici lampade vita calet.
Aſtra ſuum Delta, ſed habent quoque Tartara dirum
Delta: Diuitias, Dæmona, Delicias.

IMAGINES AVSTRALES

Balena, ſiue Priſtis.

Andromeden ſcopulo alligatam voratura.

Hanc quoque in Andromeden vetito fraudatus amore
Rex Pelagi, vndiuago miſit ab Orbe luem.
Sed neque blanditijs, neque Monſtro Virgo mouetur:
Vt ſcopulum in ſcopulo dixeris Andromeden.

Dum Deus ille Feram mittit, dum Virgo reſiſtit,
Digna Deo Virgo eſt; & Deus ille, Fera.

II.

Orion.

Venator, cuius talum figit Scorpius.

Tot mihi montiuagæ perierunt Monſtra Dianæ.
Prætulerim telis vt mea tela, Deæ.
Vſa perexiguo Dea vindice, Scorpion armat:
Qui mihi vix calcem pungit, & intereo.
Heu quàm magnorum veneranda potentia Regum,
Tam facilis quibus eſt vltio, & ira grauis!

III.

Phaethon, vel Eridanus.

E curru deciduus.

Frigida dum vitat, ſumma inter Sidera torret
Hic Iuuenis, media neſcius ire via.
Hinc ſubito lapſu Taurinum fuſus in Amnem,
Stultitiam flebit dum fluet vnda ſuam.
Summa vel ima fuge: extremum deflebis vtrumque.
Sors nimis alta ruit, ſors nimis ima iacet.

IV.

Lepus.

Caſtor Leporem iaculo configit.

Vnica fœta Lepus tot fœtibus implet Hyeram,
Vt pauidos Lepores inſula iam paueat.
Viſa eſt magnanimo victoria Caſtore digna,
Tam viles iaculis exanimaſſe Feras.
Nil magis eſt audax timidis denſo agmine iunctis;
Opprime diuiſos, Caſtore maior eris.

V.

V.

Canis Maior, ſiuè Lelapa.

Cephalum Venatorem ſequitur ſolutus.

Non minus hic Aſtris Catulus, quàm nomine clarus,
Auroræ in Cephalum pignus amoris erat.
Non iaculi, non retis egens; quemcumque ſagaci
Nare procul legeret, dente tenebat Aprum.
Tam fidos trabeata Canes ſi Curia paſcat,
Nullus Aper Populi depopulabit opes.

VI.

Canicula, vel Syrius, ſiue Procyon.

Flammas expirans, ab Orione loro tenetur.

Patria veſanus ſuper Aſtra vocatus Orion,
Hoc ſine veſano noluit ire Cane.
Teſiphone hunc aluit, facibuſque impleuit Auerni
Quas vomit, & raucó territat Aſtra ſono.
Nimirum ſimiles ſociat ſibi quiſque Miniſtros:
Talis erit Catulus, qualis erit Dominus.

VII.

Iaſon, ſiue Argonauis.

Erectus, nautico gubernaculo innixus.

Vt trucibus raperet pretioſa pericula Colchis,
Per non tentatas primus hic iuit aquas.
Hinc vbi victrici contraxit vela Carinæ,
Fulſit in æthereo ſacra Carina Tholo.
Mergi dignus erat, docuit qui primus Amicos.
Quærere tam fragili non ſua Regna trabe.

VIII.

Chiron.

Centaurus cum flagello, Achillem puerum docet.

Diua Tethys puerum Chironi miſit Achillem,
  Vt mores docili flecteret arte feros.
Strenuus hic igitur, pariterque diſertus Alumnus,
  In labris nectar, fulmen in enſe tulit.
Eſt Quadrupes Puer: inde bipes Vir: poſtque tripes fit.
  At ſine Chirone, ſemper erit Quadrupes.

IX.

Patera, vel Demiphon.

Rex, tria Filiarum capita in patera tenens, exhorreſcit.

Quòd Famuli ſobolem Rex iſte necarit iniquè,
  Nequior hanc plectit nequitiam Famulus.
Nam Regis ſobolem lauta inter fercula Regi
  Condijt, & vultus obtulit in Patera
Vel memor illatæ non eſt mens Regia noxæ,
  Vel Rex ante epulas ebrius iſte fuit.

X.

Coruus.

In arbore ſeſſitat.

Quòd malè commiſſos Dominæ vulgarit amores
  Hæc Auis, ex niuea, nigra repente fuit.
Debuerat teneræ Catulum memorare Corinnæ,
  Qui Dominæ fidus, Furibus aſper erat.
Vera quidem narra, ſed non narra omnia vera.
  Vel lauda Domini facta, vel illa tace.

XI.

XI.

Hydra.

Erecta, ſeptemplici capite.

Colla quot extulerat Lernæo ſordida cæno,
Herculea toties concidit Hydra manu.
Nunc Cælum rediuiua tenet: quam proximus Hoſtis
Communi ſociam non vetat Axe frui.
Herculis eſt viciſſe Feros: at parcere victis,
Herculeo eſt maior quoque labore labor.

XII.

Ara.

Flore ac lemniſcis redimita, gliſcente flamma.

Anguipedes poſtquàm periura caterua Gigantes,
Montibus exuſti ſuccubuere ſuis.
Hanc Aram ſtatuere Dij, cùm mutua pacti
Fœdera, iuratas conſeruere manus.
Si prius in Superis concordia tanta fuiſſet:
In Superos nullus verterat arma Gigas.

XIII.

Lycaon, ſiuè Lupus.

Rex, Lupino capite, coronâ decorato.

Iſte per Arcadios irato Numine Lucos.
Rex ferus vt fuerat, fit ferus ecce Lupus.
Auſus hic humanis fœdare cruoribus Aras;
Terruit horribili religione Iouem.
Qui malus eſt, vbicunque mali veſtigia ſignat;
Erumpet media de pietate ſcelus.

XIV.

Corona Auſtralis.

Hanc Auſter Ventus complectitur.

Cum Polus indueret Boreus Borealia Serta,
Ambijt Auſtralis Auſtria Serta Polus.
Sic Polus inſigni decoratur vterque Corona;
Nomen & à Ventis bina Corona tulit.
Ah miſera ambitio! Quid ſunt Regalia Serta,
Pro quibus arma moues? Ventus, & Aura leuis.

XV.

Piſcis Notius, ſiuè Memnon.

Memnon Rex cum Piſce colludit.

Vltima Memnonij ſunt credita Sidera Piſces:
Non Homines vltrà viuere, nonue Feras.
Vt tamen Auſtralem Ratis Auſtria reperit Axem,
Perdidit ignauam fabula priſca fidem.
Noſtra hæc errores Priſcorum ſæcula rident,
Ridebunt noſtros poſtera: nemo ſapit.

IMAGINES IN AVSTRALI POLO

A NEOTERICIS REPERTÆ.

XVI.

Pauo.

Iunoni adhæret.

Hæc Stellas cauda, Solem alis, vertice Lunam;
Collo Irim, Cælum pectore, geſtat Auis.
Iure Auis hæc igitur Cæleſtis, reddita Cælo,
Auxit priſca nouis Sidera Sideribus.

At

At pede turpatur fœdo tam pulcra Volucris :
Vltima ſunt cœptis vt mala ſæpè bonis.

XVII.

Indus.

Indico more nudus, cum telo & arcu.

Abdidit aurifero Natura hæc Aſtra ſub Orbe :
Magnaque pars Orbis merſa latebat aquis.
Cuncta ſagax vaſto numerauit Sidera gyro ;
Et dum quærit opes, inuenit Aſtra Ligur.
Ipſa ad Virtutem (quis credat?) crimina ducunt.
Sola tot Aſtronomos fecit Auaritia.

XVIII.

Manucodiata, ſiuè Auis Cæli.

Sine pedibus : ſupra nubes volitans.

Hæc quoque ad Aſtronomos alio venit Ales ab Axe,
Syrmate fulua humeros, ſtemmate flaua caput.
Nec ſomno pedibuſque carens ; non ocia pennis,
Non oculis requiem, non capit ore dapes.
Conſimilis Regum Volucris: quorum integra laus eſt,
Cura vigil, Fiſcus ſobrius, haud requies.

XIX.

Phœnix.

Stellata ſuper Arâ, radijs flagrans.

Illa Arabum Phœnix fragranti gramine nidum,
Nidum ex Sideribus conſtruit iſta ſibi.
Illa redit Phariam poſt ſingula ſæcula in Vrbem,
Hæc procul ignoto ſemper in Orbe latet.
Illa vbi conſpicitur, felicia Secla reducit :
Conſpecta hæc Seclo deteriore fuit.

XX.

Piſcis volans.

Iupiter auolantem arripit.

Et Pelagum pinnis, & pennis aera findo:
Aer me Piſcem, me Mare credit Auem.
De me inter geminum lis eſt contermina Numen;
Iuno ſuum dicit, me Tethys ima ſuum.
Me intereà Cælum rapuit: nam ſæpè minores
Dum certant, prædam tertia dextra rapit.

XXI.

Camæleo.

Viridi ſuper ramo, viridi colore imbuitur.

Hæc quoque in oppoſito comperta eſt Axe Volucris,
Quæ præter Ventos pabula nulla capit.
Vna colore carens, omnes trahit vna colores;
Candorem tantùm diſſimulare nequit.
Sic & Adulator, vento nutritus; in omnem
Se vertit ſpeciem; candidus eſſe nequit.

PICTVRARVM, SCVLPTVRARVMQVE VARIARVM INSCRIPTIONES.

IVLII CÆSARIS
Statua corrupta, integro Nomine.

BIs deluſe peris gemino diſcrimine, Cæſar,
Bis tua diuerſo Vita ſub Hoſte cadit.
Quam dederat Genitrix, Ferri tibi ſuſtulit ira,
Quam dederat Ferrum, Temporis ira necat.
Viuis parte tamen, Cæſar meliore ſuperſtes.
Perdere nam Nomen vis nequit vlla tuum.

Filius Patrem pingit.

VIuifica extinctum reſtauras arte parentem:
Munus & alternum reddit amica manus.
Qui ſine te perijt, per te Pater ipſe reſurgit:
Et Vitam Iuuenis quam dedit, æger habet,
Ergo Patris Pater es: Nati Natuſque: creatur
Qui genuit; Patrem Filius ecce parit.

Pictor ſeipſum pinxit.

VEraneforma fugit, durat ſi ficta ſuperſtes;
Sorteque nobilior deteriore perit?
Seruat adoratam contuſa forfice telam,
Et tabulæ Auctorem tetrica Parca ſecat.
Si facit Ars firmos Homines, Natura Fugaces,
Ars facere, hæc dici fingere debuerat.

In Effigiem S. Brunonis Cartuſienſium Patriarchæ.

NOn fucata leui minio te ludit Imago,
Nil fictum lepida hæc forma, nil artis habet,
Adſpicit, ac ſpirat: ſed tanta Modeſtia motum,
Supprimit: & circum lumina ferre vetat,
Rumperet ore ſonos etiam: ſed ſancta ſilendi
Regula, compoſito non ſinit ore loqui.

Gigantomachia in pariete imbribus obnoxio.

IMpia Phlegræi renouant periuria Fratres;
Et noua compoſitis Montibus Orſa parant.
Sulphureis rurſum minitatis Iupiter Armis;
Nec valet Anguineum perdere flamma genus.
Pone faces: rident renouatis viribus ignem,
Hæc dirimet gelidis prælia tempus Aquis.

In Iudæ effigiem argenteos eycientis.

PRoijcis infames effuſor Prodige Numos:
Nec fugit extentam Numus Auare manum.
Exoſum refugit contingere terra metallum ;
Iactaque contigua copia pendet humo ,
Siccine vos poſtquam tetigit fera dextra , profanæ
Et pretium , & pondus demeruiſtis opes?
Fallor : furacis ſunt hæc miracula dextræ :
Dum reijcit Numos , attrahit illa manus.

Eiuſdem ſuſpenſi Imago.

NOn mea me poteris Tellus haurire nocentem?
Non Tethys innocuas ſæpiùs vlta rates ?
Non tumidæ Nubes igni mulctare caduco ?
Non terere infidum ſtella reuulſa caput ?
Me refugit Cælum , refugit Terra , Ignis,& Vnda:
At mediam inueniet Spiritus iſte viam .
Dixit ; & infami ſe Proditor Arbore librat ,
Nec terris , nec Aquis , neuè Polo immoriens:
Reſtant contiguis Fœdandæ tactibus Auræ ,
Aſt animæ aſſuetas denegat Aura vias .
Ergo Anima obſeſſi Antico illuctabilis Oris ,
Poſtico ſolitum lapſa feſellit iter .

In Effigiem D. Ambroſij Theodoſium Templo arcentis.

CErnis vt in vetitos Princeps irrumpere poſtes
Nititur, & fixo vi parat ire pede.
Vana coloratæ non eſt hæc forma tabellæ;
Spirat, habet noſtra viuus ab Arte animam,
Quin etiam foribus Victor ſe immitteret altis,
Ni Sancti obſtaret Præſulis Imperium.

In Effigiem Aſſumptæ Virginis, non abſolutam.

FVlgida dùm raptæ pingebas Virginis Ora:
Raptus inexpleto munere Pictor obis.
Non tibi crudelis, non inuida Parca labori,
Sed Populis Votis officioſa fuit.
Nam ſi, qui tantùm deerat, motum arte dediſſes:
Egreſſa è Tabula viuida Virgo foret.

In S. Vrſulæ Statuam, cum Lictoribus.

VIbrat, non vibrat: replicat, non replicat ictum.
Pennigeras Lictor datque negatque neces
Perge: quid ambigui cunctaris lucra pericli?
Damnant ignauas pectora nuda moras.
Vera eſt hæc Pallas Virgo: nam candida dirus
Pectora dum ſpectat, fit lapis Arcitenens.

In

In Effigiem mendacis Fœminæ.

VIuis adhuc? ſpiras fallendi callida Priſtis?
Et fida infidos recreat aura ſinus?
Mene putas falſæ rapturam in retia linguæ?
Saga, tuos noui Partenopea dolos.
Finge oculos, mentire genas, tu falleris ipſa.
Si poteris rurſum fallere, diſperiam.
Cui loquor, heu picta deceptus Imagine? viua
Quid faciet, quæ vel fallere picta poteſt?

De Zeuxi.

MEntitam Tabulis Zeuxis formauerat Vuam.
Adque ea deceptas pabula traxit Aues.
Poſt diræ miſer ipſe famis diſpendia paſſus.
Non niſi quas tabula finxit, habebat Aues.
Silicet illuſæ muctam petiere Volucres:
Suppliciumque Auibus quod dedit, ipſe tulit.

In Effigiem Chriſti Patientis à Gaulo malè expreſſam.

LAnguentem nemo diuinum expreſſit Amorem:
Hactenus egregiæ deſipuere manus.
E grege te Pictor primum ſecerno: ſapiſti
Veris Gaule modis exanimare Deum.
Namque illi non forma fuit, non gratia vultus;
Pinxiſti informem ſolus, & exanimem.

In malè pictam à Gaulo Venationem.

RAra colorato finxit ſolertia Lino
Et Leporem, & Libycum per iuga picta Canem.
Hòc mirum eſt; nullis Leporem quòd curſibus Vmber
Vrget; & irriſo non fugit Hoſte Lepus.
Haſce Feras etenim retinet diſcordia formæ,
Quæ velit eſſe Canis, quæ velit eſſe Lepus.
Ergo Feras ſi Gaule cupis per inane fugaces
Cernere; Subſcribes, *Hic Canis, ille Lepus*.

In Effigiem Promethei à Gaulo malè redditam.

CAucaſea lacerum ſub Rupe Promethea Caulus
Mancipat, & rapto vendicat Igne Reum
Tam miſeris tortum exemplis ſi cerneret Vltor,
Quas petijt flammas, Iupiter ipſe daret.

In Effigiem Leonardi Gambaranæ.

QVam ſpectas mitemque Toga, Galeaque micantem,
Bis Clari gemina eſt, vnaque Imago Senis.
Humanam gerit hic ſpeciem, Nomenque Leonis;
Fortior, vt dubites, Doctior an fuerit,
Nam Belli,& Pacis gemina ſimul inclytus Arte;
Et Martis Lauros, & Themidis meruit.
Tutatus Calamo Ciues, Ferro vſus in Hoſtes:
Arces æquè acriter, Iuraque ſuſtinuit.
Doctorum Senior, Senior ſimul Armigerorum,
Exemplum Doctis, Armigeriſque fuit.
Solus hic ergo ſuæ geminauit Stamina Vitæ;
Nam Docti Vitam vixit, & Armigeri.

Marci Antonij Gambarana eius Filij,
Regij Aduocati Generalis;
Heroicum Symbolum pictura expreſſum.

CAndida nocturno latitans ſub Gurgite Lotos,
Surget ab Arcanis, Sol vbi ſurgat, aquis.
Obruat ingenuam terebroſa Calumnia Laudem:
Hanc tamen è tenebris *extrahet vna Dies.*

Lotos ſub Euphratis vndè pernoctans, ſurgente Sole Conſurgit, Solemque ſequitur.

S. FRANCISCI XAVERII HEROICA GESTA.

Ad Indos ſoluit.

NAuis, ſoliciti iucundos Orbis Amores
Per vada quæ Zephyro læta ferente vehis
Marmora feſtiuo tranquilla celeuſmate rumpe;
Humida terribilis comprime terga Sali.
Hyblæas depaſta roſas tibi flamina dulces
Adſpirant Animæ, ſuppara tenſa canunt.
Cedunt Monſtra Maris, Venatriceſque Phalanges;
Sarcina Securam te pretioſa facit.
Inuidet Argoæ Puppis tibi lucida prædæ;
Illa vehit ſtellas, tu vehis vna Deum.

Peregrè, ſe funiculis adſtrictum cruciat.

ARctata duris membra nectit Vinculis.
Nudoſque Diuus implicat nodis toros.
Hoſpes remotam deſtinat Viam: Omnia
Vult ferre ſecum, colligat Pauper quæ habet.

Acer-

Acerbiſſimis dumtaxat Pomis diù alitur.

FAucibus Autumnos ægris indulget acerbos,
Tantalea Xauier pallidus, ora fame,
Compar ſupplicium, diſpar tibi Tantale cauſa eſt:
Hic veniente cibo, tu fugiente doles.
Tam mala ſi paterent Syluæ tibi Tantale Mala;
Supplicium maius ſi fruerere foret.

Sacra faciens excedit ſenſibus.

PRonus adoratas rem confecturus ad Aras.
Curior Alpino Xauier it ſilice.
Hunc puer audaci tardantem viuere dextra
Vellicat; immemorem, prærigidumque vocat.
Siſte Puer: quem cernis abeſt. Deus aduenit Hoſpes:
Obuius en vacuam deſerit iſte Domum.

Verminoſam bibit.

DEficit illimis, Xauier dum nauigat, Vnda:
Deficit in medio quam bibat Vnda Mari.
Haurit ſoligenis animatum Vermibus æquor.
Et tumulat viuos viſceribus latices.
Es tibi cauſa mali Xauier. Te viuere cuncta
Præſente incipiunt: ipſæ animantur Aquæ.

Singulis ſua Idiomata pro concione referens, Angelus creditur.

PErcitus Empyrei Franciſcus Pneumatis æſtu,
Tergeminum Monadis Concilium memorat.
Concio Pennigera propter Malabarica Mitra:
Et breuis intorto vertice Pumilio.
Vncæ Sinus adeſt, & preſſæ Naris Iapon:
Durus Taprobanes, mollior aſtat Arabs.
Thrax pallam, faciem pictus Canarinus aduſtam,
Et tereti hirſutus cum Patagone Scytha.
Pendulus vnam Orbis linguam miratur vterque,
Lingua refert Patrios omnibus vna ſonos.
Hoc alij potuere. Sacer cum diceris Ales,
Plus eſt vno omnes quod facis ore loqui.

In ora Piſcaria lachrymatur.

CAndida Piſcoſam Baccarum copia Terram
Fecerat, è gelidis copia diues Aquis.
Traijcit Heſperias temeraria turba Columnas,
Roſcida quo lacero pignora lintre legat.
Linquite Aquas: Xauier quò luget pergite Nautæ:
Quod medio petitis gurgite, litus habet.

Nutibus Indos erudit.

SI loqueris, quocumque libet fera pectora pellis;
Atque Aures Populi viuida verba vident.

Si

Si vibras Franciſce manus, tua dextera fatur;
Atque oculis audit ruſtica Turba manum.
Quis credat? manus eloquitur, promptiſſima geſtit
Lingua, vident Aures, audit iners Oculus.
Non ſunt hæc Hominum Miracula: Numinis inſtar
Eſt quiſquis mutat ſenſibus officium.

Negata Naui, Pedibus Mare decurrere aggreditur.

ERige pugnaces ſcopulos, Mare Montibus abde:
Inuia Xauerio non erit vlla Via.
Tolle Rates, erit ipſe Ratis: Terram Æquore ſterne,
Æquora calcabit dura, natabit Agros.
Quid non poſſit Amor? legem dedit omnibus Idem,
Legem qui potuit condere, ſoluet Amor.

Vno tempore duabus inſiſtit Nauibus.

VNa duas cæco Naues rotat Orbe procella,
Vnaque fit geminis Nauibus vrna Mare.
Vnus adeſſe cupit gemina Franciſcus in alno:
Velle habuit pretium; Quò cupit eſſe, fuit.
Et fugit, & remanet: puppi ſe partit vtrique:
Fit duo, nec duo ſunt: diſtat, & vnus adeſt.
Miraris? quid tam facile eſt quàm pluribus vnum
Stare locis, geminus quo minor Orbis erat?

Sacco indutus Aulicis miſcetur.

PReſſerat Heſperias armata ſuperbia terras,
Arx Aula infelix Ambitionis erat.
Lumina quicquid amant, Poſtes, Laquearia, Menſæ,
Omnia pro telis explicat Ambitio.
Arcus erat Diadema: arcus fœdata cruentus
Purpura: & hæc oculis cernere, vulnus erat.
Xauier at lacera velatus membra lacerna,
Loricam dixit, ſi potes, hanc penetra.
Quæ nullæ poterant Arces perfringere tela,
Tela hæc Xauerij frangere fracta poteſt.

Indijs peragratis emoritur.

MAgnus, vt exiles Macedo peruenit ad Indos
Sanguine iam lacrymas deficiente dedit.
Ex alijs alios ſuſpirans Orbibus Orbes,
Virtutis Metas mœruit eſſe breues,
Xauerio inuideat Macedo. Poſt Indica Regna.
Cæleſtes Orbes inuenit, & ſuperat.

VA-

VARII CASVS

Eridani exundatio, Anno 1629.
Regnante Magno Carolo Sab. Duce.

CErnis vt Alpinæ indignans Cunabula ripæ,
Patrius immodicis curſitat Amnis Aquis?
Impoſitos liquido Pontes pede calcat inultus,
Et ſuper euerſa ſibilat Vnda Domos.
Lanigerum nat turba: Greges ſtabulantur in vndis;
Aduena per cultam Piſcis anhelat humum.
Cælicus Eridano Eridanus procul influit imo;
Pronaque fraternis Sidera merſat Aquis.
Prodigioſa pauent læui ſpectacula Myſtæ.
Et tumor ille Padi, corda timore quatit.
Magnanime inſanos deride Carole Vates:
Augurium Fato dexteriore traho.
Itala diſſidijs Regio Regalibus ardet:
Vt flammam extinguat dat tuus Amnis Aquas.

Latinum hoc Vaticinium Italicè recinuit ingenioſiſſimus noſtri Æui, Philippus à Sancto Martino, Alladij Comes.

ROtti i ceppi d'argento il Fiume altero,
Freme torbido d'ira, e ſenza ſponde,
Fatto immenſo ne' campi ſi diffonde;
Emulando del Mare il vaſto Impero.
Oue lieto l'Augel volò leggiero,
Guizzan veloci i Peſci, e giù per l'onde
Van le Selue, e le Piante più feconde:
E con le ſue capanne il Gregge intero.

Queſti è (Carlo) il tuo Fiume, che cotanto
Minaccioſo ne corre, e gonfio ſorge,
Ma de gli Auguri ſpregia il flebil canto.
Già di bellico ardor fiamma ſi ſcorge:
Arde l'Italia; ed egli verſa il pianto:
E à ſpegner l'ardor, l'Acque ti porge.

Sitiente exercitu
oblatam aquam reſpuit Cato.

AFrica belligeros amburit arena Quirites,
Nullaque iam querulæ ſubuenit vnda ſiti.
Forte breues galca legit vdo è pumice lymphas,
Demeruitque leui munere Lixa Ducem.
Delicias oculo ſpectant ſitiente Phalanges;
De nihilo Princeps inuidioſus erat.
At Cato, defectis quanquam trahit ilia venis,
Attonito intactas Agmine ſpargit Aquas.
Principis exemplo dolet ægrum mitiùs Agmen,
Nulla ſitim culpat, nulla querela Ducem.
Augebat ſpectata ſitim procul omnibus vnda,
Iam ſparſa excuſſit omnibus vnda ſitim.

Attritis Arcuum neruis,
Romanæ Capillos ſufficiunt.

VIctor Agenoreos Tybris dum vendicat Hoſtes,
Vulnificum neruus deficit Indus ebur.
Irrita ſecurus deridet ſpicula Pœnus,
Et ſua felici ſpargit inulta manu,

At

At non Auſonidum latuit ſolertia Matrum:
Nimirum Auſonidum ſat fuit eſſe genus.
Cornibus attexunt ſibi quos minuere Capillos;
Martia fœmineus munera crinis obit.
Spicula luxuriant tenero vibrata Capillo:
Spicula tam cebras nulla dedere neces.
Fœminei ſedenim lethalia tela Capilli
Semper erant: quid cum ſpicula, & arcus erant?

Flammam pudicitiæ teſtem Nupta impunè tractat.

TEſtatura fidem iuratæ Lælia Dextræ,
Pronuba magnanima fert elementa manu.
Attonitas inopina tenet reuerentia flammas;
Caſtaque ſupplicium Dextera verſat iners.
Si tibi læua fuit mea credule Dextra, Marite,
Sit rogus iſta mihi Teda iugalis, ait.
Teſtis mira fides. Propriæ qui Crimina Nuptæ
Non tacuit. Caſtam Mulciber eſſe probat.

Seruatorem ſuum ſeruat Leo.

TAbentem leui traiectus cuſpide plantam
Flebile Marmaricus perſonat Antra Leo.
Fors ea Venator luſtrat iuga: tùm Fera prodit,
Is pauet: hæc ſubitam ſaucia poſcit opem.
Tractat fulmineos medicus iam certior Vngues,
Et Medicum pauidæ ſe ſtupet eſſe Feræ.
Inde Theatrali captus dùm ſeruit Arenæ,
Appoſitum memori protegit vngue Leo.
Mites eſſe Feras Homines docuere: viciſſim
Vt ſit Homo Humanus hæc Fera capta docet.

Illæſo Filio, Serpentem circumuolutum perimit Pater.

ADſpicit amplexum nati peritura Draconem
  Colla Pater: mors eſt, quælibet acta mora.
Protinùs in viridem iaculo collineat Hoſtem;
  Et læſo illæſus proſilit Angue Puer.
Figitur in ſolo docilis Serpente ſagitta,
  Et præſcripta Patris lumine, ſigna tenet.
Numquam ſynceri iaculum mentitur Amoris:
  Id malè collimat, quod malus vrget Amor.

Patrem fami deuotum lactat Filia.

FOemina per denſas intrat generoſa Phalanges,
  Qua Pater eſt lenta iuſſus obire fame.
Arida per vacuas numerat ieiunia venas;
  Oſſaque diducta proſpicit alba cute.
Ah dolor! affectare dapes cauet arduus Hoſtis,
  Iamque fame Genitor, Nata dolore perit.
At malè fœmineo dùm verberat vbera planctu,
  Quid queror hoc, inquit, Pectoris aucta penu?
Ergo Patri lautas impendit Nata papillas:
  Fitque Patris Genitrix ingenioſa ſui.
Expugnat rigidum pietas depreníà Tyrannum,
  Corpora non paſſum tam benè paſta mori.
Quam non vincet Amor cauſam? mouet ecce Tyrannos:
  Et mites, legem tranſgrediendo, facit.

Mater Hebrea filio veſcitur.

QVam Patriæ peperit, miſeram ſibi deuouet eſcam,
Cognatis dapibus luxuriata Parens.
Ingeſtus materna puer per viſcera currit,
Cuna idem venter qui fuit, vrna fuit.
Plaudunt exemplo Furiæ. Iam vicimus, aiunt,
Inuidiam; populus nos facit iſte pias.

Periclitante Patre, loquitur impeditur Crœſi filius.

SEgnia Regalis, vegeto iam firmior æuo,
Non poterat vocis ſoluere vincla Puer.
Proditor ecce neci Patrem cum poſceret enſis;
Exmouit facili verba reperta via.
Extremis Natura malis eſt prouida. Primos
Seruarat Patria pro pietate ſonos.

Auarus ſuperſtitioſus.

Q*Vando diues ero*? ſecum quærebat Auarus;
De ramo coruus *cras*, ait: & tacuit.
Augurijs firmata bonis ſua vota moratur;
Cras populaturus quas malè condat opes.
Ergo auro ingentem miſero dum præparat Arcam
Cras perit: atque Arca conditur ipſe ſua.
Nec malè fatidicus volucris mentitur. Auarus
Cum moritur, Diues incipit eſſe alijs.

Durante Spina, perit Roſa.

AVroræ ſoboles, Auræ pulcerrima Rore
 Paſcitur, atque perit cum Genitrice Roſa.
Spina ſed in longum ridens felicior æuum,
 Hæres deciduæ viuit acerba Roſæ.
Hoc Natura licet? Spinam ſeruare nocentem,
 Atque hilarem ſubita plectere morte Roſam?
Eſt Roſa flos Veneris; Veneriſque ſimillima flori,
 Quod cruciat longum eſt; quod placet, exiguum.

ODARVM.

In Patriam reducit Votum.

HÆc, cum ſequentibus duabus, Chori ſunt Tragadiæ Hermenegildi, quam latinè panxit hic Author; ſibi raptam fruſtrà queſtus: commum cum pleriſque alijs laboribus iacturâ. Hoc interim habe fragmentum: ex quo reliquum indices. Atque hic eſt Chorus Primi Actus, quo Hermenegildus Patriæ reſtituitur.

QVàm dulce laſſis Iſthmia Nauitis
Preſſiſſe conto litora cùm Notus
Feruore dediſcit ſupino
Cæruleis equitare Campis.
Quàm dulce collo nectere patrio
Dextram ferocem, quæ prius aſpero
Stridens metallo, fulguranti
Horrendum tonuit Sariſſa.
Nil eſt Paterno Sole beatius,
Certiſque noti finibus Oppidi;
Seu iuuit errantes Volucres,
Seu genus vndiuagum tueri.
Olìm paternis indita fontibus
Arcana vis eſt, quæ latet Aduenam,
Ad nota dulcis labra ſerpit,
Et Patriam monet eſſe lympham.
I qua Rogali ſol perit Æquore;
I qua recenti ſe reficit ſatu:
Scrutare Getùlos receſſus:
Non Patriæ fugies Amorem,

Merge

Merge hunc ſub vndis transfuga Caſpijs,
Emerget ardens. Ad tua litora
Mentem reſorbebit fugacem
Et tacitos feret ore Morſus.
Spreuit placentes Ogygiæ minas,
Spreuit decoras Alcinoi fores.
Et cælibem numquam racemum;
Præ ſcopulis Ithacus Paternis.
Tauro implicatus litora Patriæ
Natiua duræ quò repetat Schyta:
Querceta Gargani dolebit.
Et tepidas habitare Baias.
Ille ò beatus, cui vice Conſulis,
Prognes paternam dum relinit trabem,
Diſtinguit Annos; atque auito
Herculeum Mare finit agro.
Et qui coæuæ dum videt Arboris
Pendere crines, ſe meminit Senem.
Campiſque lentis, atque adulto
Se Nemori videt eſſe Patrem.
Felix volantem cui proprij datur
Metare Vitam limite Prædij.
Miſcere cui prodeſt ſepulcra,
Et cineri cineres Paterno.
Felix Parenti qui ſibi creditum
Multo reſignat fœnore puluerem:
Quem terra poſtquam fruge pauit.
Cuna eadem fuit, & ſepulcrum.

Chorus Tertij Actus.

Hominum nequitiam Fato non imputandam.

ANceps ſolicitat cura
Humanaſque regat

Fati

Fati conſilium vices;
An noſtris aliter conſilijs eant.
Hanc cerne cauſarum Catenam;
Dices, Agit Fatum omnia.
Vt fata iubent ſtabilis rerum
Lege tenaci rectitur ordo.
Turbinat vitas Lacheſis, neceſque:
Sub rapido pendent Regum faſtigia fuſo;
Ac ſi nefaſtus figitur clauus ſemel,
Proſpicies mala, non cauebis:
Venturam quoties cladem
Præſcia mens cecinit,
Quam vitare nefas fuit!
Ex Vrbe monitus dum procul Æſchilus
Vitat ruinas; ſubdialem
Teſtudo protriuit cadens.
Canibus votum dum vouet ignibus
Aſcletarion Domitianus,
Imbribus flammæ pereunt rogales;
Præuiſique Canes madidum rapuere Cadauer.
Stat ergo fixo Fata quod ponunt loco;
Et moneant licet, haud mouentur.
Quid cùm prodigijs Numen
Aut Natura cluet?
Nunc cæco vagus æthere,
Depectit rapidis prælia crinibus
Terror Tyrannorum Cometa.
Nunc Præco Mortis Regiæ,
Regia Fulmen limina pulſans,
Mortem propiùs aſtate monet;
Inclyti nuper 1 Ducis ante cladem
Eridanum fracta bacchantem vidimus Vrna.
Quid ergo pendens proloqui Fatum iuuat;
Vt mala bis noceant timenti;
Vinci ſi iubeant Fata;
Milite Cecropio
Crimiſſus lateat licet,
Hos fundet modica claſſe Tymoleon;
Si Fata Sceptrum deſtinarunt;

Sæuis

1 *Magni Caroli Sab. Ducis.*

Sæuis necandum Gargoris
Monſtris puerum tradat Abydum ;
Ad Sceptra tamen repet Abydus.
Fata ſi vinculum fabricant iugale ;
Carcere diuiſi Thalamo iungetur amores,
Vocante Fato denique, ad Fatum vocans
- Quæ fugitur via ſæpè ducit.
Quem Fortuna premit læua,
Nauiger, vnda furit.
Appellat, reſidet Mare.
Mercetur, ſpolium comparat Æquori,
Ludat, fritillus vota fallet.
Aret, putris languet Ceres.
Agat, ah melius ceſſaſſe foret,
Ceſſet, melius egiſſe foret..
Quicquid aggreſſum citò pœnitebit.
Conſulit hic illinc aptè,decernit ineptè
Quod ſi benigna riſerit Fatum vice,
Cuncta cadent benè, dormienti.
At ſi Res Hominum certis
Nexibus Aſtra ligat ;
Rebus quid dubijs iuuat
Votum purpurei quærere Conſulis?
Centumuirales quid moratur
Ferale longæuos Forum ?
Cur tergemino verbere fractum
Infauſta Reum cruciat arbos?
Quidue Machaoniæ ſolertia proficit Artis
Peiora morbis gramina ad morbos legens,
Si ſtatuunt tibi Fata metas?
Annon in ſolidis regnat.
Libera vis Animis ;
Quam nec Fata rudentibus,
Nec contumegemina compede mancipant?
Hanc tolle ; cur vindex Auernum
Intentat horrendum Deus ?
Quidue calenti thure calentes
Mulcere iuuat Vindicis iras :
Nulla ſi vis eſt Animæ imperatrix ?
Ergo nulla leues Animos Prudentia frænat.

Ergo

Ergo ferinis Animus eſt Animis Comes.
Poſt cineres nihil ergo reſtat.
Ah mentes Hominum cæcæ!
Qui fera Fata pauet,
Se tantum paueat, decet.
Vis nulla ingenuis mentibus imperat.
Nos imus in præceps volentes:
Proſpectat ituros Deus,
Et quæ ſpectat mente reponit,
Nullis vnquam delenda notis.
Quæ ſemel ſpectat, venient; Quid inde?
Non animi tamen arbitrium Mens præſcia cogit.
Tua ergo ſcripta Scelera ſi Fatum vocas;
Quiſque ſibi ſua Fata ſcribit.
Sic cùm Trinacriam vecors
Scyllam Nauta petit,
De ſummo excubitor loco
Mergendam Pharius ſi videat Ratem?
Certumque prædicat periclum;
Author pericli non fuit.
Igitur fruſtrà Mortale Genus
Conſcia Fati Numina, & altos
Siderum lapſus, Geniumue culpat.
Ni malus eſſe velit, nemo malus eſſe iubetur.
At ſcelere Victor ſurgit ex noſtro Deus,
Fine regens mala geſta recto.

Chorus poſt Actum Quartum.

De ſera Gentilium Conuerſione.

Res eſt Religio nota.
Anne ignota magis:
Numen Religio patens

Quas

Quas non conſpicuis verberat Ignibus
Terras? quod Æquor belluoſi
Tranare Boſphori pauet;
Hoſpes inhoſpitis lucida Lucis:
Conſtans trepida ludere in vnda:
Ingredi cæcos animoſa Calles.
Solis vtramque Domum liquidis fulgoribus implet,
Obliqua ſi quam deſerit Plagam dies,
Hæc tetricas radiat per Vmbras.
Numen Religio vaſtum,
Pandi vbique Deum.
Doctor conſileat licet
Nouit Nauta fero prenſus in Icaro
Cælo ſupinas ferre palmas.
Cæſurus agreſtes opes
Tornat ſolidum ſi Notus imbrem.
Properat Diuos mulcere Sator.
Hoſticas Victor minuat Phalanges:
Tardet Aprum Merſæ Venator arundine Præde;
Ille graue ſacro ferculum appendit Tholo,
Horrificos dicat iſte rictus.
Auroræ croceos Currus.
Aurea fræna vide.
Audi turbine conſono
Intercalatum ſideribus Globum;
Longoque non feſſum rotatu
Aſtrum videto Præſidem.
Condam lucis Promamque bonæ:
Aliam ſemper, ſemper eandem
Progredi cernas minuique Phœben.
Syluarum, Pelagique Pecus, pictaſque Volucres
Varioſque Florum cerne ridentum Choros;
Cuncta Deum ſine voce clamant,
Securis trabibus fixum
Aduena Hyrundo larem
Quo Doctore linit? Deo.
Quis mœſtam Cythara pangere plumea
Carmen ſub Vmbra luctuoſum
Prognem Choragus erudit?
Quo dictante Gens Florifera

Stipat

Stipat cereis Nectara thecis?
Quo celer netis Opifex medullis,
Argutos Culici laqueos prætexit Arachnes?
Aut quo penum Formica parcit frigori?
Tam minimis Duus eſt Magiſter,
Cur vel ſoliuagis Culpam
Horret Virgo locis?
Teſtem Virgo timet Deum.
Vmbras crudus adhuc quid per auias
Motumque Virgultum tremiſcit?
Numen Puer ſentit latens.
Cur algentes tangere vitat
Cari cineres Nupta Mariti?
Quidpiam ſentit ſupereſſe Morti.
Nocturnæ Lemurum facies, & præſcia veri
Somnia, Poetis entheum Pectus ſacris,
Eſſe Deum, ſuperoſque clamant.
Olìm ſanctum Animal, viuax,
Humanumque ſuo
Sculpſit de Ingenio Faber.
Libratis teretem partibus indidit
Statuque, & inceſſu figuram.
Huic Dædalas finxit manus
Linguam præpetem; tùm Sideribus
Nata ruendis ſidera frontis:
De ſuis tandem radijs fauillam
Excuſſit, claræque dedit ſanctum icona menti;
Ac, ni Cupido noſtra nos cæcos facit,
Artificem è ſpeculo videmus.
At ſi multigenos cultus
Miſtaque ſacra vides,
Res eſt Religio abdita.
Hic truncam ſalicem ſtare Deum iubet.
Edace quem finxit dolabra,
Blattis futuram mox dapem.
Hic colit Vndæ lene caput ſacræ.
Sarculo amicas colit hic fruges:
Et ſuum hic mandit, bibit ille Numen.
Quondam etiam Numen pauida ſterit Hinnulus ara;
Bipartiendum Capreæ ac Viro decus:

Illa Deos parit, hanc precatur.
Quantæ Vatibus heu nugæ!
Thura quid alba crepent
Sacris impoſita ignibus:
Quo fulgur ſonitu Nubila dirimat:
An dextrum, an obliquum laceſſat
Oſcen volatu Dædalum,
Seruat Aruſpex: Fataque Principum
Volucrum pennis fatuus alligat.
Conſulit Mutas alius Bidentes,
Viua cruentata ſcrutatus viſcera dextra,
Quid plura?ſanguine Rhodus humano litat:
Et ſimilem ſibi Myſta cædit.
Caligo ſed enim maior
Quos arcana iuuat
Scitari Superum, implicat.
Hi vera è Cathedris dogmata ventilant,
Verumque perdunt ventilando.
Raptatur hac illac Deus.
Scommata ludit alter in alterum:
Et ridetur alter ab altero.
Veritas falſis petitur duellis.
Iam calamus gladio mutatur, pagina pelta:
Sanguis rebellat ſanguini: ſcandit furor
Per ſcelera ad Pietatis arces.
O lucis Faber alternæ,
Et lux certa animis;
Tandem nubila diſijce:
Te noſci Dominum ſi nihil intereſt,
Quò Templa, & Aras tot moramur?
Te noſtra ſi tangunt ſacra,
Quid conſortem pateris Orcum?
Aut quæ Saganis tanta poteſtas,
Vt tuas dirus ruat ignis Ædes:
Interea impunes Phlegethon contaminet Aras?
Audis: micabit luce Religio ſua,
Et dubius requieſcet Orbis.

Ludouici Pij Romanorum Regis & Imperatoris laudes

NOn ſemper Vmbris miſtus inertibus,
Lethæa propter litora luridas
Sorbebis vndas, ò canori
Cura prior Ludouice Tybris.
Tybris ſuperbi, quem liquidam tui
Prædam 1 Parentibus, finibus auium.
Vndaque raucùm lacrymante
In patrias reuocaſſe Ripas.
Te Roma ſenſit; cùm propè Sequanam
Læto renidens Nominis omine,
Romanus Auguſtum Paterna
Te implicuit 2 Stephanus Corona.
Quos non triumphos hæc ſacra preſcijt
Deditque Laurus? Dacus, & algidi
Nouere Cimbri, quo cruenti
Detonuit Rhodani procella.
Nouit rebellis in Patruum 3 Nepos
Quem Signa Signis Itala Gallicis
Iam triumphantem, luce captus
In ſcopulis oculus moratur.
Decentiori non poterat probro
Libido plecti cæca. Piaculum
Agnoſcit Orbus: ſed rogate
Deſtituunt lacrymæ dolentem,
Sat hoc fuiſſet. Silicet heu nefas!
Nepote victo, 4 ludibrium Pater
Natis vagaris, ſede motus.
O proprium Genitor dolorum.
Huc vſque Fortunæ licuit; tua
Vt expiatam laude reponeres,
Regiſque, Patriſque in Nepotes
Dulce 5 Pij Ludouice Nomen.

1 *Caroli Magni.*

2 *Pontifex Max.*

3 *Bernardus Italiæ Rex; à Ludouico exoculatus*

4 *A Filijs depoſitus, & exauthoratus.*

5 *Reſtitutus, Filijs ignouit.*

Horum carminum ſenſa facilè percipies ex eiuſdem Ludouici Vita, quam in Italia Regno Author excripſit.

In aduentum
Principis Peretti Braydenſis Præpoſiti,
Ex Gentilitio Stemmate Vaticinium.

QVis te Virorum, quiſue Deum, Lyra,
Iam dedicatam prouocat impetus?
Quæ fœta Delos, quiſue Pindus
Per tumidum mihi pectus errat.
Fauete linguis: hic Genium loci
Aſtare certum eſt. Huc Puer infulam, &
Indos Vapores, cumque Veſta.
Aſſyriam properato lænam.
Bis bina torto iam lituo Polum
In Templa findo. Iam decumus notat
Poſtica, & Antica trames
Quem bifido ſecat axe limes.
Spectatis? an me de ſolido furor
Mentis receſſit? Stella ſororibus
Curuum ſepultis inuidendo
Zodiacum ferit Alba cirro:
Heros litaſti. Te Patruus ſuo
Phæbus nitori ſufficit Heſperum.
Phœbum repones, cùm Pyropo
Canicies triplici calebit.
O quantus olim Threicio cruor
Inſtat Tyranno. Tum Tyrium Mare
Bis purpuraſset: Stella peſſum
Barbaricam ruet iſta Luaam.
At quale Monſtrum? Primus inutiles
Surgit per iras Herculeus labor,
Tergum flagellans: Num præuſto
Axiferum bibit ore Sidus?
Odiſſe bruto Fulmine longius
Læuos Leones Augur agens ſolet.

Tunc

Tunc hoſte Matres, tunc inultas
A Borea negat ire Syluas.
Fallor, Quirini quatinus Imperi
Natale Sidus fertur hic Aureus,
Qui victor Autumnum micante
Incolumem Leo verſat vngui.
Dediſce fletum Roma: quid vtiles
Circa ruinas fœmineum latras?
Non vana Phœnix Fabuloſi
Supplicijs recreanda buſti.
Hic, cui Cleones ſe Fera temperat,
Ponumque diſcors aſſerit: Artibus
(Pacemque, terroremque miſcens)
Romuleis, Populum beabit.
Sed quanta textis Machina Montibus
Offendit auras? num genus Anguipes
Stridente Centauris Olympo
Pelion inſtituunt, & Oſſan?
Heheu ruinæ materiam ſtruis.
Permitte Diuis ſidera. Quid Iouis
Ignem laceſſis iam quietum
O propria tumulande Matre!
Agnoſco; Diris Augurium vacat.
Ni fata peccent, iam Capitolio
Te Roma fundato ſuperbis
Verticibus ſuper Aſtra tollet.
Quo te inſolentem proripies, Lyra?
Iam parua magnis pone modum modis;
Hæc alta Minei plectra poſcunt;
Parthenopen melius ſonabis.

Diræ
In pluuiam perennem.

AT quis Nigrantum Verna, plus nimio potens.
Spirabilis compendium ingreſſus viæ,
Mundi Ruinis Tartari ingluuiem beat?
Vel quæ repulcris altilis Venefica
Torto ſabellum concrepans carmen labro.
Caduca Cælo ſidera orbato rapit?
Et hunc ſereno Turbinem ſtultu vides
Vltor Mulierum Iupiter? num te ligat
Enode Pellex brachio? aut vdus grauem
Stertis cicutam? ſortis aut primæ incapax,
Dum ſeminale cuncta confundit Chaos,
Exoſa peſsùm arbitria, & ſceptrum iacis?
Nullusne cauſæ cognitor? nullus Forum
Mundi Clientis Rabula, vel Rhetor terit?
Quid tu Pupilli tarde Curator Iouis,
Falcate Senio? quid ſatellitio frequens
Apparitor Maiugena? quid Acinace
Gradiue inermem ſiderum terres Gregem?
Et lucis ille Circitor, mens Æteris,
Dynaſta Phœbus: ille tum Pedaneus
Tum Conſularis Ordo Stellarum, potens
Mundum rotatis regere pupillis tacet?
Vides vt alto penſilis Aquator loco
Ambas ſupinat frigidus capedines,
Vlniſque nitens ſtiriam preſſo negat
Hærnere fundo? Cernis vt ſpurius, iners,
Semigenitus, proiectus, inceſtam putris
Glebam renidens, municeps Cæli nouus,
Ceu ciuis, atque Indigena ſtellatæ Domus
Geniale niuibus conſpuit Orion ſolum;
Superque cilio ductat humanas vices?
Hinc quæ polari dote venalem Ioui
Dedit Pudorem, Baiulum Cœli Patrem
Ingrata proles vexat, & liquidam necem

Infundit Vrnis. Hinc gemella Numina
Recens probroſo cortice exutas manus
Edita ruendis Ratibus, Oçeanitidum
Inefficaces irritant riſu preces.
  Valete liquidis fertiles quondam Plagæ
Merſæ ſepulchris: Montium limbus Plagæ.
Nuſquam Niuoſa dente vos vltra leui
Tondebit Agna: vomere aut acri, pius
Promota fundo germina in palàm trahet;
Sulciſue edaces Cultor inhibebit Vepres,
Saquammoſa flexo Monſtra per ſulcos gradu
Errare Paſtor cernet; ac veſtris penum
Piſcator vnca quæret in glebis acu:
Tritaſque Aratro, trabibus vrgebit vias.
  Ite, ite quondam Nobile Hortorum decus,
Animæ Virentes. Flammeum merges Caput
Superba Cnicus; Fœbus illæſam fugit
Caltham ſequacem: tuque Pæonis potens
Arcere virus fonte, non abs te potes
Arcere Fontem: teque ſumerget tua
Narciſſe Lympha: Lympha quæ vitam dabat,
Succoque teneros viuido implebat toros.
Et vos valete Vota Virginibus Cohors.
Flores adulti, floſculique puberes,
Valete florum Candidati Lilia,
Stolatus ordo Niuibus: ah quale Niuium
Per aſtra vobis inuida ſepulcrum venit!
Terræ Cadauer languida rependet Roſa:
Collum Hyacinthus ponet: algebit Crocus:
Satiua triſtis Sidera Occaſus bibet.
  Quid hoc ruinæ? Quaſſa dum queſtus tero
Strideſcit Æthra. Nam grauida nubes cauo
Immugientes Viſcere Leones parit?
Vertigo Cæli nutat? an laſſum Gigas
Stellare fractus exigit onere latus?
Nunquid bibaces nimia perpeſſæ vada
Valles anhelant? tota vel Mundi ſenis
Anima laborat? Proh Deum atque Hominum fidem?
En quanta ſulco rima ſerpenti ſcidit
Nubem dolentem diſtrahi. An tantas valet

Incendiarium parere flammas gelu.
Animam calentem frigido eiectat ſinu
Irata nubes: moxque pertæſa impium
Scelus, flagranti liquida ſe impendit Solo:
Nimium nocenti mœſta pœnitentia,
Flammis præuſtum, lacrymis Mundum obruit.
Fatiſce Cœlum: Vertice emoto rue:
Confunde Terris Aſtra; nec ſummo Inferum
Lunaris orbe fibula hunc mundum liget.
Iam Sole vulſo Cæcus Ingemitet Cyclops;
Et Regna in vnum terna Neptunus legat:
Argoa rurſum ſyrtibus ſtridat ratis:
Per noſtra Delphin Maria ſtellatus abeat;
Tandem veneno tabidos artus liqua;
Et rupta molli latera ſyntexi fluant;
Orbis ruinas Vertice infracto feram.

ILLVSTRIVM VIRORVM
ELOGIA ADDITA.

IOANNIS PISAVRI VENETORVM DVCIS Mauſoleum.

CVm Sereniſſimi Principis huius Gloriam, magnificentiſſimo extollere *Mauſoleo* Leonardus Nepos, Reipublicæ Procurator, ſtatuiſſet: humaniſſimè interpellatus noſter Author, vt ingenti operi, ingenij operam conferret: argumentoſam meditatus eſt molem, in qua paludatam *Ducis Imaginem* in Solio ſedentem ſua ipſius geſta, ſymbolicis expreſſa Emblematis, Trophæiſque, circumdecorant: Virtutes verò duæ, quas præcipuè colebat, *Religio* atque *Conſtantia*, intercipiunt. Ad Principis pedes, quaſi è Tumulo rediuiui, Lanificæ *Fati Sorores tres*, exarmatæ, penèque exanimatæ; fracta colu, atque forficibus, integro Stamine: inanem Tumulum inſidentes, ſublimen exemptumque Fatis, mirantur Heroem: ſubſcriptis Claudiani verſibus de Phęnice;

Non Stamina Parcæ
In te dira legunt: nec ius habuere nocendi.

Mauſolei faſtigium tubicina inſidet *Fama* laudum Præco: ima verò in ſubſtructione, quam *Barbarici* fulciunt *Atlantes*, geminæ ingentes Tabulæ hinc illinc, eximias Principis Laudes complectuntur. Nam vnica inſcriptione complecti, nec geſtorum multitudo, nec bipartita loci diſpoſitio patiebatur.

PRIOR

PRIOR INSCRIPTIO, Ad dexteram.

IOANNEM PISAVRVM
VENETIARVM DVCEM
Optimum Patriæ Patrem, vides.
Qui nondùm natus,
Cùm Partui, aut Parienti, lethale Puerperium timeretur:
Satagente Empiricorum Turba,
Vt lucem amitteret quàm nondùm viderat,
Obſtetricante Prouidentia, per Mortes ad Vitam prodijt:
Matremque ſeruauit naſcendo,
Idem Patriæ auguratus, cui naſcebatur.
Proinde Patriæ totus viuens, nullus ſibi;
Florentem Iuuentam, quam plerique feriatam effœminant,
Laborioſis pro Patria Legationibus, extra Patriam fatigauit.
Primùm, in Subalpina magno tunc Europæ Theatro:
Cum veterano Duce Carolo, arcanam illam molitus Machinam,
Qua Telinæ Vallis inuaſores, fœderatis armis depulſi ſunt;
Impactas Venetæ libertati compedes fregit.
Deinde in Gallia,
Contra Ludouicum Iuſtum, iniuſtis armis debacchante,
Inermus inter Arma, Pacator inter impacatos;
Gallicanæ Quieti,
Maximo Regi glorioſo: Orbi Catholico neceſſariæ:
Venetis rebus maximè opportunæ, allaborans;
Vulgare dictum redarguit, Gallis inimicum eſſe Leonem.
Tùm in Anglia,
Præmaturum Iacobi Regis amiciſſimi obitum,
Mira calliditate cœlatum, mira ſagacitate rimatus:
Cauit, ne antiqua Regni Beneuolentia,
Nouis maleuolorum artibus refrigeſceret.
Romæ verò,
Cùm nouum Titulorum Decretum Principes omnes attonuiſſet;
Vni Piſauro debuit Reſpublica, quòd maximis æquata Regibus;
De Maiori ſuorum conſuetudine nihil deminuit,

De-

Denique ad ardua Reipublica negocia natum dixiſſes Oratorem ;
Cùm ſuauiſſima Suada, facundis innata labris,
Legati eloquio legatos Principes, quò lubebat adduceret.
Mercurius videri poterat,
Niſi Militaris præfectura Martem oſtendiſſet;
Haud ſegniore manu, quàm lingua.
Nam Romanis Armis finitimas Prouincias territantibus ;
Hoſtiles Eridani ripas, Armis & Arcibus repentè inſedit :
Vt bellica conflagratio in Authorum finibus deflagraret,
Quàm id nauitèr ac tempeſtiuè, Calumnia docuit :
Quæ Veri facem, & Viri famam vt extingueret,
Clariorem fecit ventilando.

ALTERA INSCRIPTIO
Ad læuam.

Hoc verò vel inuita fatetur Inuidia,
Quòd deſperatis Cretæ rebus,
Cùm turpiſſimam Pacem, Pulcerrimi Regni iactu,
Paciſcendam contenderetur:
Solus contrà innumeros, cunctanter ac conſtanter obnixus ;
Voce, Calamo, publico Ferro, proprio Argento,
Cretenſem Veneris Coronam.
Et Venetam Italis Gloriam, conſeruauit.
Tantam igitur Virtutem.
Singulos per Honorum gradus experta Patria:
Emeriti Senis labores, maximo remunerauit labore, Principatu.
Dignum planè Principe Republica Principem.
Cui tanta Maieſtas ;
Vt Reipublicæ Caput, de Vultu noſceretur,
Tanta Comitas;
Vt Dignitatis Serenitatem, ſupercilij ſeueritas non infuſcarit.
Tanta Magnificentia ;
Vt Principatus Splendorem auxerit ſuo.

Tanta

Tanta Authoritas;
Vt pro Verbis Oracula de Throni Cortina fuderit,
Tanta Prudentia;
Vt nihil ſibi nouum, nihil perplexum ratus,
Æui ſua Salomo paſsim ſalutaretur.
Tanta denique, tamque conſtans Religio,
Vt RELIGIONEM atque CONSTANTIAM
Pro Heroica ſibi Teſſera in Clypeis propoſuerit.
Teſtis illa, contra Chriſti Hoſtes hoſtilitas implacabilis:
Et Religioſa Ignatij Familia, quam ignito Religionis inſtinctu,
Ad fouendam cum Ingeniorum eruditione Animorum Pietatem,
Poſtliminio Reuocauit.
Omnium tamen Operum, celeberrimum fuit, ideoque poſtremũ,
Chriſtianorum Principum optata, non expectata Concordia.
Quam tranſmiſſa per Caduceatores ad vtrumque Regem Suada,
Omnibus perſuaſit.
Hinc acceptis Pecuniarum ab Hiſpano;
Et Copiarum ab Gallo Rege, ſuppetijs;
Frugiferæ Pacis primitias, Pacifera Reſpublica prægustauit.
Sic, nimis heu breue, Principatus ſpatium, extendit Piſaurus
Geſtorum granditate.
Atque vt Reipublicæ ſuæ, etiam poſt Fata, prodeſſet;
Florentiſſimam Sobolem Patriæ oppigneraui:
Ex Leonardo Fratris Filio.
Qui Opum hæres, ſectator Operum, Reipublicæ Procurator,
PATRVVM AMANTISSIMVM,
Qua debuit Pietate, Viuum coluit;
Qua potuit, Rediuiuum reſtituit.

Vixit Annos LXX.
Deuixit, Anno MDCLIX.
Hic reuixit Anno MDCLXVI.

Elo-

Elogium Sepulcrale

ANDESENNI COMITIS.

O impenetrabile Fatorum Penetrale !
1 ANGELVM FELICEM GABALEONEM,
Felicem planè publicæ ſecuritatis Angelum cernis,
Hunc ingenito ad Iuriſprudentiam pellente Genio,
Æui adhuc acerbum præmatura decorauerat Laurus,
Et illuſtriores Senaculi Exedræ, maturiori parabantur?
Sed humanis Decretis contraria Cæli decreta,
Cùm Iuuenis manum, ſeruando Principi, deſtinaſſent;
Belligeram Virtutis pacatis Artibus hebeſcere noluere,
Magnanimus igitur Muſarum deſertor;
Palladio de Lyceo, ad Martiam 2 Palæſtram repentè migrans;
Ex inermi Iuriſperito, 3 Principis Armiger, authoratur.
Nec ſinè Fati prouiſu, 4 Scæuola natus;
Læuam gladio, dextram calamo exercuit,
Vt in vtraque Fortuna, Principi Ambidexter aſſiſteret.
O Fatorum arcana!
Felix Angelus non erat, ſolam ſi Iuriſprudentiam coluiſſet:
Præuiderat Numen 5 inuictam Principis indolem,
Periculis interritam; imò pericula irritantem,
Itaque dùm frementi 6 Eridano, Regius inſultat Puer è cimba,
Profundo repentè gurgite abſorptus, & omnium oculis ereptus
Nouus Phaethon, ſuo in Flumine naufragus,
7 Veriores lachrymas trementibus elicuiſſet Populis,
Niſi Armigerum ſuum, cæleſtem quaſi Aligerum, habuiſſet.
Hic enim vnus vndis immerſus, perduelle flagellans Flumen,
Voraci è vortice ſemianimem eripiens Prædam,
Regiæ Regnoque reſtituit.
Multis ab Auguſta Parente, multis à Rege Patruo,
Felicis Seruatoris fidelitas, 8 muneribus penſata fuit.
Sed continuatis obſequijs, plura ipſe præſtitit quàm acceperat.
Nam intrepidus Peditum Tribunus.
Inſomnis Vercellenſis Arcis Præfectus,

Regius

Regius Gallicarum Legionum Maliſchalus:
Omnibus in belli fluctibus, vt in Eridano,
Immerſabilem teſtatus Fidem:
Ac demùm in ſanguinolenta Tridini expugnatione.
9 Ternis ignitarum glandium fulminibus perfoſſus,
Vulnera muneribus cariora,
Ad partæ Pacis ſolatium, conſeruauit.
Sed heu Fatis ipſis contraria Fata?
Hic ipſe fulminum & fulminum Victor,
Totieſque ſibi ſuperſtes;
Securis iam rebus, emeritus, dulcique Coniugio Felix,
In ipſo Ætatis ac Fortunæ Auge, inuida Mortis falce ſublatus,
Grauem quidem Principi, ac Patriæ dolorem attulit:
Sed Victori Amedeo Sarmatoris & Baldicherij Comiti,
Cæteriſque 10 Fratribus,
Inſolabilem conſternationem perpetuò reliquis.

Deceſſit die XXIX. Auguſti.
Anno Ætatis XXXVII. Salutis MDCLX.

1 *Ioannis Michaelis, Comitis & Generalis Peditum Commiſſarij, ex Nobilium Carienſium Ordine Filium.* 2. *In Nobilium Equitum Academia Pariſienſi.* 3. *Caroli Emmanuelis II. Regij Sabaudia Ducis Armiger, ſiuè Scutifer.* 4. *Scæuola dicuntur, qui læua tantùm vtuntur manu: hic verò ad gladium ſiniſtram, ad calamum dextram exercuit.* 5. *Intrepidam huius Principis Pueritiam, infinita pericula oſtenderunt.* 6. *Sub Valentinum, vbi profundior Eridanus.* 7. *Nam Phaetontis naufragium Populeas Arbores deflere fabulantur.* 8. *Etiam à Francorum Rege annuos aureos quadringentos, & Maliſchallatus diploma, muneri accepit.* 9. *Guicenonius pag. 24. idem narrat; in vulnerum numero fallitur.* 10. *Balthaſſari, Andeſenni Comiti, & Ioan. Bapt. Priori.*

Elo-

Elogium Sepulcrale
FRATRIÆ AVTHORIS.

Oh inſyncera Hominum gaudia?
IOANNA THESAVRIA,
Ioannis Balbi Varnoni Comitis, & Mariæ Coſtæ,
Clariſſimo vtrinque Genere nata:
Cum Specie atque decore, Vnica Seculi ſui Phœnix vocaretur,
Obitum Phenici ſimilem experta;
Perit dùm 1 Vnicam parit;
In ſimili rediuiua;
Philibertus Theſaurus, Sarmatoris Comes,
Inter amiſſæ dolorem, & Natæ gaudium diuiſus;
Coniugi ſuauiſſimæ
Ponit.

1 *Ioannam, Mombaſilij Marchioni Nuptam: nomine, vt pecie, Matri ſimilem.*

Elogium Sepulcrale
ANTONINI THESAVRI
Aui Sui.

SArmatoris Domini; eodem in Sacello legitur infra marmoreum ipſius Simulacrum: qui antè Sacri Senatus Pedemontani exordia, iam 1 Senator: & ex 2 Primario Senatore deinde Præſes; *Pedemontanas Deciſiones*; hoc eſt, ſubtiliores Senatus Diſputationes, atque Oracula elucidauit; Septuagenario maior

maior mortuus. Sed quoniam Elogium:ſanè illuſtre, non de Authoris Noſtri,ſed alterius ingenio fluxit; hic non immiſceo.

1 Ex Emmanuelis Philiberti Ducis Diplomate, ſub 28. Aprilis 1555. Bruxellis. 2 Ex eiuſdem Ducis Diplomate,ſub 26. Septembris 1577.

Elogium Sepulcrale

ABAVI SVI.

O qui egregiam Familiam regis?
Vt pacatè regas,
FRANCISCHINVS THESAVRVS
Foſſanenſis Patritius,
Hoc è Monumento, nobile Monimentum præbet.
Hic auitis opibus locuplex; ſed ſeptena ditior Prole:
Cùm ex antiqua Theſauriæ Familiæ 1 Teſſera
BELLO, & PACI;
Alios Belligeræ, alios Pacatæ Palladi, Liberos deuouiſſet
Vt quiſque Fortunæ ſuæ faber eſſet,
Ratas ſingulis Fortunas, viuens vigenſque, 2 diuiſit.
Itaque bonus æquuſque Bonorum Deribitor,
Filios ſibi omnes Amore mancipauit, emancipando:
Et Vnionem, diuidendo, conſeruauit.
Felix Familia; Septemplex & Vnica;
Inexpugnabili Hydreſcens robore.
Nam dùm ſinguli per diuerſos calles ad Gloriam contendunt;
Nec Fratris felicitatem fraternus ſupplantat liuor:
Irrupta ſeptem Fratres Concordia fouebat, quæ rarò 3 duos
Septies igitur Pater, de nullius Liberi inobſequela;
Septies Socer, de nulla Nuruum peruicacia.
Nec vlla Nurus, de viuaci Soceri Seneƈta conquerebatur.
Itaq; dũ omnia fermè Reipublicæ Negocia canus ſuſtinet Pater;
Et

Et 4 Liberorum, alij bellicas Adoreas:
Alij Iuriſprudentiæ, alij Philoſophiæ Laureas referunt;
Et vna ex Domo omnia Patriæ præſidia petuntur:
Septies felix Genitor;
Tot Filiorum Coronas dùm ſuo colligit ſinu,
Mortis felicitatem 5 Diagoræ non inuidit.

1 *Antiquum Galea geſtamen in hac Familia* Pallas, *cum Inſcriptione,* BELLO ET PACI, 2 *Ex Inſtrumento Diuiſionis, & Donationis inter viuos, ſub die* 16. *Iunij* 1515. 3. *Rara eſt Concordia Fratrum.* 4. *Franciſchini Filij Michael, Columellus. Villelmus Iureconſultus, Iuuenalis, Comes Palatinus, Antonius Senator. Ioannes, in Belgio* Peditum *Ductor.* Petrus, *& Stephanus ſtrenuiſſimi* Patria *propugnatores, ſed vltimus pro Principe in acie occiſus.* 5. *Diagoras ſenio grauis, cum vno die trium Filiorum, qui in ludis vicerant, Coronas gremio accepiſſet, ex ingenti lætitia expirauit.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INSCRIPTIONES, ET MONIMENTA ADDITA.

HORTORVM RACONISIORVM
Inſcriptio exterior.

DIGNIOREM HANC ÆDIVM FORMAM,
QVAM THOMAS PRINCEPS A SABAVDIA,
BELLIS IMPLICITVS ANIMO TANTVM CONCEPERAT;
EMMANVEL PHILIBERTVS AMEDEVS,
PATERNI PRINCIPATVS, ATQVE ANIMI SVCCESSOR,
TRANQVILLIORE TEMPESTATE PERFECIT.

Inſcriptio interior.

HÆC AMOENITAS
DELICIAS ALIT, NON DESIDIAS.
NAM MAXIME OPEROSVS CVM OTIOSVS
PHILIBERTVS PRINCEPS,
IVCVNDA SOLICITVDINE,
HÆC OTIA PARANS, OTIVM FVGIT.

Verrucanæ Molitionis Inſcriptio.

HÆC EST ILLA EXIGVA SED CELEBERRIMA
VERRVCA.
QVAM PRIMVS CAROLVS EMMANVEL
IMMVNITAM FORTISSIME DEFENDIT.
CAROLVS EMMANVEL SECVNDVS,
VT IPSA SE DEFENDAT, COMMVNIVIT.

SAN-

SANCTI PROSPERI EPISCOPI.
Regij in Æmilia.

Magnorum Hominum Nomina, futuri eſſe Oracula,
PROSPERI, REGIENSIS EPISCOPI,
Fatidicum Nomen docet.
Quid enim egit, ſcripſit, cogitauit niſi proſperè?
Proſperè hoc primum quòd in Aquitana Prouincia naſcitur,
Celebri Doctrinarum, & Chriſtianæ Fidei Gymnaſio.
Nam Religionis præſidium,Sapientia eſt; Sapientiæ,Religio.
Proſperrimè verò,
Quòd Euangelium,Sacræ Philoſophiæ Epitomen,reuoluens,
Breuiſſimam ad Virtutum culmen ſemitam inuenit;
Opes inopibus largiri, & Chriſtum ſequi.
Itaque, ex Diſcipulo,repentè Magiſter;
Quod oculis didicerat, profuſa præſtitit manu:
Et auri pondere degrauatus; ab Ligeri ad Tybrin aduolans,
Vt Chriſtum ſequatur, Chriſti Vicarium petit.
Quàm id proſperè atque opportunè,
Nouit Pontifex; Nomine, ſtrenuitate, vigilantia, Leo.
Ab Eccleſiæ igitur Paſtore,
Contra Iulianum Campaniæ Pſeudopaſtorem miſſus,
Pelagianam Sectam, toties reſectam, & rediuiuam,
Semel totam radicitùs deruncinauit.
Tùm in Calcedonia, Portentorum feraci,
Neſtorium, & Priſcillianum,
Duo dira Monſtra, vna manu, ſuo nempè Chirographo,
Præfocauit.
Denique deformiſſimam multiformium Hæreſum Hydram,
Remotas latè Nationes Tartareo ſpiritu corrumpentem,
Miſſis, quo pergere non poterat, Epiſtolis, contriuit:
Et Calamus, Claua fuit.
Tot ergo Proſpera Proſperi promerita
Pontifex Munerauit Epiſcopatu.
Graues nimirum Labores, grauiſſimo Labore.

Difficilius enim eſt , Animorum vitia ſuæ Vitæ exemplis ,
Quàm Ingeniorum mendacia, ingenioſis rationibus emendare .
Nam Ratio ratione vincitur ; Nequitia rationi reluctatur .
Nec emeritæ tamen dextræ , ſcribendi vacationem conceſſit .
Nam vel humana Vitia increpando ,
Vel Diuina encomia concinendo,
Eodem Calamo ad modulandum : quo ad feriendum , vtebatur .
Quatuor igitur ampliùs Luſtris eniſus Proſper ,
Vt ſe Chriſto conformem redderet , Populos ſibi :
Cùm omnia proſpere expleuiſſet , propter quæ vixerat.
Proſperrimè Cælum adijt , cui natus fuerat.
At ne Regienſibus Proſper eſſe deſineret, cùm deſijt viuere ;
Hac in Baſilica,Miraculorum Officina ,
Implorata Proſperi Oſſa , Proſpera fuerunt imploranti .
Huius ergo Templi Religioſiſſimo cultui Præpoſitus
Franciſcus Calcaneus Comes
Regienſi Patrono , atque Protectori ſuo ,
Æternum deuotiſſimi obſequij teſtimonium
Sacrat .

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX
RERVM NOTABILIORVM,
Quæ in hoc Opere continentur.

A

Aron, eius Inſcriptio. pag. 381
Abel, eius Inſcriptio. 326
Abias, eius Inſcriptio. 411
Abiud, eius Inſcriptio. 451
Abraham, eius Inſcriptio. 355
Academicorum Fulminalium Stemma. 244
Achas, eius Inſcriptio. 244
Achim, eius Inſcriptio. 457
Adam, eius Inſcriptio. 323
Adinaton. 402
Ædium Regiarum ornamenta. 138
Ænigma. 323
Admiranda. 452
Admonitio. 459
Amedai Sabaudiæ Ducis Elogium. 258
Amon, eius Inſcriptio. 433
Amoris mutui Monimentum. 295
Anathema. 346
S. Anna, eius Inſcriptio. 488
Apparatus Funebres, pag. 1. &c. Philippi III. Hiſpaniarum Regis Mediolani celebrati. 1. Franciſci Thomæ à Sabaudia. 17. Chriſtinæ & Franciſcæ à Francia Sabaudiæ Ducisſarum. 22. Caroli Emmanuelis 1. Sabaudiæ Ducis. 26
Argumentum. 394
Arphaxad, eius & ſeptem filiorum Inſcriptio. 353
Aſa, eius Inſcriptio. 413

Augurium, à Iulio Cæſare ſpretum. 86
Auguſtus Cæſar, eius Inſcriptio. 87. Ipſi comedenti panem Aquila rapit. 88. Dei nomen ſibi vſurpat; ibid. Dolet ob ciuium cladem, ibid. Veneno ab vxore trucidatur. ibid.
Aulicæ Lætitiæ, in natalitio Franciſci Hyacinthi Sabaudiæ Principis. 52. &c.
Aulicismus. 376
Aulus Vitellius Cæſar. 103. eius Inſcriptio, ibid. Mendax fuit. 104. eius capiti Gallus inſedit, 16. occiditur, & in Tyberim proijcitur. 105

B

B*Althaſsar Dominicus Hiſpaniarum Infans*, naſcitur, eiuſque Natalitiæ Pompæ Mediolani celebrantur. 41. 42. illarum deſcriptio. ibid.
S. Bapanther, eius Inſcriptio. 486
Bocz, eius Inſcriptio. 392

C

C*Æſares*, ſeu xij. *Cæſarum Inſcriptiones*. 85. & vſque 110
Cain, eius Inſcriptio. 329
Cainam, eius Inſcriptio. 339
Caligula, vide *Claudius Caligula*.
Carolus Emmanuel I. Dux Sabaudiæ, eius extremi honores. 26. eius Elogia. 27. Acta & virtutes. 29. eius mira natiuitas. 27. eius acta bellica, 29. &c. Inſcriptiones Mauſolei funeris, cum Symbolis, &c. 39. &c. eius ſingulare Elogium. 256
Carolus Emmanuel II. Dux Sabaudiæ, eius, & Franciſcæ à Francia coniugum publica Taurini Receptio. 117. Moles feſtiuæ deſcribuntur, 117. Inſcriptiones, & ſymbola ipſis affixa cum titulis, & inſignijs. 124. &c. 127. 128. &c. eorum explanatio, ibi. Monimentum publicum erectum ob Ducem ipſum è præcipiti loco incolumem emerſum. 295. Matri piè non obſequitur. 23
Caſus Fortunæ varij deſcripti. 355
Catalogus. 353
Celebritates ſacræ. 63. Taurini factæ in beatificatione S. Franciſci Xauerij, 63. Miraculi ſæcularis Hoſtiæ conſecratæ, 75. Beatificationis S. Franciſci Saleſij. 81

Cenotaphium. 341
Cenſura. 325
Cham, eius Inſcriptio. 348
Chriſtina Suecia Regina, Taurinum ingreſſa, 113. Apparatus Triumphales eius ingreſſui erecti, 113. &c. Inſcriptiones, & Symbola arcubus triumphalibus eius receptionis appenſa. 114
Chriſtina à Francia Sabaudiæ Duciſſa, eius Funebria. 22. Inſcriptiones cum Symbolis, & eorum explanatione, ibid. Dux eius filius matris piæ voluntati, piè non obſequitur. 23
Claudius Caligula, eius Inſcriptio, 93. In caſtris natus, 94. Primus diadema geſſit. ibid. à Milite occiſus, ibid. Saturnalibus diebus addit Iuuenalem. 94
Claudius Tiberius Nero, 91. eius Inſcriptio, ibid. noctu videt, 92. fame nepotes occidit, ibid. dum tonat lauro ſe cingit, ibid. fame perit. 92
Claudius Tiberius Cæſar, eius Inſcriptio, 95. in latebra creatus Imperator, 96. vitam inermem ducit, ibid. Aquæductus condit. 96
Claudius Nero, vide Nero.
Clauſula. 399
Concio. 461
Conſolatoria. 462

D

David, eius Inſcriptio. 402
Dedicationes ſacrorum Locorum. 299
Dei nomen ab Auguſto Cæſare vſurpatum. 90
Dialogiſmus. 454
Diploma. 480
Digreſſio. 350
Dira, 348. in pluuiam perennem. 550
Domitianus, vide *Flauius Domitianus.*

E

Echo. 456
Edictum. 411
Eleazar Eliudi filius, eius Inſcriptio. 461
Eleazar Protomartyr, eius Inſcriptio. 462

Eleazar Machabæus eius Inſcriptio. 478
Eliacim Ioſiæ filius, eius Inſcriptio. 436
Eliacim Abiudi filius, eius Inſcriptio. 454
Eliud, eius Inſcriptio. 461
Elogia Illuſtrium Virorum, 249. & 553. Vrbani VIII. Pont. Max. Innocentij X. Pont. Max. 252. Caroli Emmanuelis I. Sabaudiæ Ducis, 256. Amedæi VII. Sab. Comitis, 258. Iulij Card. Mazzarini, 260. Vide *Inſcriptio*, *Apparatus Funebres*, *& Cæſares*.
Elogia Sepulcralia, plurium Virorum Illuſtrium, 265. &c. & 553. plurium Authoris Parentum, Maiorumque, 279. & 559. Philippi III. Hiſpaniarum Regis, pag. 1. Franciſci Thomæ à Sabaudia. 19
Emblema. 478
Enoch, eius Inſcriptio. 341
Enos, eius Inſcriptio. 337
Encomium. ibid.
Enthuſiaſmus. 330
Epilogus. 483
Epinicium. 434
Epithalamium. 488
Epitaphium. 325
Epitheta. 404
Eſdra, eius Inſcriptio. 452
Eſron, eius & filiorum Inſcriptio. 376
Etopæia. 467
Etymon. 468
Euchariſticon. 343
Eulogium. 369
Exegeſis. 379
Exemplar. 381
Exomologeſis. 429
Expoſtulatio. 340
Ezechias, eius Inſcriptio. 426

F

Flauius Domitianus Cæſar, eius Inſcriptio, 109. Muſcas venatur, 110. vites reſcidit, ibid. Cornix ante eius obitum loquitur. ibid.

Flauius Veſpaſianus Cęſar, eius Inſcriptio, 105. Amphitheatrum condit, 106. Comicos reſtituit, ibid. Portentum videt, ibid. viſo Cometa iocatur. 106

Franciſca à Francia Sabaudię Duciſſa, eius Funebres honores, 22. Inſcriptiones & Elogia. 22. &c.

Franciſcus Thomas Princeps à Sabaudia, eius Extremi honores 17. Inſcriptiones Funebres in eius honorem, ibid. eius Elogium Sepulcrale. ibid.

Franciſcus Hyacinthus Sabaudię Princeps, eius Natalitię Pompæ cum Inſcriptionibus, Symbolis, Ignibus Feſtiuis, Auliciſque lætitijs. 52. &c.

S. Franciſcus Saleſius, Beatis aſcriptus ab Alexand. Papa VII. 81 eius Beatificationis feſtiuitas Taurini celebrata, ibid. Clementis VIII. de eo dictum, 82. Duæ Inſcriptiones cum Symbolis in eius honorem. 83

S. Franciſcus Xauerius à Paulo V. Beatis annumeratus, 63. eius Beatificationis celebritas acta Mediolani, ibid. illius Elogia, 68. &c. eius ortus & Apoſtolica vocatio, 63. mare conſcendit, 65. ad columnas Herculeas peruenit, 66. labor in Oceano, 67. 68. Goam peruenit, 69. eius expeditio in ora Piſcaria, 70. in Regno Trauancoridis, 71. in Molucho, 72. in Sinis & Iapone, 73. Sinis moritur, 74. eius Heroica geſta verſibus adſtricta. 528

Funebres Apparatus, 1. &c. vide *Apparatus Funebres*.

G

G*Alba Cęſar*, vide *Sergius Galba*.

Gedeon, eius Inſcriptio. 394

Genethliacon. 451

Gratulatio. 383

H

H*Enoch*, eius Inſcriptio. 328

Hiſtoria. 424

Horti Raconiſij, Inſcriptiones. 501. & 562

Hoſtia conſecrata miraculum Taurini patratum, 75. Feſtiuitatis illius deſcriptio cum Inſcriptionibus & Symbolis. 76. &c.

Hypotypoſis. 334

I

Iabel, eius Inſcriptio. 331
Iacob Patriarcha, eius Inſcriptio, 362. & eius filiorum. 364
S. Iacob, eius Inſcriptio. 486
Iapheth, eius Inſcriptio. 351
Iared, eius Inſcriptio. 340
Icon. 472
Idea. 389
Ieconias, eius Inſcriptio. 442
Iephtes, eius Inſcriptio. 396
Ieſſe, eius Inſcriptio. 399
Ieſus Chriſtus, eius Elogium. 495
Ieſus Siracides, eius Inſcriptio. 459
Ignis nocturni feſtiui deſcriptio in natalitijs Franciſci Hyacinthi Sabaudiæ Principis. 53
Index. 42
Innocentius X. Pont. Max. eius Elogium. 252
Inſcriptiones, Rerum variarum, 302. & 560. Cæſarum 85. &c. Patriarcharum, 317. Fontis in lingua priſca, 305. V. *Elogia*. *Funebres Apparatus Natalitia pompa*, & paſſim.
Hiſtorica, 317. &c.
Adſtricta numeris, 501. Hortorum Raconiſiorum, 501
Diuerſarum ſculpturarum, & picturarum. 521
Emblematica, appoſitæ Imaginibus ex Diuina Scriptura, 310
Sub fabuloſis Imaginibus 311. Iambico carmine, 314. Hiſtoriæ emblematicæ, 317. Picturarum ſculpturarumque variarum ſacrarum, & prophanarum. 521
Funebres Philippi III. Hiſpaniarum Regis, 1. Franciſci Thomæ à Sabaudia, 17. Chriſtinæ, & Franciſcæ à Francia Sabaudarum Ducillarum. 22. &c.
S. Ioannes Baptiſta, eius Elogium. 495
Ioannes Hircanus, eius Inſcriptio. 482
S. Ioachim, eius Inſcriptio. 488
Ioachas, eius Inſcriptio. 436
Ioathan, eius Inſcriptio. 422
Iob, eius Elogium. 374
Ionathas Machabæus, eius Elogium. 475
Ioram, Inſcriptio. 417
Ioſaphat, Inſcriptio ipſius. 415

S. Ioſephi, Inſcriptio. 490
Ioſeph Iacobi filius, eius Inſcriptio. 369
Ioſia, eius Inſcriptio. 434
Ioſues, eius Inſcriptio. 387
Irad, eius Inſcriptio. 328
Iſaac, eius Elogium. 360
Iſagoge. 446
Iubal, eius Inſcriptio. 333
Iudas Iacobi Filius, eius Inſcriptio. 368
Iudas Mathabæus, eius Elogium. 472
Iulius Cæſar, eius inſcriptio, 85. Commentarios ſcribit, 86. ſecum in bello eos gerit, ibid. Augurium ſpernit, ibid. eo mortuo ſydus nouum apparet. ibid.
Iulius Cardinalis *Mazzarinus*, eius Elogium, 260. ab Vrbano VIII. miſſus, ibid. pactum init pro vrbe Caſalenſi, 261. conflictioni Gallorum cum Hiſpanis obſtat, 262. eius labores pro pace Europæ. 270

L

Lamech Mathuſaelis filius, eius Inſcriptio. 323
Lamech Mathuſalæ filius, eius Inſcriptio. 343
Legatio. 422
Locorum ſacrorum Dedicationes, 299. Inſcriptiones, & Monimenta. 294. & 562
Loth, Inſcriptio, 357. eius Vxoris. 359
Ludouici Pij Romanorum Regis laudes. 547

M

Machabæorum mater, eius Inſcriptio, & filiorum, 465. &c.
Malaleel, eius Inſcriptio. 339
Manaſſes, eius Inſcriptio. 429
Maria Virgo Chriſti Mater, eius Elogium. 492
Mathan, eius Inſcriptio. 485
Mathatia, Inſcriptio. 466
Matuſael, eius Inſcriptio. 428
Mathuſales, Inſcriptio. 343
Mazzarinus, vide *Iulius* Card. *Mazzarinus*.
Membroth, Inſcriptio. 350

Me-

Memoria. 459
Meta. 492
Metamorphoſis vxoris Loth. 359
Minę. 415
Monimenta publica, Rerum locorumque, 295. &c. & 562.
Monimentum erectum ob Carolum Emmanuelem II. Sabaudiæ Ducem è loco præcipiti incolumem emerſum. 295
Mutui Amoris, ibi. Genuæ inciſum, 296. Portus Niciæ. 297
Monimentum. 396
Monita. 362
Monomachia. 374
Moſes, eius Inſcriptio. 379
Myſterium. 392
Mytologia. 448

N

N*Aaſon*, eius Inſcriptio. 383
Nęnia. 346
Narratio. 355
Natales pompæ, vide *Pompę natales*.
Naufragium. 486
Nemeſis. 466
Nero Claudius, eius Inſcriptio, 97. Vrbem inflammat, & cythara canit, 98. Matris ventrem lacerat, ibid. ſe ipſum occidit. ibid.
Niciæ Portus *munimentum*. 297
Noes, Inſcriptio. 346

O

O*Bed*, Inſcriptio. 392
Ochozia, eius & Filiorum, Inſcriptio. 418
Odarum, Inſcriptiones. 539
Oppoſita. 339
Ornamenta Regiarum Ædium. 137
Otho Siluius Cæſar, eius Inſcriptio, 101. Liti ſacrificans litat, 102. Rapax eſt alieni, ibid. oculum ſibi confodit, & ſe ipſum occidit. 102
Ozia Inſcriptio. 420

Pala-

P

Palatium Taurinenſe, eius Regia ornamenta, cum deſcriptione, & explanatione Picturarum, Sabaudiæ Duces & Heroinas repræſentantium, ſimul cum Inſcriptionibus, Elogisj, Emblematis, Symboliſque innumeris. pag. 139. vſque 184
Palatium Regium Campeſtre venationum commoditati eius Inſcrptiones, cum Elogijs, Symbolis, &c. Principum Sabaudiæ, &c. 184. &c.
S. Panther, eius Inſcriptio. 485
Paraneſis. 381
Parallela. 410
Paraphraſis. 420
Parerga Theſium Publicarum. 22. vſque 243
Partitio. 485
Patriarchę, ſeu Patriarcharum Inſcriptiones Hiſtoricæ, & Genealogia. 417. vſque 497
Phares, eius Inſcriptio. 372
Philippus III. Hiſpaniarum Rex, eius Funus Mediolani celebratum. 1. Deſcriptio Funebrium, ibid. &c. Inſcriptiones diuerſæ. Elogia, & Symbola in eius honorem, ibid. eius virtutes cum Symbolis. 4. &c.
Picturarum Inſcriptiones. 521
Polyticon. 475
Pompæ Natales, 41. &c. Balthaſſaris Dominici Hiſpaniarum Principis, vide *Balthaſſar*. Franciſci Hyacinthi Sabaudiæ Principum, vide *Franciſcus Hyacinthus*.
Principum Receptiones, vide *Receptiones*.
Prętorij Vrbani Taurinenſis ornatus cum Symbolis, Inſcriptionibus, &c. 209. &c.
Prodigia. 372
Proſopopęia. 331

R

Razias, eius Inſcriptio.
Receptiones Publicę Principum, 113. Chriſtinæ Reginæ Sueciæ Taurinum ingreſſæ, ibid. Caroli Emman. II. Ducis Sabaudiæ, & Franciſcæ à Francia coniugum. 117
Reuolutio. 436

Ripularum Aula Regia Taurinenſis ornamenta cum Inſcriptionibus,Elogijs,Symbolis,Picturis,&c. 206.&c.
Roboam, Inſcriptio illius. 56
Rogus. 313

S

SAdoc, eius Inſcriptio. 456
Salatiel, eius Inſcriptio. 446
Salma, eius Inſcriptio. 385
Salomon, eius Inſcriptio. 407
Samſon, eius Elogium. 389
Samuel, eius Inſcriptio. 404
Saxifragium. 418
Sculptura. 492
Sculpturarum variarum Inſcriptiones. 521
Scylla. 407
Sedecia, Inſcriptio. 438
Sem, eius Inſcriptio. 351
Sententia. 417
Sergius Galba,99. eius Inſcriptio, ibid. Victima ad eum fugit, & puer ſacrificulus caneſcit,100. Fortuna in ſomnis illi ſe offert, ibid. caput ipſius haſtæ infixum ſaxis petitur. ibid.
Seth, eius Inſcriptio. 436
Sidus nouum, apparet poſt mortem Iulij Cæſaris. 86
Simon Machabaus,eius Inſcriptio. 480
Similitudo. 336
Somnium filiorum Iacob. 364
Sortitio. 438
Statua. 351
Suſanna,eius Elogium. 439
Symbolum, vide *Inſcriptio*, & per omnes titulos paſſim. Amonis. 433

T

THeſium Publicarum Parerga. 223.vſque 243
Titus Veſpaſianus,107. eius Inſcriptio, ibid. Imperio accepto fit melior,108. Templum Ieroſolymitanum inflammat,ibi. bis venenum bibit,& tandem obit. ibid.

Tituli

Tituli. 490
Tragœdia. 360
Triumphus. 387
Trophæa. 472
Tumulus. 326
Tubal, eius Inſcriptio. 334
Typographia. 357

V

V*Auiael*, eius Inſcriptio. 328
Veſpaſianus Flauius, vide *Flauius Veſpaſianus.*
Veſpaſianus Titus, vide *Titus Veſpaſianus.*
Vitellius, vide *Aulus Vitellius.*
Vrbanus Octauus Pont. Max. eius Elogium. 249

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google